ประมวลภาพเสด็จฯ เยือน ๑๗ ประเทศ

ฉบับทูลเกล้าถวาย

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพ
เสด็จฯ เยือน 17 ประเทศ
ฉบับทูลเกล้าฯ ถวาย

THE ROYAL TOUR PICTORIAL ALBUM (17 COUNTRIES)

TO BE PRESENTED
TO THEIR MAJESTIES

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

เลขหมู่ ๗๗๙ ปม.๗๑๑ ฉ.๓
เลขทะเบียน ๕๐๓๗๕
วัน,เดือน,ปี ๒๓ ม.ค. ๐๑

จัดพิมพ์โดย
สำนักพิมพ์ก้าวหน้า
882 วังบูรพา พระนคร

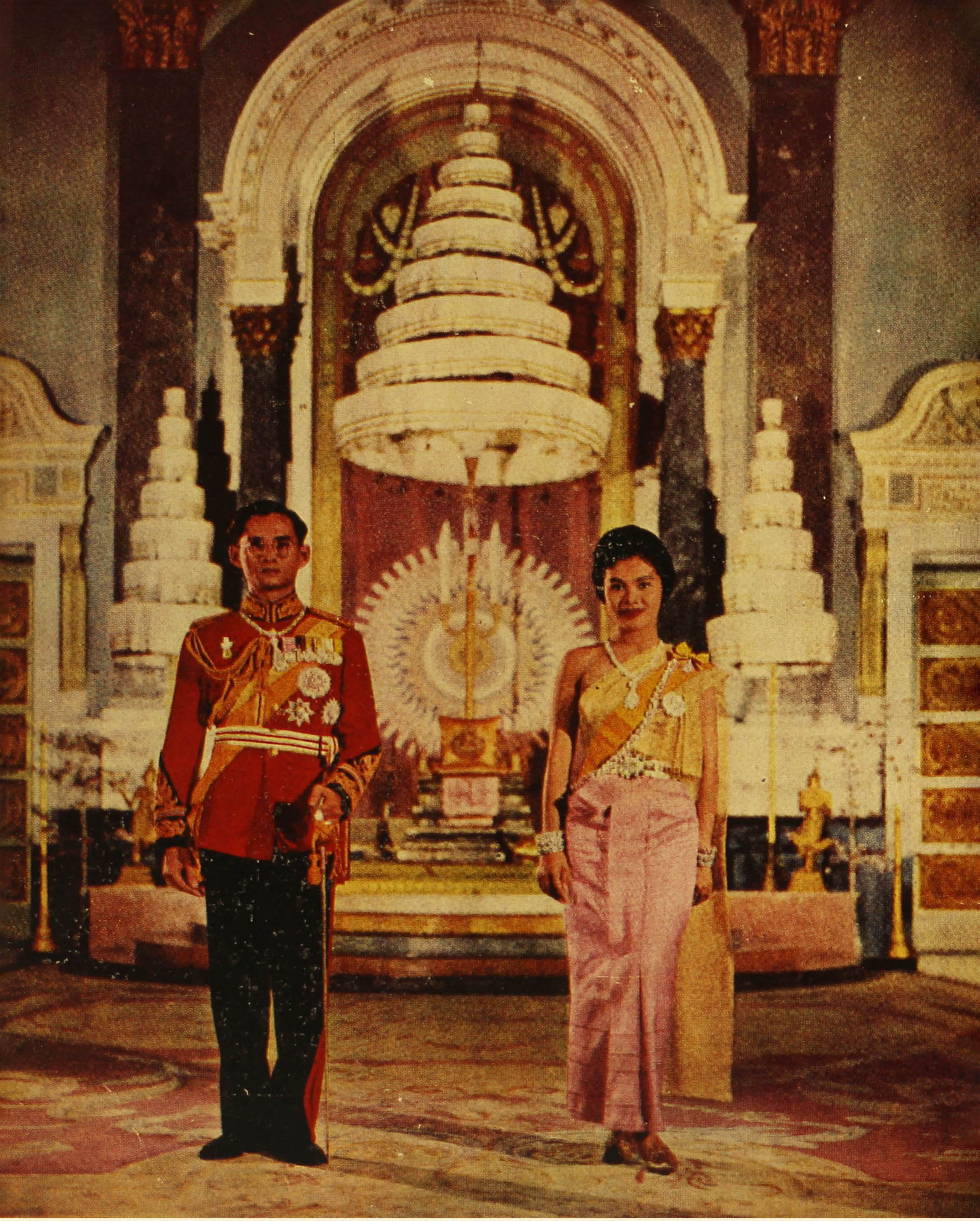

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ท้องพระโรงพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ในงานพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำบนเรือจุตแลนเดีย ประเทศเดนมาร์ค

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และ สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชสมภพในวันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ที่เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาจูเสตต์ สหรัฐอเมริกา ทรงเป็น พระโอรส ลำดับที่สาม ของ สมเด็จ พระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ มีพระนามเดิมว่า "พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติต่อจากพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ ในพระบรมราชจักรีวงศ์ พระองค์ได้ทรงประกอบพิธีหมั้น ม.ร.ว. หญิงสิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งตรงกับ วันเฉลิม พระชนมพรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถพอดี ณ กรุงลอนดอน ครั้นแล้วได้ทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ และต่อมาวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ทรงประกอบพิธีบรมราชาภิเษก และถือว่าวันที่ ๕ พฤษภาคม ของทุก ๆ ปี เป็น "วันฉัตรมงคล"

พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว ทรงมี พระราชศรัทธาในพระบวรพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า พระองค์ได้เสด็จออกทรงผนวช เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปประทับประจำพรรษาอยู่ ณ พระตำหนักเพชรในวัดบวรนิเวศน์วิหาร และทรงลาผนวชเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงสนพระทัยใน เรื่องความวิวัฒนาการ ของประเทศ และสวัสดิภาพของประชาชน จะเห็นได้จากความจริงที่ว่า พระองค์ได้ทรงประกอบพระกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ยิ่งอยู่เสมอ ในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การกีฬา การเศรษฐกิจ การกสิกรรม การอุตสาหกรรม และการสังคมสงเคราะห์

พระองค์ทรงโปรด การช่าง และการดนตรี เป็นพิเศษกว่าอย่างอื่น พระองค์ทรงนิพนธ์เพลงไว้หลายเพลงด้วยกัน อาทิเช่น เพลงสายฝน ยามเย็น นอกจากนี้ทรงโปรดการเล่นกล้อง ถ่ายรูป จนอาจกล่าวได้ว่า พระองค์ทรงเป็นนักถ่ายรูปที่สามารถผู้หนึ่ง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพในวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงเป็นธิดาองค์ใหญ่ในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (ม.จ. นักขัตมงคล กิติยากร) และ ม.ล. บัว กิติยากร พระองค์ทรง เป็น พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระศิริโฉม งดงาม แช่มช้อยจนเป็นที่เลื่องลือในนานาประเทศ และทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยม ในคราวที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงผนวช พระองค์ได้ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ทรงประกอบพระกรณียกิจเป็นที่น่าสรรเสริญยิ่ง จนกระทั่งทรงได้รับสถาปนาพระราชอิสริยยศเป็น "สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ" นอกจากนี้พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์สภานายิกาสภากาชาดไทยอีกด้วย

หลังจากที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมพสกนิกร ของพระองค์ทั่วทุกภาคในประเทศไทยแล้ว พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินตามคำเชิญของประเทศต่าง ๆ อาทิเช่น เวียตนาม อินโดนีเซีย พม่า สหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรปอีก ๑๓ ประเทศ ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้วยความวิริยะ อุตสาหะครั้งนี้ ทรงกระทำให้เกียรติของประเทศไทยสูงส่งยิ่งขึ้น และเป็นที่รู้จักดีของชาวต่างประเทศยิ่งกว่าในสมัยใดๆ ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถ และทรงรอบรู้ในกิจการต่าง ๆ เป็นอย่างดี

อันความสง่าน่ารัก ความอ่อนโยน ละมุนละม่อม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นที่ปรากฏในทุกหนทุกแห่งที่พระยุคลบาทได้เหยียบย่างลง ผู้เคยได้เฝ้าชมพระบารมีแล้วครั้งหนึ่ง ย่อมปรารถนาจะได้ชมพระบารมีอยู่ร่ำไปไม่เบื่อหน่าย ดวงพระพักตร์ที่อ่อนโยน รอยพระสรวลที่งดงาม แววพระเนตรที่เปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณ เป็นเนื่องนิจของพระองค์ ประทับอยู่ แน่นใน ดวงชีวิต จิตใจ ของผู้ที่มี วาสนาได้ เฝ้าชม พระบารมีของทั้งสองพระองค์อยู่เสมอ.

Biographies of Their Majesties the King and Queen.

His Majesty King Bhumibol Adulyadej was born in Cambridge, Massachusetts, the United States, on Monday 5 th December 1927. He is the third child of Their Royal Highnesses Prince and Princess Mahidol of Songkhla. He was formerly called "H.R.H. Prince Bhumibol Adulyadej." His Majesty succeeded His Royal Brother, King Ananda Mahidol, as the 9 th king of the Chakri House on 9 th June 1948. His Majesty was betrothed to M.R. Sirikit Kitiyakara in London on 12 th August which is the latter's birthday. The wedding ceremony of the Royal Couple took place in Bangkok on 28 th April 1946. The Coronation of His Majesty the King was held on 5 th May 1946, which is regarded as the Coronation Day.

Being a devout Buddhist, His Majesty the King entered the monkhood at the Chapel Royal on 22 nd October 1954. Later he stayed at Borvornives Monastery. He discarded the robe on 5 th November 1954.

His Majesty the King is interested in the development of His country and the general welfare of His people. This can be seen from the fact that His Majesty has undertaken the work in the spheres of education, health, sport, economics, agriculture, industry and social welfare.

He is specially interested in arts and music. He has composed several pieces of music, including "Saifon" and "Yarmyen". In addition, He has an interest in photography and accordingly He is an able photographer.

Her Majesty Queen Sirikit was born on 12 th August 1932. She is the eldest daughter of H.H. Prince Chandaburi Suranath (M.C. Nakkhat Mongkol Kitiyakara) and M L. Bua Kitiyakara. Her beauty has spread far and wide, and so has her wisdom. She became Regent when His Majesty the King went into the monkhood. She performed Her duties so well that She was given the title of "Somdej Phraborom Rajininath." In addition, She is President of the Thai Red Cross Society.

Having visited Their people in various parts of Thailand, Their Majesties paid state visits to many foreign countries including the Republic of South Vietnam, the Republic of Indonesia, Burma, the United States, and thirteen countries in Europe. They performed Their duties very well. They earned a great reputation and honour for Thailand which has now become popular among foreign countries. This is because His Majesty is well—versed in different functions.

Their gentleness and graceful attitude shown everywhere caused those who ever saw them once to long for seeing Them again. Their mild expression, Their attractive smiles, and kindness revealed in the sparkle of Their eyes always leave a strong impression on those who have seen Them.

ณ สนามบินมิงกาลาดอนเมื่อครั้งเสด็จ ฯ เยือนสหภาพพม่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานพระหัตถ์แด่สตรีผู้มีเกียรติ ครั้งเสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส

(ภาพบน) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
้าอยู่หัว และสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
ภาพขวา) สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดล-
ดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และสมเด็จ
ระราชชนนีศรีสังวาลย์.

(Above) His Majesty the late King
'hulalongkorn and Her Majesty the late
)ueen Savang Wattana (Right) The
Royal Father, H.R.H. Prince Mahidol
f Songkhla and H.R.H. the Princess
Mother.

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงปฏิญาณพระองค์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

Her Majesty the Queen taking oath of allegiance.

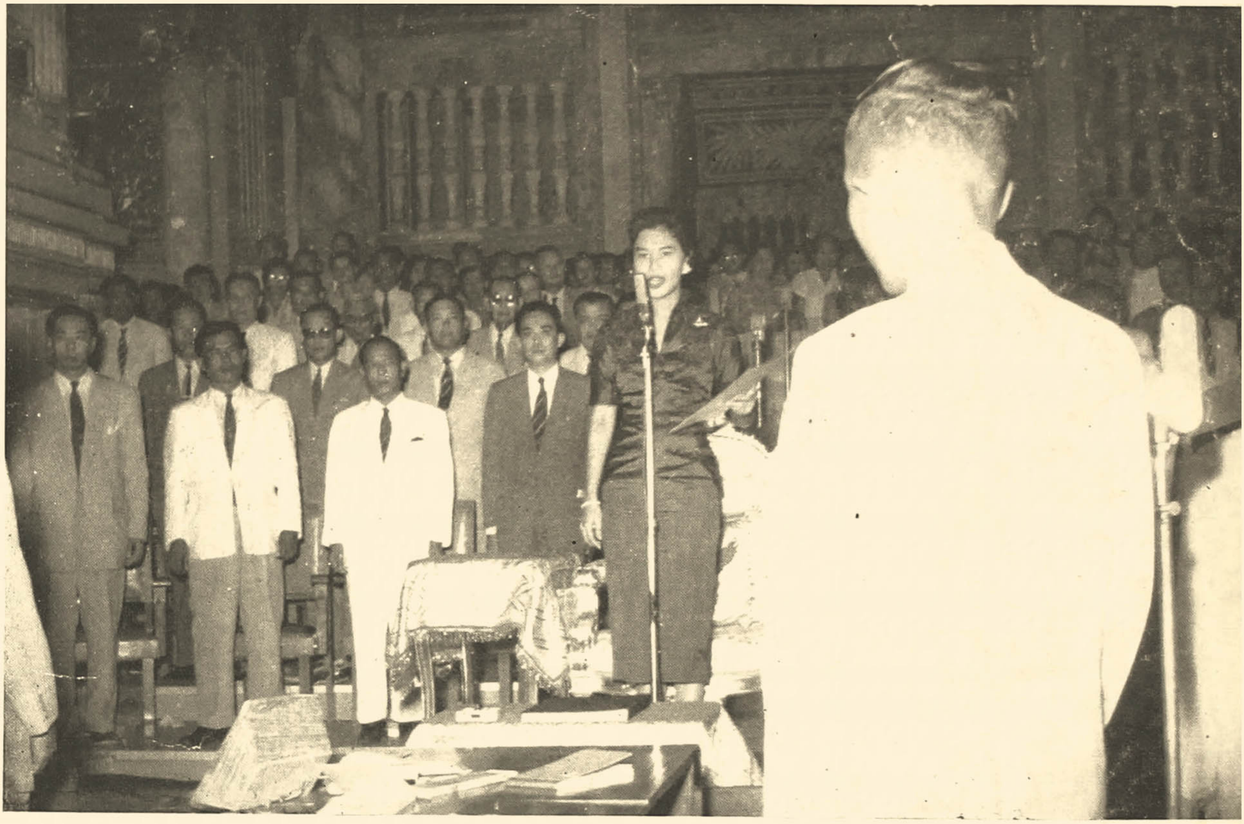

ภายหลังที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรอ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระยะ เวลาที่ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว ทรงผนวช แล้ว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงกล่าวปฏิญาณตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

Her Majesty the Queen taking oath of allegiance in the Assembly of the People's Representatives after having been appointed Regent during His Majesty the King's ordainment as a monk in the Buddhist Faith.

พระราชพิธีทรงผนวช 22 ตุลาคม 2499

His Majesty's Entering Monkhood
October 22, 1956.

◀

สมเด็จ พระราชชนนี ทรงเจริญ พระเกษา พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวเป็นปฐมแห่งพระญาติวงศ์ผู้ใหญ่

The Princess Mother performing the shaving ceremony.

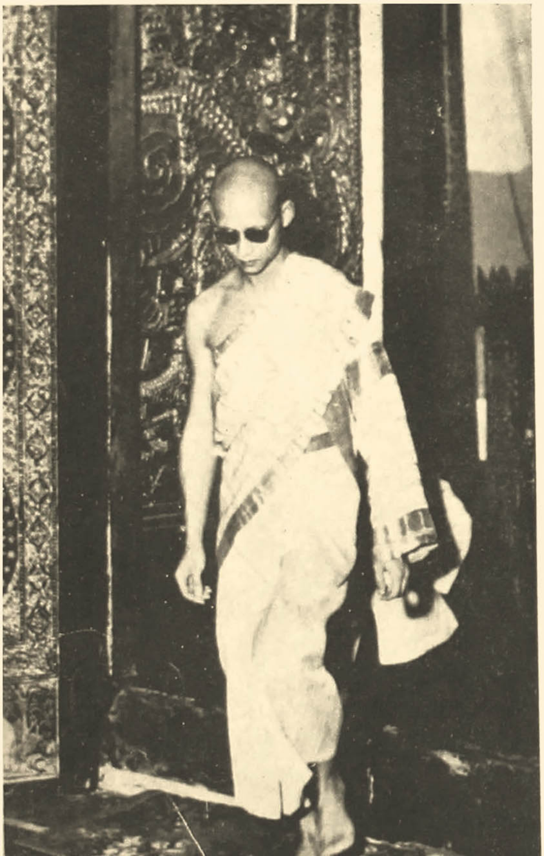

◀

ทรงเครื่องโขมพัตร เสด็จ ฯ เข้า พิธีทรงผนวช ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

In ceremonial dress, His Majesty proceeds to the Chapel Royal, where the ordinaiton ceremony is to be held.

▲ ทรงถวายผ้าไตรแด่พระอุปัชฌาย์เพื่อขออุปสมบทในท่ามกลางคณะสงฆ์

Presenting a set of the yellow robes to the Preceptor and asking permission to enter the monkhood.

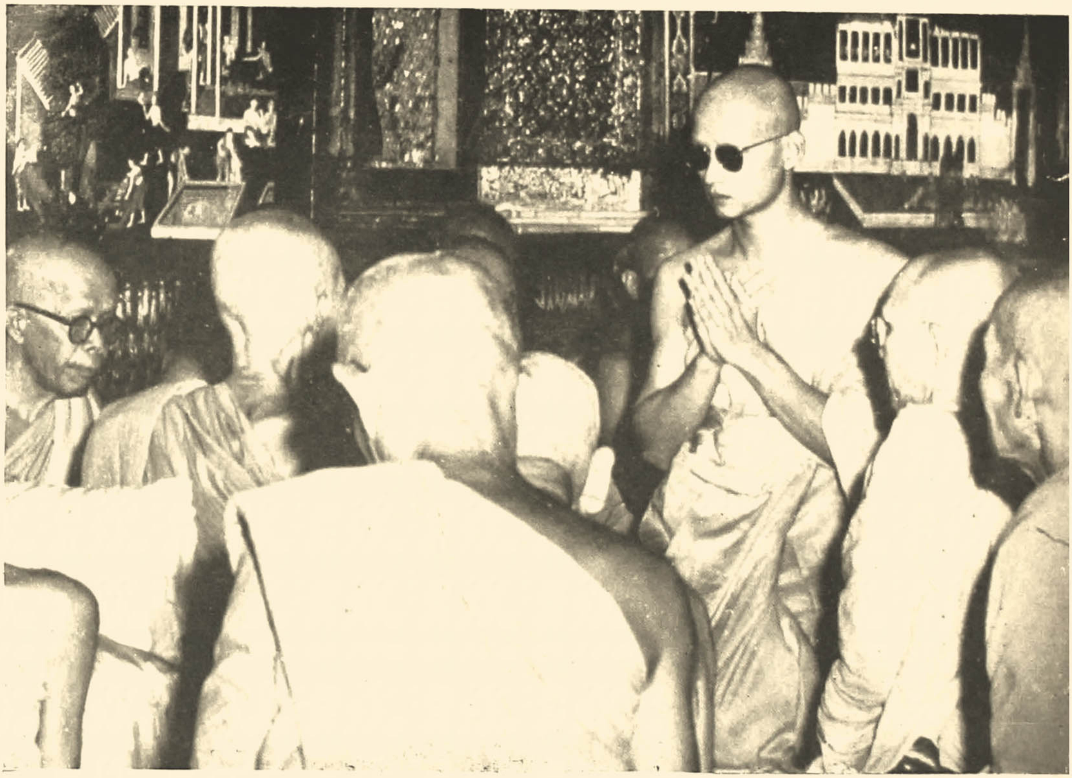

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ เข้าสู่ พิธีอุปสมบทกรรม ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

His Majesty the King being ordained as a Buddhist monk at the Chapel Royal, Grand Palace.

◀

สมเด็จ พระ นาง เจ้า ฯ พระ บรม ราชินีนาถ ทรงประเคนผ้าไตรและเครื่องอัฏฐบริขาร แด่พระภิกษุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระราชพิธีทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.

His Majesty the Queen offering the traditional Buddhist yellow robes to Bhumibalo Bikkhu.

◀

หลังจากทรงผนวชแล้ว พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

Bhumibalo Bikkhu is leaving the Temple of the Emerald Buddha after the ordination.

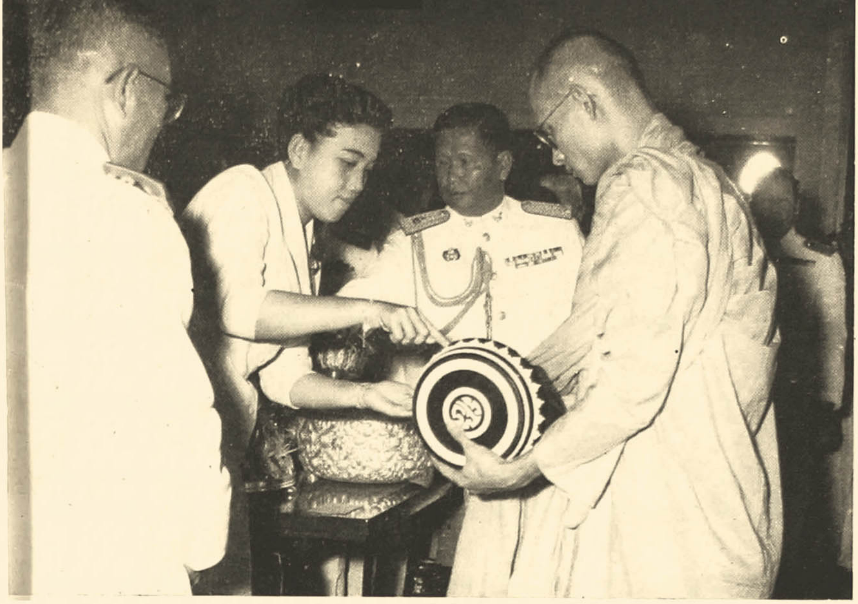

พระภิกษุพระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ออกรับ
อาหารบิณฑบาตร.

Bhumibalo Bikkhu receiving alms:

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

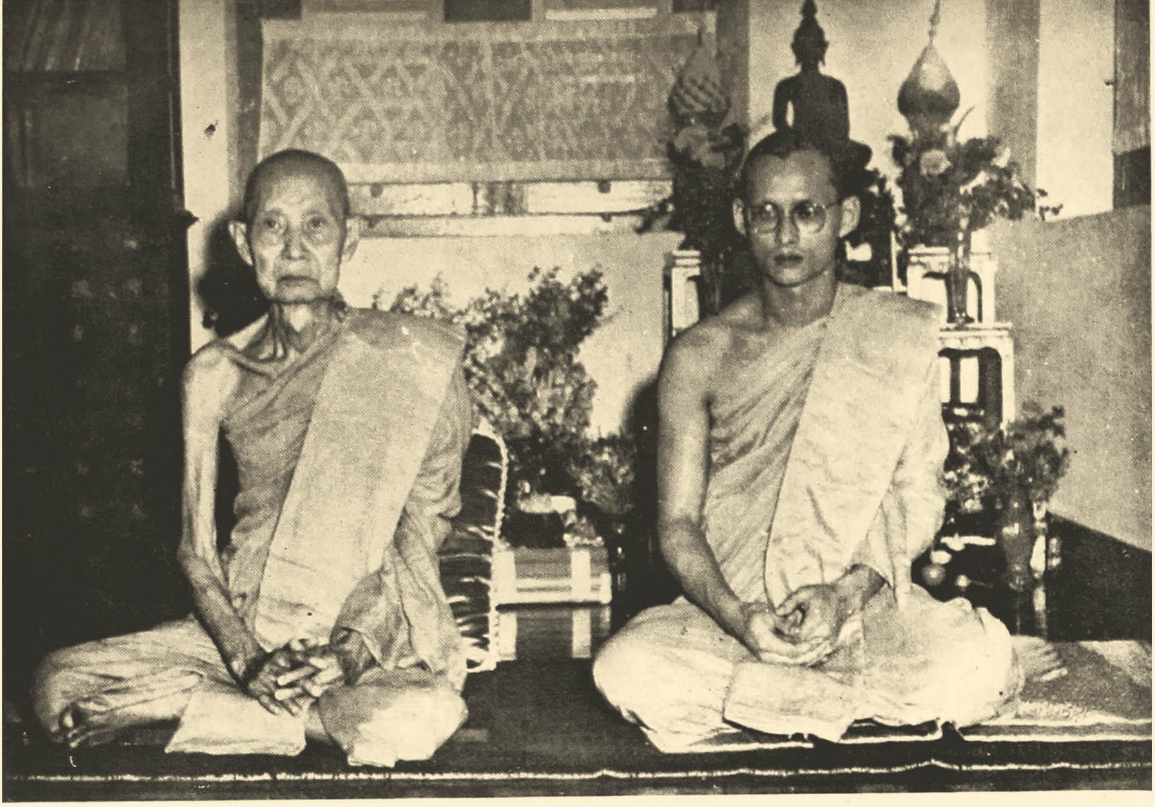

▲ สมเด็จพระสังฆราชและพระภิกษุ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ณ พระตำหนักบรรจบเบญจมา

Bhumibalo Bikkhu, with His Holiness the Supreme Patriarch of the Kingdom, His Preceptor.

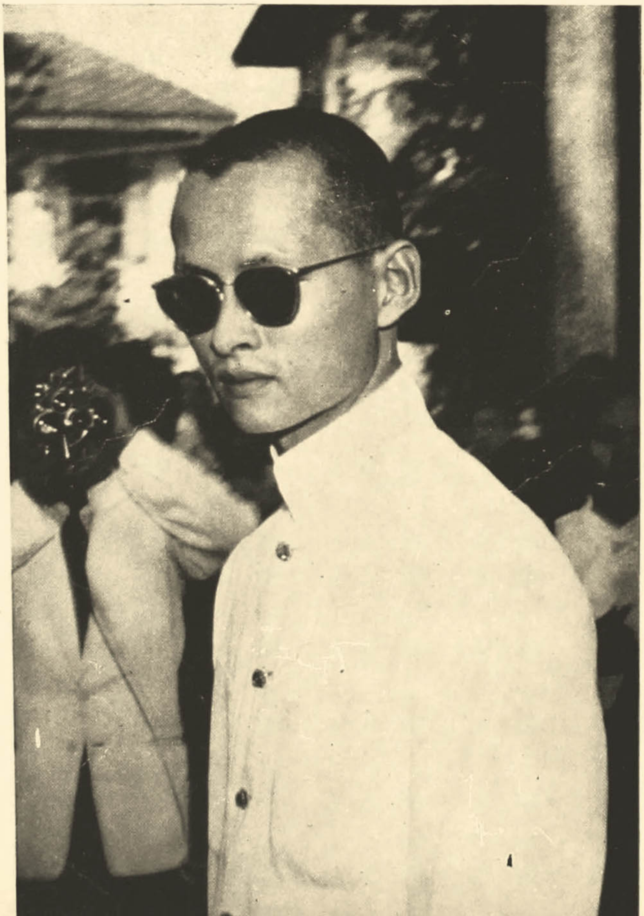

▶

พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลาสิกขาบท ในวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๙

Having discarded the robe on November 5, 1956

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรในวันขึ้นปีใหม่ ณ บริเวณหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๒

Their Majesties the King and Queen presenting food to Buddhist monks on New Year's Day in front of Chakri Throne Hall, Grand Palace, on December 31, 1959.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
ในวันสงกรานต์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

Appearing on the occasion of the
Songkran Festival.

▶

พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระ บรม ราชินีนาถ กำลังทรงเวียนเทียน

Their Majesties the King and Queen are leading the candle procession around the chapel Royal.

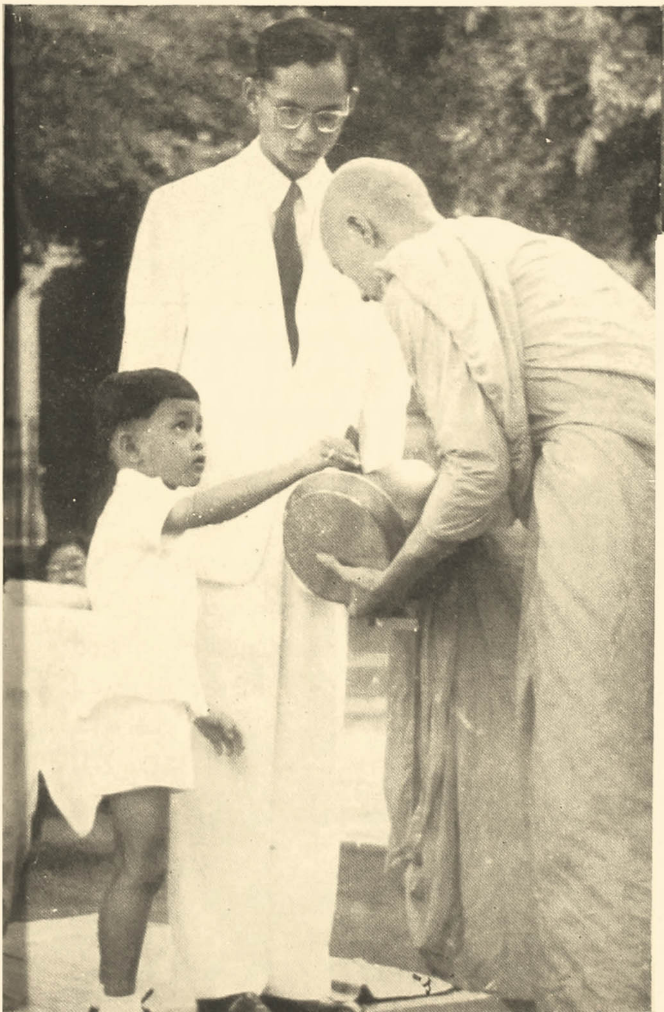

◀

สมเด็จ พระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ กำลังทรง บำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร

H.R.H. Prince Vajiralongkorn giving food offerings to a Buddhist monk.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ทรงลอยดวงพระประทีป
ในวันเพ็ญกลางเดือนสิบสอง

Their Majesties the King and Queen are seen here letting go Krathongs (decorated floats) on the full-moon night of the twelveth lunar month.

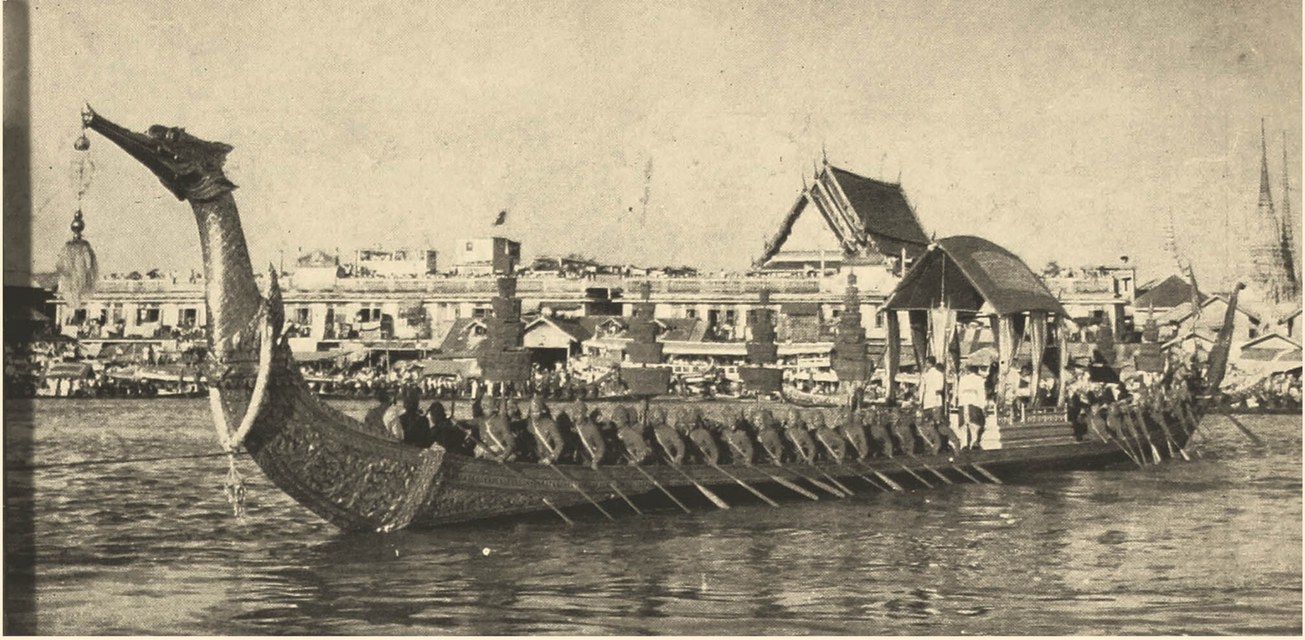

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเรือพระที่นั่ง
ศรีสุพรรณหงส์ เสด็จ ฯ ในพระ ราช พิธี บำเพ็ญ พระราช
กุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม

His Majesty sitting in the Royal Barge "Sri Supannahong" on the occasion of the Kathin gift (yellow robes) presentation at the Temple of Dawn.

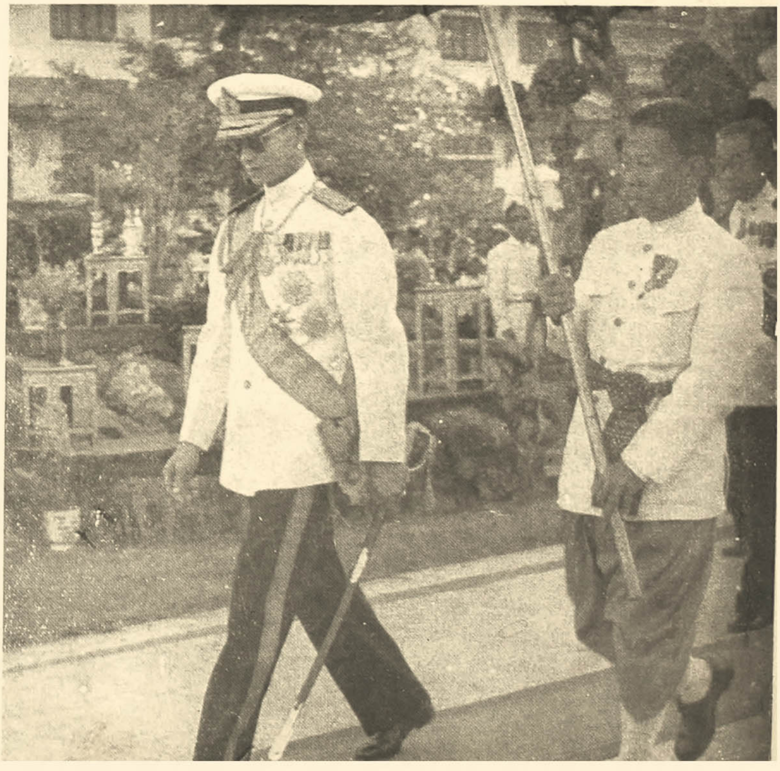

▲ กระบวนแห่ช้างสำคัญ "พระเศวตอดุลยเดชพาหนะ" ขณะผ่านสภาผู้แทนราษฎร พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ เนื่องในพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ

The procession of the Royal Elephant, Phra Sawet Adulyadej Pahana, passing in front of the Ananta Samakom Throne Hall on November 10, 1959 when it was feted as a royal elephant.

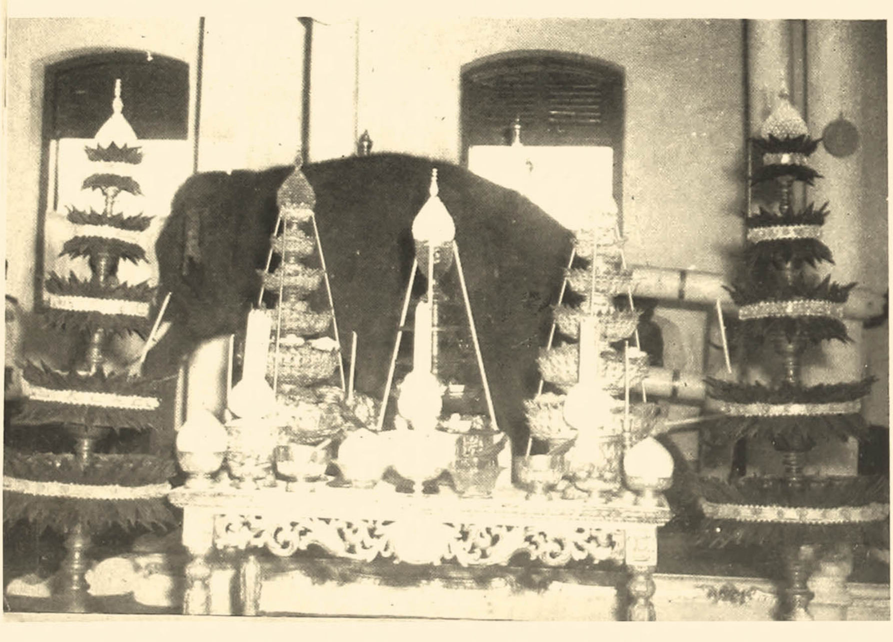

◄

ช้างสำคัญ "พระเศวตอดุลยเดชพาหนะ" ภายในโรงพระราชพิธีพระราชวังดุสิต

The Royal Elephant "Phra Sawet Adulyadet Pahana", at the ceremonial site in Dusit Palace.

งานรัฐพิธีที่ระลึก มหาจักรี

Chakri Day

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงอุบลรัตน์ ทรงกราบถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์แห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระลานพระราชวังดุสิต เมื่อ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๐๒

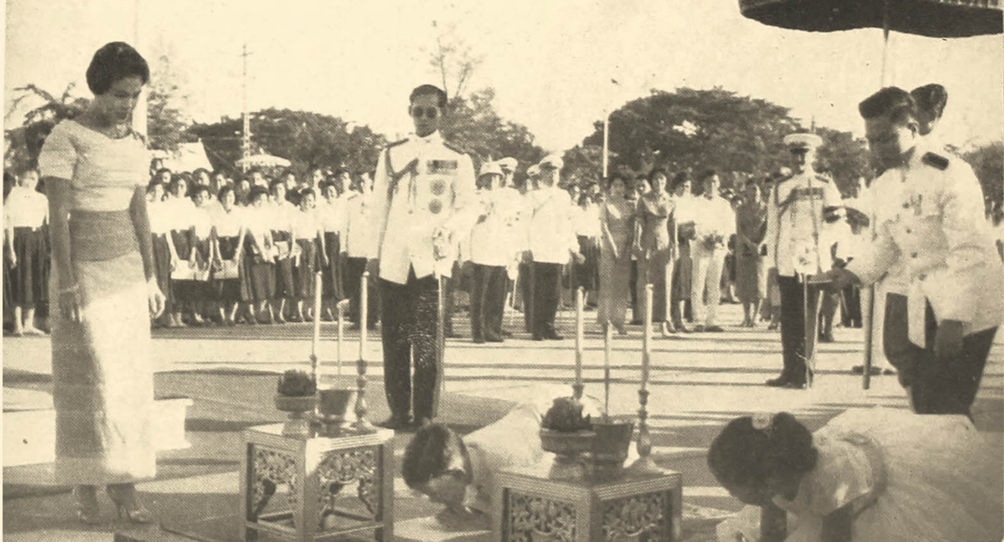

The Royal Children, Prince Vajiralongkorn and Princess Ubolrat paying homage to the Equestrian Statue of King Rama V at the Dusit Plaza on October 23, 1959.

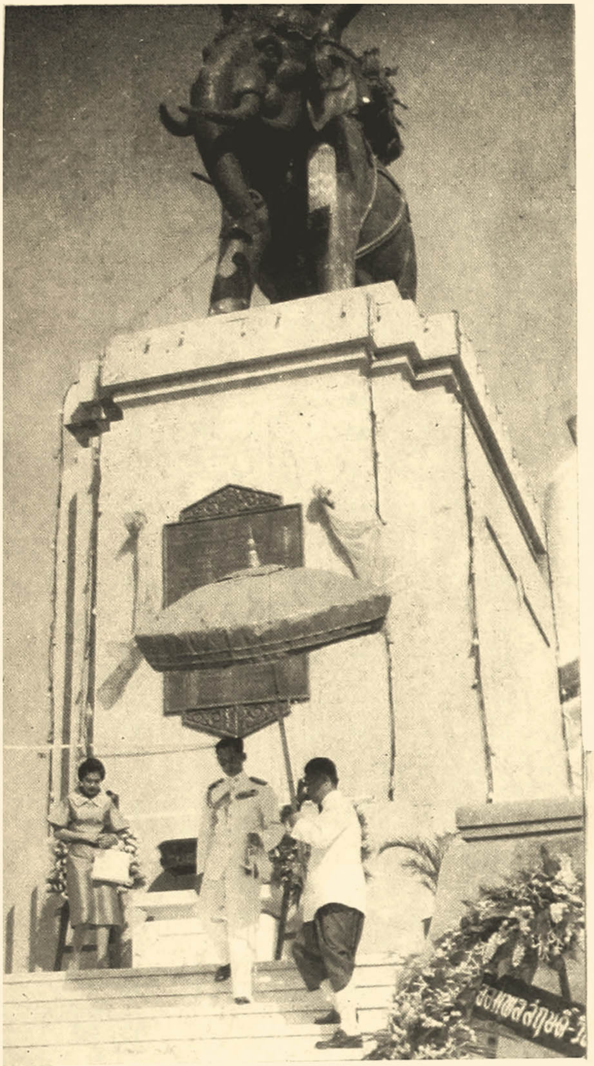

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินี นาถ เสด็จ ฯ ถวาย บังคม พระ บรม รูป สมเด็จ พระนเรศวรมหาราช ตำบลดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๓

Their Majesties the King and Queen paying homage to the Statue of King Naresuan the Great at Donchedi, Supanburi Province on January 25, 1960.

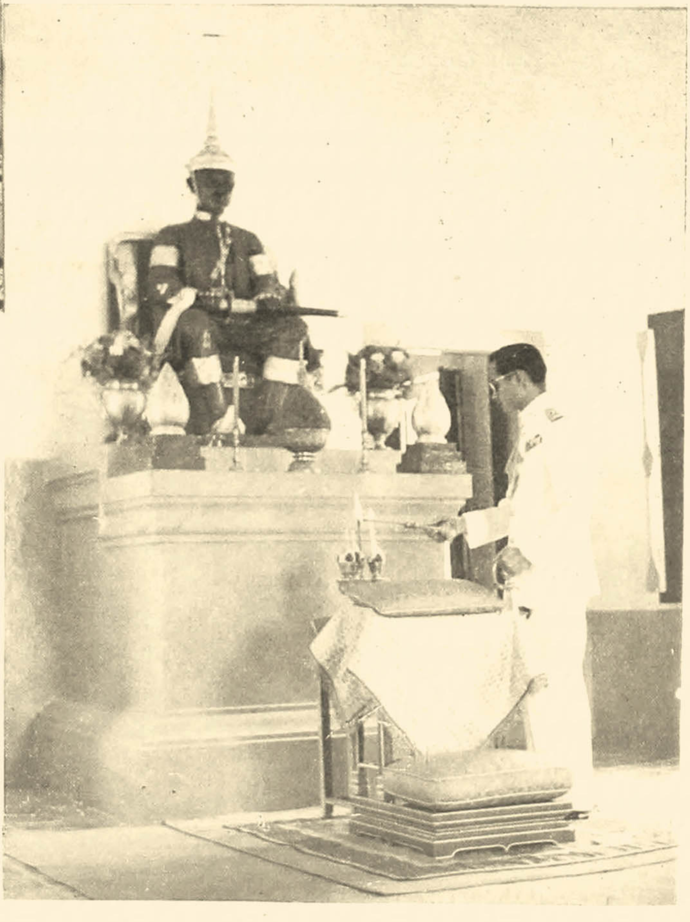

▶

เสด็จ ฯ เปิดอนุสาวรีย์พระเจ้าทรงธรรม

His Majesty opens King Songtham Monument.

▲ งานรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร

The Opening of the National Assembly.

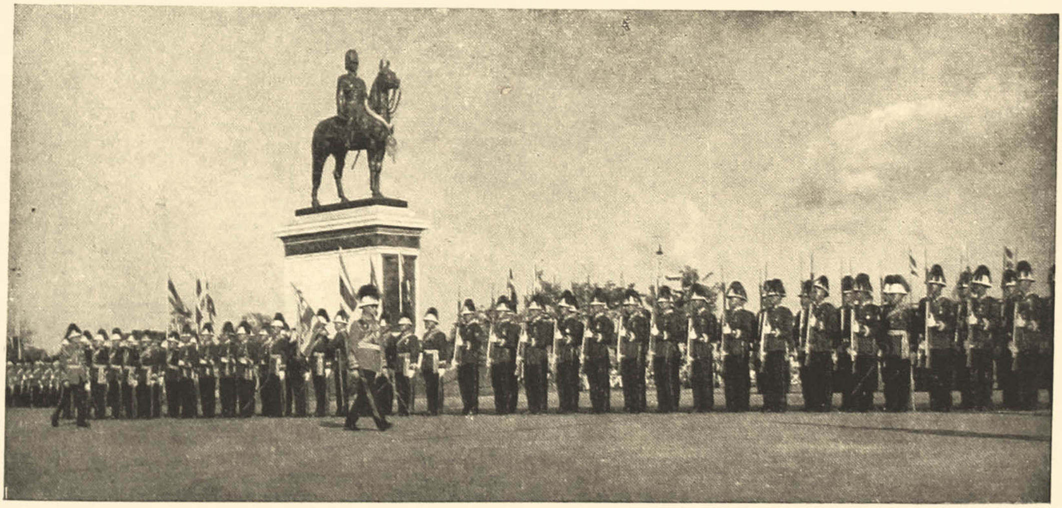

▲ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ตรวจพลสวนสนามเหล่าทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

His Majesty reviewing the troops of the Royal Guard Units on the occasion of His Majesty's Birthday.

พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว กำลัง ทอด พระเนตร การซ้อมรบ ตาม แผน วายุบุตรขององค์การ ส.ป.อ.

His Majesty the King on a jeep (above) and on a tank during the SEATO "Vayubutra" Operation (below).

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราชชนนี ศรีสังวาลย์ ประทับเรือพระที่นั่ง "สิทธิชัย" ทอดพระเนตรการซ้อมรบทางเรือที่ บางแสน ชลบุรี.

H.M. the King and H.R.H. the Princess Mother together on the Royal motor-boat "Sitthichai" watching the Naval Exercise off Bang-Saen Coast.

▼

เรือรบหลวง ชุมพร เข้าร่วมในการซ้อมรบที่บางแสนด้วย.

H.M.S. Chumporn also joins in the Exercise.

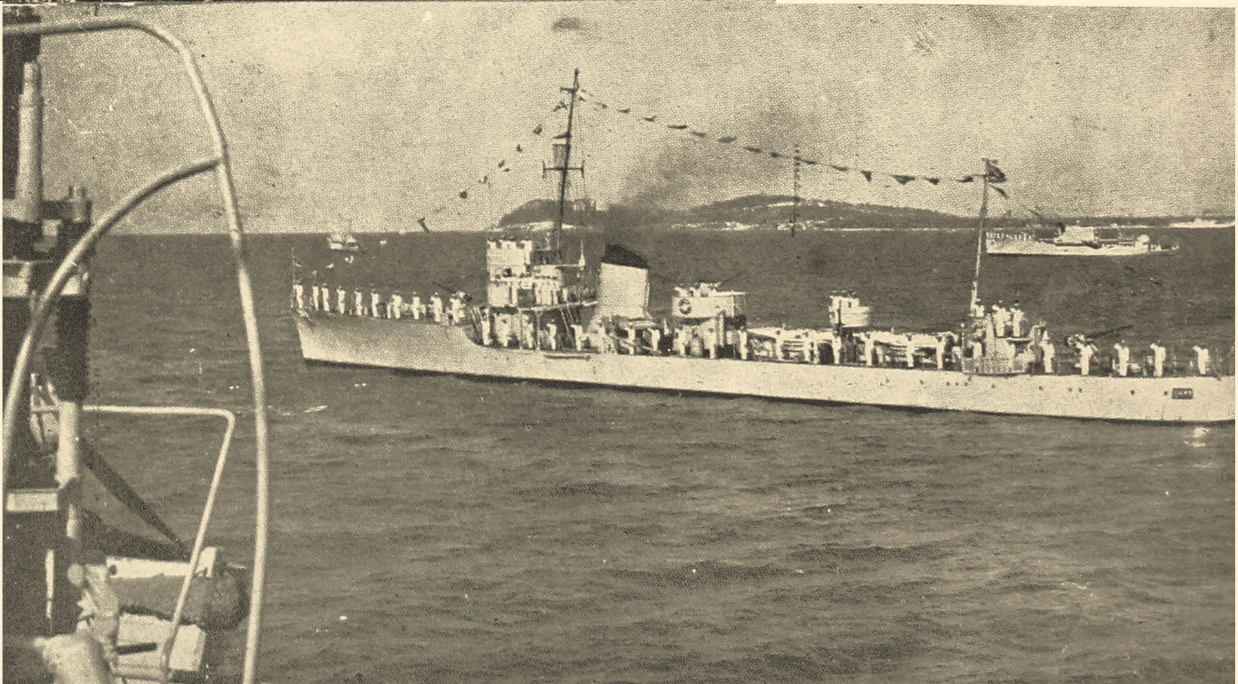

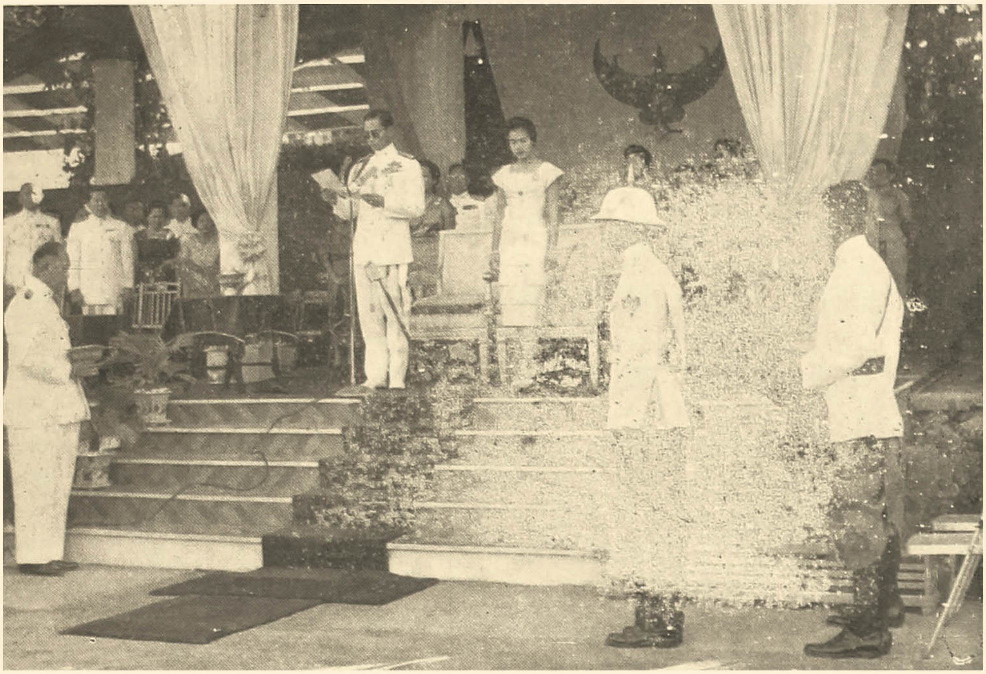

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯงานกาชาด (ภาพบน) ทรงมีพระราชดำรัสตอบ หลังจากเลขาธิการสภากาชาดไทยกราบบังคมทูลถวายรายงานกิจการของสภากาชาดไทยที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว.

At the Red Cross Fair: His Majesty delivering a speech in reply to that of the T.R.C.S. Secretary General.

▶

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์กำลังเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการร้านค้าต่าง ๆ.

Visiting various stalls in the Fair.

เสด็จ ฯ ในงานต่าง ๆ

Royal visits to Various Organizations.

พระราชจริยานุวัตร

Their Majesties at Recreation.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับเรือยนต์ด้วย พระองค์เอง.

His Majesty at the steering wheel.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสำราญ พระราช อิริยาบถด้วยการทรงพายเรือ.

Her Majesty enjoys paddling a small boat.

(ภาพบน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแคลริเนท ร่วมกับนักดนตรี ณ หอประชุมจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย (ภาพล่าง) ทรงร่วมวงดนตรีกับผู้ที่ทรงคุ้นเคยในห้องส่งกระจายเสียงวิทยุ อ.ส. อันเป็นวิทยุส่วนพระองค์ ณ พระราชวังดุสิต.

(Above) His Majesty playing the clarinet at the Assembly Hall, Chulalongkorn University. (Below) playing saxophone in a band in the studio at his private A.S. Radio Station, Dusit Palace.

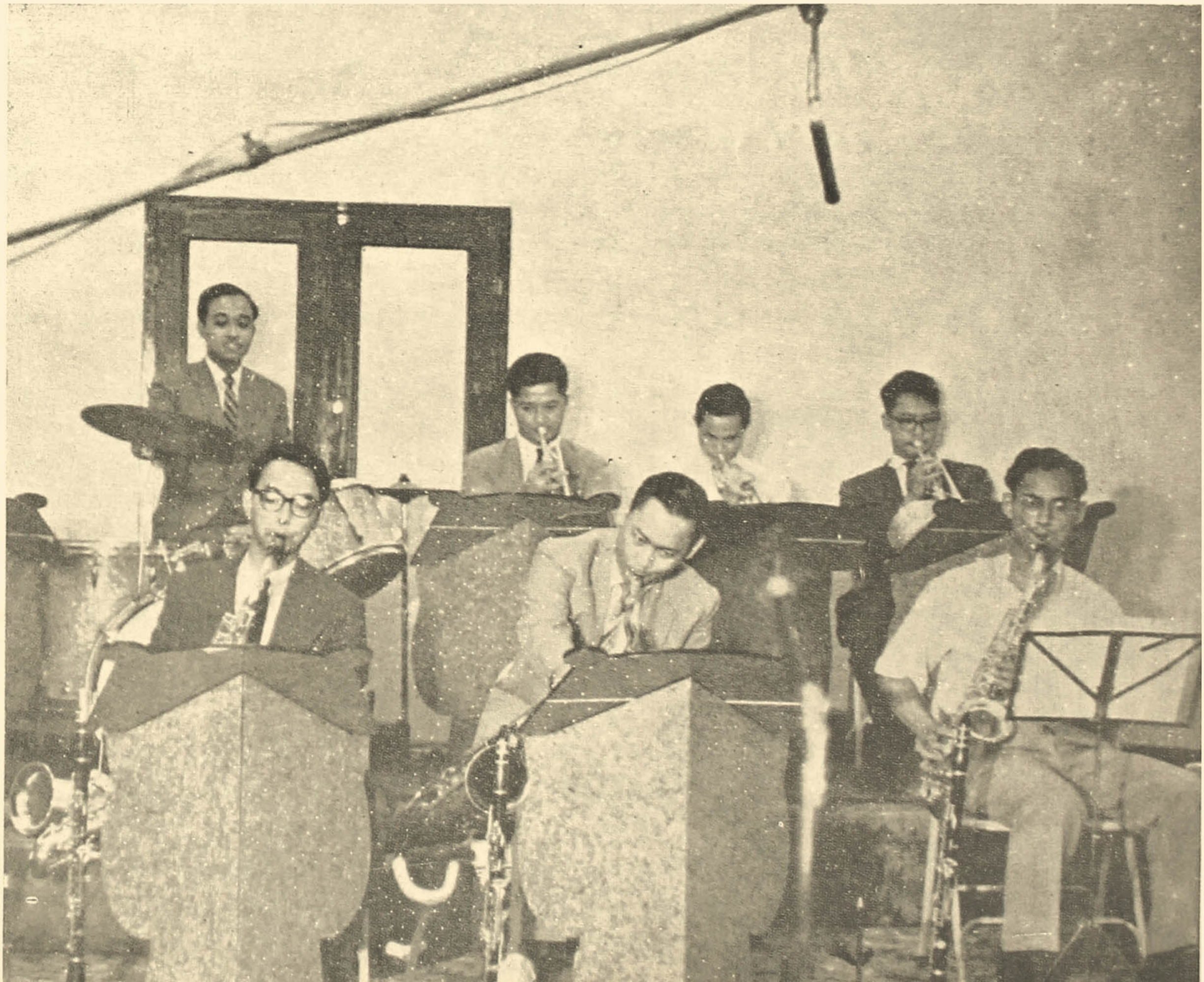

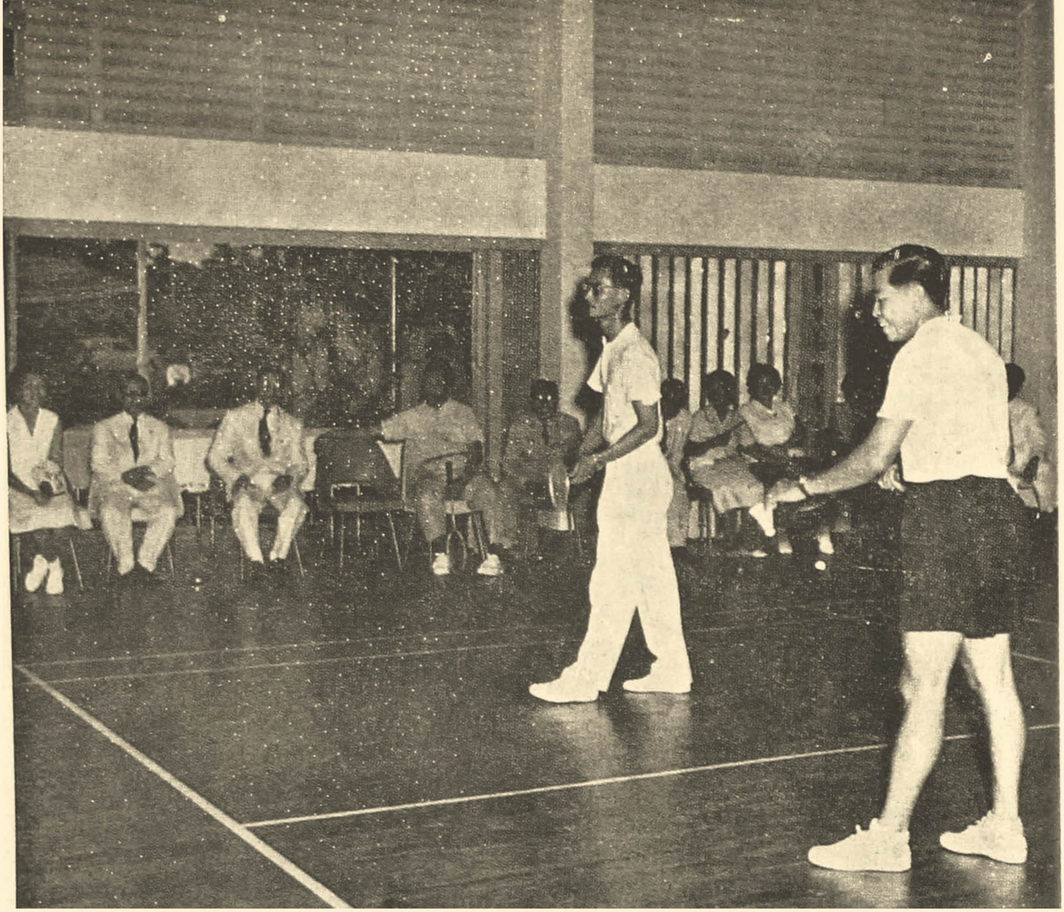

▶ พระบาทสมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว ทรงแบดมินตันร่วมกับ นายหว่อง เปงสูน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน.

H.M. the King playing badminton at Chitralada Villa with Mr. Wong Peng Soon as partner.

▼ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถ่ายภาพยนตร์สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ณ ชายทะเลหน้าวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.

His Majesty the King taking the moving pictures of two of His Royal Children, H.R.H. Princess Ubol Ratana and H.R.H. Prince Vajiralongkorn, at Klaikangwol Palace, Hua-Hin.

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

▲

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสกีน้ำ หน้าวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.

H.M. the King water-skiing in the sea at Klaikangwol Palace, Hua – Hin.

◀

ขณะ ทรง พระ สำราญ กับ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ.

Happy with the Royal Chil-

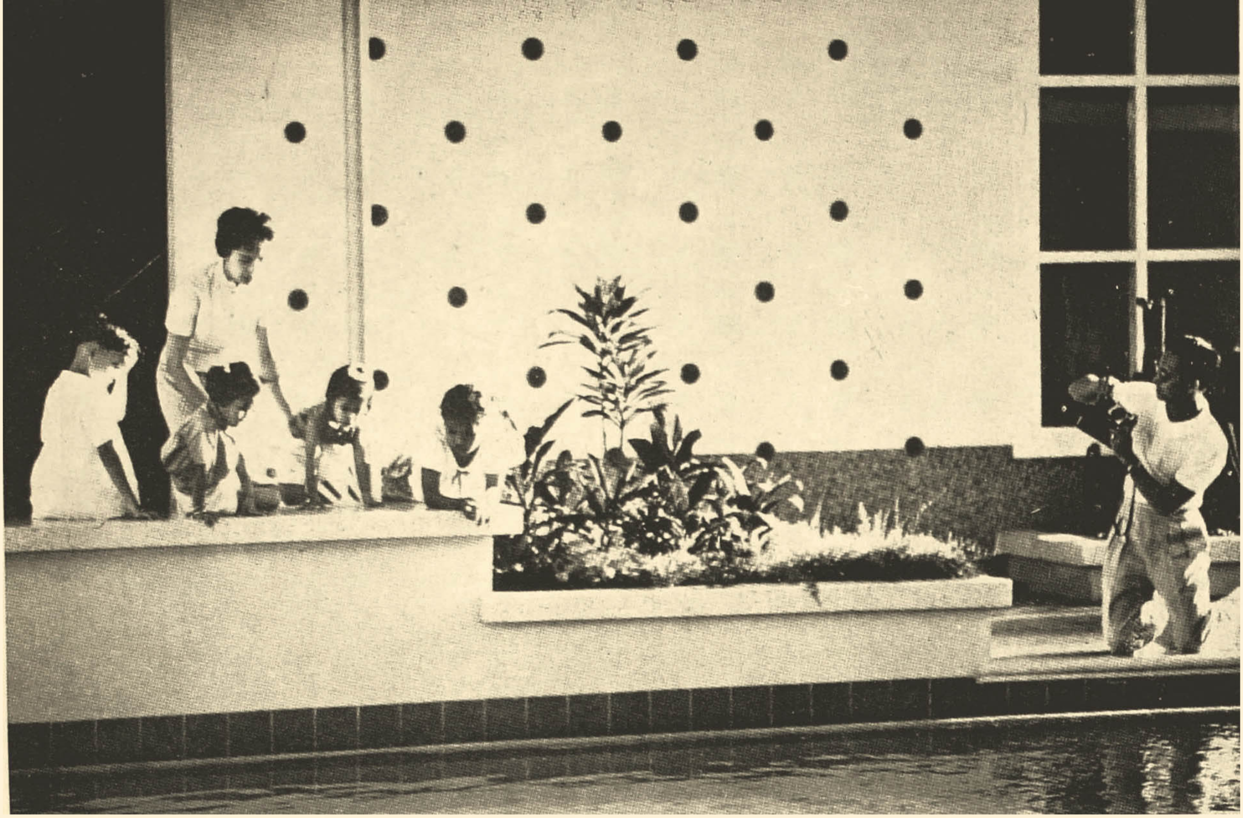

(ภาพบน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกำลังทรงกล้อง. (ภาพล่าง) กำลังทรงช่วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอขณะทรงว่าว บริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน.

His Majesty taking a picture (above) and disentangling the kite strings for the Princess in the compound of Chitralada Villa (below).

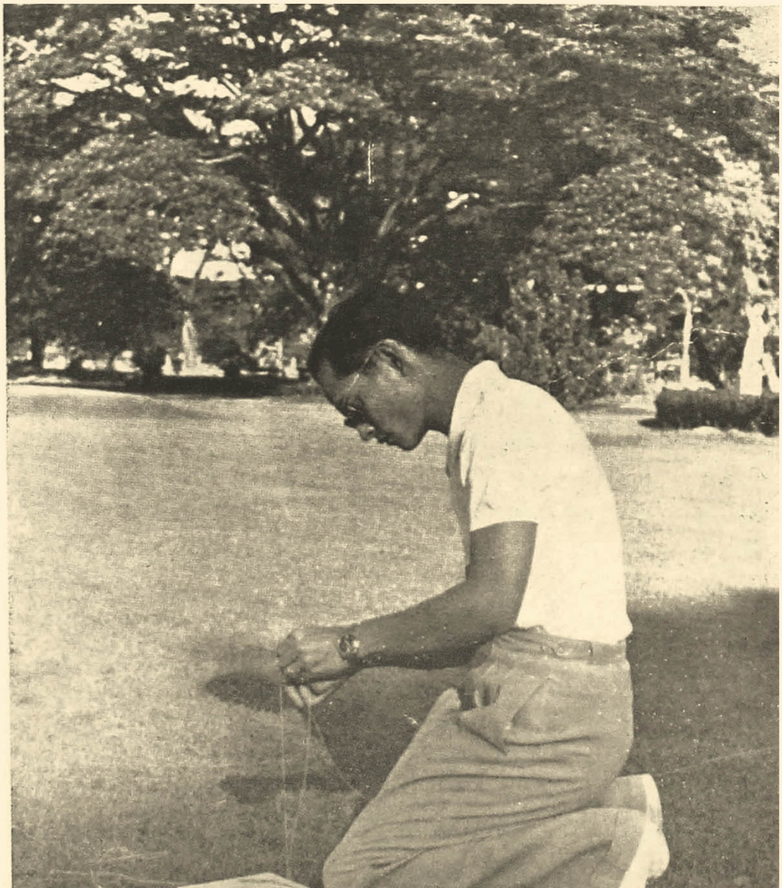

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงพระสำราญกับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา และเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในสวนดอกไม้ ข้างพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

Her Majesty enjoying the pleasure of Royal Highnesses Princess Sirindhorn and Princess Chulabhorn in the flower garden in the compound of Chitralada Villa.

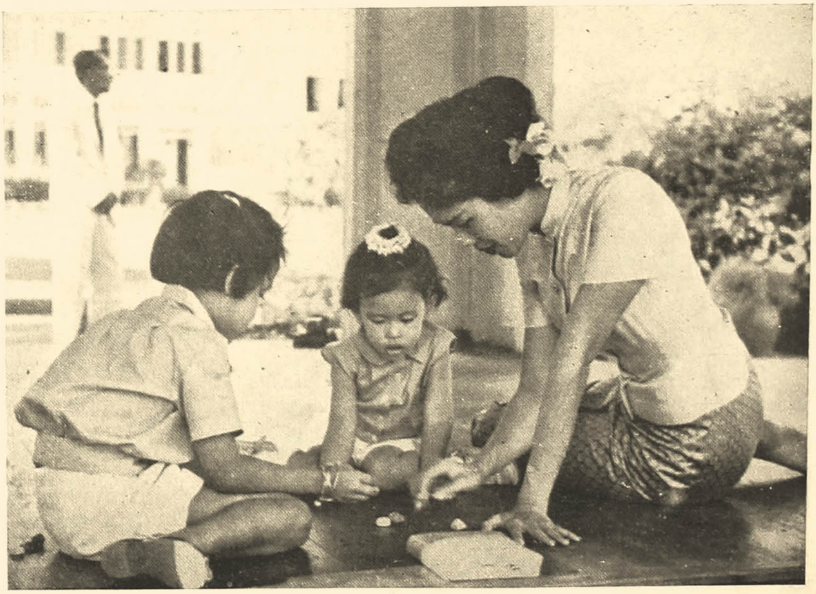

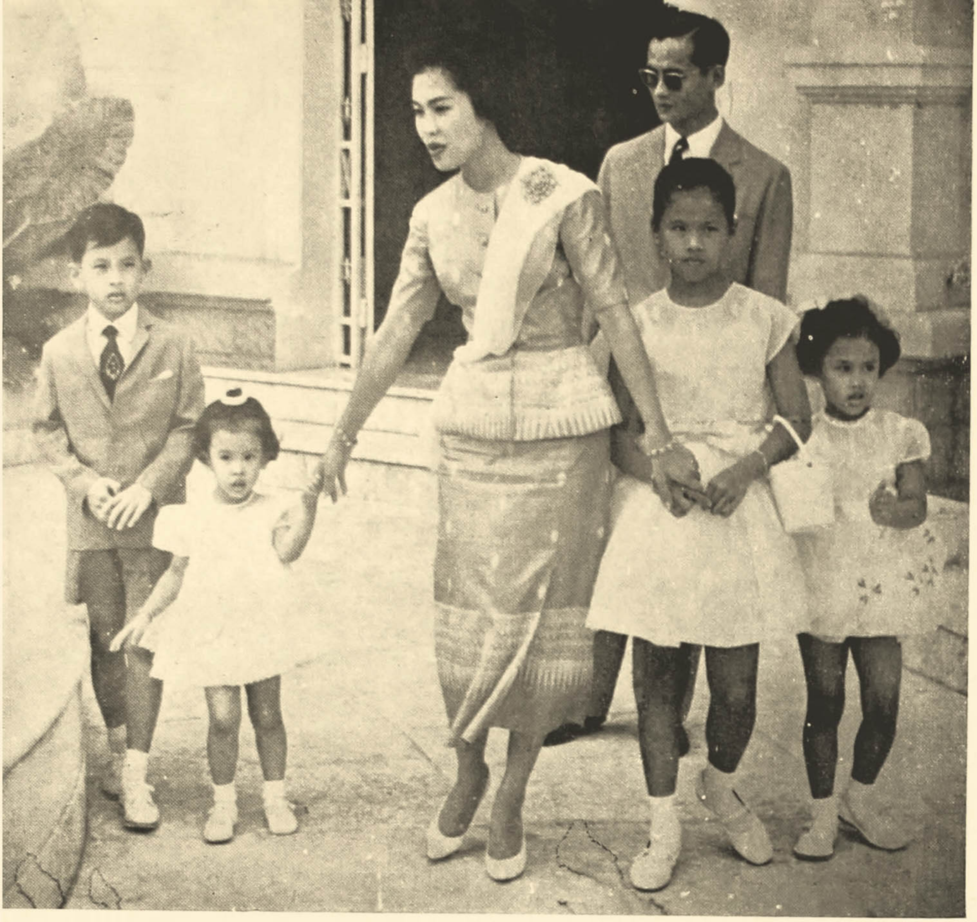

▲ (จากซ้าย) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์, สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินทรเทพรัตนสุดา ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓

The Royal Family: (from left to right) H.R.H. Prince Vajiralongkorn, H.R.H. Princess Chulabhorn, Her Majesty the Queen, His Majesty the King, H.R.H. Princess Ubol Ratana and H.R.H. Princess Sirindhorn.

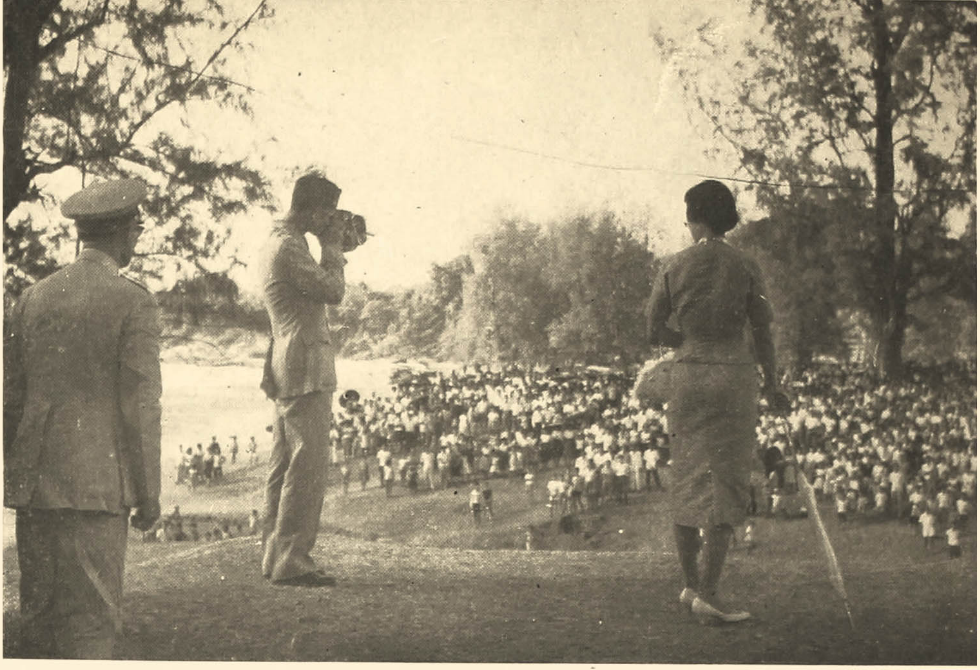

ทรงถ่ายภาพยนต์
ในคราวเสด็จ ประพาส
จังหวัดภาคใต้.

Taking moving pictures during his visit to Southern Thailand.

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีกำลังทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาแพทยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.

Premier Field Marshal Sarisdi Dhanarajata humbly presents an honorary doctor of medicine degree to Her Majesty the Queen.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐเวียดนาม วันที่ 18–21 ธันวาคม 2502

Royal Visit to the Republic of Vietnam: December 18–21, 1959.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินตันซันยึด ณ เมืองไซ่ง่อน.

▶

Their Majesties arriving at Tan-Son-Nhât International Airport, Saigon.

◀ สุภาพสตรีชาวเวียตนามทูลเกล้าฯ ถวายช่อดอกไม้ แด่สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ.

A Vietnamese lady presents Her Majesty the Queen with a bouquet.

▼ His Majesty is seen here making a reply to President Ngo Dinh Diem's speech.

หลังจาก ฯ พณ ฯ ประธานาธิบดี โง ดินห์ เดียม กราบ บังคม ทูล ถวายการ ต้อน รับ แล้ว พระ บาท ส มเด็จ พระ เจ้าอยู่ หัว พระราชทาน กระแส พระราช ดำรัส ตอบ..

▶

▶

พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่ หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ ประทับหน้าทำเนียบประ ธานาธิบดีในพิธีเชิญธงชาติไทยและ เวียตนามขึ้นสู่ยอดเสา.

Their Majesties with H.E. President Ngo Dinh Diem and Madame Ngo Dinh Nhu, saluting the Thai and Vietnamese flags.

His Majesty receiving the degree of Doctor of Law, Honoris Causa, conferred upon him by the University of Saigon. ▼

▶

อธิการบดีมหาวิทยาลัย ไซ่ง่อนทูลเกล้า ฯ ถวาย ปริญญาบัตรแด่พระบาทสม เด็จพระเจ้าอยู่หัว.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปฏิสันถารกับฯพณฯประธานาธิบดี โงดินห์ เดียม และ พระ บาท สมเด็จ พระ นาง เจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราช ปฏิสันถาร กับ มา ดาม โงดินห์ยนุ.

◀

▲ His Majesty the King and President Ngo Dinh Diem, Her Majesty the Queen and Madame Ngo Dinh Nhu, during the reception at the Royal Thai Embassy, Saigon.

▶

Arriving at the airfield in Hué: Greetings are being exchanged.

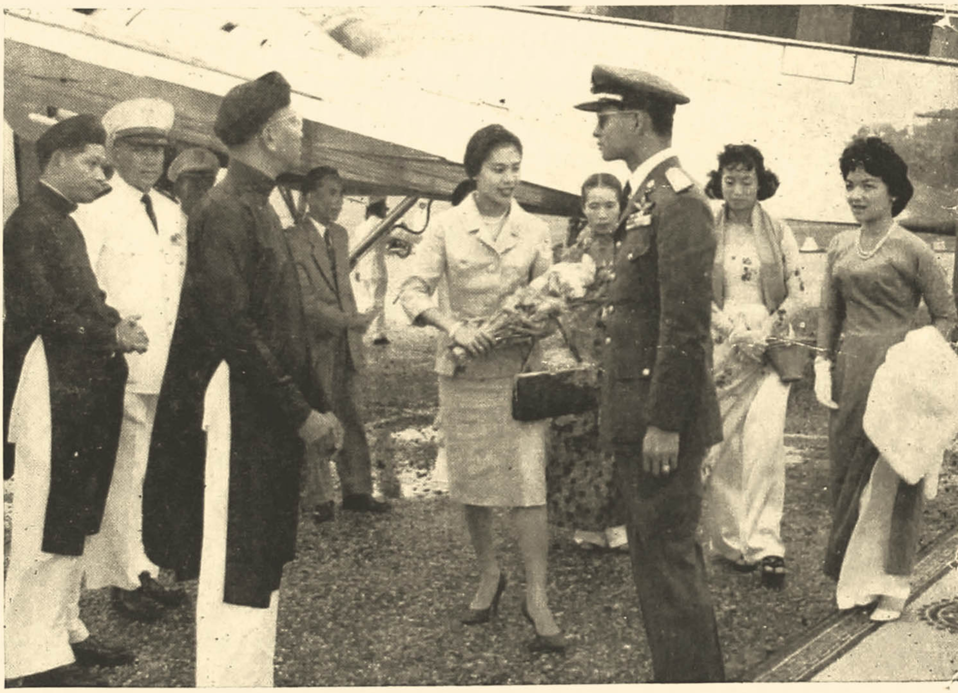

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรบราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเมืองเว้ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่มาเฝ้ารอรับเสด็จ.

พระ บาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้าฯ   พระบรมราชินีนาถ   เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพระราชวังเว้

Their Majesties visit the Hué Palace.

▲ ล้นเกล้าทั้งสองพระองค์เสด็จฯ เยี่ยมโรงเรียนนายร้อยทหารบกเวียตนาม

Royal visit to the Vietnamese Military College.

◄ เสด็จประพาสน้ำตก เปรน ณ เมืองดาลัด.

A scene at the fall in Dalat, South Vietnam.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอินโดนีเซีย วันที่ 8–16 กุมภาพันธ์ 2503

Royal Visit to Indonesia: February 8 – 16, 1960.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จถึงสนามบินเคมายอรัน นครจาร์กาตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

Their Majesties the King and Queen arriving at Kamajaran Airport, Djakarta, on February 8, 1960.

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระ นาง เจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ พระราชวัง เนการา ซึ่งทางรัฐบาล อินโดนีเซียจัด ถวายเป็นที่ประทับ.

Their Majesties proceeding to Nagara Palace, the royal residence in Indonesia.

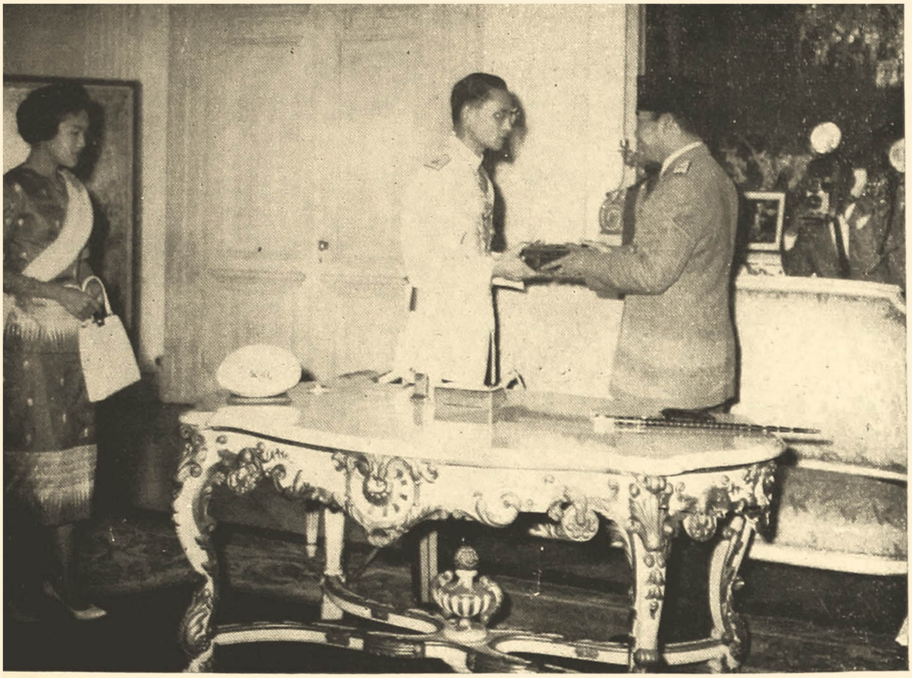

เสด็จฯ เยี่ยมฯพณฯ ประธานาธิบดีซูการ์โน ณ พระราชวังเมอเดกา และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฐมจุลจอมเกล้า แต่ฯ พณฯ ประธานาธิบดี.

Their Majesties visiting President Sukarno at Merdeka Palace, and presenting the Most Illustrious Order of Chula Chom Klao to the President.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถาร กับ ฯ พณ ฯ ประธานาธิบดี.

Their Majesties are conversing with President Sukarno.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระ-องค์เสด็จฯ ทอดพระเนตรการทำผ้าปาเต๊ะ ณ พระราชวังเนการา ด้วยความสนพระทัย และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมด้วย.

Their Majesties witness batik manufacture with great interest and at the same time sign the visitors' book at Negara Palace.

◀ ฯ พณ ฯ ประธานาธิบดีซูการ์โน ถวายการเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ที่ประทับ

▼ Their Majesties at the State Banquet offered by His Excellency the President of the Republic of Indonesia

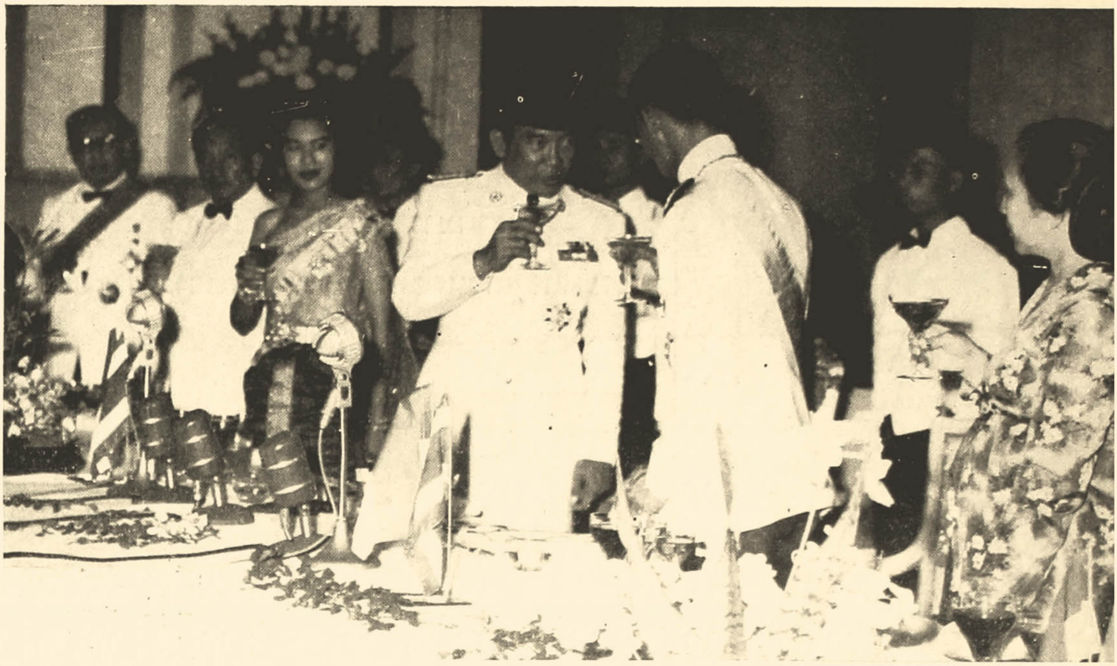

ต้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ได้พระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำตอบแทนแด่ประธานาธิบดี ซูการ์โน ณ ที่ประทับ

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

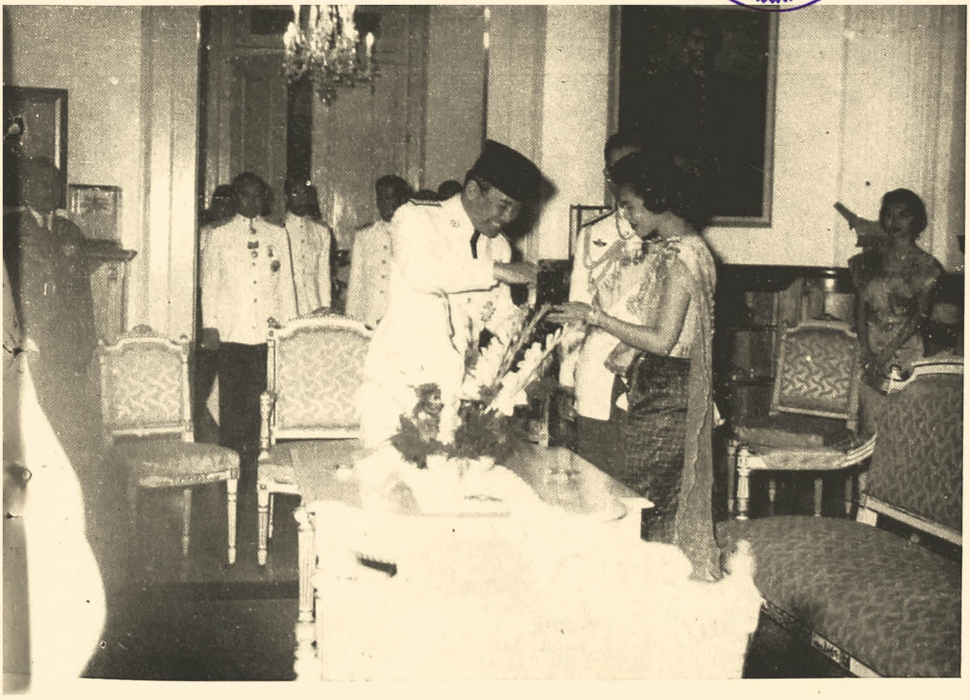

At the Return Banquet given by His Majesty the King in honour of H.E. President Sukarno of the Republic of Indonesia at Their Majesties' Residence

ประธานาธิบดี ซูการ์โน ถวายของที่ระลึกแด่พระบาทสมเด็จ-
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ.

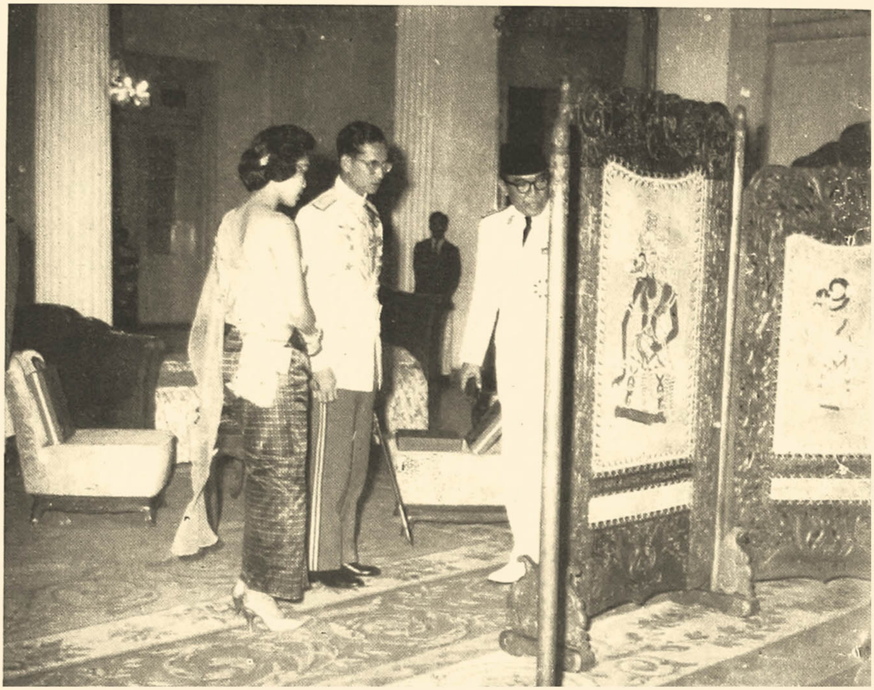

President Sukarno presented gifts to Their Majesties.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหภาพพม่า วันที่ 2–5 มีนาคม 2503

Royal Visit to Burma: March 2–5, 1960

ณ สนามบิน มิงกาลาดอน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับบนพระแท่นรับความเคารพ จากทหารกองเกียรติยศ พร้อมกับอูวินหม่อง ประธานาธิบดีพม่า และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถประทับคู่กับมาดามวินหม่อง.

Taking the salute of the honour guard at Mingaladon Airport are His Majesty the King of Thailand, President U Win Maung, Her Majesty the Queen of Thailand and Madam U Win Maung.

◀ เมื่อประธานาธิบดี อูวินหม่อง ได้กราบ บังคม ทูล ถวาย การ ต้อน รับ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสตอบ.

His Majesty is seen here making a reply to President U Win Maung's speech.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงช่วยประดับราชอิสริยาภรณ์อัครมหาศิริธรรมะ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

▼ H.M. the King, with the help of Her Majesty, puts on the decoration.

◀ ทรงพระกรุณาโปรด เกล้าฯ ให้พลเอกเนวิน นายกรัฐมนตรีพม่าเข้าเฝ้ ทูลละอองธุลีพระบาท.

Graciously granting ar audience to General Newin. Prime Minister of the Union of Burma.

▼ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เทศบาลนครย่างกุ้ง ทรงมีพระราชดำรัสขอบใจที่เทศบาลนครย่างกุ้งได้ถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ

◀ At the Rangoon Town Hall:

His Majesty thanks the Mayor of Rangoon for the reception arranged on the occasion.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทรงวางพวงมาลา ณ ที่ฝังศพของนายพลอองซาน

His Majesty the King placing a wreath at the tomb of General Ong San.

ประธานาธิบดีอูวินหม่อง และภรรยา ได้ถวายพระกระยาหารค่ำ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ.

The Burmese President and Madam U Win Maung give a dinner in honour of Their Majesties.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไป นมัสการพระเจดีย์ชะเวดากอง.

Royal Couple visit Chawedagong.

◀ ล้นเกล้าฯ ทั้งสอง พระองค์เสด็จฯ ยังมหาประสาณคูหาทรงนมัส-การและทรงรับศีล

At the Sacred Cave: Their Majesties receive Silas.

สมเด็จพระ สังฆ-ราชพม่า ทูลเกล้าถวาย พระบัวเข็ม แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม-ราชินีนาถ.

An Image of Buddha, presented to Her Majesty as a gift by the Supreme Patriarch of Burma. ▶

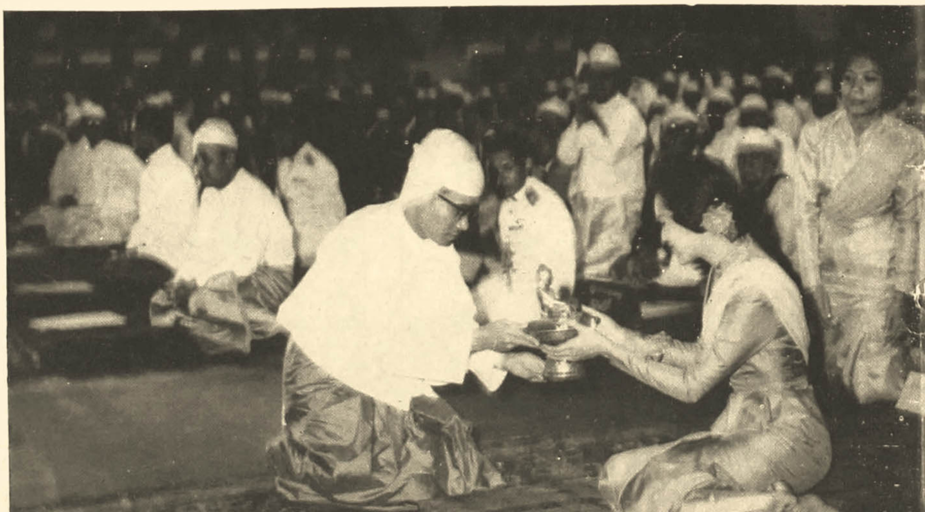

▲

เสด็จพระราชดำเนินคู่กับประธานาธิบดี อูวินหม่อง.

Walking with President U Win Maung.

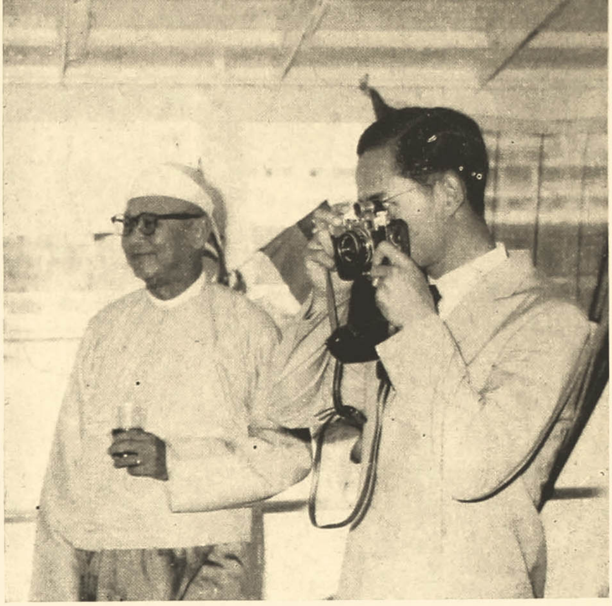

▲

ทรงกล้องคู่พระหัตถ์ ถ่ายทัศนียภาพในลำน้ำอิรวดี

Photographing the panorama views in Irawadi River.

▶

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงพระเกษมสำราญบนเรือพระที่นั่ง "เมฆขลา" ในวันเสด็จทางชลมารค เพื่อทอดพระเนตรทัศนียภาพตามลำน้ำอิรวดี

Her Majesty the Queen of Thailand, aboard the "Mekala", seeing the sight of Irawadi River.

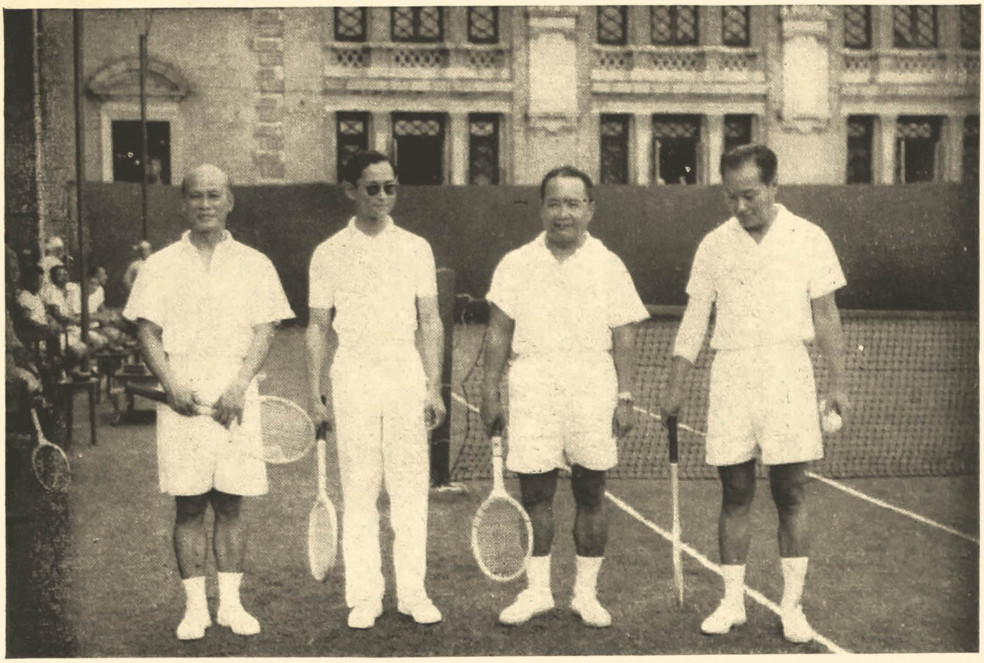

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเทนนิสหน้าสนามหญ้าที่ประทับ ร่วมด้วยข้ารัฐการชั้นผู้ใหญ่ของพม่า

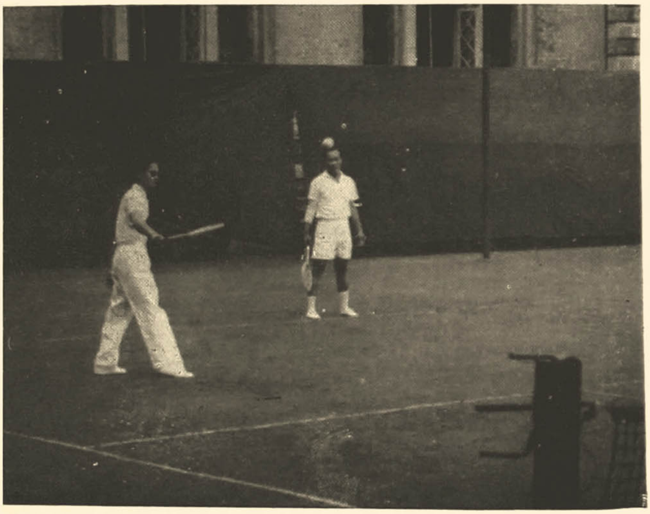

His Majesty the King of Thailand playing tennis with some high-ranking Burmese officials.

วันส่งเสด็จพระราชดำเนิน เยือน สหรัฐ อเมริกา และ ยุโรป วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๓

June 14, 1960, the day on which Their Majesties began making state visits to the United States and countries in Europe.

▲ โต๊ะบูชาถวายพระพรส่งเสด็จพระราชดำเนิน ของโรง พยาบาล พระมงกุฎเกล้า ตามเส้นทางเสด็จ ฯ ผ่าน

Altar—tables set by the Military Hospital to wish Their Majesties "happy landing".

แถวนักเรียนพยาบาลที่ไปส่งเสด็จ ฯ ตามเส้นทางไปสนามบินดอนเมือง

Student nurses lining up to see Their Majesties off.

▲ นักเรียนสตรีส่วนหนึ่งขณะส่งเสด็จ ฯ ณสนามบินดอนเมือง.

School—girls lining up to wish Their Majesties goodbye.

▶

บรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปส่งเสด็จฯ ณสนามบินดอนเมือง.

High—ranking Government officials waiting to see Their Majesties off.

▲ ขณะประทับในห้องรับรองพิเศษของกองทัพอากาศไทย พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ที่ตามเสด็จ ฯ ไปด้วย และที่ไปส่งเสด็จ ฯ

A scene in the reception—room of the Royal Air Force.

◀ สมเด็จ พระราชชนนี ศรีสังวาลย์ ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์เสด็จออกไปส่งเสด็จ ฯ ที่ลานบิน พร้อมพระบรมวงศานุวงศ์ ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านผู้หญิง ทูตานุทูต และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหารและพลเรือน.

The Princess Regent, members of the Royal Family, the Prime Minister and his wife, members of the diplomatic corps, high—ranking officials and top-level officers standing on the runway.

▼ เครื่องบินพระที่นั่งวายุบุตร
The Royal Plane "Wayubut"

นาทีสุดท้ายก่อนที่จะเสด็จ ฯ ขึ้นประทับเครื่องบินพระที่นั่งวายุบุตร ณ สนามบินดอนเมือง

Just before the Royal Plane taking off.

◄ ขณะที่ใกล้จะเสด็จ ฯ ออกจากดอนเมือง

At the approach of Their Majesties' departure.

►

ทรงโบกพระหัตถ์อำลาข้าราชการและประชาชนที่ไปส่งเสด็จ ฯ ณสนามบินกองทัพอากาศดอนเมือง

Her Majesty the Queen is seen waving her hand to the Government officials and the members of the public who saw Their Majesties off.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกา ๑๔ มิถุนายน—๑๔ กรกฎาคม ๒๕๐๓

U.S.A. June—14 to July—14 tour.

เสด็จ ฯ ถึงฮาวายเป็นแห่งแรก

Hawaii—the first leg of Royal flight

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

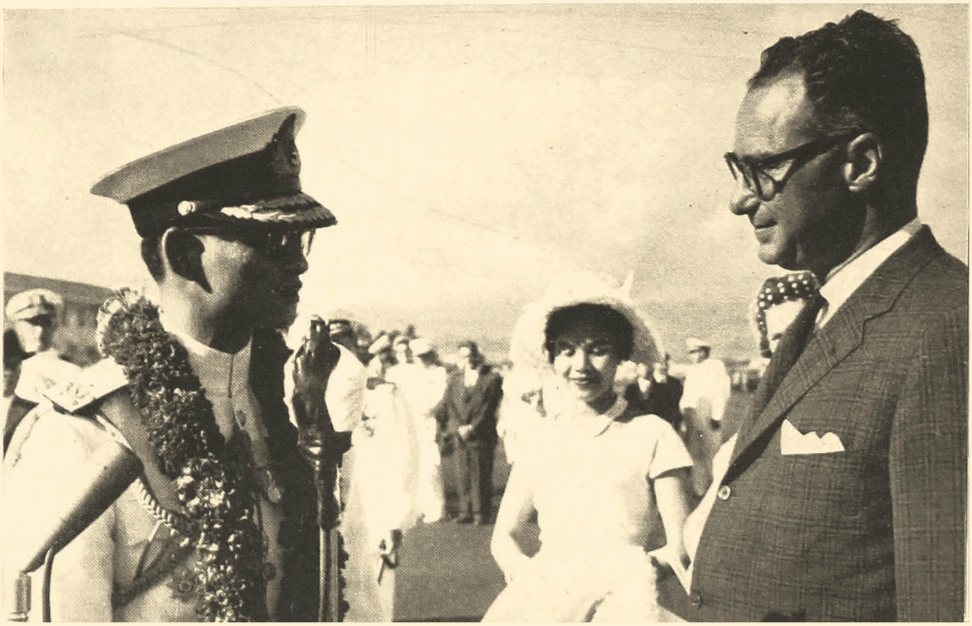

▲

ระหว่างพิธีต้อนรับ
จาก ผู้ว่าการ รัฐฮาวาย
วิลเลียม เอฟ. ควินน์

▶

Greeted by the Hon. William F. Quinn, Governor of Hawaii.

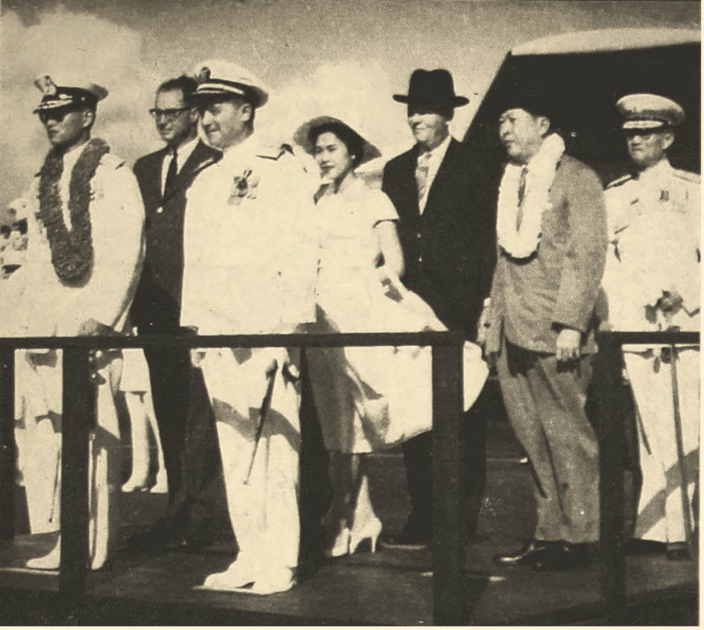

◀ ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ประทับบนพลับพลา เพื่อทรงรับความเคารพจากกองทหารเกียรติยศ

Their Majesties taking the salute of the guard of honour.

▼ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับความเคารพจากกองทหารเกียรติยศที่ เพิร์ล ฮาเบอร์ ก่อนที่จะเสด็จลงเรือดำน้ำ.

H. M. King Bhumibol salutes the Honour Guard at Pearl Harbour before going aboard the submarine USS Growler.

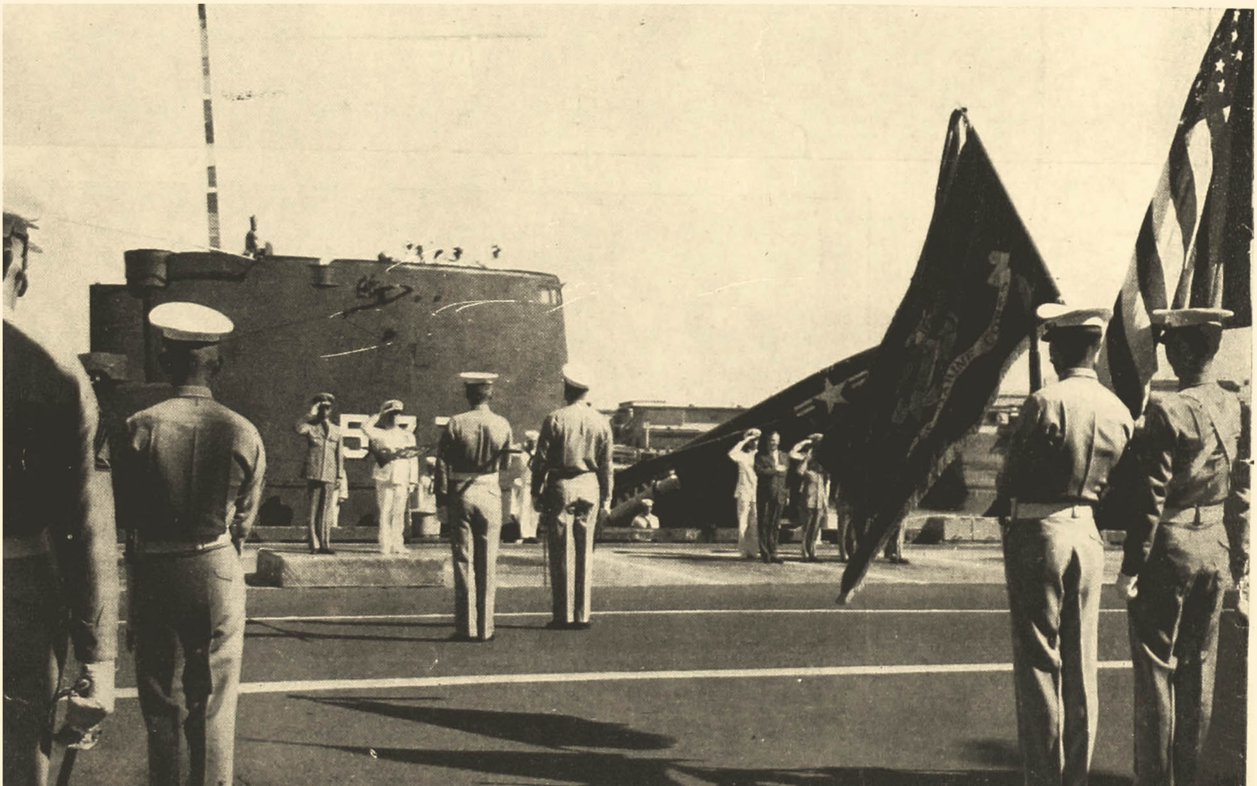

พระบาทสมเด็จ
พระเจ้า อยู่หัว แห่ง
ประเทศไทย เสด็จฯ
ลงเรือ ดำ น้ำ กราว-
เลอร์ เพื่อเสด็จ ฯ
ประ พาส ใต้ พื้น น้ำ
เป็นเวลา ๔ ชั่วโมง.

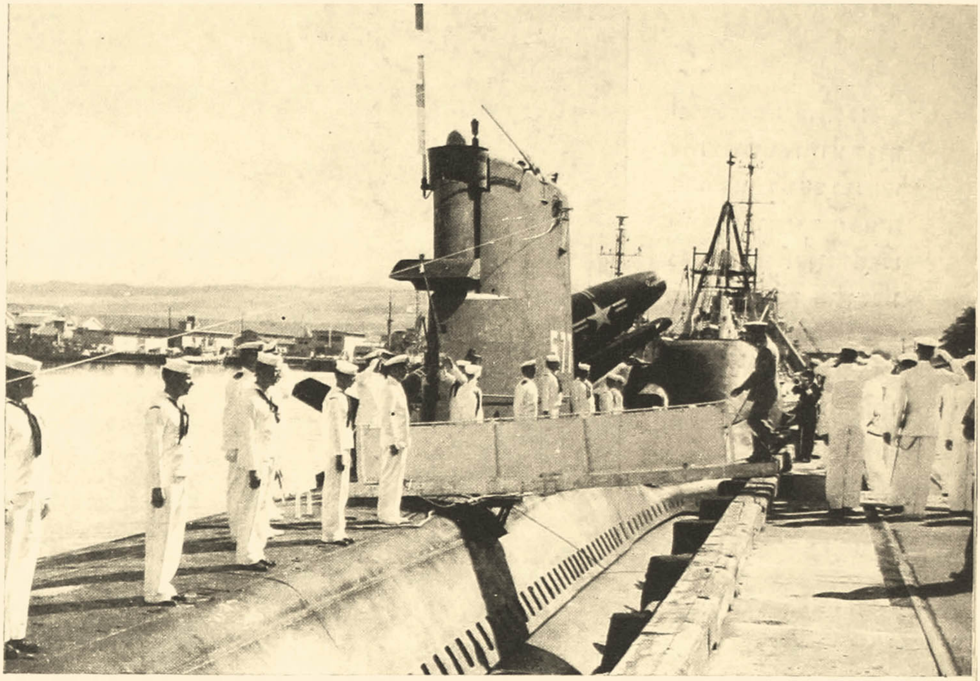

▲ His Majesty King Bhumibol of Thailand boards the submarine Growler for the start of a four hour underseas sail.

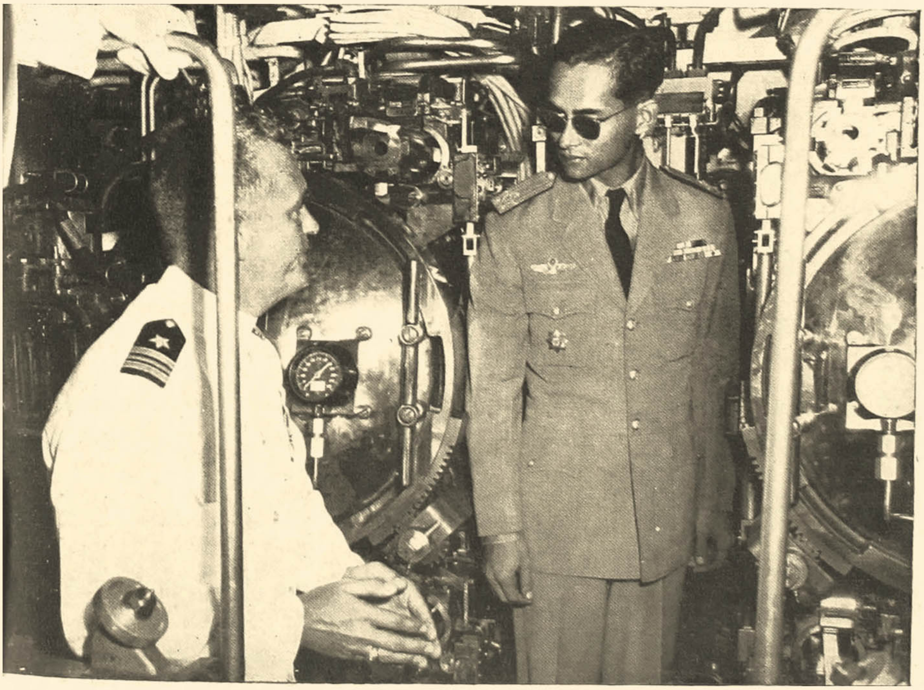

◀ เสด็จทอดพระเนตรและมีพระราชดำรัสถาม เกี่ยวกับ เครื่องอุปกรณ์ และ การ ปฏิบัติงาน ของเรือดำน้ำกราวเลอร์

His Majesty gets a running commentary of the equipment and operations of the submarine Growler.

▶ เรือดำน้ำติดจรวดขีปนาวุธ นำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพล ฯ เสด็จ ฯ ออกจากฐานทัพเรือดำน้ำที่เพิร์ล ฮาเบอร์ ประพาส ทาง ชล มารค ขณะที่กองแตรวงลหรัฐนาวี บรรเลงเพลง สรรเสริญพระบารมี

▲ With the Navy band playing his National Anthem, King Bhumibhol begin a cruise on the missile submarine USS Growler from Pearl Habour Submarine Base,

▼ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ตรวจพลพร้อมด้วยพลจัตวา ริชาร์ด จี. วีด โดยรถจี๊พของกองพลน้อยที่หนึ่งของพรรคนาวิกโยธินที่สถานีอากาศของหน่วยพรรคนาวิกโยธินที่กาเนโอฮี.

His Majesty and Brigadier General Richard G. Weede, make an extensive review by jeep of the First Marine Brigade at the Marine Corps Air Station Kaneohe.

◀

เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมศูนย์กลางโรงพยาบาลเด็กที่ฮาวาย.

Royal visit to the Children Hospital, Hawaii.

▼

◄ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงให้สัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ ณ ที่ประทับรอแยลฮาไวเอี้ยน

Their Majesties holding a press conference at the Royal Hawaiian Residence.

▼

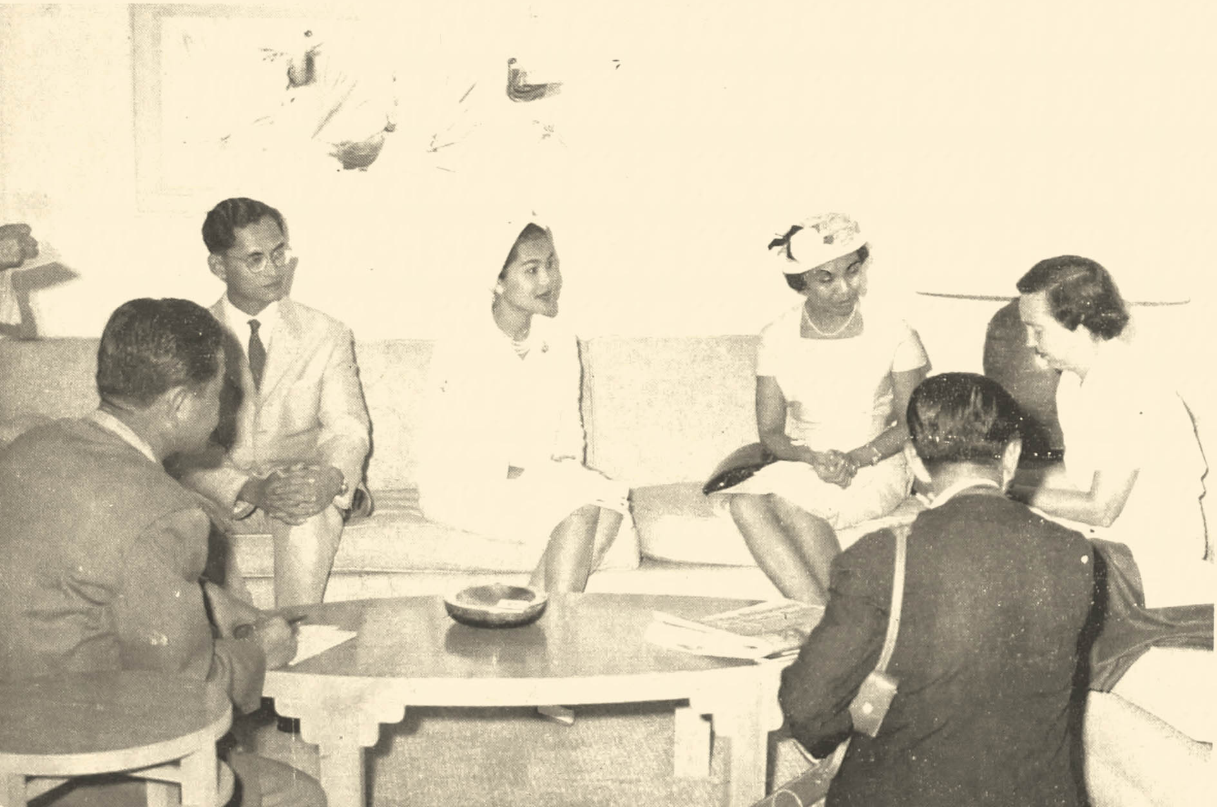

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในรัฐสภา ซึ่งมีประชาชนมาฟังกันคับคั่ง ทรงแสดงความขอบคุณที่สมาชิกสภาของรัฐฮาวายได้เชิญเสด็จมาที่รัฐสภา.

Speaking before a packed chamber, His Majesty thanks the Hawaiian legislators for inviting him to visit them.

◀

เสด็จ ฯ สถาบันศิลปกรรมฮอนโนลูลู.

Royal visit to the Honolulu Academy of Arts.

▼

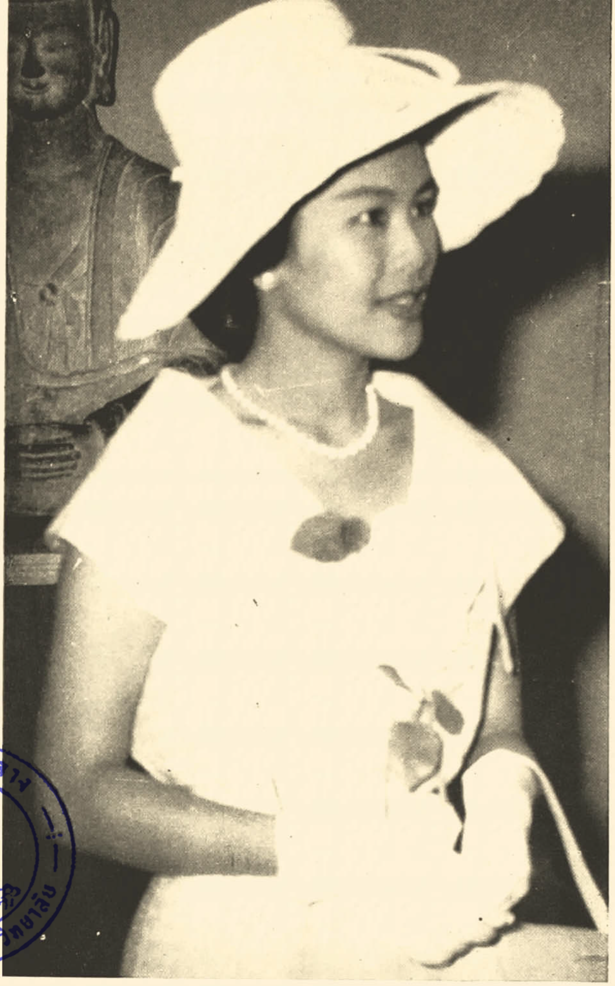

เสด็จพระราชดำเนินเยือนพิพิธภัณฑ์บิชอฟ กำลังทอดพระเนตรแบบบ้านจำลองของฮาวายโบราณ.

Royal visit to Bishop Musuem: Seeing an ancient Hawaiian house model.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสด็จ ฯ ชมสวนอันมีชื่อเสียงของนาย วอลค์เกอร์ ในเกาะฮาวาย.

A sight for sore eyes: Her Majesty taking a stroll in Mr. and Mrs. Walker's famed garden.

นักระบำ ฮูลา เหล่านี้ ได้ ร่วม กับ เจ้า หน้า ที่ ฝ่าย พลเรือนรับ เสด็จ พระ บาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระ บรมราชินีนาถ ที่ไฮโล ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ เมืองหนึ่งบนเกาะฮาไว.

Swaying their greetings to Thailand'sKingandQueen, this group of hula dancers joined local civics officials in welcoming Their Majesties to Hilo, mojor city on the Island of Hawaii.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

เสด็จฯออกมาที่อูเวกาฮูนา ในวนอุทยานแห่งชาติของฮาวาย เพื่อทอดพระเนตรภาพ ของปล่องภูเขาไฟกีลาอัว อิกี โดยใกล้ชิด.

Their Majesties come out on Uwekahuna in Hawaii National Park for a closeup view of Kilauea Iki crater.

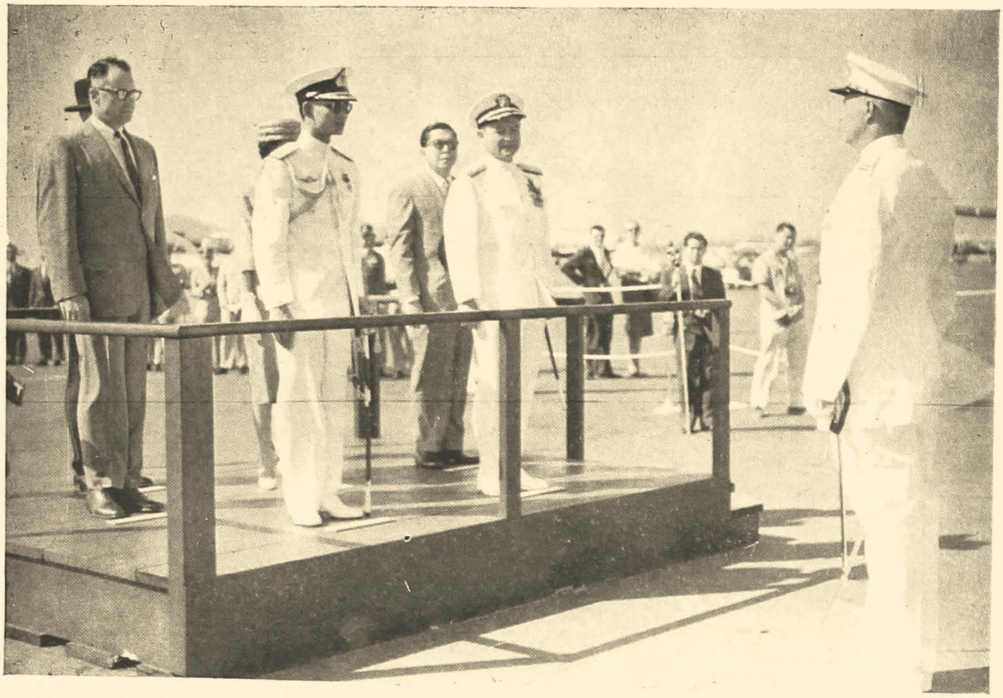

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จจากฮาวายโดยเครื่องบินพิเศษไปสู่แผ่นดินใหญ่สหรัฐ และได้รับการถวายพระเกียรติทางทหารอย่างเต็มที่.

With full military honours, Their Majesties leave Hawaii by special plane for the U.S. Mainland.

พิธีส่งเสด็จในฮาวายณฐานทัพอากาศฮิคคัม

Farewell ceremonies in Hawaii at Hickam Field.

ก่อนเสด็จ ฯ ขึ้นเครื่องบิน ราช พาหนะ ไป ยัง ลอส-แอนเจลีส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ พระบรม-ราชินีนาถ ทรงมีพระราช-ปฏิสันถาร กับ นัก เรียนไทย และข้าราชการฝ่ายทหารที่อยู่ในฮาวายตามแผนการศึกษา.

Before boarding their plane for Los Angeles, Their Majesties paused for a word of greeting with Thai students and military personnel who are stationed in Hawaii as part of their training program.

ขณะประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ ที่ประทับในลอสแอนเจลีส.

While taking a rest in Los Angeles.

▲ เสด็จทอดพระเนตรโรงงานกลั่นน้ำมันสแตนดาร์ด แวคคัม ออยส์ ที่เมืองทอร์แรนซ์ แคลิฟอร์เนีย.
Visiting the huge storage installations at Torrance, California.

▶

เสด็จทอดพระ
เนตร โรงงาน สร้าง
จรวดขีปนาวุธ ประธาน
บริษัทดักกลาส
ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย
หุ่นจำลองจรวดธอร์.

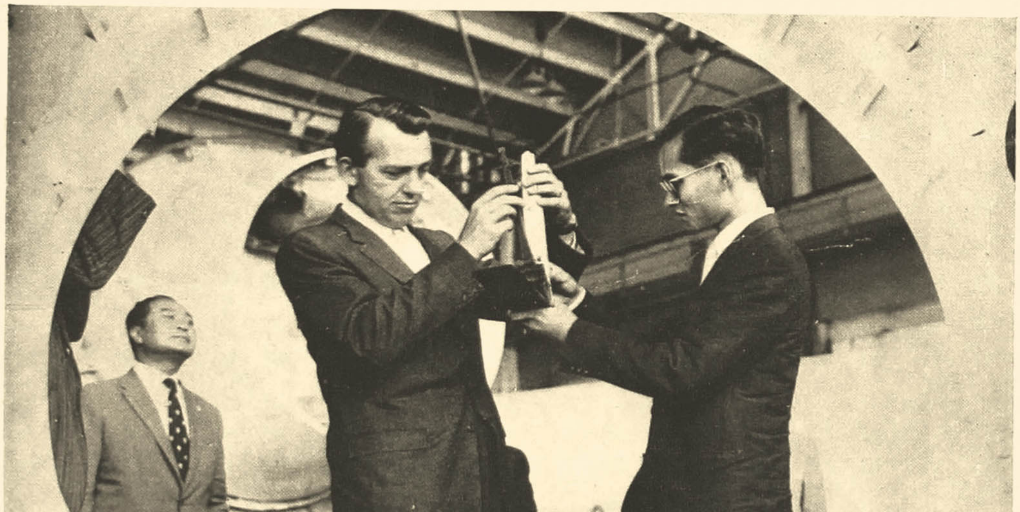

Inspecting a Thor missile during his tour of Douglas Aircraft Factory's Missile Plant. Douglas President presents His Majesty with a model of the Thor missile.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประทับรถยนต์ไฟฟ้าทอดพระเนตรทัศนียภาพ ณ ดิสนีย์แลนด์ อันลือชื่อ ของ วอลท์ ดีสนีย์

Sitting in an electric car, His Majesty sees panorama views around the famed "Disney Land"

พลอากาศ เว้ด ได้ทูลเกล้าฯถวายจรวดขีปนาวุธ แอตลาส จำลอง แด่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์.

Air Chief Marshal presenting H.R.H. Prince Vajiralongkorn with a model of the "Thor missile."

ภาพนี้ถ่ายเมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จประพาสเยี่ยมโรงงานแผ่นเหล็กบางของบริษัทโจนส์ และลัฟลิงก์สตีล คอร์ปอเรชั่น ในพิตต์สเบอร์ก รัฐเพนซิลเวเนีย

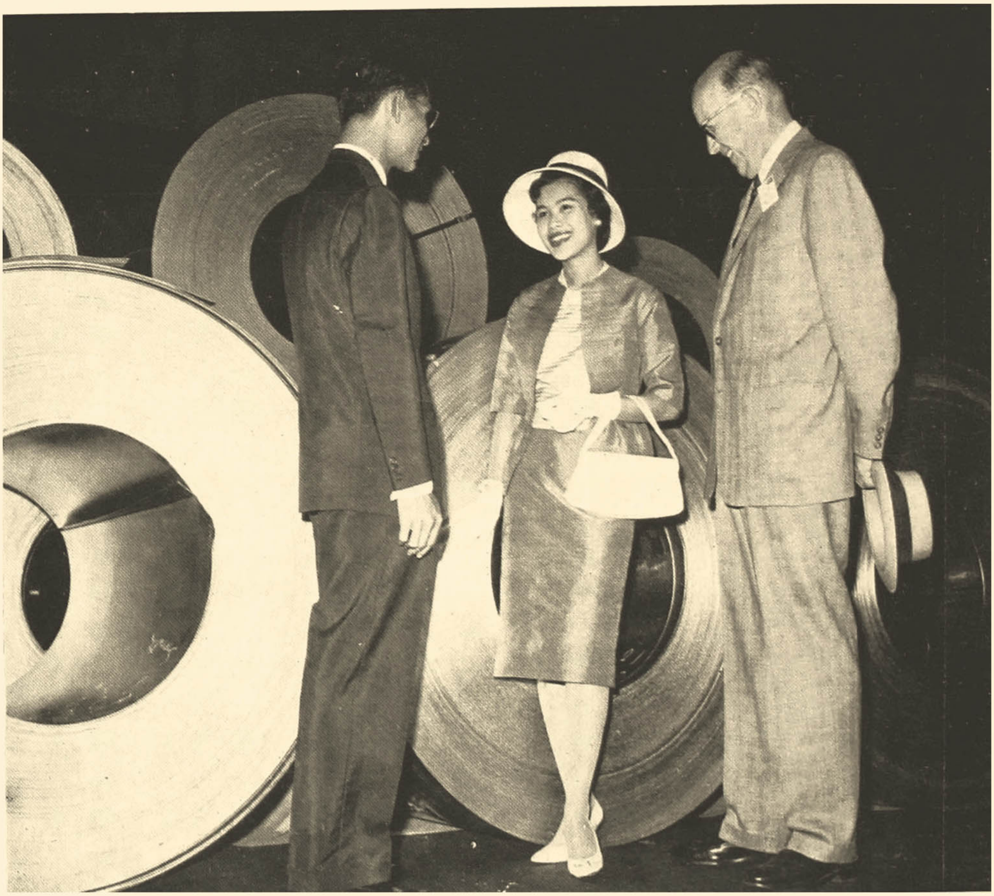

The picture was taken during Their Majesties' tour of Jones & Laughling Steel Corporation's Strip Mill, Pittsburgh, Pennsylvania.

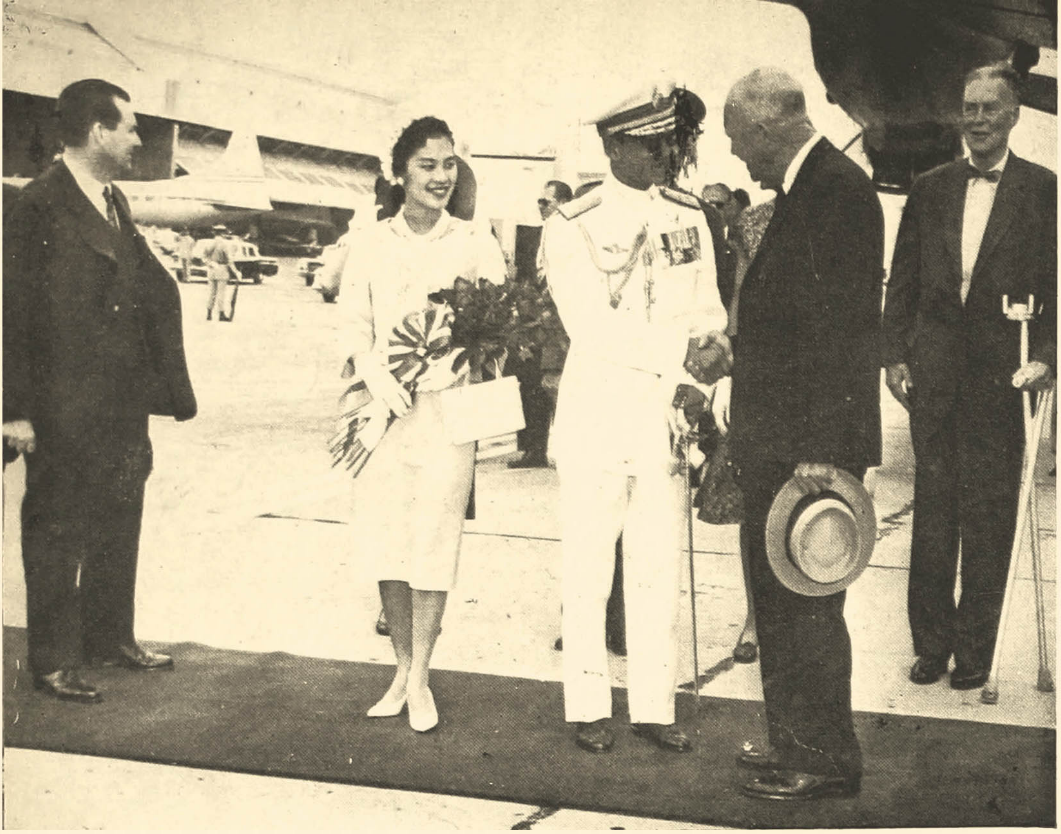

ประธานาธิบดีไฮเซนเฮาวร์เป็นคนแรกที่เข้าไปสัมผัสพระหัตถ์ของทั้งสองพระองค์ เมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ถึงกรุงวอชิงตัน ดี ซี.
President Eisenhower was the first to shake hands with Their Majesties as they arrived in Washington D.C.

◀

เสด็จ ประทับ บนแท่นรับความเคารพจากแถวทหารกองเกียรติยศ ณสนามบิน แห่งชาติ กรุงวอชิงตัน.

Thailand's King and Queen receiving the salute of the honour guard at the Washington National Airport.

▶

แถวทหารกองเกียรติยศนำขบวนเสด็จพระราชดำเนินผ่าน ซุ้มจาก สนามบินวอชิงตันไปสู่ พระตำหนักประทับแบลร์เฮาส์.

The motorcade parade through Washington D.C. honouring the arrival of Their Majesties.

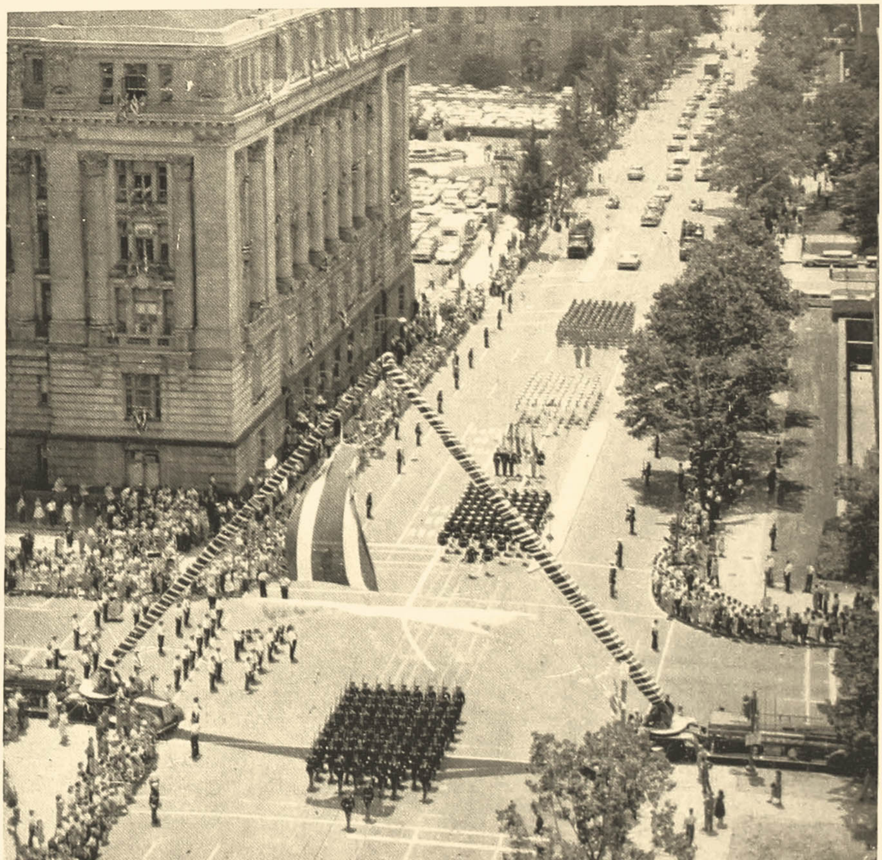

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรี แด่ประธานาธิบดี ณที่ประทับแบลร์ เฮาส์

Presenting President Eisenhower with Most Illustrious Order of the Royal House of Chakri an honour rarely bestowed on other than Royalty.

◀ ทรงวางพวงมาลา ที่อนุสาวรีย์ อับราฮัม ลินคอล์น.

Placing a wreath at the Lincoln Memorial.

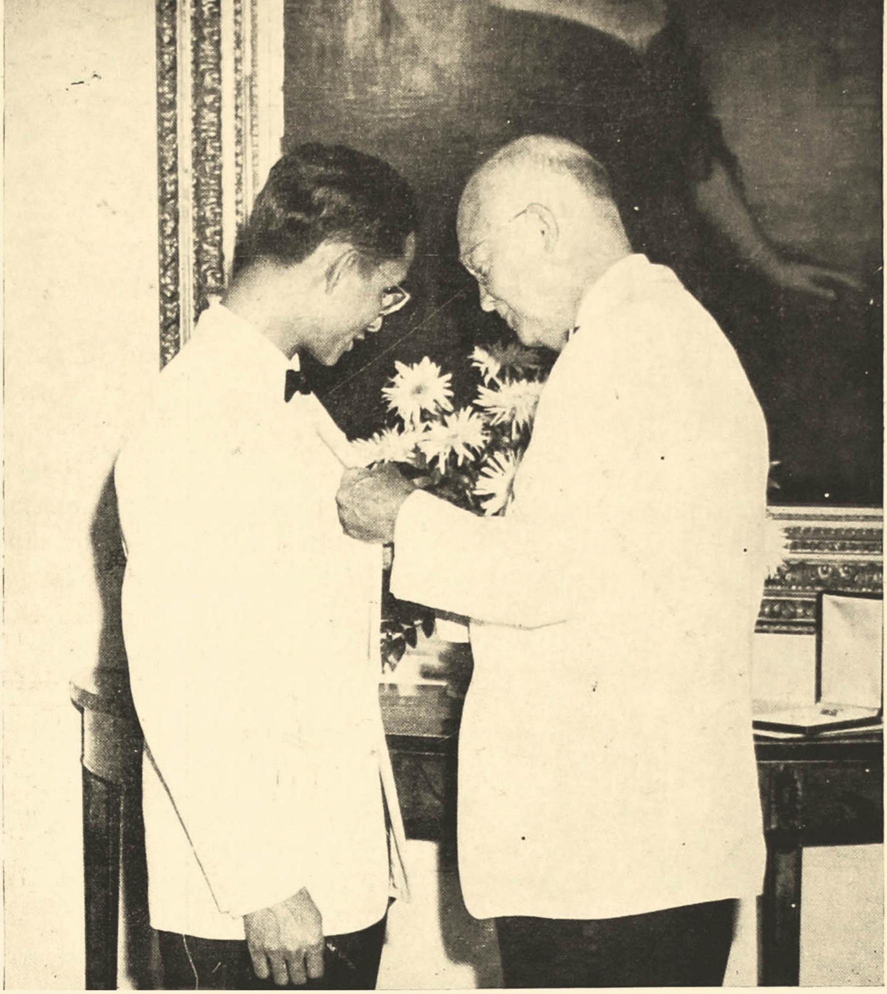

ประธานาธิบดี ไอเซนเฮาวร์ ทูลเกล้าฯ ถวาย อิสริยาภรณ์ ชั้น จอมทัพ อันเป็นเครื่อง อิสริยาภรณ์ สูงสุด ของ สหรัฐอเมริกา แด่ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว.

President Eisenhower pins the coveted Legion of Honour on the jacketo f King Bhumibol.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

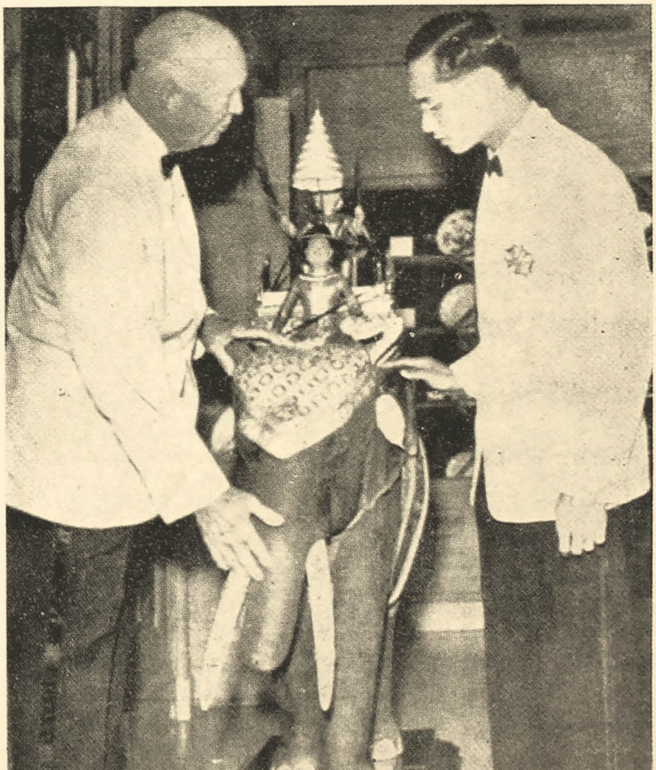

พระราชทานช้างศึก แกะด้วยไม้สักงาจริง และเครื่องประดับทองคำ แด่ประธานาธิบดีไอเซนเฮาวร์ ในงานถวายพระกระยาหารค่ำ ณทำเนียบประธานาธิบดี.

His Majesty presents President Eisenhower with a war elephant carved out of teak on the occasion of the dinner arranged in His Majesty's honour at the White House.

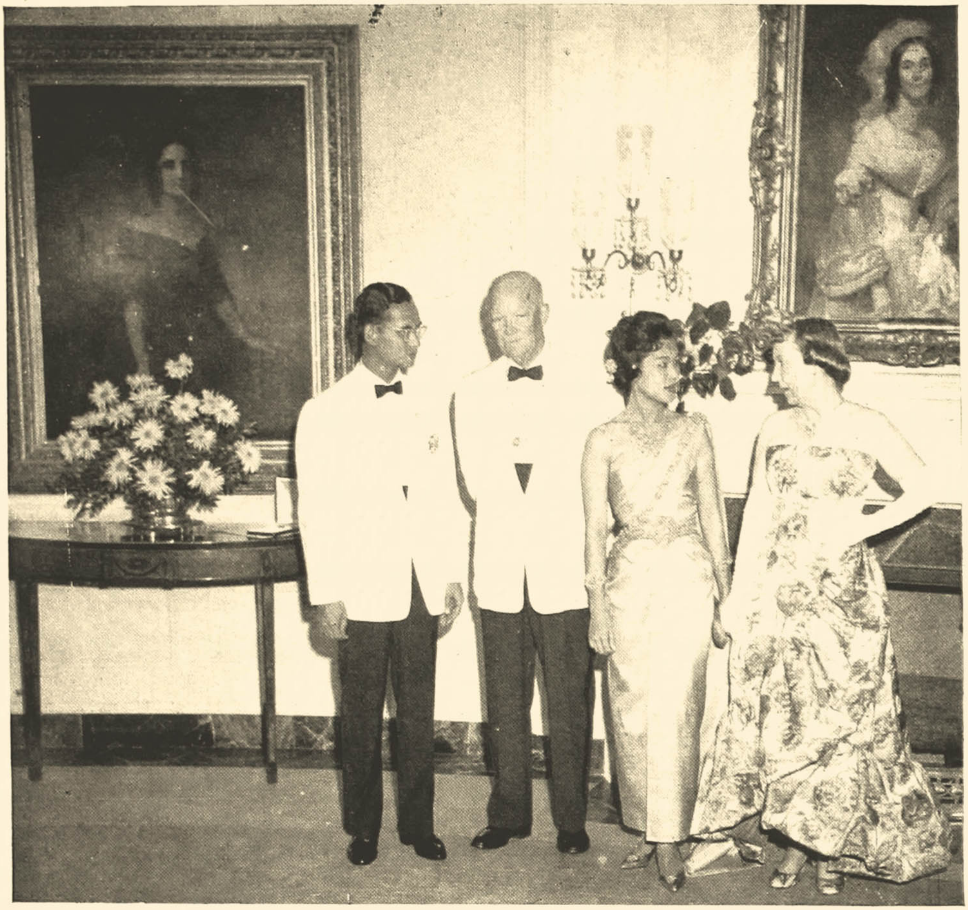

◀

ก่อนพิธีเลี้ยงพระกระยาหาร ค่ำที่ทางการ สหรัฐ จัด ถวายเป็น พระ เกียรติ แด่ทั้ง สอง พระ องค์ ในการเสด็จ มา ถึงกรุงวอชิงตัน ดีซี.

At the White House before the State dinner honouringthe arrival of the Royal Couple in Washington D.C.

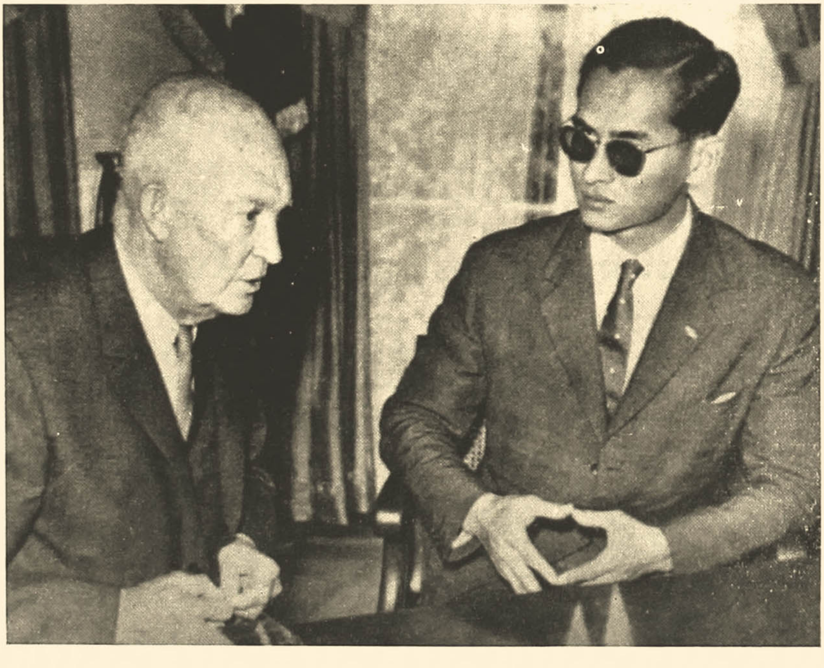

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยี่ยมประธานาธิบดีไอเซนเฮาวร์ ณ ห้องที่ทำงานของประธานาธิบดี.

H.M. the king had a conference with President Eisenhower at the White House.

ทรงได้รับการต้อนรับอย่างเอิกเกริก ขณะที่เสด็จมาพระราชทานกระแสพระราชดำรัสในที่ประชุมร่วมของสภาสูงและสภาผู้แทนราษฎรของรัฐ.

Arousing welcome greets His Majesty as he arrives to address a Joint-Session of the U.S. Senate and House of Representatives.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแก่นักหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ในวอชิงตัน

Addressing members of the Washington Press, Radio, and Television Corps.

▲ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับสตรีชั้นนำของอเมริกันบางคน.
Her Majesty is engaged in conversation with some leading American women.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จเยี่ยมสภากาชาดอเมริกัน.
Royal visit to the D.C. Chapter of the American Red Cross.

◀ นายเอิร์ล วอร์เรน หัวหน้าผู้พิพากษา และภรรยาถวายการต้อนรับแด่ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ เมื่อเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยน ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา.

Their Majesties visit the Supreme Court of the United State where they are welcomed by Chief Justice and Mrs. Earl Warren.

▶

ทรงมีพระราชปฏิสันถาร กับนายชาร์ล ซี. วอลล์ ผู้อำนวยการ ประจำเม้านท์ เวอร์นอน ระหว่างเสด็จเยี่ยมบ้านบรรพบุรุษของยอร์ช วอชิงตัน.

Sharing with Mr. Charles C. Walls, Resident Director of Mt. Vernon, during a visit to George Washington's ancestral home.

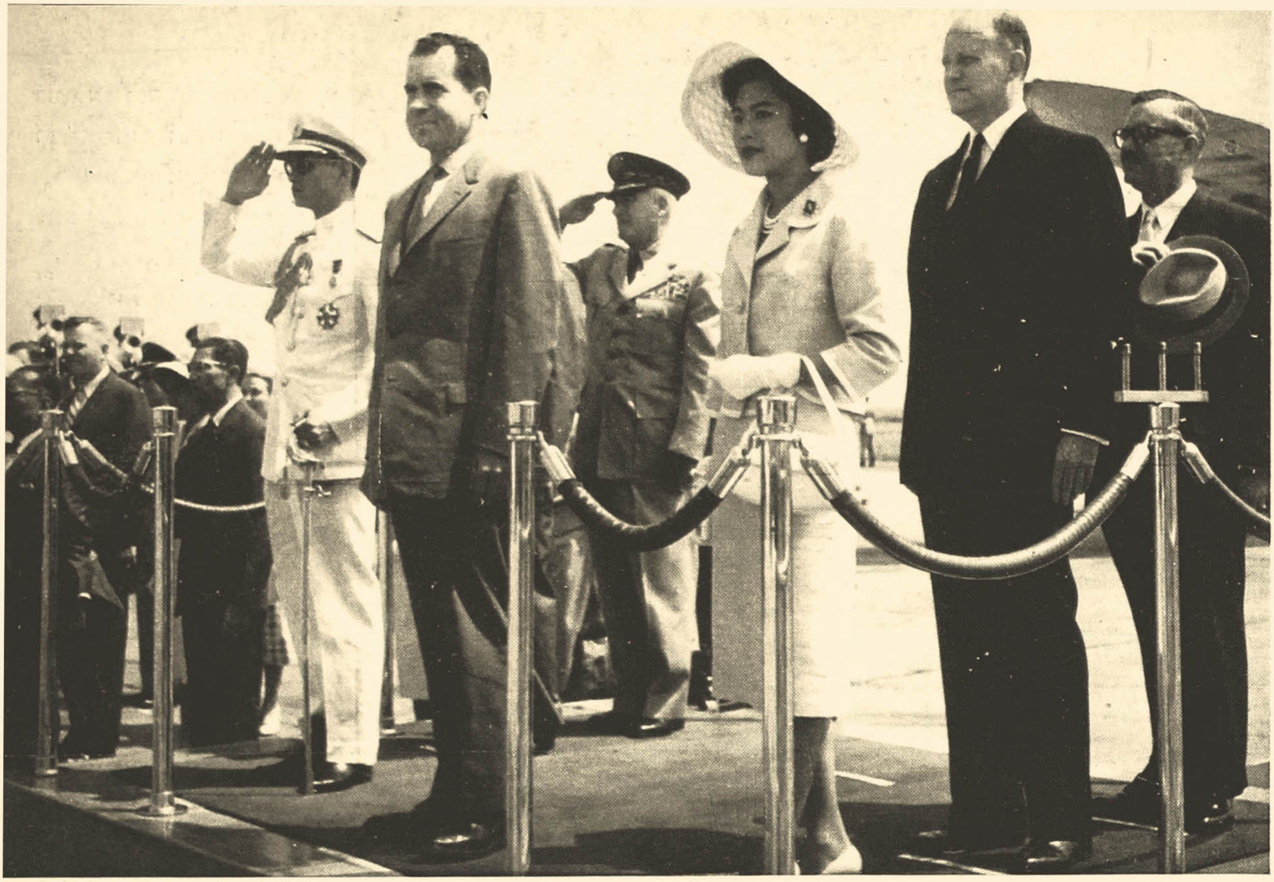

▲ พิธีส่งเสด็จ ฯ ณท่าอากาศยานแห่งชาติที่กรุงวอชิงตัน

Farewell Ceremonies at Washington National Airport.

▶

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์กำลังพระราชทานพระหัตถ์แก่ผู้ที่มาส่งเสด็จฯทั้งที่เป็นทางการและเป็นกันเอง ณ สนามบินแห่งชาติในกรุงวอชิงตัน.

Their Majesties are shown shaking hands with official and unofficial friends who come to National Airport in Washington to sec them off.

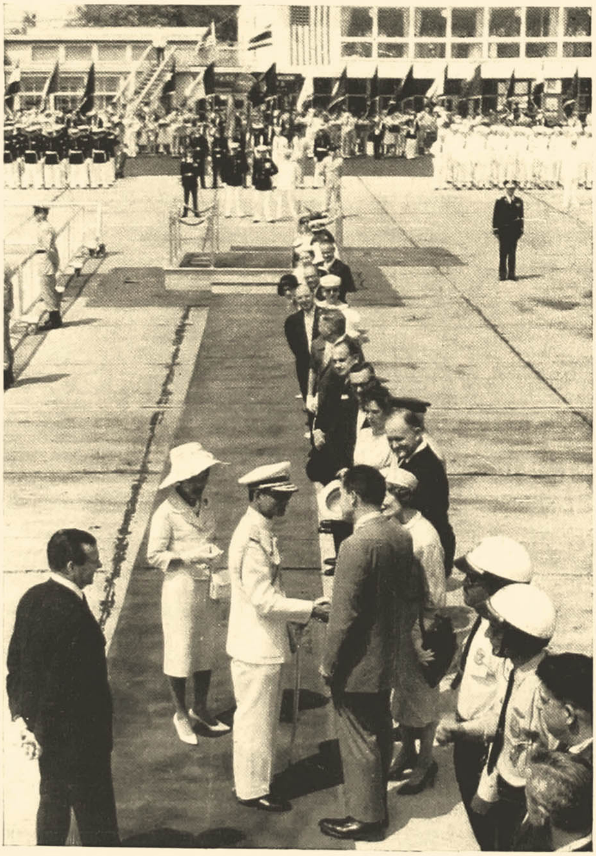

▶

เสด็จ ฯ ในงานเลี้ยงรับรอง ที่โรงแรม วอลดอล์ฟ แอสทอเรีย สภาการค้าและอุตสาหกรรมระหว่าง ตะวัน ออกไกลกับอเมริกา เป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยง.

Present at the reception held in their honour by the Far Eastern Somercial and Industrial Association at the Waldorf Astoria.

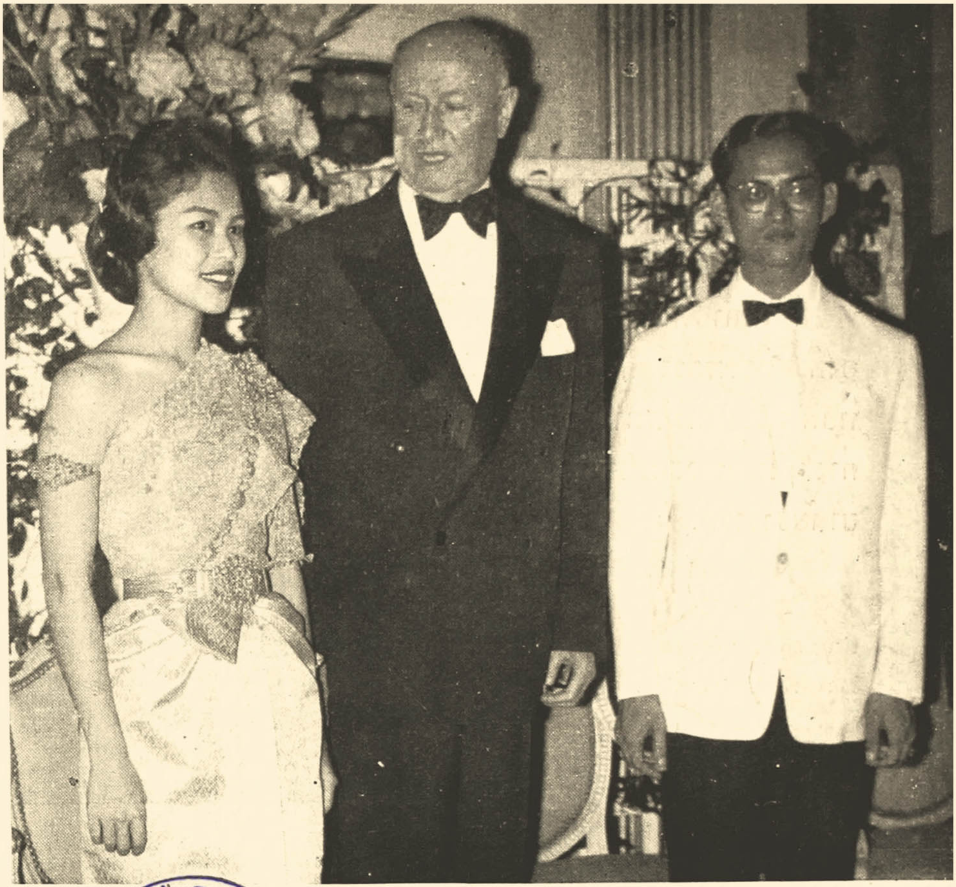

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

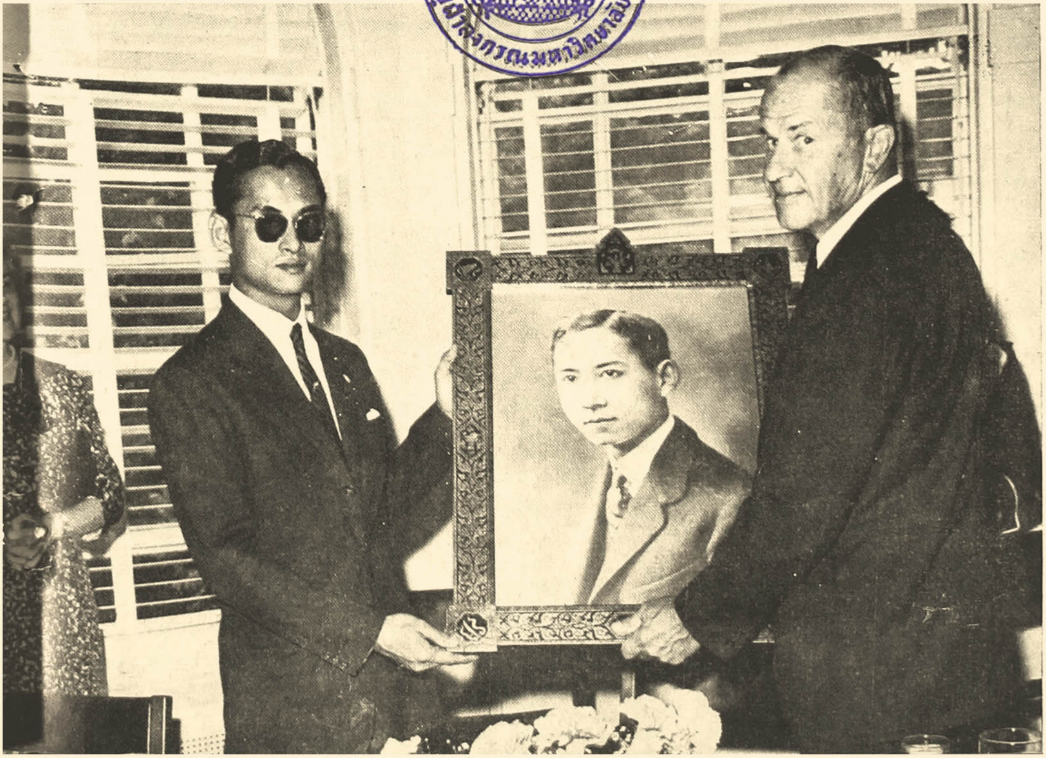

◀

พระ บาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ สม เด็จ พระ ราช บิดาให้แก่ มหา วิท ยา ลัย ฮาร์-วาร์ด.

Presenting the portrait of his father to Havard University.

▶ ล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด.

Their Majesties visiting some new building in Havard University.

▼ ดร. ดับบลิว สจ๊วต วิทท์มอร์ ผู้ถวายพระประสูติกาลเมื่อ 32 ปีก่อนโน้น ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายสมุดทะเบียนประวัติพระประสูติกาลแด่ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ทอดพระเนตร.

Dr. W. Steward Whittmore showing His Majesty the register of his birth recorded 32 years ago. Her Majesty looks on.

แผ่นป้ายโลหะหน้าห้องจารึกไว้ว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช พระราชสมภพเมื่อวันที่๕ธันวาคม 1927 ณ โรงพยาบาลเม้านท์ ออร์ เบิร์น"

The plate shows that His Majesty was born at Mount Auburn Hospital on December 5, 1927.

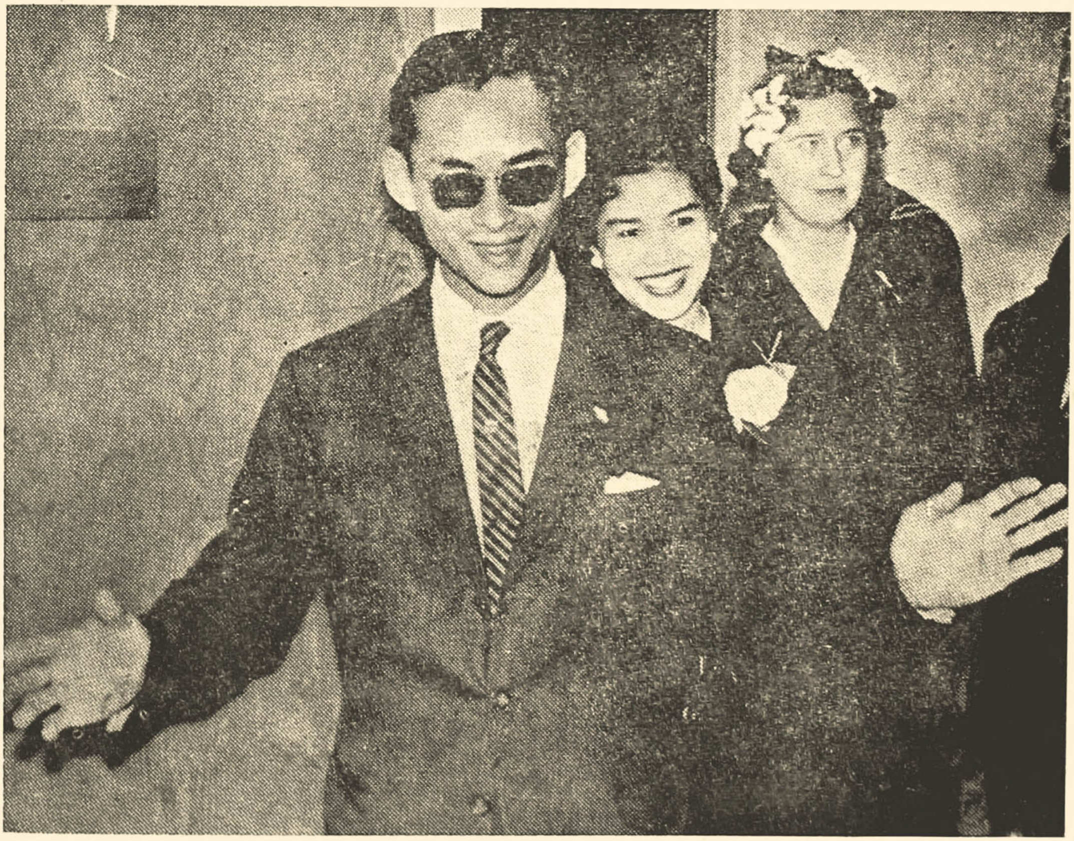

รอยพระสรวลบนพระพักตร์ แสดงถึงความเต็มตื้นพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระองค์เสด็จเข้าสู่ห้องที่พระองค์ทรงประสูติเมื่อ 32 ปีก่อน

Being all smiles, His Majesty enters the room where he was born 32 years ago.

▶

ทรงรับความเคารพจากทหารกองเกียรติยศ
เมื่อเสด็จฯ ถึงเมืองน็อกซ์วิลล์
มลรัฐเทนเนสซี่

Their Majesties receive the salute of the honour guard upon their arrival at Knoxville Airport in Tennesse.

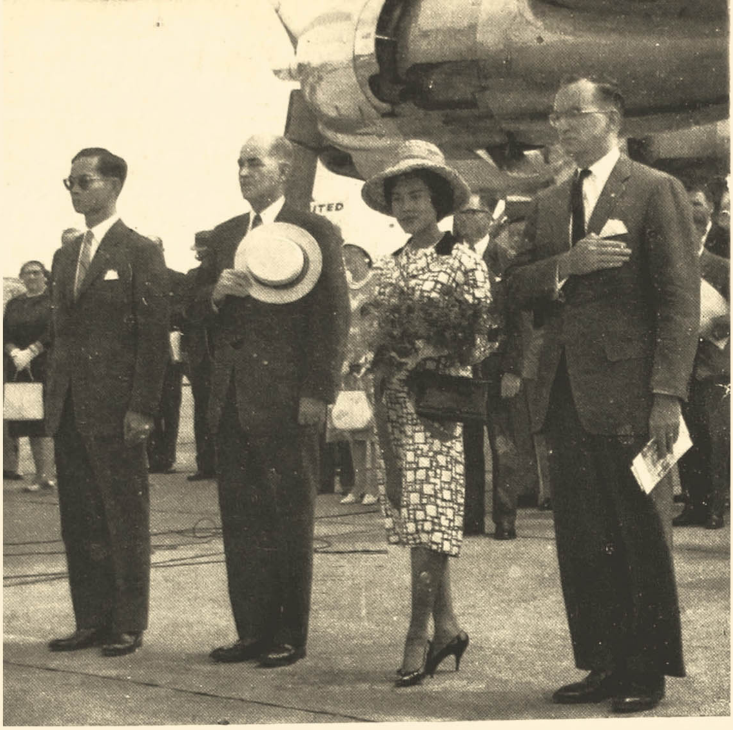

▼ นายกเทศมนตรี ผู้ว่าการรัฐเทนเนสซี่ และคนสำคัญอื่น ๆ มาคอยเฝ้าถวายการต้อนรับ
Greeted by the Tennesse Mayor and other leading figures.

▲ ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับ นักเรียนไทยที่ไปเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ที่ โคโลราโด สปริงส์

Their Majesties graciously conversing with Thai students received in audience at Colorado Spring.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทอดพระเนตรทิวทัศน์อันสวยงาม ซึ่งมีทิวเขาร็อคกี้เป็นฉากอยู่เบื้องหลัง

Their Majesties enjoying the panorama view of Rocky Mountain.

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงนครซานฟรานซิสโก ได้มีผู้ว่าการรัฐ นายกเทศมนตรีและข้าราชการคนสำคัญของรัฐแคลิฟอร์เนีย มาถวายการต้อนรับที่สนามบินอย่างสมพระเกียรติ

Their Majesties enthusiastically welcomed by the Governor, Mayor and top-level officials of California at the Frisco Airport.

ก่อนที่จะเสด็จขึ้นสู่เครื่องบินพระที่นั่ง เพื่อทรงอำลาจากผืนแผ่นดินสหรัฐ ฯ ท่ามกลางการส่งเสด็จของทางการรัฐแคลิฟอร์เนีย

Their Majesties are seen here bidding goodbye to California's high-ranking officials, before boarding the Royal Plane.

สมเด็จเจ้าฟ้าทั้งสี่พระองค์
ทรงอำลาจากลอสแองเจลีส

Bidding goodbye to Los Angeles

สู่สวิทส์เซอร์แลนด์ พระองค์ทรงเลือกเป็นประเทศศูนย์กลางในการเสด็จ ฯ เยือนยุโรป

Arriving in Switzerland, a country chosen as a centre from which Their Majesties will pay state visits to some countries in Europe.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอังกฤษวันที่ 19–23 กรกฎาคม 2503

Royal Visit to England: July 19–23, 1960

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ถึงสนามบินแกตวิค เจ้าหญิงอเล็กซานดราแห่งเค้นท์ ได้เสด็จไปถวายการต้อนรับ

Their Majesties arriving at Gatwick Airfield greeted by H.R.H. Princess Alexandra of Kent.

▶

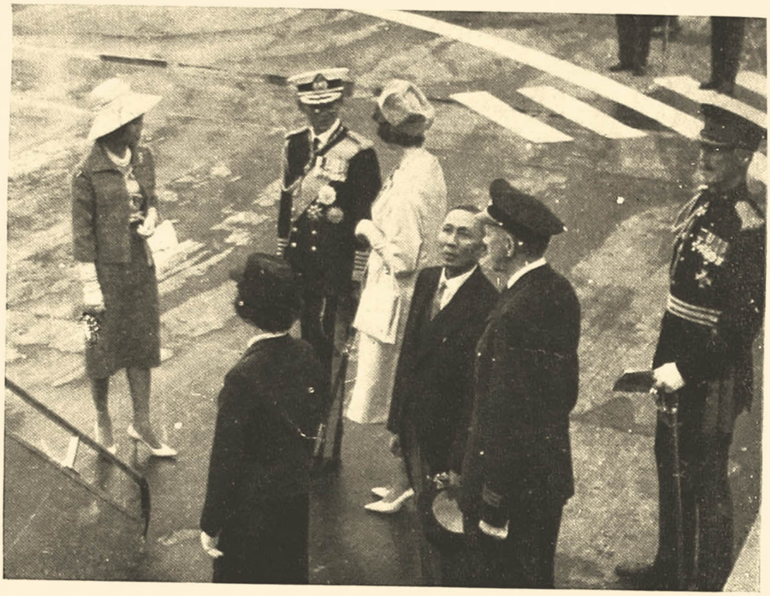

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ แห่งกรุงอังกฤษ และดยุ๊คแห่งเอดินเบอเรอ พระราชสวามี พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ ได้ไปถวายการต้อนรับที่สถานีรถไฟวิคตอเรีย

Their Majeties the King and Queen of Thailand greeted by Her Majesty Queen Elizabeth II, Duke of Edinburgh, members of the Royal Family and top-level government officials at Victoria Station.

◀

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคกลาง

Visiting the people in the central part of Thailand.

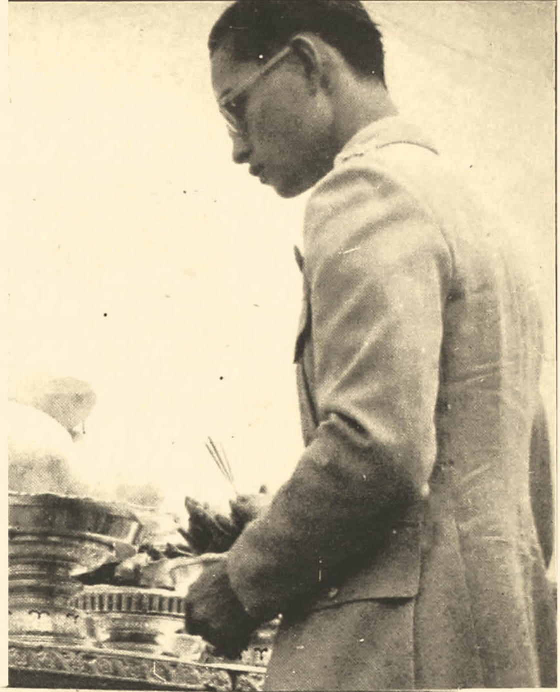

ความจงรักภักดีของประชาชนชาวไทย
ซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใน
คราวเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย.

Fidelity to His Majesty shown during his visit to the people in different provinces in Thailand.

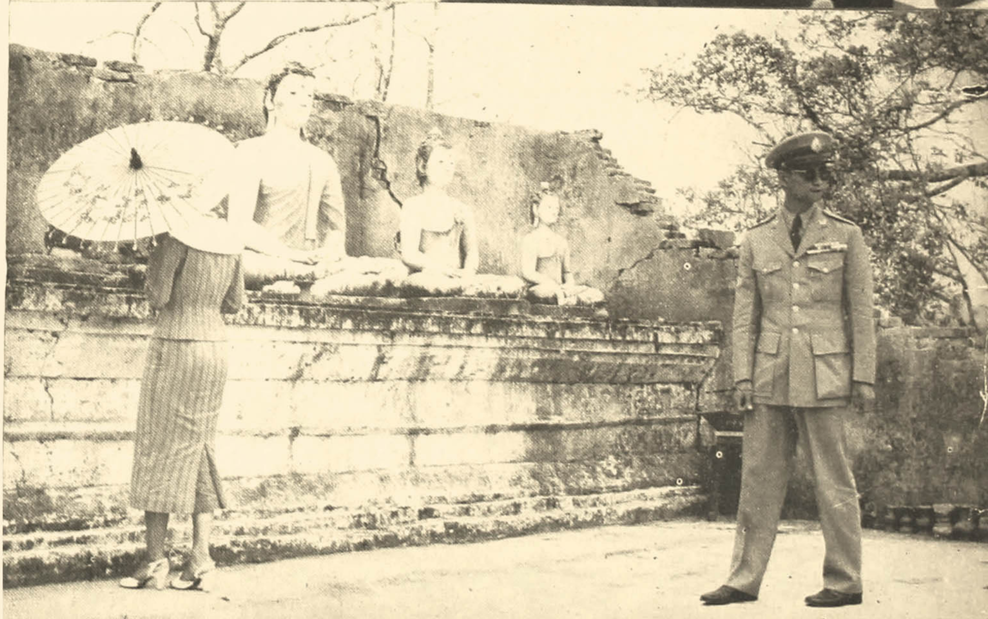

ล้นเกล้าฯ
ทั้งสองพระองค์
เสด็จฯ เยี่ยม
ราษฎรใน จังหวัด
ภาคเหนือ.

Visiting the people in the Northern part of Thailand.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ เยี่ยม ราษฎร ใน จังหวัดภาคใต้.

Visiting the people in Southern Thailand.

◀

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสัม-ผัสพระหัตถ์กับสมเด็จพระนางเจ้าเอลิสะเบธ ณ สถานีรถไฟวิคตอเรีย

H.M. the Queen of Thailand shaking hands with H.M. the Queen of England.

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าเอลิสะเบธพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนแห่รถม้าพระที่นั่งเปิดประทุน จากสถานีรถไฟ วิคตอเรีย สู่พระราชวังบัค-กิงแฮม.

His Majesty King Bhumibol is seen here sitting with Her Majesty Queen Elizabeth II in a carriage which will take him to Buckingham Palace.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินสู่วิหารเวสต์มินสเตอร์

The Royal Couple's visit to the Westminster.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงวางพวงมาลา ณ สุสานนักรบไม่ปรากฏนามในวิหารเวสต์มินสเตอร์

H.M. the King lays a wreath on the Tomb of the Unknown Warriors in Westminster Abbey

◀

▲

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรภายในวิหารเวสต์มินสเตอร์

The Royal Couple are led round to view Westminster Abbey.

◀

◀

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ประทับรถม้าพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังกิลด์ฮอลล์

The Royal Couple rode with a Sovereign's Escort of Household Cavalry to Guild Hall.

นายกเทศมนตรีนครลอนดอน กำลังกราบบังคมทูลต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่กิลด์ฮอลล์

The Mayor of London delivers a speech greeting His Majesty the King of Thailand at the Guild Hall.

▼

▲

ในงานถวายพระกระยาหารค่ำแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ แห่งประเทศอังกฤษ และ พระราชสวามี ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงลอนดอน

Present at the dinner given in honour of H.M. the Queen of England and Duke of Edinburgh at the Royal Thai Embassy in London.

◄

◀ เสด็จพระราชดำเนิน
ถึงสนามบินเมืองเคมบริดจ์
Arriving at the airfield in Cambridge.

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เยี่ยมมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เจ้าหญิงอเลกซานดรา แห่งเคนท์ ได้โดยเสด็จด้วย

Their Majesties, accompanied by H.R.H. Princess Alexandra of Kent, proceeded to visit Cambridge University.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จออกจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์
Their Majesties leaving the University of Cambridge.

◄

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นักเรียนไทยและคนไทยในอังกฤษ เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด

The Royal Couple graciously grant an audience to Thai students and Thai in England.

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับนักเรียนไทยในอังกฤษ ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน

Her Majesty graciously conversing with Thai students in the Royal Thai Embassy in London.

▼

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหสาธารณรัฐเยอรมันตะวันตก วันที่ 26 ก.ค. — 2 ส.ค. 2503

State Visit to the Federal Republic of Germany : July 26 - August 2, 1960.

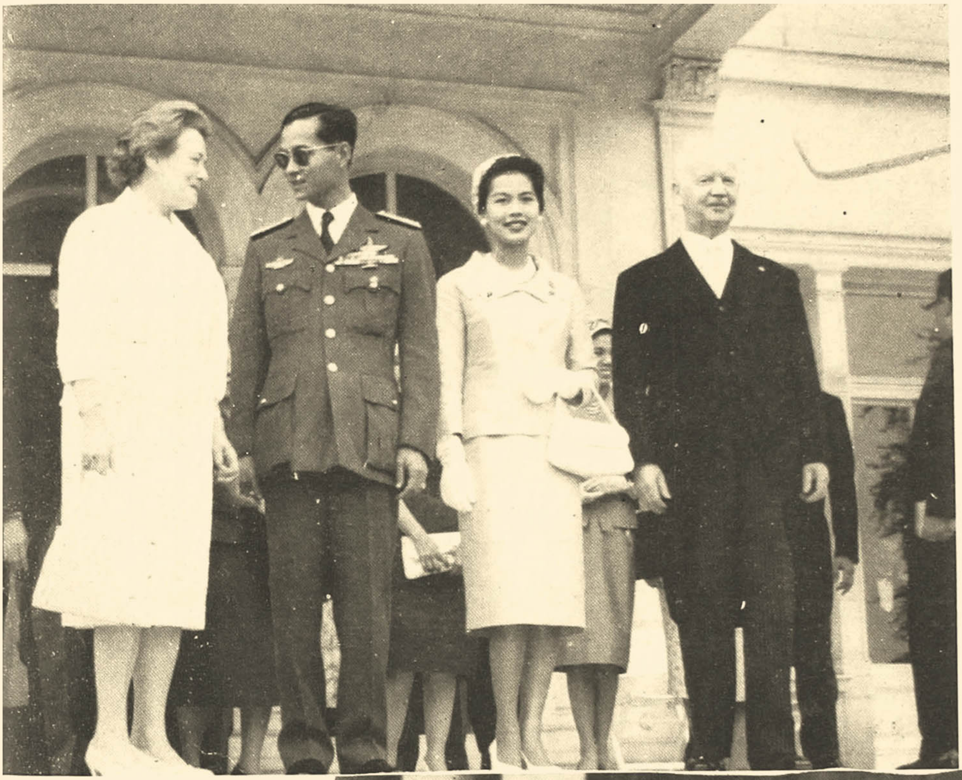

◀

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ประทับหน้าทำเนียบประธานาธิบดีเยอรมัน

Standing in front of the German President's official residence.

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แด่ประธานาธิบดีลืบเก้

His Majesty presents a royal decoration to President Heinrich Luebke.

◀

ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ขึ้นสู่ศาลาเทศบาลกรุงบอนน์ ผู้ตามเสด็จคือนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีกรุงบอนน์

The Royal Couple, accompanied by the Mayor and Municipality Councillors, walk up to the Bonn Town Hall.

▲

ในศาลาเทศบาลกรุงบอนน์ ทั้งสองพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดทองของเทศบาล

In the Bonn Town Hall, Their Majesties sign the golden covered visitors' book.

◀

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ออกหน้ามุขศาลาเทศบาลให้ประชาชนชมพระบารมี.

Graciously granting the public an audience.

◄ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ สถานเอกอัครราชทูตไทยในเยอรมัน ในภาพนี้นักเรียนไทยกำลังทูลเกล้าฯ ถวายช่อดอกไม้.

Their Majesties proceed to the residence of the Thai Ambassador. In the picture a representative of the Thai students presents Her Majesty with a bouquet of roses.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯ ออกปะปนกับบรรดานักเรียนที่มาคอยเฝ้ารับเสด็จฯ และทรงมีพระราชปฏิสันถารตรัสถามทุกข์สุขโดยทั่วกัน.

His Majesty together with Her Majesty greeted Thai students who were gathered at the Embassy.

◀

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตร โรงงานถลุงเหล็กกล้า ณ เมืองโบฮุม.

H. M. the King visits an ore—smelting factory in Bochum.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานของที่ระลึกแก่นาย อัลฟรีดกรุปป์

▼

▶

H.M the King presents Alfred Kruppe with a souvenir.

◀

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานผลิตกล้องถ่ายรูป ไลก้า ของบริษัทเอิรนสต์ ไลซ์.

Visiting the Ernst Leitz Company, famous for its productions of Leica lenses and cameras.

▼

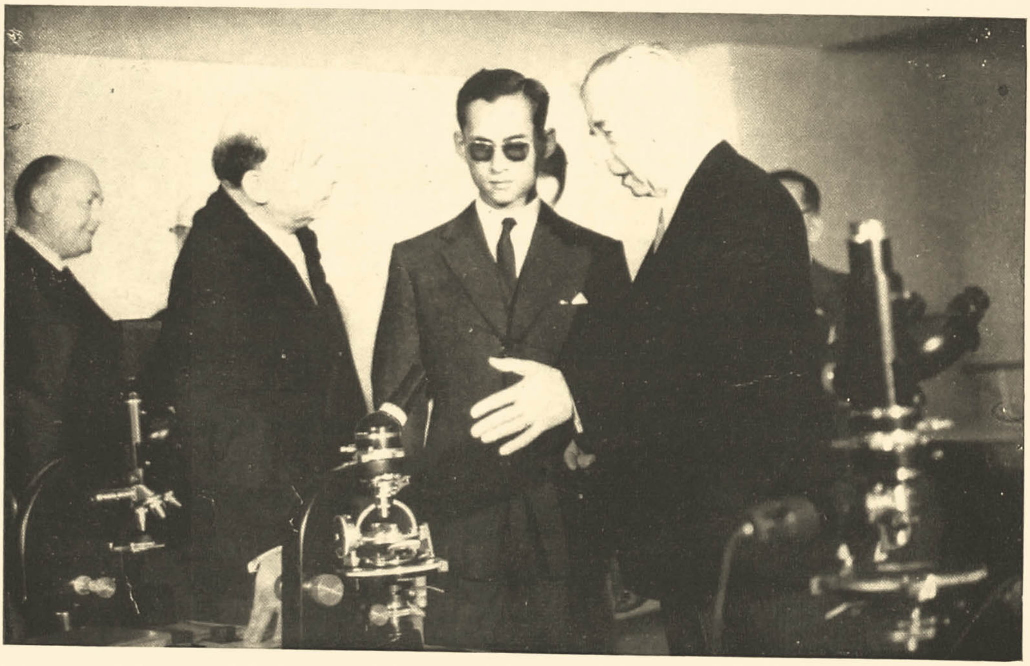

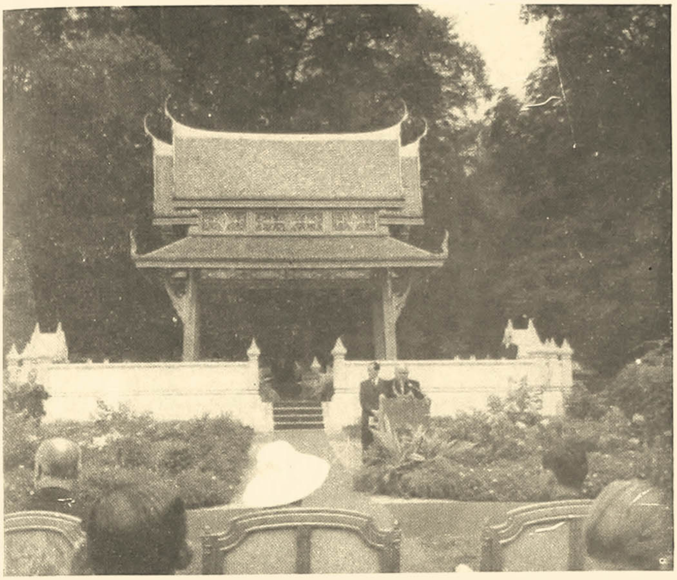

◀

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรศาลาไทย ที่เมือง บาด ฮอมเบอร์ก.

Visiting the Thai Pavilion in Bad Homburg.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมที่ศาลาไทย.

Graciously signing the visitors' book at the Thai Pavilion.

นายกเทศมนตรีเมืองแฮมเบอร์ก ถวายการต้อนรับ.

Greeted by Major of Hamburg.

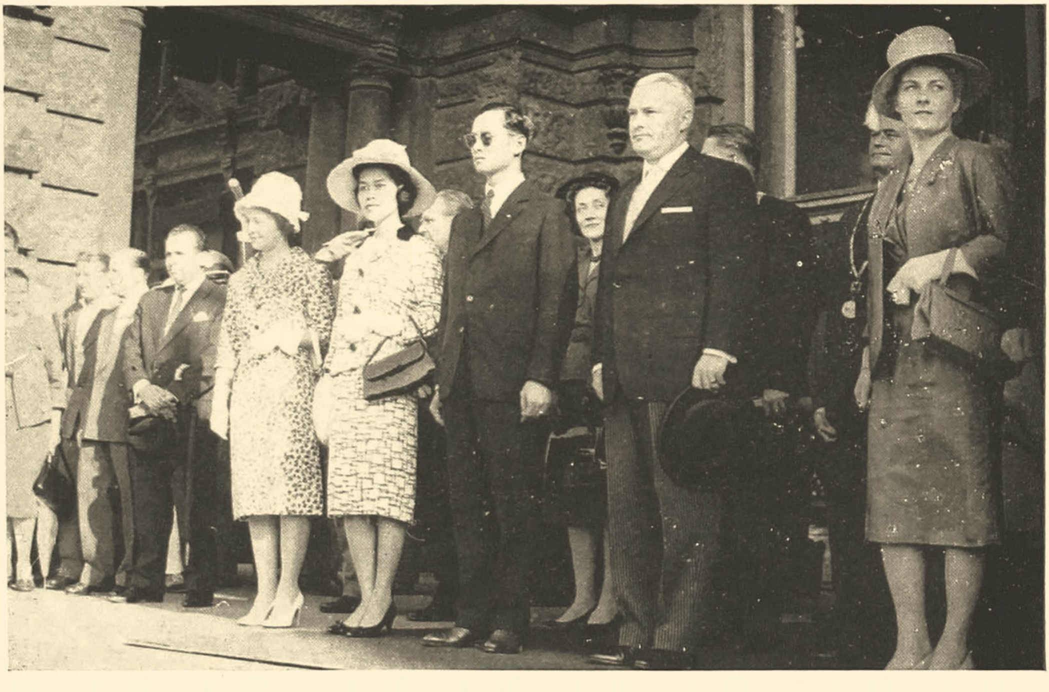

ประทับหน้าสถานีรถไฟเมืองแฮมเบอร์กให้ประชาชนเฝ้า ฯ

Standing in front of the station in Hamburg.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม ณปราสาทเบอร์กในเมืองนูเรมเบอร์ก.

Their Majesties signing the visitors' book at Burg Castle in Nuremberg.

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรการแสดงภาพต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของเยอรมัน.

Visiting the tableau exhibition.

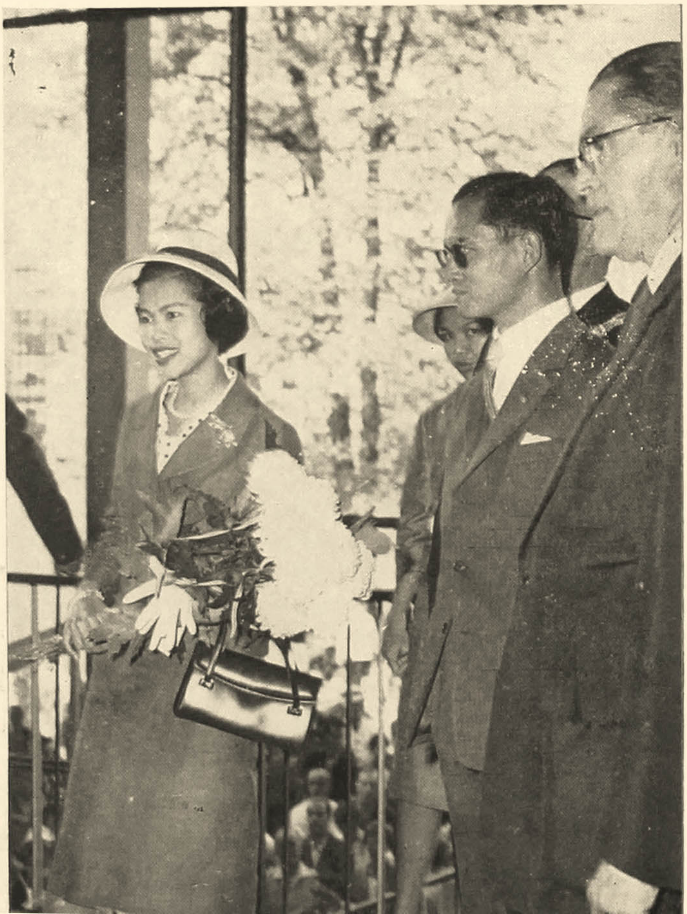

พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมโรงพยาบาล ในเยอรมันตะวันตก

Their Majesties visit a hospital in West Germany.

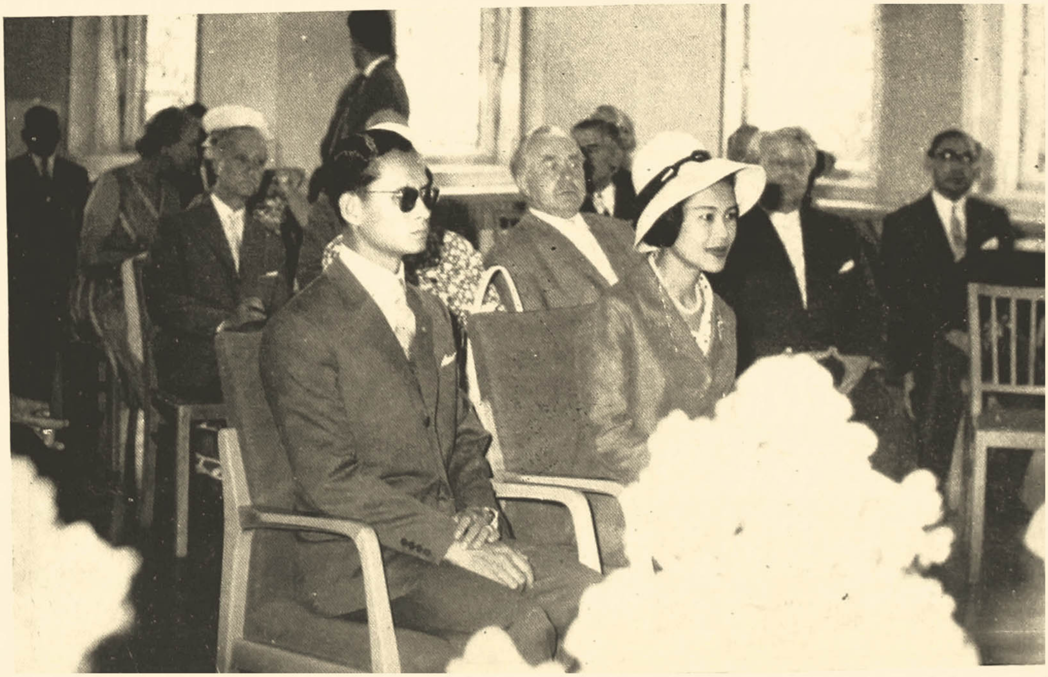

◄

เสด็จ ฯ เยี่ยมสหกรณ์ผู้ซื้อเครื่องเล่นของเด็ก

Royal visit to the Association of Buyers Cooperation of German Toys.

▼

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานสร้างวิทยุกรุนดิก.

V isiting Grundig Factory.

เสด็จ ฯ เยี่ยมโรงงานอุตสาหกรรมสร้างรถยนตร์ เดมเลอร์ เบ็นซ์

Visiting the Demler Benz Factory.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จประทับบนรถยนต์เบ็นซ์คันเก่าที่สุดในโลก.

Their Majesties sitting in the oldest Benz in the world.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศโปรตุเกส วันที่ 22–25 สิงหาคม 2503

Royal Visit to Portugal: August 22–25, 1960.

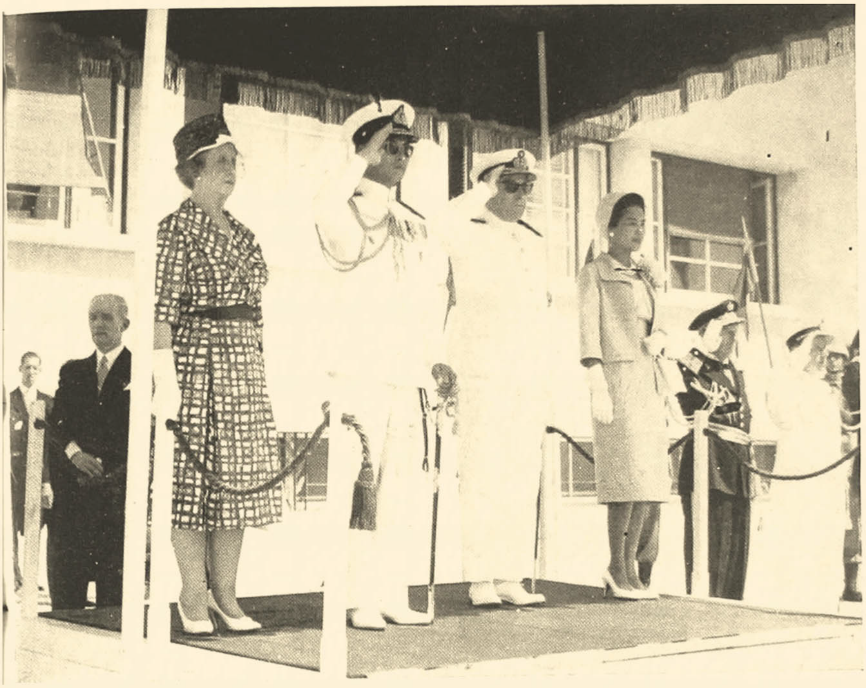

◀ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับบนพลับพลาทรงรับความเคารพจากทหารกองเกียรติยศ ณสนามบิน ปอรเตลา กรุงลิสบอน.

Their Majesties the King and Queen of Thailand take the salute of the honour guard at Portela Airport in Lisbon.

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

▶ พระราชทานพระหัตถ์แด่บุคคลสำคัญของโปรตุเกส

Shaking hands with Portuguese prominent figures.

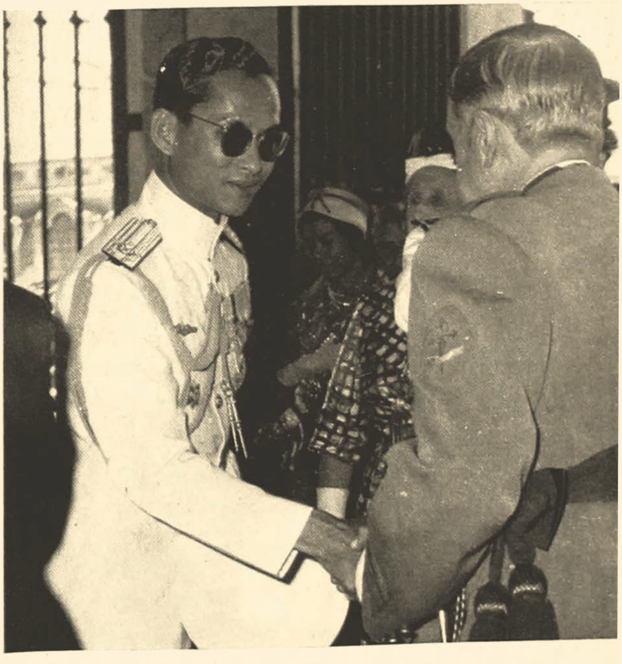

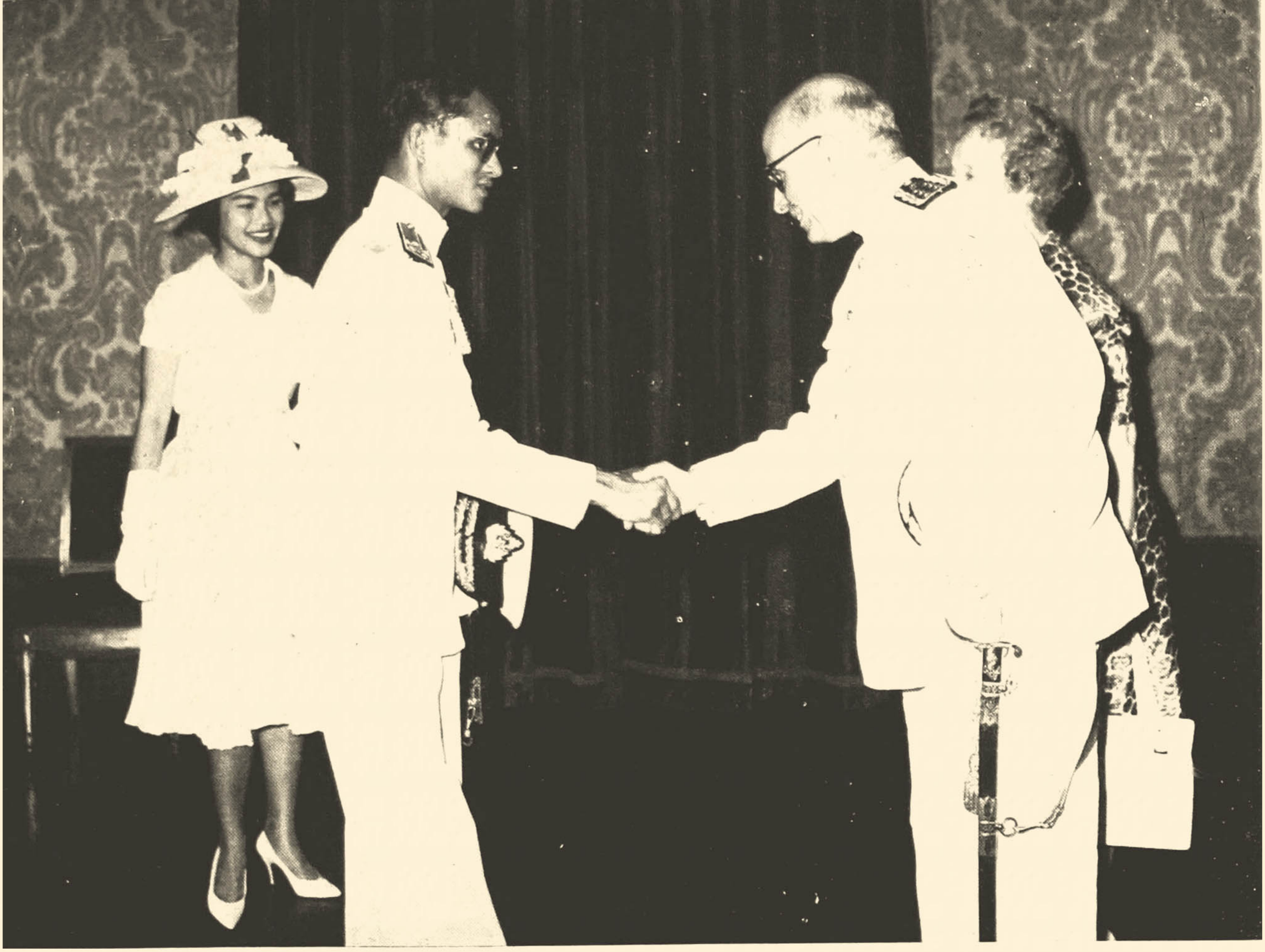

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประธานาธิบดีโปรตุเกสและภริยา ณทำเนียบประธานาธิบดี.

Their Majesties the King and Queen proceeded to visit the Portuguese President and Madame Thomaz at the President's residence.

▶

พระบาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่หัวพระราชทานของที่ระลึกแด่ประธานาธิบดี.

H.M. the King presents the President of Portugal with a souvenir.

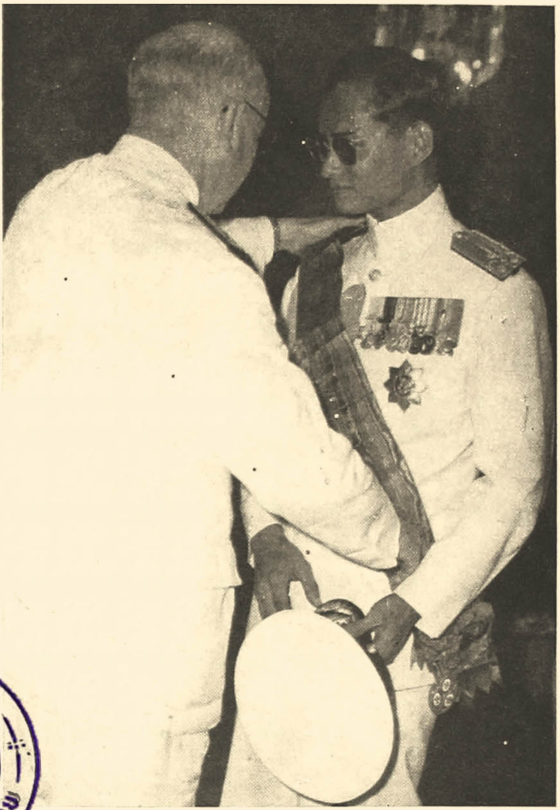

▶

ประธานาธิบดี อเมริโก โธมัส แห่งโปรตุเกส ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

The President of Portugal confers a decoration on His Majesty the King of Thailand.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

▲ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานของที่ระลึกแด่ภรรยาประธานาธิบดี.

H.M. the Queen presents the President's wife with a souvenir.

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับประธานาธิบดีและภรรยา.

Their Majesties the King and Queen are conversing with President and Madame Thomaz.

◀

ล้นเกล้าฯทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมของศาลาเทศบาลกรุงลิสบอน.

H.M. the King signs the visitors' book at the Town Hall of Lisbon.

▲ ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนศาลาเทศบาลกรุงลิสบอน
Royal Couple visit the Town Hall of Lisbon.

◀

ทรงรับความเคารพ จาก ทหาร กอง เกียรติ ยศ หน้าศาลาเทศบาลกรุงลิส-บอน

Their Majesties the King and Queen are seen taking the salute of the honour guard of Lisbon.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จ พระราช ดำเนิน เยี่ยม กองทัพเรือโปรตุเกส

Royal Couple visit the Navy of Portugal.

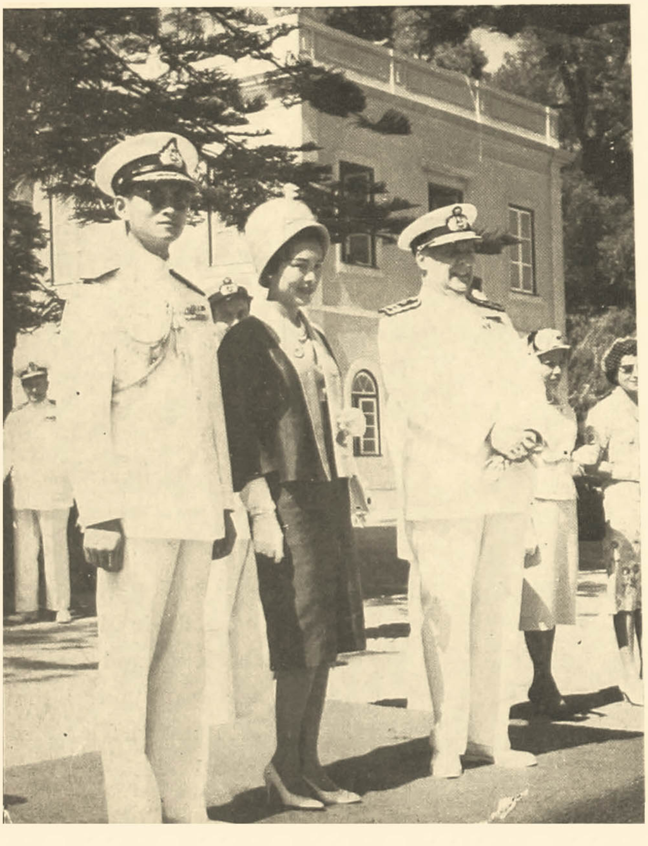

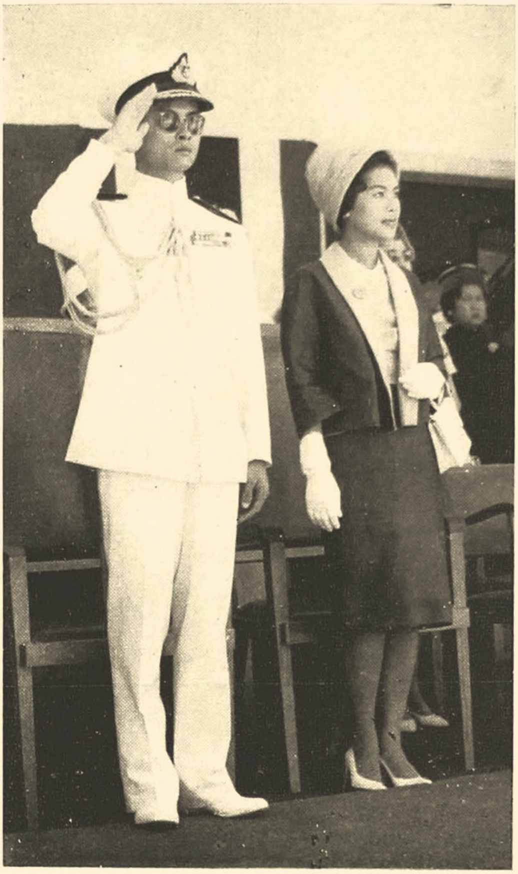

ทรงรับความเคารพจากกองทหารเกียรติยศ ณ กองทัพเรือโปรตุเกส

Their Majesties the King and Queen are receiving the salute of the honour guard at the Navy.

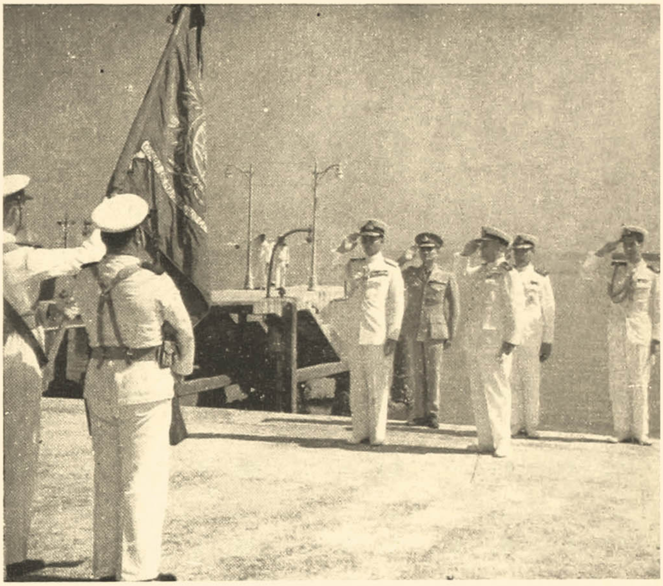

ผู้ บัญ ชา การ กอง ทัพ เรือ โปรตุเกส นำเสด็จ พระราชดำเนิน ทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ

The Portuguese Commander-in-Chief of the Navy takes Their Majesties to visit different buildings in the Navy.

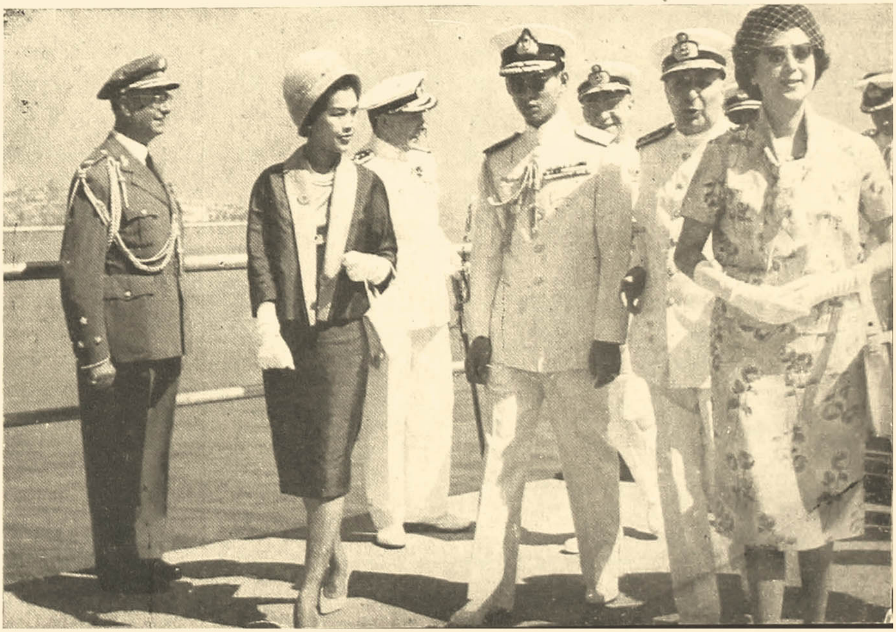

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้แสดงระบำพื้นเมือง

Graciously conversing with folk-dance performers.

◀

▶

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงพยาบาลภาคโพ้นทะเล

Her Majesty the Queen visits the Hospital do Ultramar.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

▲ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมสถาบันโรคเมืองร้อน ณ โรงพยาบาลภาคโพ้นทะเล

Her Majesty signs the visitors' book at the Hospital do Ultramar.

◄

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรกิจการของโรงพยาบาล

Inspecting the work carried out by the hospital.

เสด็จฯ ทอดพระเนตร พิพิธภัณฑ์ราชรถของโปรตุเกส

Visiting to Portugal's car Museum.

ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแด่ประธานาธิบดีโปรตุเกสและคณะทูตานุทูตต่างประเทศ ณ วังเคลูซ

A dinner given by Their Majesties in honour of the President of Portugal and the diplomatic corps at Queluz Palace.

▼

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์ 29–31 สิงหาคม 2503

Royal Visit to Switzerland: August 29–31, 1960.

▶ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จถึงสถานีรถไฟกรุงเบอร์น ประธานาธิบดีแห่งสวิตเซอร์-แลนด์และภริยาได้ถวายการต้อนรับ

▲ Arriving at the Berne station Their Majesties the King and Queen of Thailand are greeted by the President of Switzerland and his wife.

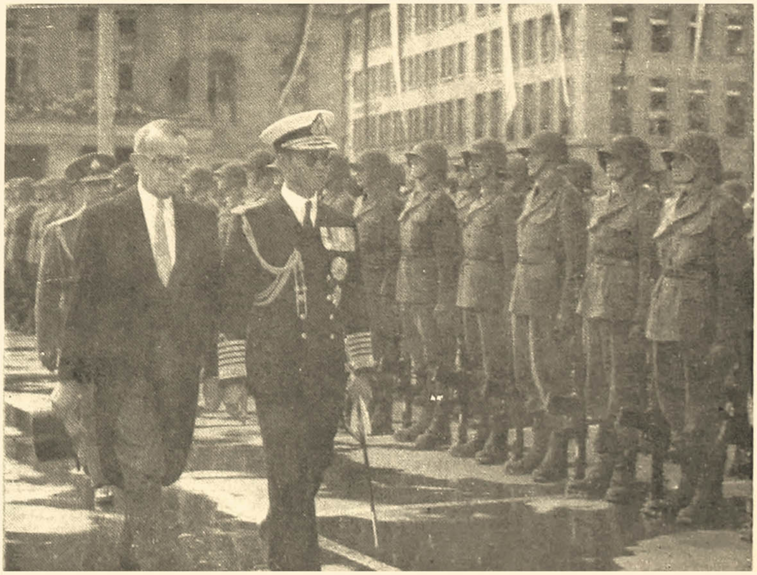

▶ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว กำลังทรง ตรวจแถว กองทหาร เกียรติ-ยศที่หน้ารัฐสภาสมาพันธ์สวิสส์

His Majesty inspecting the honour guard in front of Swiss Parliament.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ออกจากรัฐสภาสมาพันธ์สวิสส์ พร้อมด้วยประธานาธิบดีเปอติต์ บี่แอร์

Their Majesties leaving Parliament accompanied by President Pepitpierre.

ประธานาธิบดีและคณะรัฐบาลได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ โรงแรมเบลวิว

The President and the Cabinet giving a dinner in Their Majesties' honour at Hotel Bellevue.

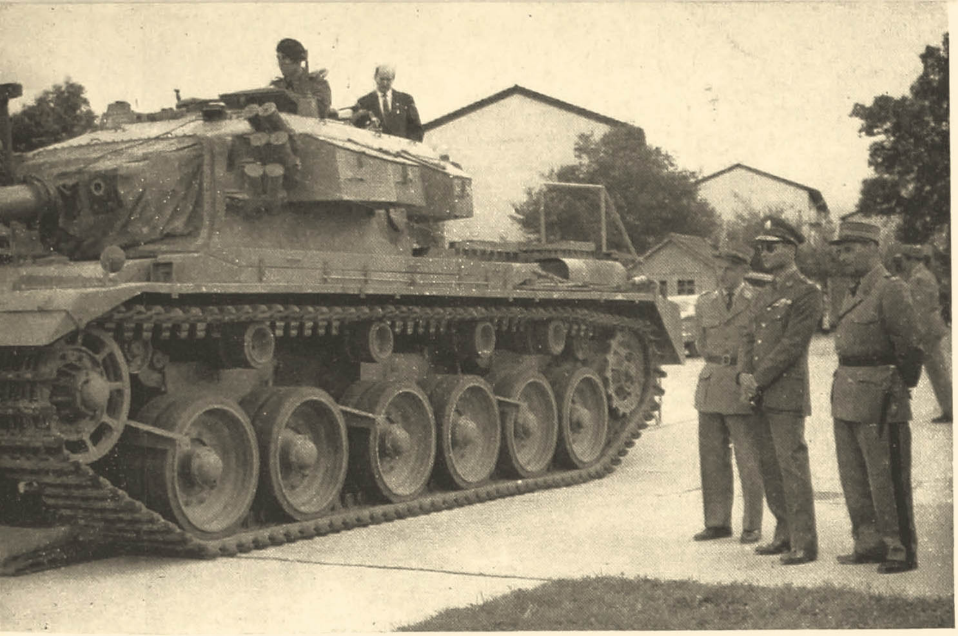

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมค่าย ทหารบกสวิสส์ ได้ประทับทอดพระเนตรหน่วยทหารบกสวิสส์แสดงยุทธวิธีแบบคอมมานโด

Royal visit to a Swiss military camp: His Majesty watching a demonstration of the so-called "Commando tactics."

งานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแด่ประธานาธิบดีและคณะรัฐบาลสวิสส์ ณ โรงแรมเบลวิวเป็นงานเต็มยศ

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A dinner given by Their Majesties in honour of the President and the Cabinet at Hotel Bellevue.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรบริษัทนาฬิกาโอเมก้า ในภาพขณะประทับ ฟังคำบรรยายในห้องรับรองของบริษัท

Royal visit to the Omega Company: Their Majesties listening to some explanations.

▲ ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรการประกอบนาฬิกาด้วยความสนพระทัย

Watching the assemblage of parts of a watch with great interest.

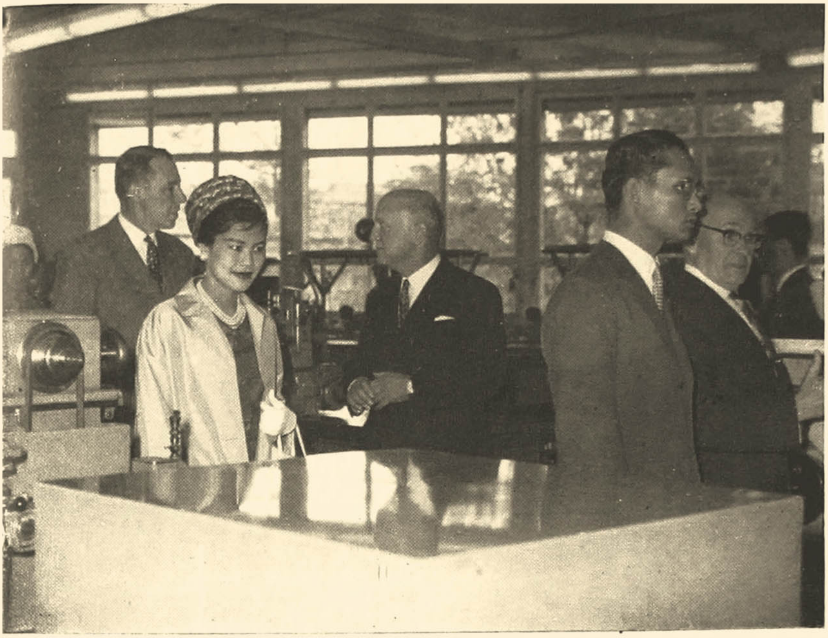

ผู้จัดการบริษัทโอเมก้านำเสด็จ พระราชดำเนิน ทอดพระเนตรกิจการภายใน

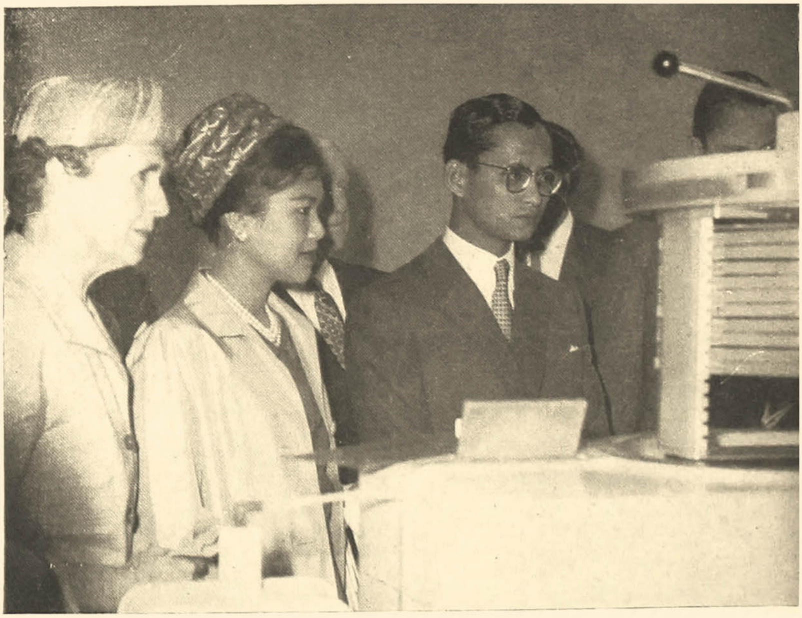

The Manager of the Omega Company taking H.M. the King to see the work of the Company.

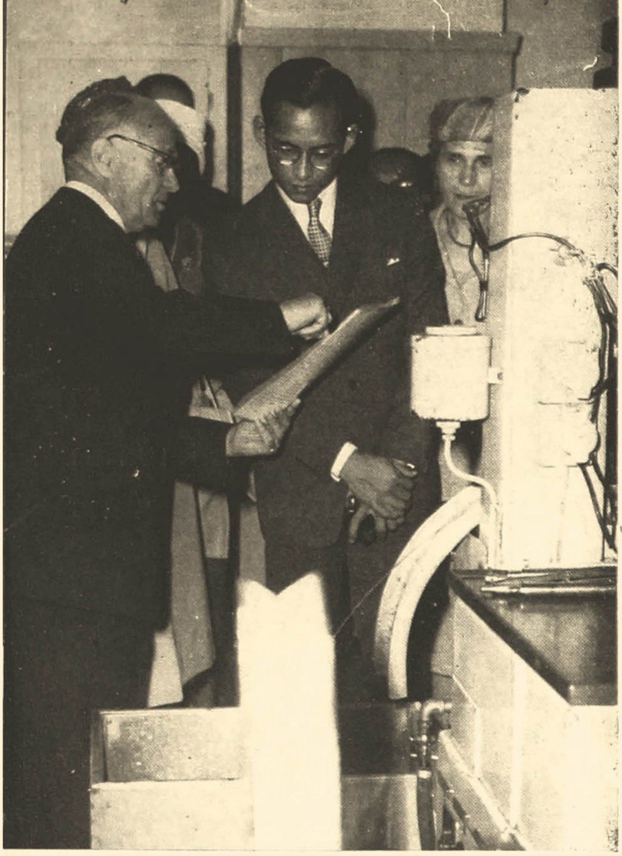

◀

ผู้จัดการบริษัทกำลังถวายคำชี้แจง
The Manager of the Company is explaining.

หลังจากเสด็จฯ ทอดพระเนตรโรงงานของบริษัทโอเมก้าแล้ว ได้เสด็จฯเสวยพระกระยาหารกลางวันที่ริมทะเลสาบเนอชาเตล
Their Majesties having lunch at the edge of Neuchâtel Lake.

▼

◀

เสด็จออกจากที่พัก
เพื่อทอดพระเนตรทะเล
สาบ

Ready to go boating
in Neuchâtel Lake.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

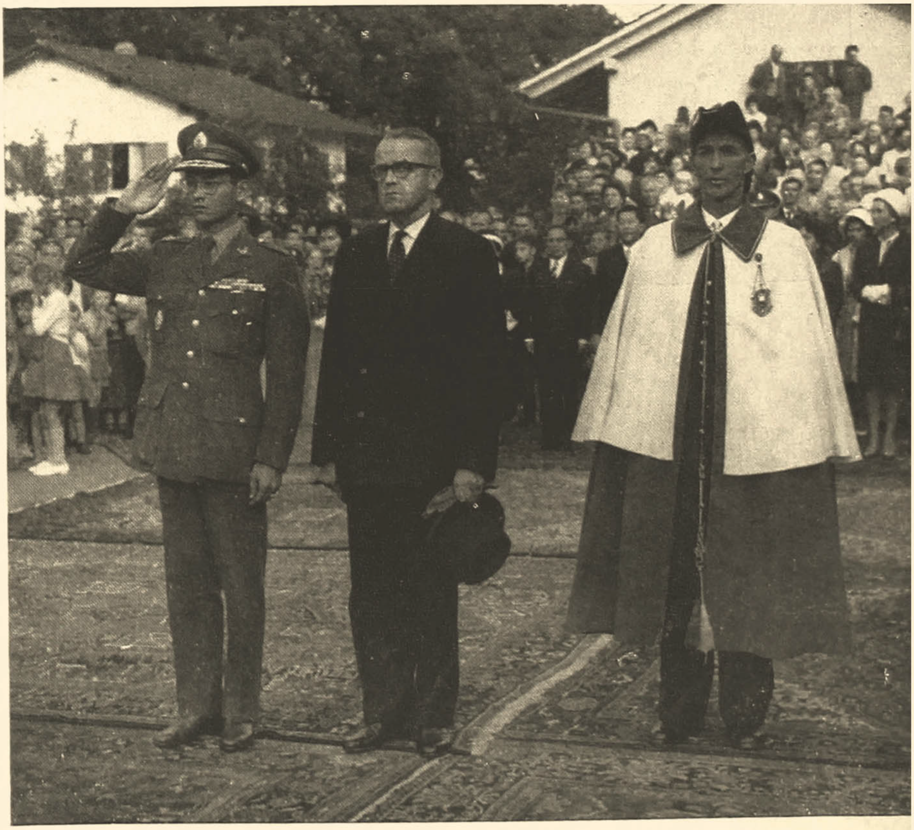

▶

ทรงรับความเคารพ
จาก ทหาร กองเกียรติยศ
พร้อมด้วย ประธานาธิบดี

Taking the salute
of the guard of honour.

ล้นเกล้าทั้งสองพระองค์ เตรียมเสด็จขึ้นประทับรถไฟพระที่นั่งเพื่อเสด็จฯ กลับเมืองโลซานน์ ประธานาธิบดีคณะรัฐบาลและประชาชนมาส่งเสด็จฯ อย่างคับคั่ง

Their Majesties are about to board the train which will take them to Lausanne. They are seen off by the President and high ranking officials.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสัมผัสพระหัตถ์กับพระเจ้าเฟรเดอริค ณ ท่าอากาศยานกรุงโคเปนเฮเกน.

His Majesty shakes hands with King Frederick of Denmark at Copenhagens's international airport.

พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับการถวายความเคารพจากทหารกองเกียรติยศ ณท่าอากาศยานกรุงโคเปนเฮเกน.

Their Majesties accompanied by King Frederick, receiving the salute from the honour guards at Copenhagen's international airport.

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมปราสาทครอนบอร์ก และทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม.

Their Majesties sign the visitors' book after visiting Kronborg Castle.

◀

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรอุโมงค์ในปราสาทครอนบอร์ก.

Inspecting the famed tunnel in Kronborg Castle.

▼

◀

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ คณะ ทูตานุทูต ต่าง ประเทศ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระราชวังเฟรเดนบอร์ก.

His Majesty receiving the diplomatic corps in audience at Fredenborg Palace.

▼

▲

สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และพระราชินีอินกริด ได้จัดงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณปราสาทคริสเตียนสบอร์ก.

King Frederick and Queen Ingrid of Denmark giving a dinner in honour of Their Majesties the King and Queen of Thailand at Christiansborg Palace.

พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถแห่งกรุงเดนมารค ณปราสาทคริสเตียนสบอร์ก.

In a group photo with the King and Queen of Denmark at Christiansborg Palace.

▶

เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสำนักงานใหญ่ของ บริษัท อีสท์ เอเชี่ยติก.

Visiting the Head Office of the East Asiatic Co. Ltd. in Copenhagen.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

▲

เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมศาลาว่าการเทศบาลกรุงโคเปนเฮเกน.

Visiting Copenhagen's Town Hall.

◄

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโคเปนเฮเกน.

Graciously conferring a decoration on the Thai Embassador to Copenhagen.

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับเอกอัครราชทูต ข้าราชการสถานทูต และนักเรียนไทยในเดนมาร์ค.

Posing with the Thai Embassador, Embassy staff and Thai students in Denmark.

▼

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรสถาบันวิจัย พลังงานปรมาณู ช่วยใน การเกษตรกรรม.

Inspecting the Institute for Research in Atomic Energy for Agriculture.

◀

▶

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรสุสานที่เก็บพระศพ อดีตกษัตริย์เดนมาร์ค.

Visiting the tombs of the predecessors of the King of Denmark.

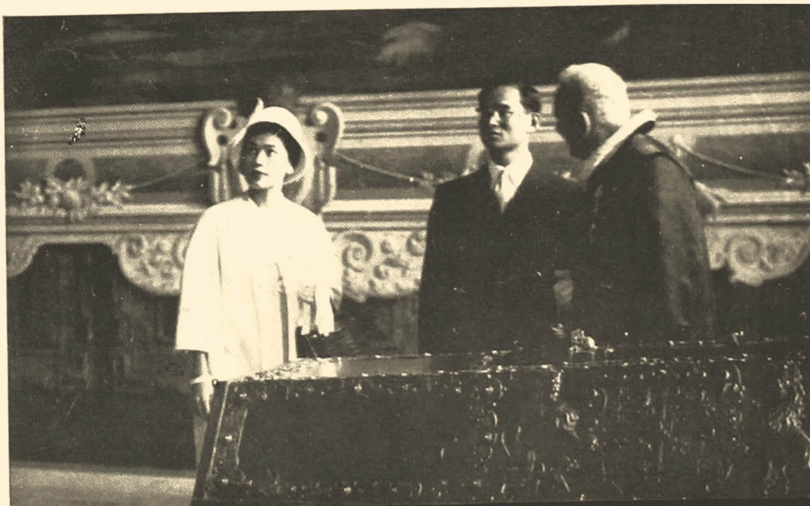

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรปศุสัตว์ของฟาร์มฟาโวล์มของรัฐ แห่งเดนมาร์ค.

Royal visit to the Danish Government's Animal Husbandry Centre.

◀

▶

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานผลิตเครื่องเฟอร์นิเจอร์ด้วยไม้สักไทย.

Visiting the Teak Furniture Factory.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุมพิตพระหัตถ์สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถแห่งกรุงเดนมาร์ค ในงานถวายพระกระยาหารค่ำ แด่พระเจ้ากรุงเดนมาร์คและพระราชินี บนเรือพระที่นั่ง "จุตแลนเดีย"

His Majesty is seen here kissing the Danish Queen's hand at the dinner given in honour of Denmark's King and Queen aboard the "Jutlandia"

◀

งานถวายพระกระยาหารค่ำบนเรือจุตแลนเดีย.

At the dinner party on board the "Jutlandia".

▼

▶

สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คและพระราชินี ได้ถวายการต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ อีกครั้งหนึ่งที่สนามบินโคเปนเฮเกน ในคราวที่ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์จะเสด็จประทับเรือพระที่นั่งจุตแลนเดีย เพื่อเสด็จฯ เยือนประเทศนอรเวย์เป็นทางการ.

◀

Their Majesties greeted by the King and Queen of Denmark at Copenhagen's international airport on their way to visit Norway.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศนอรเวย์ วันที่ 19-21 กันยายน 2503

Royal Visit to Norway: September 19-21, 1960.

Greeted by King Olaf V of Norway and Princess Astrid at the wharf in Oslo.

พระเจ้า โอลาฟ สมเด็จพระเจ้ากรุงนอรเวย์ และเจ้าฟ้าหญิง อัสตริด ได้ถวายการต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ที่ท่าเรือเมืองออสโล.

◀

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพิพิธภัณฑ์สกี ผู้อำนวยการนำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตร และทูลเกล้า ฯ ถวายคำอธิบายเกี่ยวกับประวัติของสกีอันเก่าแก่ด้วย.

Royal visit to the Ski Museum in Oslo: The Director of the Museum is telling His Majesty of the story of the old ski.

▼

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ เยี่ยมโรงพยาบาลเด็กที่กรุงออสโล และทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมของโรงพยาบาล.

Royal visit to the Children's Hospital in Oslo: Her Majesty is signing the visitors' book.

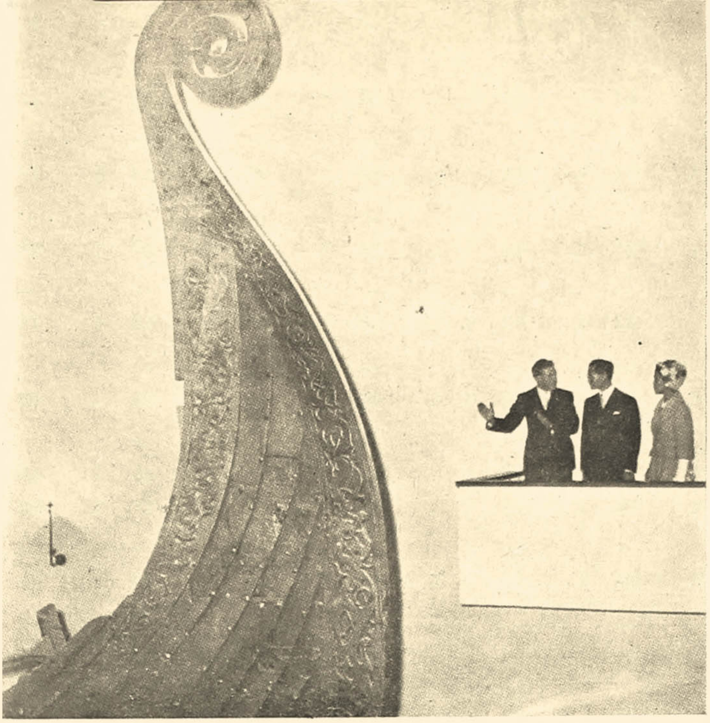

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตร พิพิธภัณฑ์เรือไวกิ้ง อันเป็นเรือไม้สมัยโบราณ มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ปี และผู้อำนวยการ พิพิธภัณฑ์ได้ทูลเกล้า ฯ ถวาย ช่อดอกไม้ แด่ สมเด็จ พระ นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ.

Their Majesties visit the Museum showing Viking boats of not less than 1,000 years old. The Director of the Museum presents Her Majesty with a bouquet.

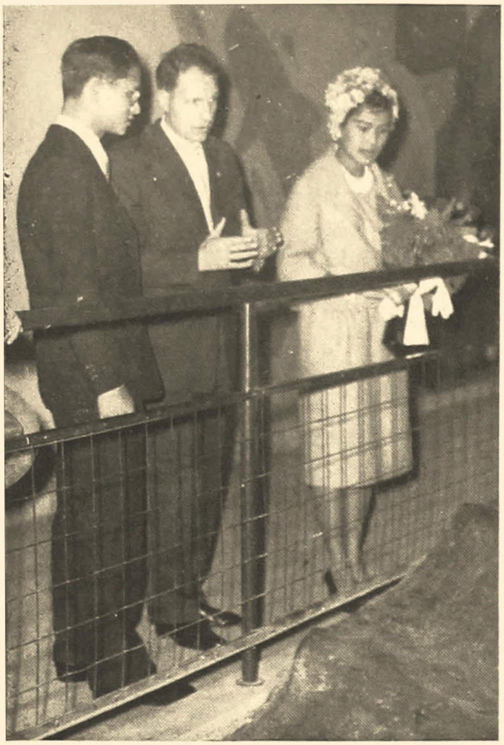

◀

ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ กำลังถวายคำอธิบายถึงแพชื่อ "คอนติกิ" ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ชาวนอรเวย์ได้ใช้ข้ามมหาสมุทรแปซิฟิค.

The Director telling TheirMajesties of the raft, called "Kon—Tiki" used by a Norwegian scientist for crossing the Pacific Ocean.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ทรงสนพระทัยเรือสำรวจขั้วโลกของนอรเวย์ชื่อ "แฟรม"

Their Majesties taking an interest in the "Fram" used for exploring the poles.

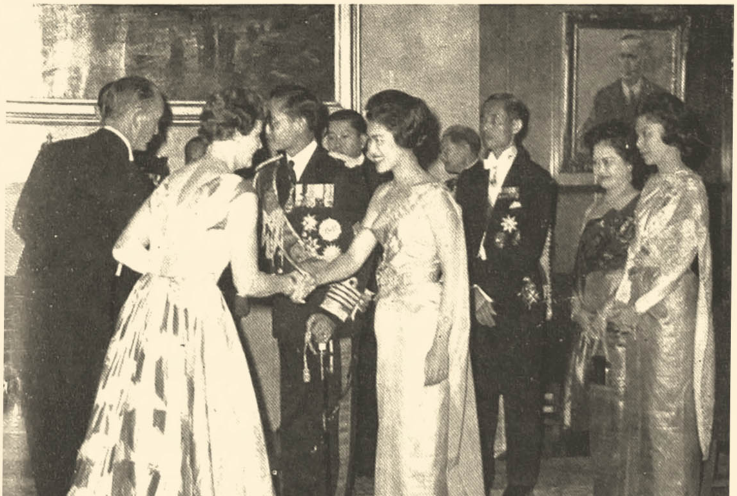

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงนอรเวย์ ณสโมสรสถานของสมาคมเจ้าของเรือเดินสมุทรในกรุงออสโล.

His Majesty the King of Thailand gives a dinner in honour of the King of Norway at the Ocean—going—ship Owners' Association in Oslo.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จถึงกรุงสต๊อกโฮล์ม ประเทศสวีเดนโดยเครื่องบิน สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนและพระราชินี ทรงรอคอยถวายการต้อนรับอยู่ณท่าอากาศยาน.

Their Majesties arrived by plane in Stockholm, Sweden and were greeted by the King and Queen of Sweden at the airport.

ขบวนรถม้า พระที่นั่ง จาก ศาลา เทศบาล เมืองสต๊อกโฮล์ม ไป ตาม ถนนใหญ่ใน กรุงสวีเดน สู่พระราชวังที่ประทับ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับ คู่กับพระเจ้ากรุงสวีเดน และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถประทับกับสมเด็จพระ ราชินีสวีเดน.

Proceeding from the Town Hall to the Palace: Their Majesties the King and Queen of Thailand are seen here sitting respectively with the King and Queen of Sweden in the Royal carriages taking them to the Palace.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออกต้อนรับคณะทูตานุทูตที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณที่ประทับ.

Their Majesties receiving the diplomatic corps in audience.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

เสด็จพระราชดำเนินยังสถานพิพิธภัณฑ์มิลกาเดน ใกล้กรุงสต๊อกโฮล์ม.

On their way to the Museum at Milles Garden near Stockholm.

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรรูปปั้น บริเวณลานพิพิธภัณฑ์มิลกาเด็นด้วยความสนพระทัยยิ่ง.

Examining the sculptures in the compound of Milles Garden Museum.

▶

พระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว ในฉลอง
พระองค์ชุดจอมทัพเรือ
ไทย เสด็จพระราชดำ
เนิน เยี่ยม กอง ทัพ เรือ
สวีเดน ณ เมืองบาด้า

▲ His Majesty the King of Thailand wearing the uniform of Admiral of the Fleet visits the Royal Swedish Navy.

◀

พระบาทสมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัว เสด็จ
พระราชดำเนินเยี่ยมโรง
เรียนนายเรือสวีเดน

Royal visit to the Royal Swedish Naval Academy.

▲

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยมที่พิพิธภัณฑ์กุสต๊าฟ

Their Majesties signing the visitors' book in the Gustaf Museum.

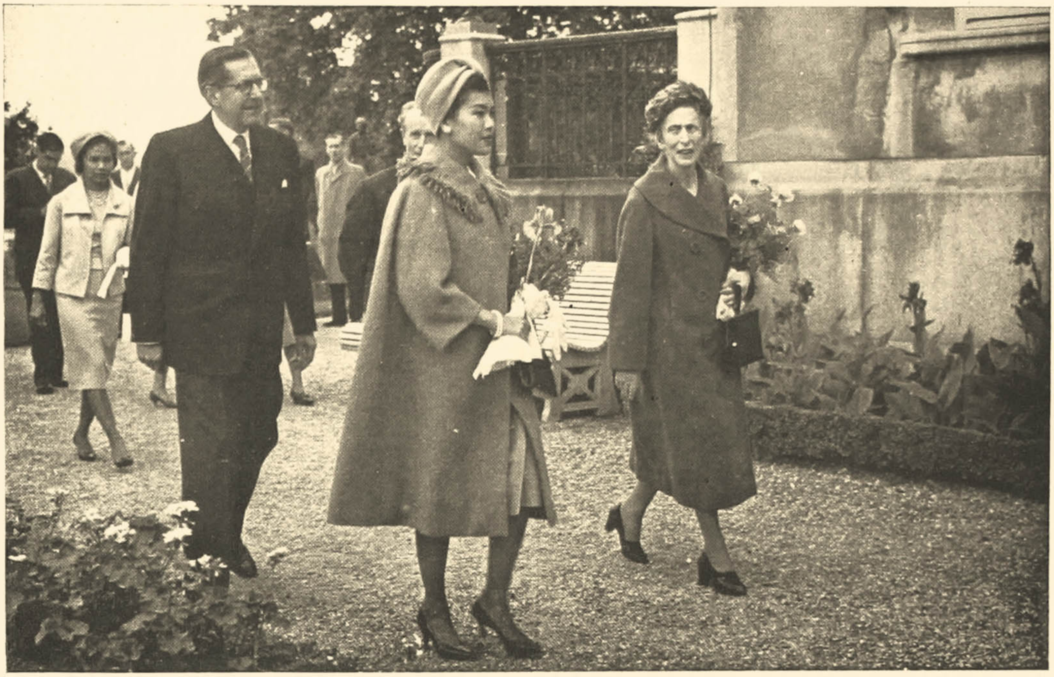

▲ เสด็จฯ ทอดพระเนตรบริเวณพิพิธภัณฑ์กุสต๊าฟ
Examining the compound of the Gustaf Museum.

▲ เสด็จฯ ทอดพระเนตรระบำพนเมืองของชาวสวีเดน
Witnessing the Swedish folk-dance.

◀

เสด็จ ฯ ถึงท่าเรือของปราสาทกริ๊ปฮอลล์

Arriving at the landing of the Castle.

▶

เสด็จทอดพระเนตรภายในปราสาทกริ๊ปฮอลล์

Seeing the interior of the Castle.

เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร
โรงงานสร้างรถแทรกเตอร์ของสวีเดน
Visiting the Swedish Tractor Factory.

▲

เสด็จ ฯ ทอด พระเนตร กิจ การ ภายใน โรงงาน สร้าง รถ แทรกเตอร์ ด้วย ความ สน พระทัย

Observing the work of the Factory with interest.

▶

เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานทำเครื่องเคลือบ

Visiting the Ceramic Factory.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิตาลี 28 กันยายน — 1 ตุลาคม 2503

State Visit to Italy: September 28—October 1, 1960

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินลงจากเครื่องบินพระที่นั่ง ประธานาธิบดี ฯ พณ ฯ กรอนจิกราบบังคมทูลถวายการต้อนรับ

Their Majesties greeted by the Giovanni Gronchi, President of Italy, at the airport.

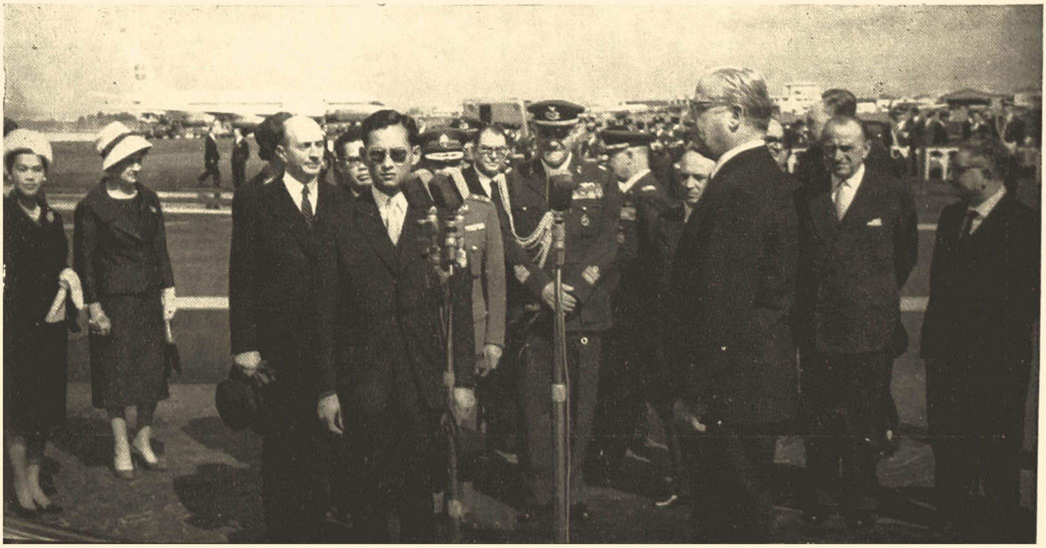

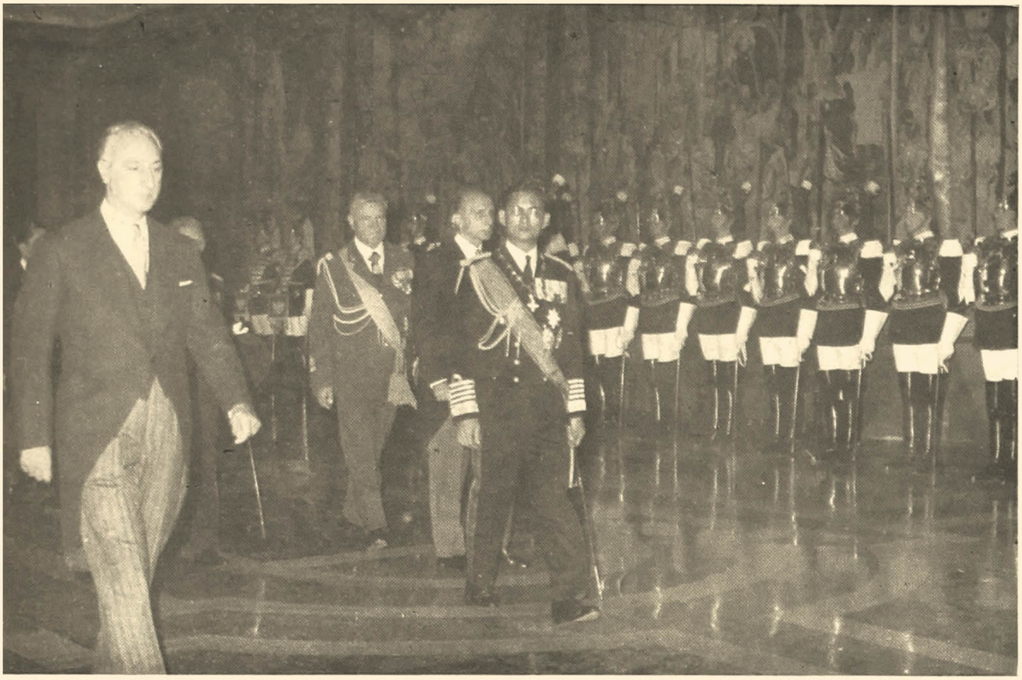

พระ บาท สมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก
ต้อน รับ คณะ ทูตา นุทูต
ต่างประเทศที่ มาเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาท

H.M. King Bhumibol receiving the diplomatic corps in audience.

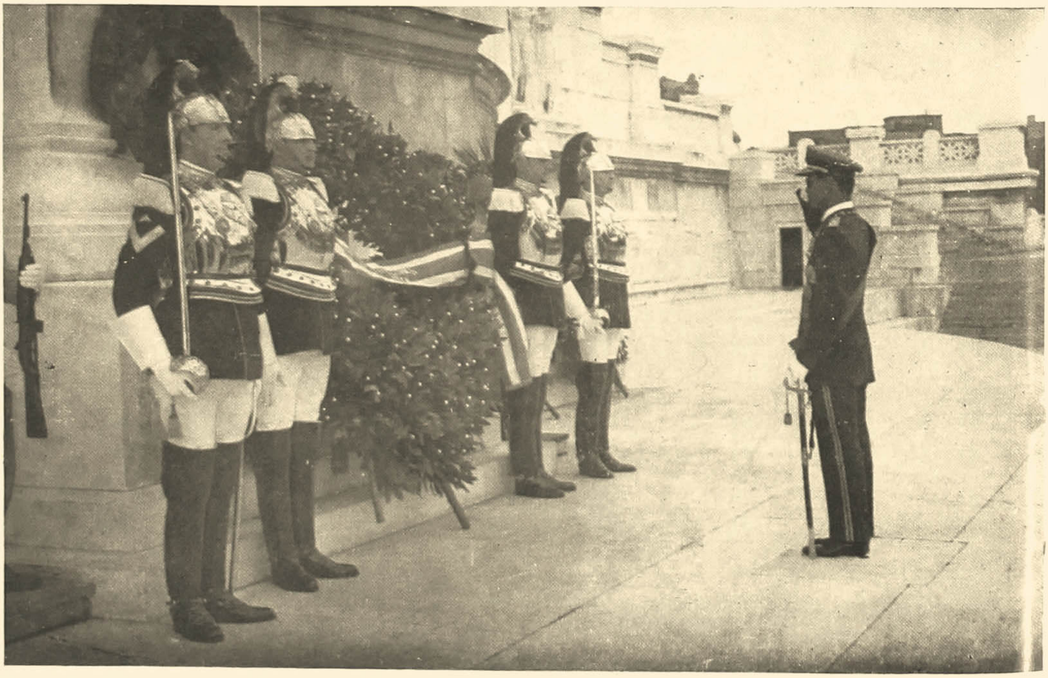

พระ บาท สมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระ
ราชดำเนินวางพวงมาลา
ที่อนุสาวรีย์วีรชนอิตาลี

Placing a wreath
at the Monument.

สมเด็จองค์สภานายิกาสภากาชาดไทย เสด็จฯ เยี่ยมสภากาชาดอิตาลี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานขนม แก่เด็กที่ป่วยเป็นโรคโปลิโอในโรงพยาบาลสภากาชาด

Royal visit to the Italian Red Cross Association : Her Majesty the Queen graciously presents polio patients with some cakes.

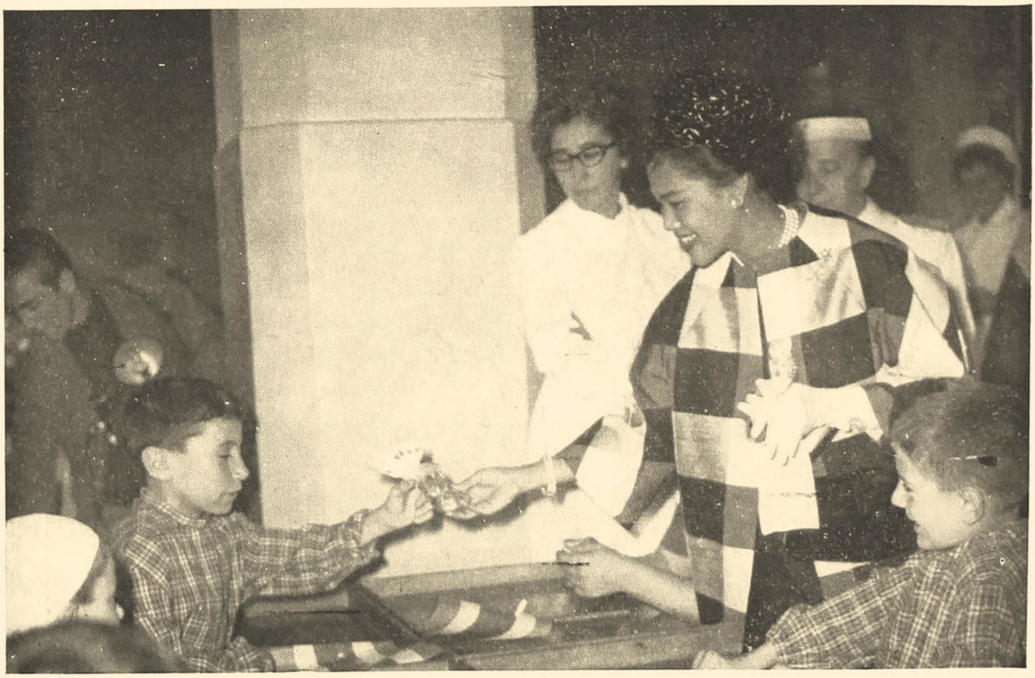

สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จทอดพระเนตรแฟชั่นโชว์ที่แกรนด์โฮเต็ลในกรุงโรม

Watching a fashion show at the Grand Hotel in Rome.

▶

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระ-องค์เสด็จทอดพระเนตรศิลปวัตถุ อันมีค่าของชาติต่างๆ ณ สถาบันศิลปตะวันออกใกล้ และตะวันออกไกลของอิตาลี

Their Majesties studying Near East and Far East antiquities.

▼

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จทอดพระเนตรการแสดงของทหารม้าอิตาลีที่เรียกว่า "กองทหารคาระบีเนียรี"

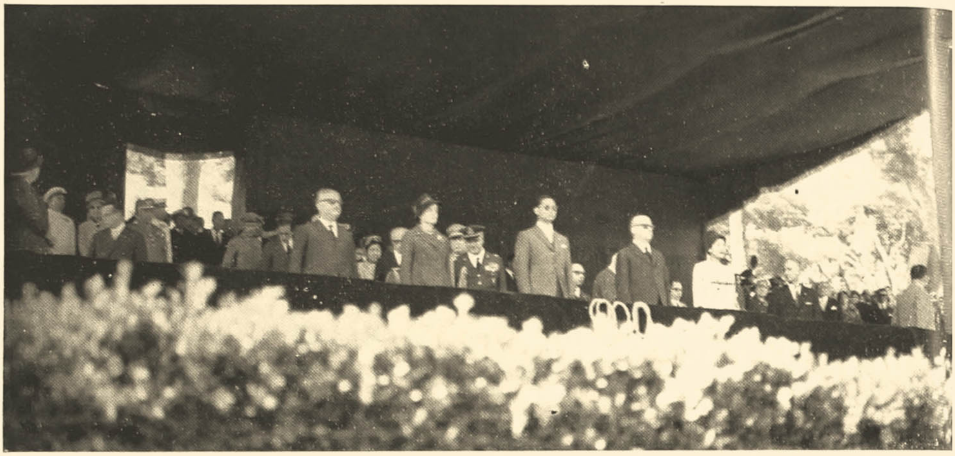

Watching demonstration of cavalry tactics.

▼

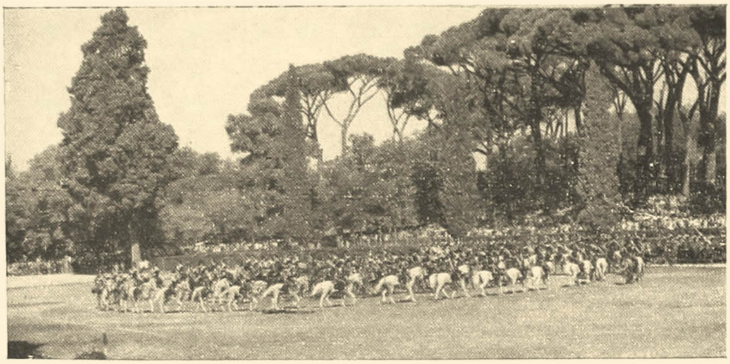

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จงานรับรองของเทศบาล ซึ่งจัดให้มีขึ้นที่พิพิธภัณฑ์ การ แสดง ศิลปของกรุงโรมตั้งแต่สมัยโบราณ และได้มีพระราชดำรัสสรรเสริญกรุงโรม

Their Majesties the King and Queen of Thailand attending a reception held by the Rome Municipality at the museum showing ancient Rome works of Art.

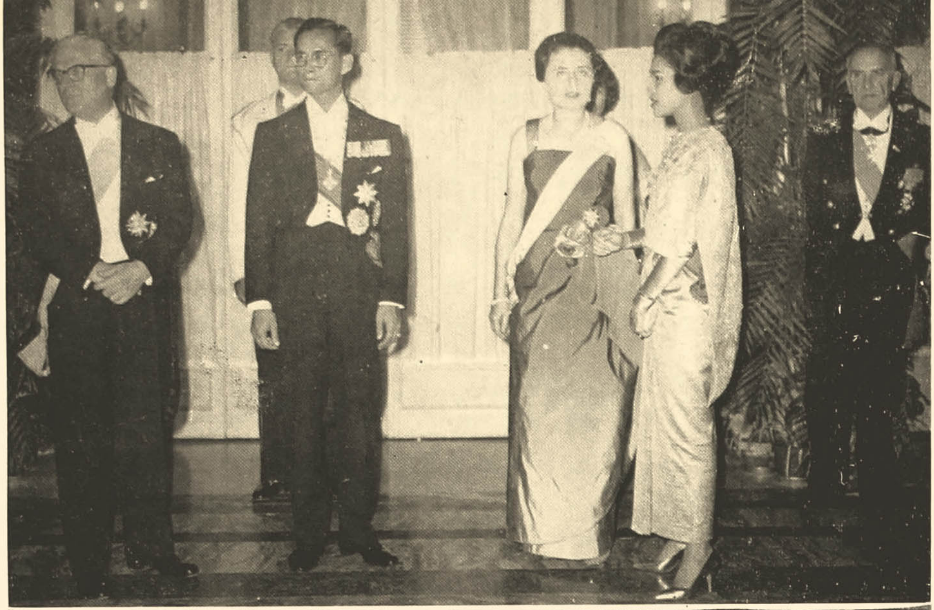

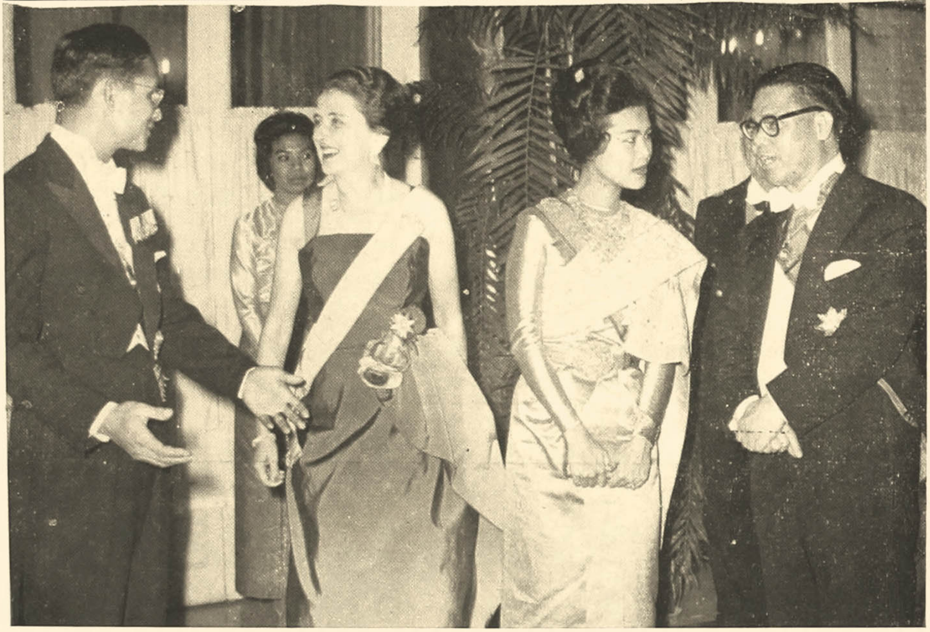

▲

งานพระราชทานเลี้ยงตอบประธานาธิบดีและภรรยา ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโรม

A dinner given by Their Majesties in honour of the President of Italy and his wife at the Royal Thai Embassy in **Rome.**

◀

▲
เสด็จฯ สำนักวาติกันเพื่อ
ทรง เยี่ยม พระสันตปาปา
เป็นทางสันถวไมตรี

Royal visit to the
Vatican City.

◀

▶

เสด็จพระราชดำเนินสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโรมและหลังจากนั้นทั้งสองพระองค์ได้ประทับให้ช่างภาพ ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานทูต และนักเรียนไทยเป็นที่ระลึก

Visiting the Royal Thai Embassy in Rome: Their Majesties posing with embassy staffaand Thai students in Rome.

▼

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเบลเยี่ยม วันที่ 4—6 ตุลาคม พ.ศ. 2503

State visit to Belgium : October 4 - 6, 1960

▲

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จถึงสนามบินกรุงบรัสเซลส์ พระเจ้าโบดวงกษัตริย์เบลเยี่ยมเสด็จฯ มาถวายการต้อนรับด้วยพระองค์เอง

Arriving at Brussels' international airport : Their Majesties the King and Queen of Thailand greeted by King Baudouin of Belgium.

▶

◀ ทรงรับความเคารพจากทหาร กองเกียรติยศ คู่กับพระเจ้าโบดวง แห่งเบลเยี่ยม หน้าสถานีรถไฟกรุงบรัสเซลส์

▲ Taking the salute of the honour guard in front of the railway station in Brussels.

◀ ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศที่หน้าสถานีรถไฟกรุงบรัสเซลส์

Inspecting the guard of honour.

▲ เสด็จฯ วางพวงมาลาอนุสาวรีย์ทหารเสียชีวิต

His Majesty places a wreath at the cenotaph. ▼

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินสู่ศาลาเทศบาลกรุงบรัสเซลส์

Royal visit to Brussel's Town Hall.

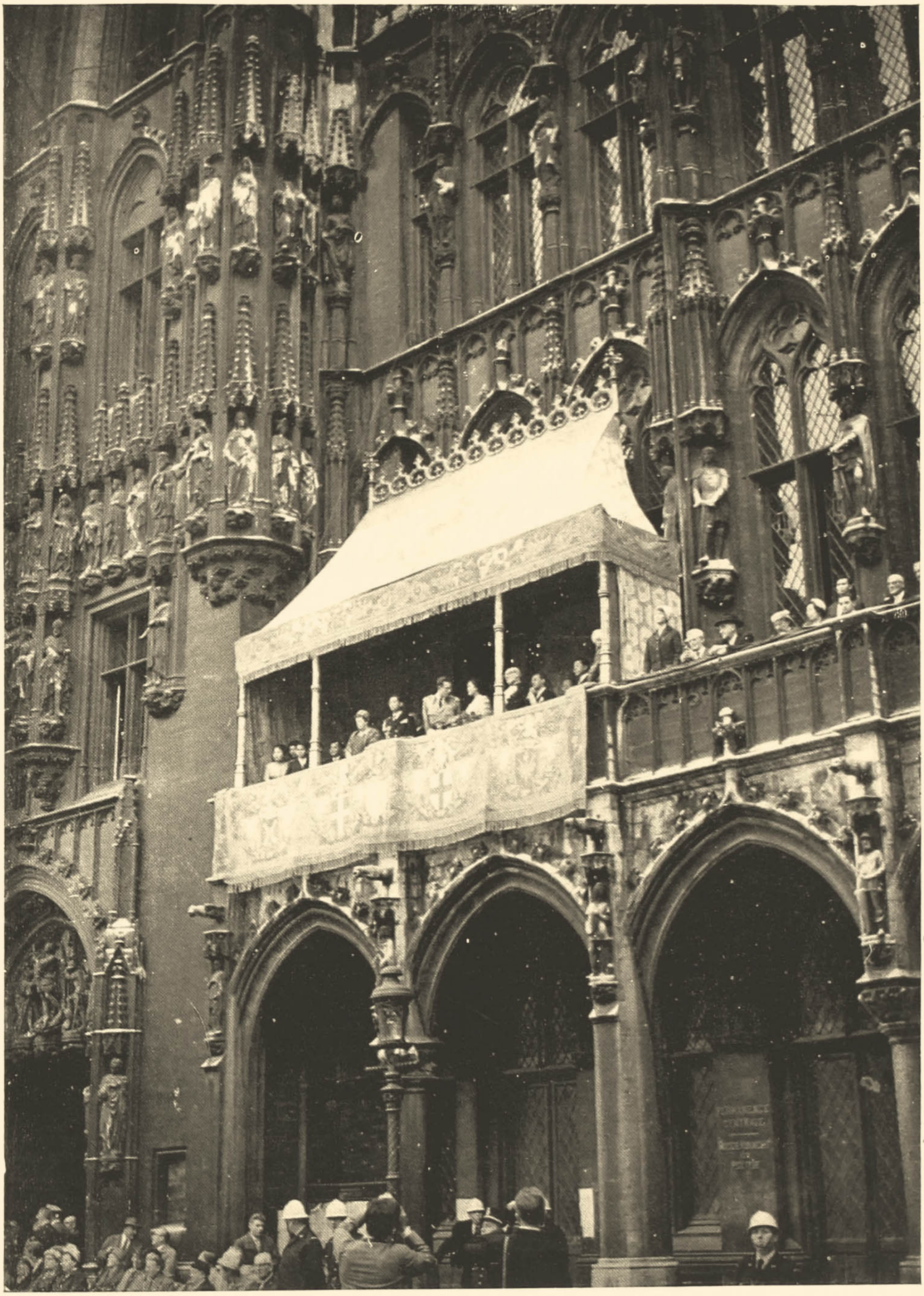

ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมได้เสด็จออกยังมุขเด็จหน้าศาลาเทศบาล เพื่อทอดพระเนตรการสวนสนามของทหาร ณ จตุรัสหน้าศาลาเทศบาล

Their Majesties and King Baudouin stand in the balcony of the Town Hall watching the parade.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จออก ณ พระราชวังที่ประทับเพื่อต้อนรับคณะทูตานุทูตประเทศต่างๆ ซึ่งมาประจำอยู่ ณ กรุงบรัสเซลส์

Their Majesties receiving the diplomatic corps.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระหัตถ์แต่ภรรยาทูตที่มาเฝ้าฯ

Her Majesty shaking hands with diplomats' wives.

เสด็จฯ ตรวจพลทหารกองเกียรติยศ ณ เมืองนามัวร์

Inspecting the honour guard in Namur.

เสด็จพระราชดำเนินยังเมืองชาเลอรัว เพื่อทอดพระเนตรสถานที่ต่าง ๆ อันสวยงาม

Visiting places of interest in Charleroi.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระหัตถ์ แด่นายกเทศมนตรีที่มาถวายการต้อนรับอยู่หน้าศาลาเทศบาล เมืองชาเลอรัว

▲ Her Majesty shaking hands with the Mayor of Charleroi.

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

▼ Their Majesties shake hands with the members of the municipality.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ พระราชทานพระหัตถ์แด่บรรดาสมาชิกเทศบาลที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยทั่วกัน

เสด็จประพาสเมืองกองต์

Royal visit to Ghent.

◀

▶

หนูน้อยชาวเบลเยี่ยมทูลเกล้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แด่พระนางเจ้าสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ

Her Majesty presented with a bouquet.

▶ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถวายพระกระยาหารค่ำตอบแทน สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมเป็นงานเต็มยศ

His Majesty giving a dinner in honour of the King of Belgium. ▼

▶

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนารถ เสด็จฯ ในงานถวายพระกระยาหารค่ำแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม

Thailand's King and Queen attend the dinner party held in honour of the King of Belgium.

▼

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศฝรั่งเศส วันที่ 11—13 ตุลาคม พ.ศ. 2503

State Visit to France : October 11-13, 1960.

เสด็จฯ ถึงสนามบินออลี่ นอกกรุงปารีส ประธานาธิบดีเดอโกล นายกรัฐมนตรี และข้าราชการ ชั้นผู้ใหญ่ไปรอ รับเสด็จ อยู่เป็นจำนวนมาก

◀

▶

Arriving at Orly Airport :
Thailand's King greeted by President Charles De Gaulle.

◄ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกรับ คณะทูตานุทูต ซึ่งประจำอยู่ที่กรุงปารีส ณ พระราชวัง เดคอเช่ อันเป็นที่ประทับ

The diplomatic corps in Paris, received in audience by H.M the King of Thailand at his residence.

►

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้พระราชทานพระหัตถ์แก่ผู้อำนวยการ ยูเนสโก

Royal visit to UNESCO : His Majesty shaking hands with the UNESCO Director.

◀ ผู้อำนวยการ ยูเนสโกได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมุดภาพแสดงกิจการของยูเนสโก แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

The UNESCO Director presents His Majesty with an album of pictures showing the work done by UNESCO.

◄ ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยม ศาลาเทศบาลของกรุงปารีส

Royal visit to Paris's Town Hall.

▼

◄ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดหรือกระดาษ ที่ระลึกซึ่งทางเทศบาลกรุงปารีสจัดไว้

Her Majesty signs the visitors' book.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ขึ้นประทับบนยกพื้น ณ ห้องพิธี

เมื่อ ประธาน สภาเทศบาล กราบบังคมทูลถวายการต้อนรับจบแล้ว ทรงมีพระราชดำรัสตอบ

Their Majesties stand on the special platform to hear the welcome speech made by the President of Municipal Assembly.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

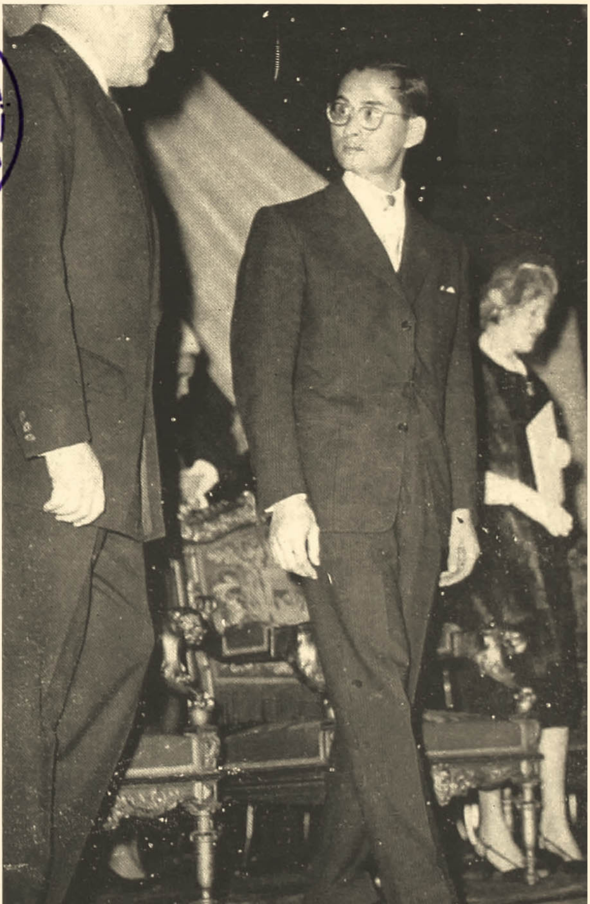

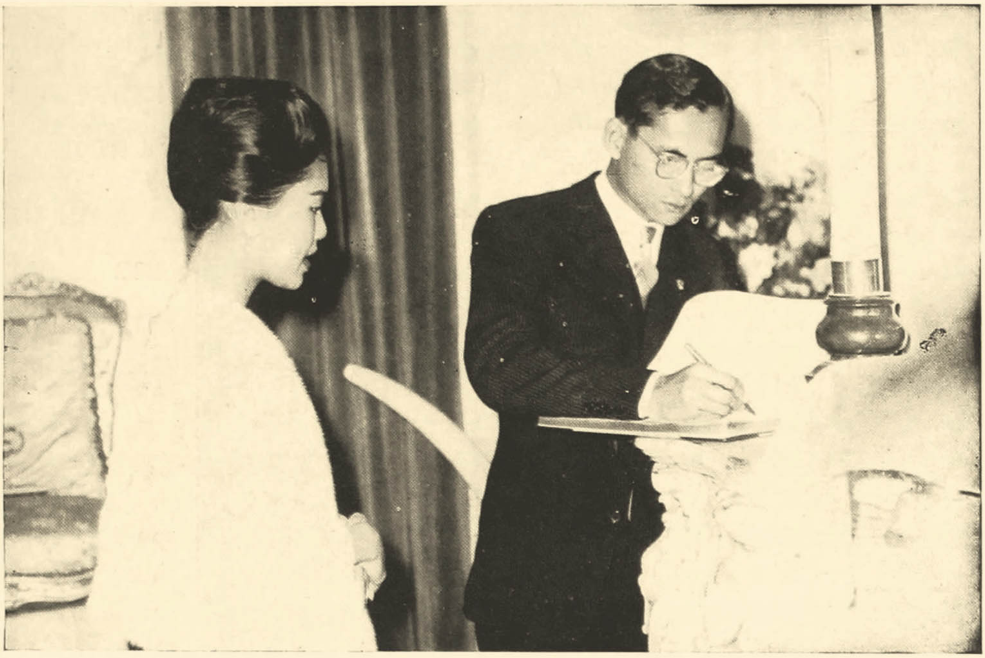

ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยในนครปารีส

Their Majesties sign the visitors' book at the Royal Thai Embassy in Paris.

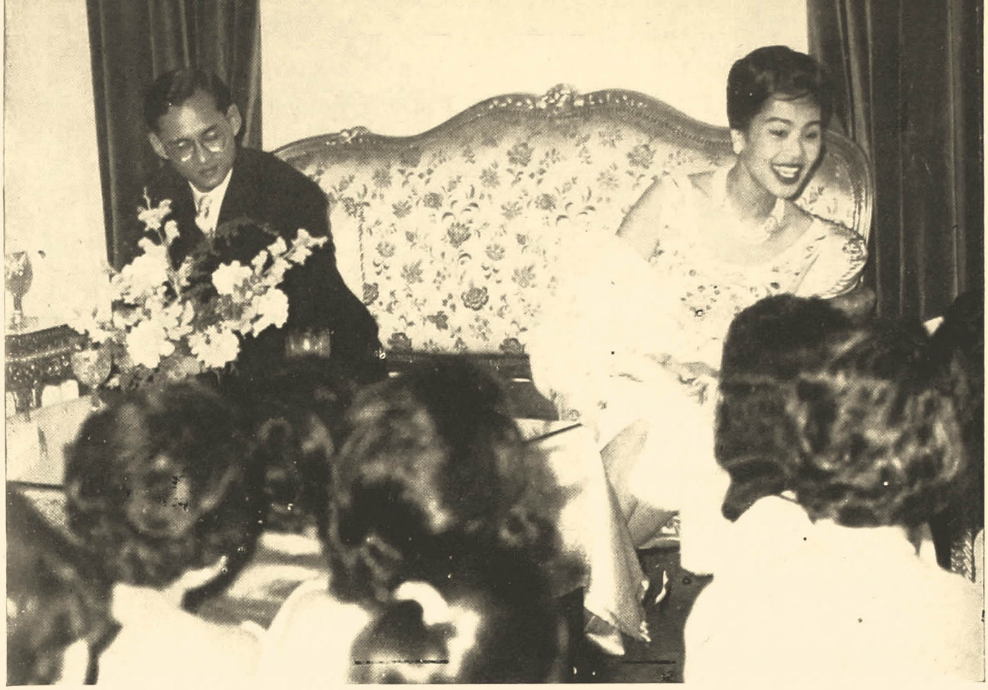

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นักเรียนไทยและคนไทยเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อย่างใกล้ชิด และฉายพระบรมฉายาลักษณ์ ร่วมกับคณะข้าราชการสถานทูตไทย

Their Majesties posing with officials attached to the Royal Thai Embassy.
Thai students and Thai officials received in audience.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

เสด็จ ฯ เยี่ยมหน่วย ทหาร การ์ด เรปุน สิเดน และ ทอด พระเนตร การ แสดงของทหารหน่วยนี้

Royal visit to French guard unit in Paris.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแด่ประธานาธิบดีเดอโกล และบุคคลสำคัญของฝรั่งเศส

Graciously giving a dinner in honour of President Charles de Gaulle of France.

ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำ แด่ประธานาธิบดีเดอโกล

Thailand's King and Queen attend the dinner party held in honour of President Charles de Gaulle.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศลุกเซมเบิร์ก วันที่ 17—19 ตุลาคม พ.ศ. 2503

State Visit to Luxembourg : October 17 - 19, 1960.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินลุกเซมเบิร์ก แกรนด์ดัชเชส แห่งลุกเซมเบิร์ก พร้อมด้วย พระสวามี ได้เข้าไปรับเสด็จ ณ เครื่องบินพระที่นั่ง

Arriving at the Luxembourg's international airport : Their Majesties greeted by the Duchess of Luxembourg and her husband.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลา ณ อนุสาวรีย์วีรชน

Their Majesties placing a wreath at the cenotaph.

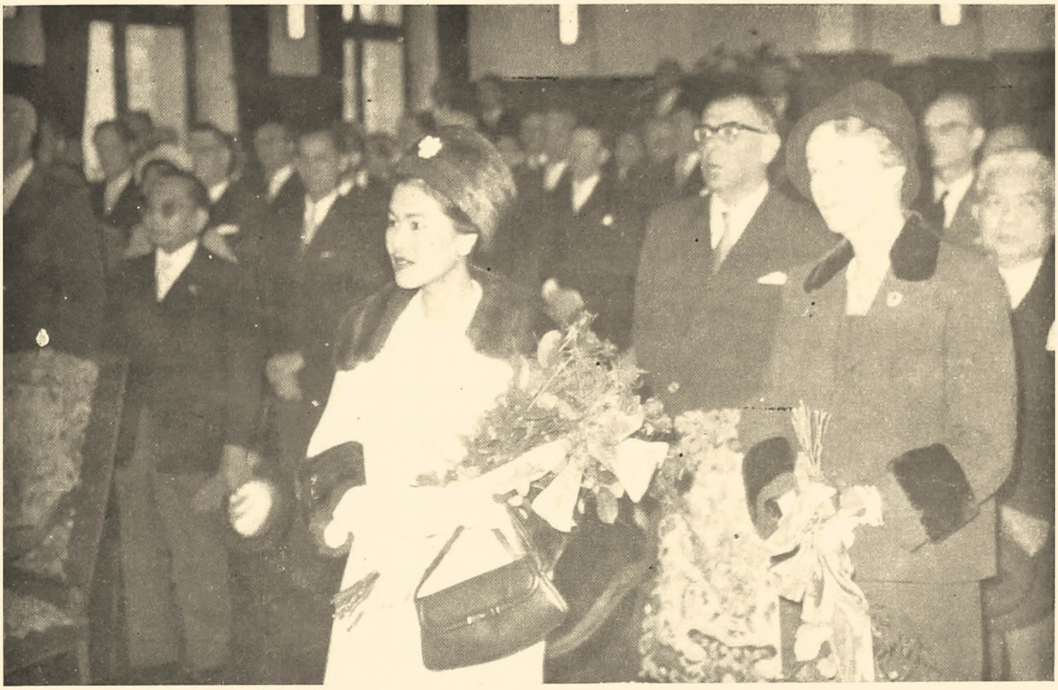

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ยังเทศบาลดิฟเฟดองช์

Visiting the Town Hall in Differdange.

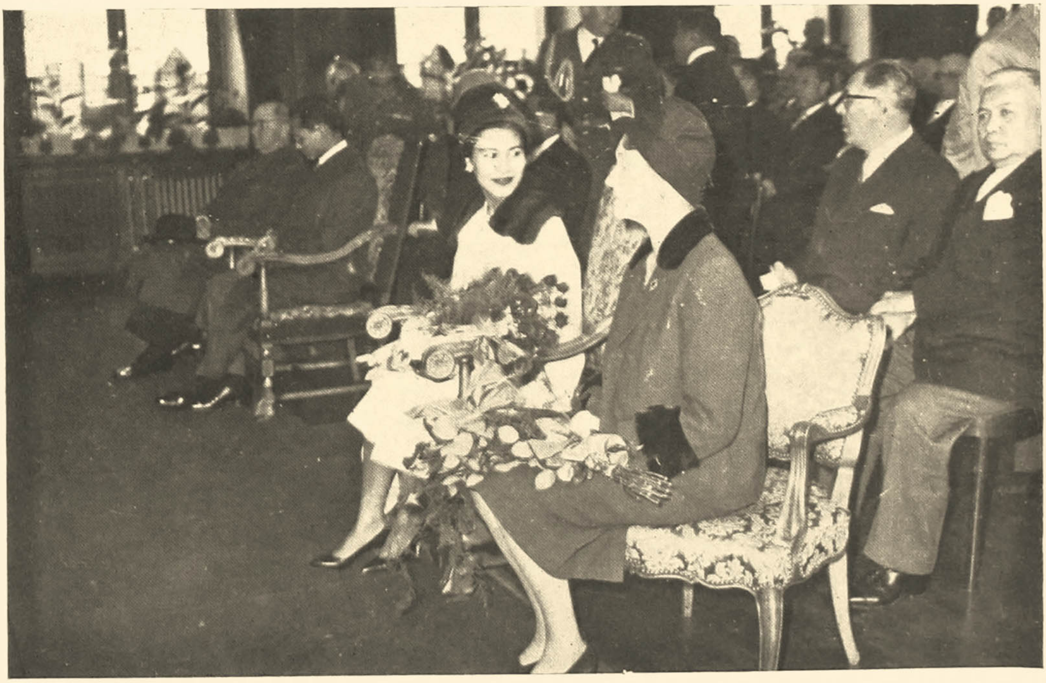

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ทอดพระเนตร โรงงาน ถลุงเหล็กขนาดใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ ณเมืองดีฟเฟดองช์ คณะ กรรม การ บริษัท และ เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ ได้ถวายการต้อนรับและนำเสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจการ

Visit to a large smelting factory in Differdange: Their Majesties taken to inspect the work of the factory.

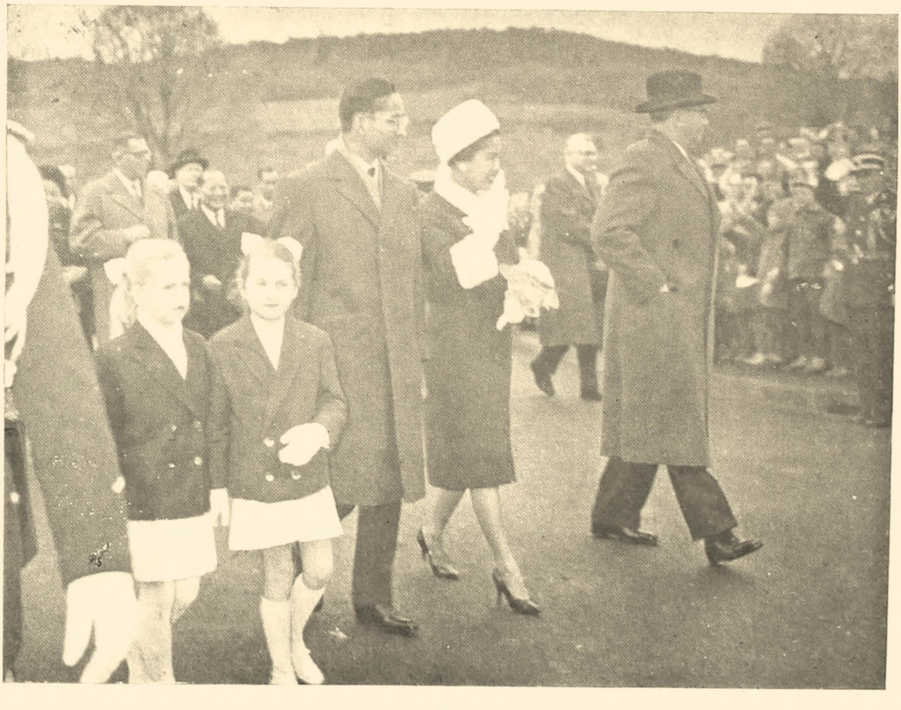

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรเขื่อนกั้นน้ำ เพื่อผลิตกำลังไฟฟ้า ณ ตำบลเอช บนแม่น้ำซัว

Visiting a hydro-electric plant at the Èach on the Sure River.

ทอดพระเนตรเขื่อนกั้นน้ำเพื่อผลิตกำลังไฟฟ้าด้วยความสนพระทัย

Examining the dam with interest.

▼

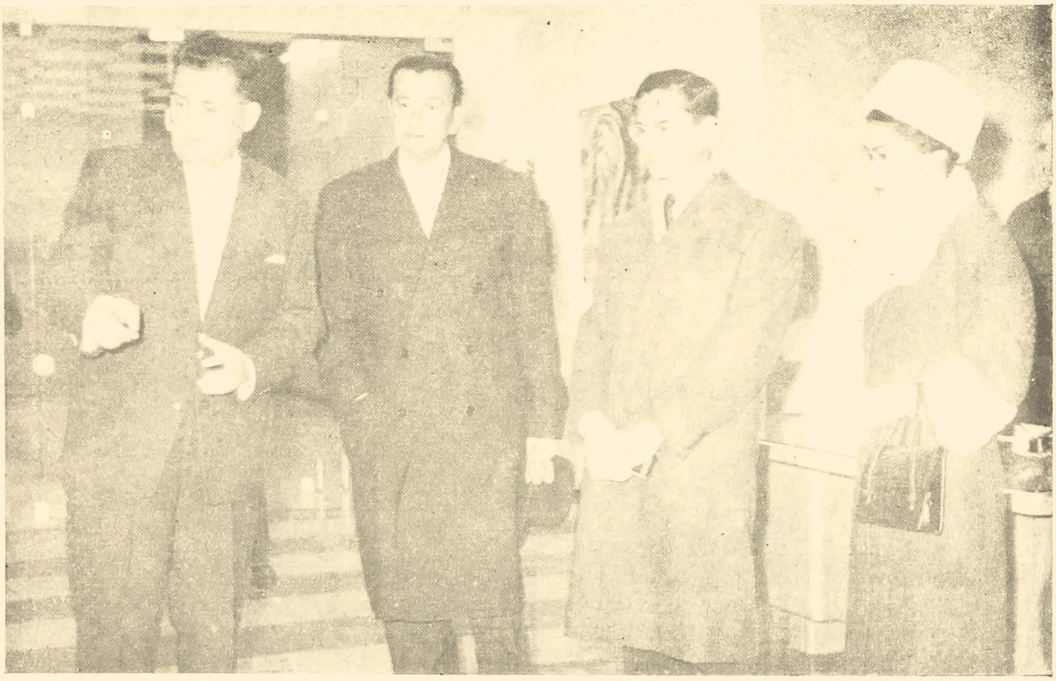

ล้นเกล้าทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ศาลาเทศบาลเมืองดีเคิท

Royal visit to the Town Hall in Diekirde.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรภายในอุโมงค์ที่ฝังศพ

Their Majesties visits the tomb.

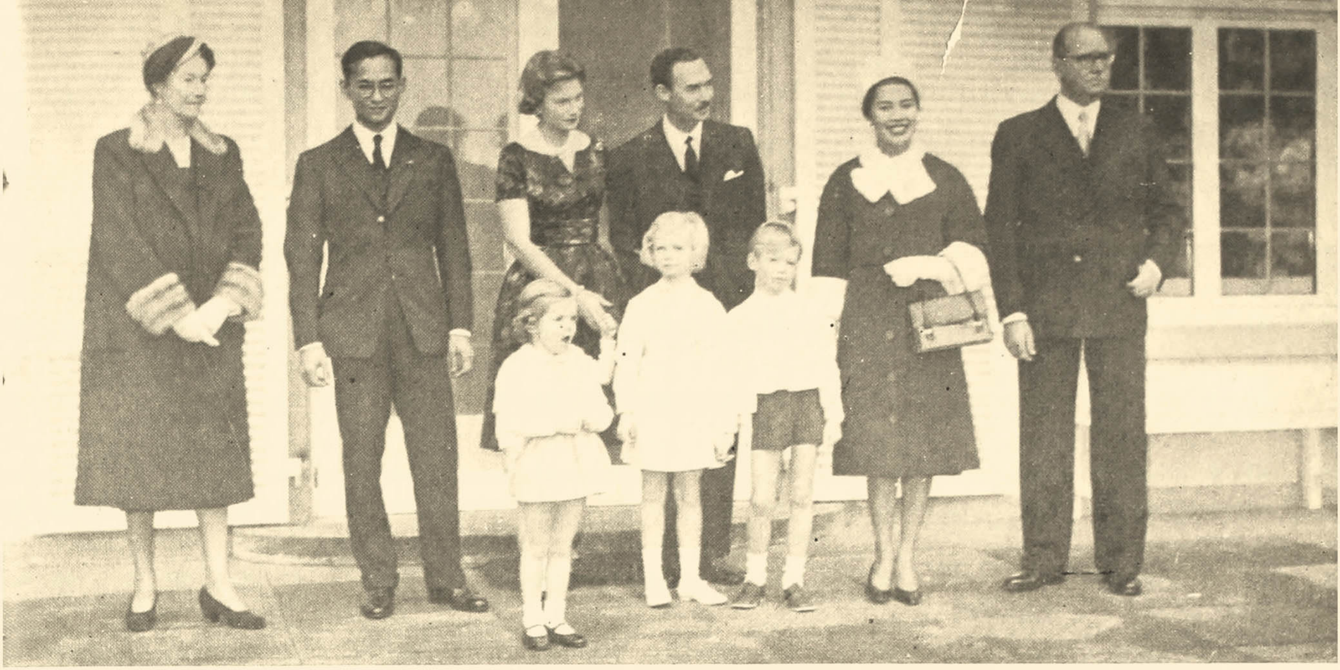

▲

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์โปรดเกล้าฯ ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับตระกูลเก่าแห่งลุกเซมเบิร์ก

Their Majesties in a group photo with the members of the old family of Luxembourg.

▶

เสด็จฯ ทอดพระเนตรการแสดงดอกไม้ไฟ ซึ่งทางราชการลุกเซมเบิร์กจัดถวาย

Watching the fire-work show.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเนเธอร์แลนด์ วันที่ 24—27 ตุลาคม พ.ศ. 2503

State Visit to Netherlands : October 24-27, 1960.

▲

พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ พร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีแห่งเนเธอร์แลนด์ เมื่อเสด็จถึงสถานีรถไฟกรุงเฮกประเทศฮอลแลนด์

His Majesty the King of Thailand and H.M. the Queen of Netherlands inspecting the honour guard at the railway station in Hague.

◀

ประทับ รถม้า คู่กับ พระ ราชินี แห่งเนเธอร์แลนด์ ไปยังที่ประทับ

Sitting with the Queen of Netherlands in the Royal carriage taking them to the residence.

เสด็จ ฯ วางพวงมาลาที่
อนุสาวรีย์ ทหาร เสีย ชีวิต
เนเธอร์แลนด์ และทรงไว้
อาลัย 1 นาที

His Majesty places a wreath at the cenotaph and stands in silence for one minute.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

เสด็จ ฯ เยี่ยมพิพิธภัณฑ์เมืองเดลฟท์ และได้ ทอด พระเนตร ภาพ เขียน แผนที่ กรุงศรีอยุธยาของชาวฮอลันดา

Royal visit to the Museum in Delft: Seeing some paintings and the map of Ayuthaya in the Museum.

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จ ฯ เยี่ยมสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ เนเธอร์แลนด์ และ ทรง ลง พระ ปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม

Visiting the Royal Thai Embassy in the Netherlands: Their Majesties sign the visitors' book.

ประทับ ณ สถาน
เอกอัครราชทูตไทย

A short stay at the Royal Thai Embassy.

เสด็จฯ ทอดพระเนตรหอทดลองการใช้กำลังน้ำ

Watching the use of water power.

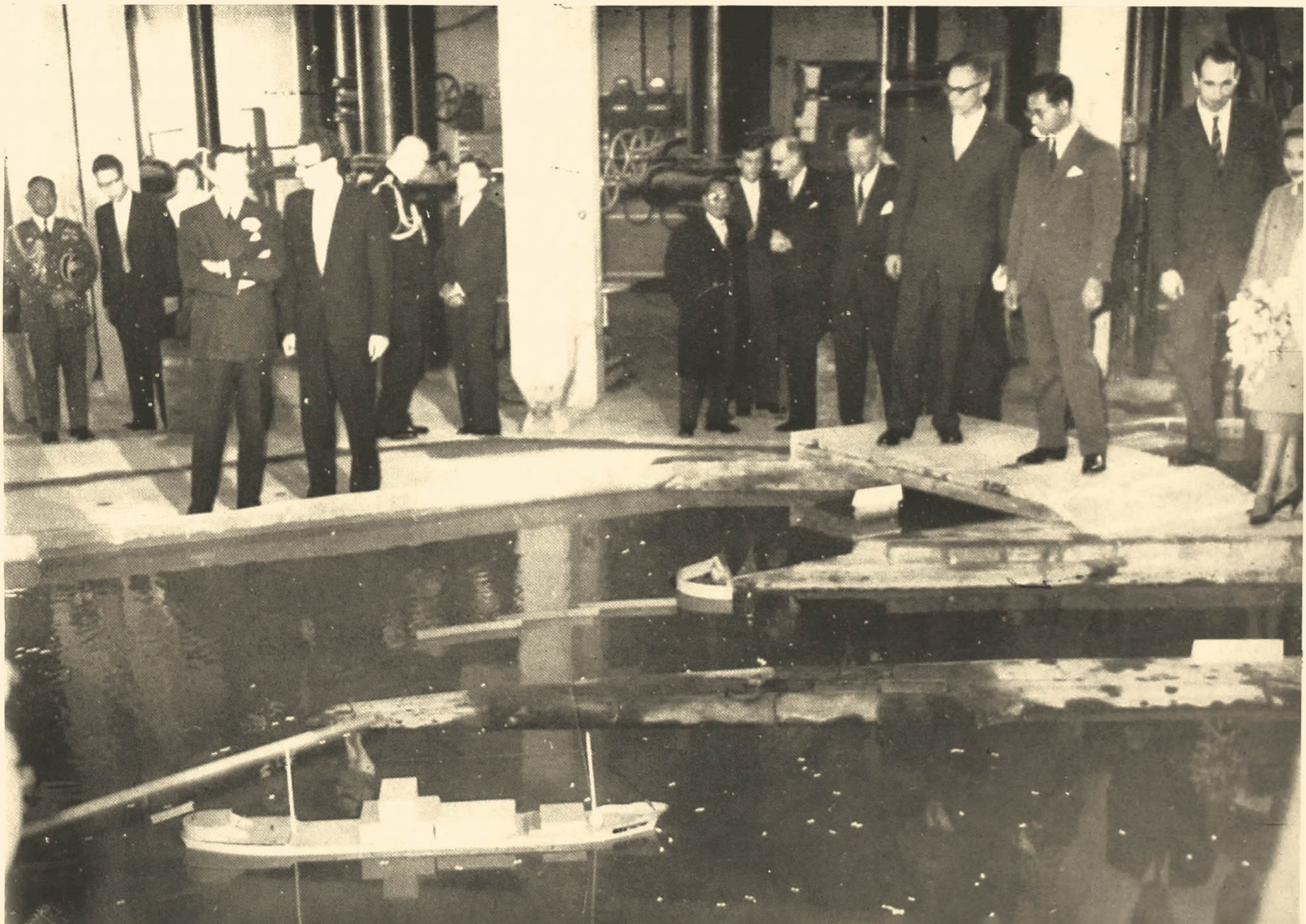

◄ พระราชทานของที่ระลึก แก่ประธานสภาวิจัย และค้นคว้าเกี่ยวกับกำลังน้ำทะเล

▲ Presenting the Research Institute with a souvenir.

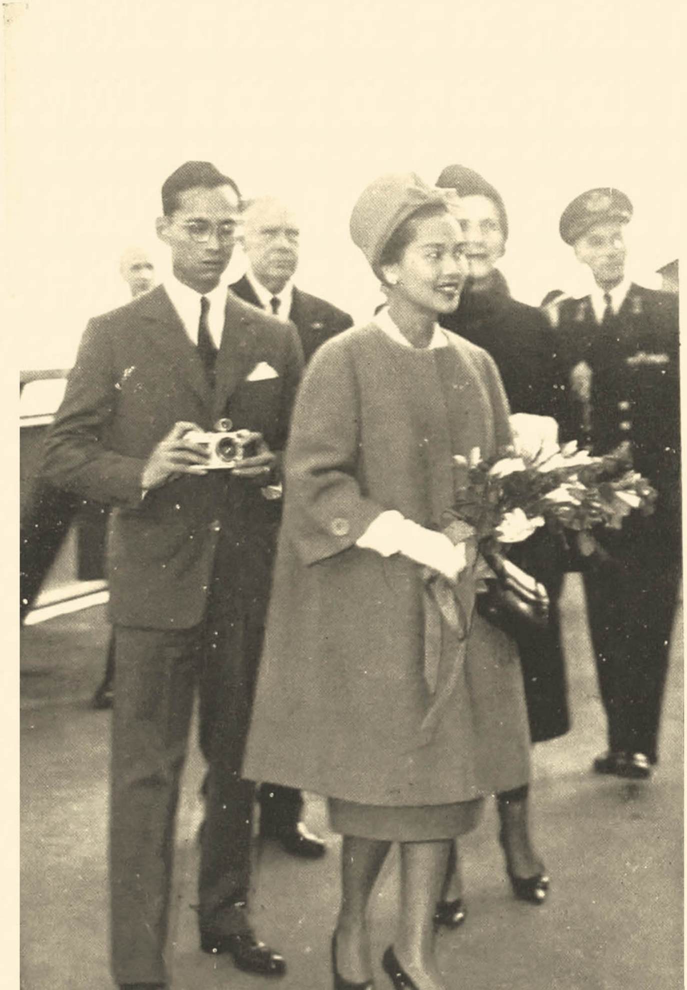

◄ เสด็จฯ ทอดพระเนตร หอเอโรมาสต์

Visiting Euromast Tower.

▶

ล้นฯเกล้าทั้งสองพระองค์ กำลังทอดพระเนตร ผังเมืองรอตเตอร์ดัม

▲ Their Majesties seeing the town plan of Rotterdam.

◀

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมโรงงานรีด และผลิตนม

Her Majesty visiting a milking factory.

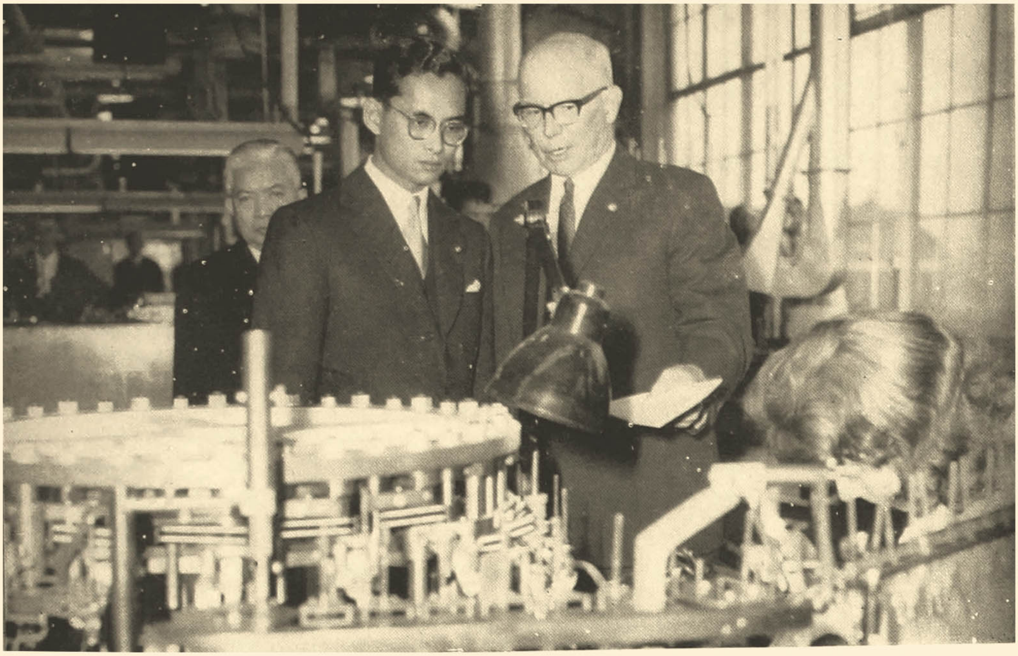

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระทัยกิจการภายใน โรงงาน ผลิต หลอดไฟฟ้าของฟีลิปส์

Their Majesties inspecting the work of the "Philips" Factory.

เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตร ที.วี. สีธรรมชาติ

Watching natural-coloured television.

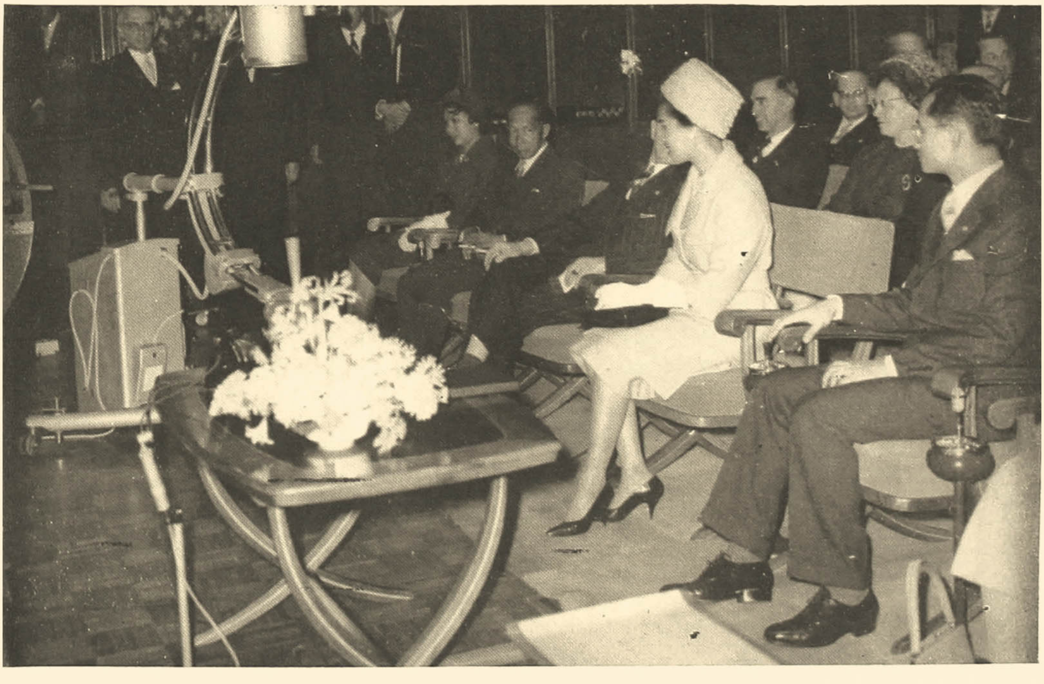

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ถวายพระกระยาหารค่ำแด่สมเด็จพระราชินีแห่งเนเธอร์แลนด์ และพระราชวงศ์ ณ โรงแรมเดแซงค์

Their Majesties give a dinner in honour of the Queen of Netherlands and the members of the Royal family.

◄

พระราชอิริยาบถอันแช่มช้อยประทับใจ ในงานถวายพระกระยาหารค่ำแด่สมเด็จพระราชินีแห่งเนเธอร์แลนด์

Her Majesty's graceful attitude, in a dinner given by Their Majesties in honour of the Queen of Netherlands.

เสด็จฯ เยี่ยมศาลโลก ซึ่งตั้งอยู่ที่พระราชวังสันติ และทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม

Royal visit to World Court: His Majesty signs the visitors' book.

▼

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเสปญ วันที่ 2-7 พฤศจิกายน 2503

State Visit to Spain : November 2-7, 1960

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินกรุงมัดดริด จอมพลฟรังซิสโก ฟรังโก ประธานาธิบดีเสปญ ได้มารับเสด็จที่สนามบินพร้อมด้วยภรรยา

Arriving at Madrid's international airport : Their Majesties the King and Queen are greeted by Field Marshal Francisco Franco, Prisident of Spain.

ประทับรับความเคารพจากทหารกองเกียรติยศ คู่กับจอมพล ฟรังโก ประธานาธิบดีเสปญ ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ฯ ขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งร่วมกับท่านจอมพล ฟรังโก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถประทับรถยนต์พระที่นั่งร่วมกับมาดาม ฟรังโก ผ่านไปตามถนนสายต่าง ๆ สู่ที่ประทับ

Having taken the salute of the honour guard His Majesty accompanied by President Franco, proceeds through different streets, to the residence.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม จอมพล ฟรังโก และภรรยา ณ วังเอลปาร์โด จอมพล ฟรังโก ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์แด่ทั้งสองพระองค์ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รามาธิบดี แด่จอมพล ฟรังโก และปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายใน แด่ภริยา (ดังในภาพขวา)

Their Majesties visit President Franco and his wife at the latters' residence where decorations are conferred on one another (on the right).

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

◀

เสด็จพระราชดำเนินวางพวงมาลา ณ หลุมฝังศพทหารผู้เสียชีวิต

Laying a wreath at the tomb of the killed soldiers.

▼

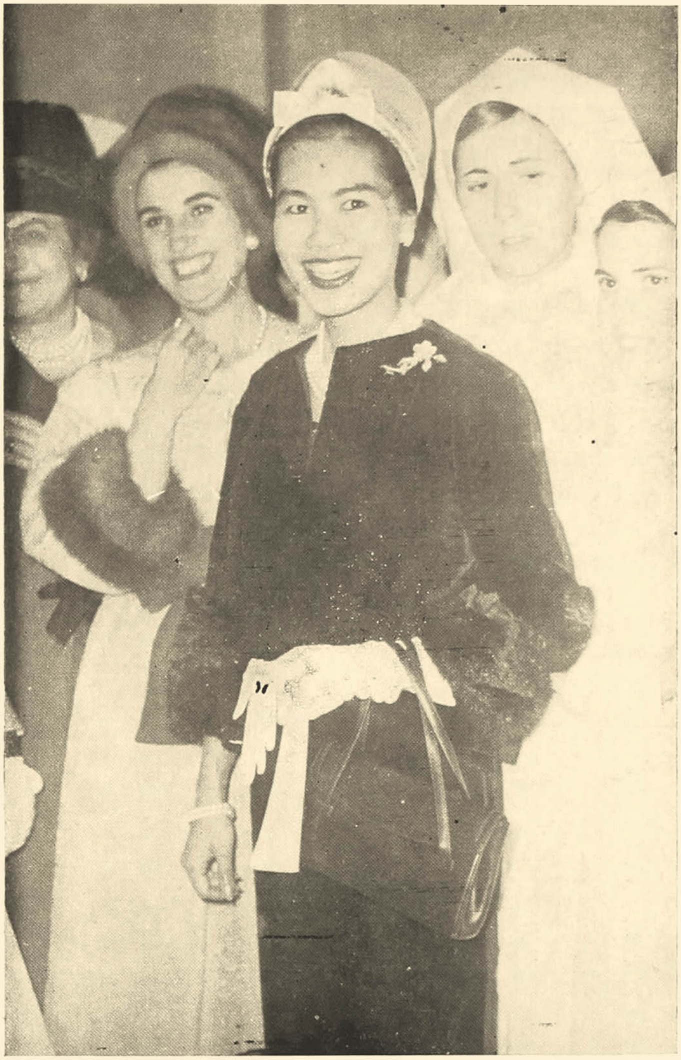

สมเด็จ พระ นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ องค์สภานายิกา แห่งประเทศไทย เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสภากาชาดของเสปญ และทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม

Her Majesty, in her capacity as President of the Thai Red Cross Society visits the Spanish Red Cross Society, and signs the visitors' book.

Graciously giving a dinner in honour of the President of Spain and his wife.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแด่ จอมพล ฟรังโก และภรรยา ณ พระราชวังที่ประทับ

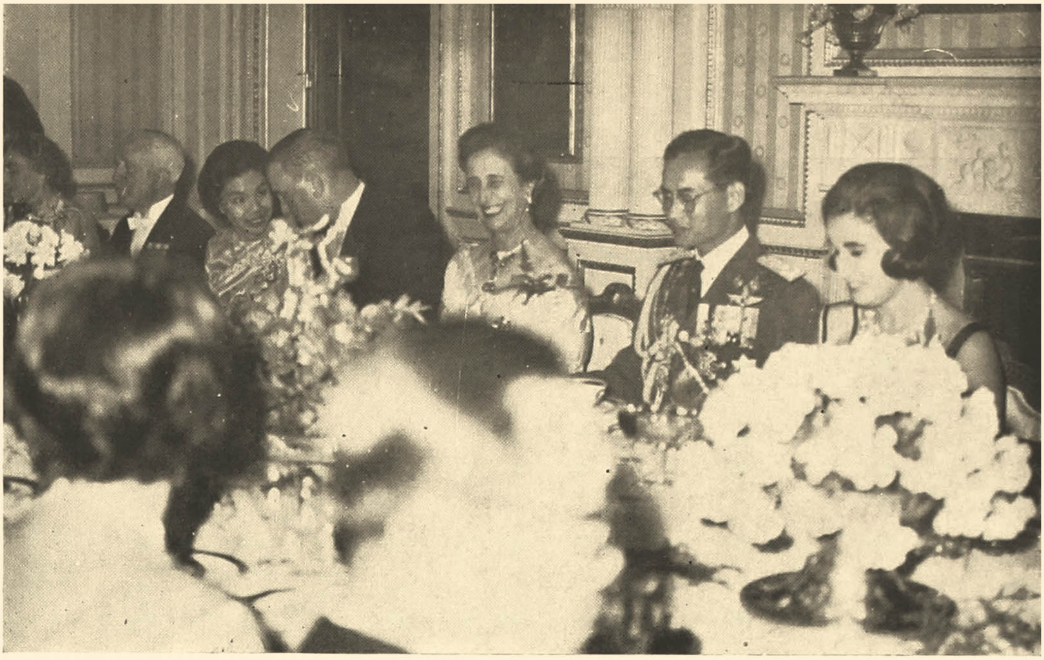

ขณะประทับโต๊ะเสวย ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแด่จอมพล ฟรังโก และภรรยา

Their Majesties at the table.

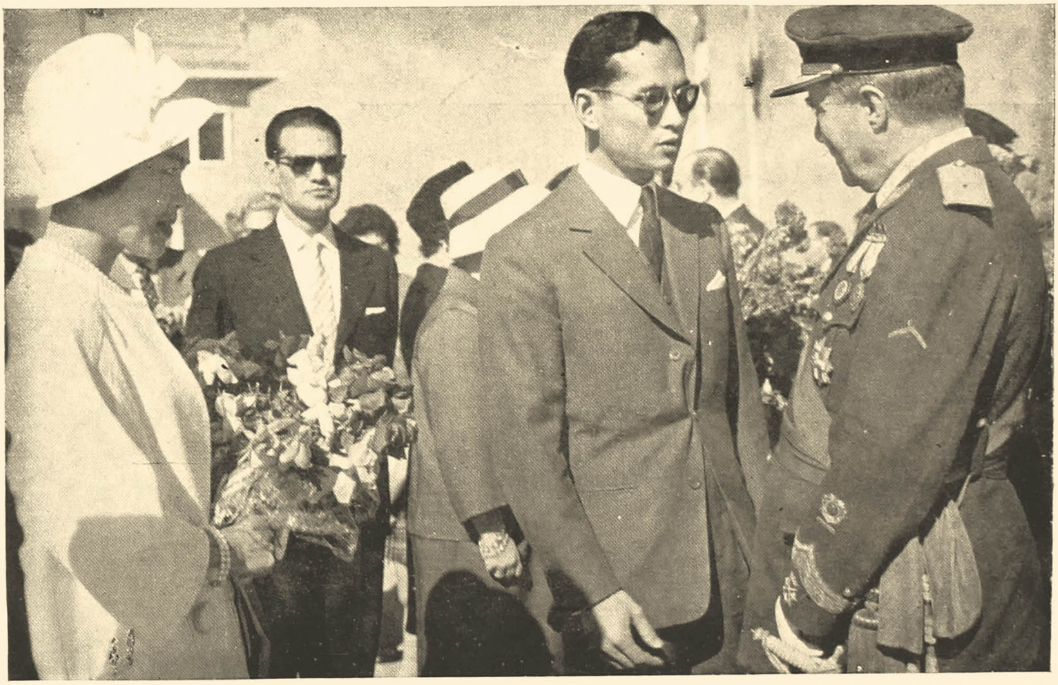

เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินซาริยา

Proceeding to the Sevilla airfield.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จฯ ทอดพระเนตรวิหาร แห่งเมืองซาริยา

Royal visit to the Minster in Sevilla.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

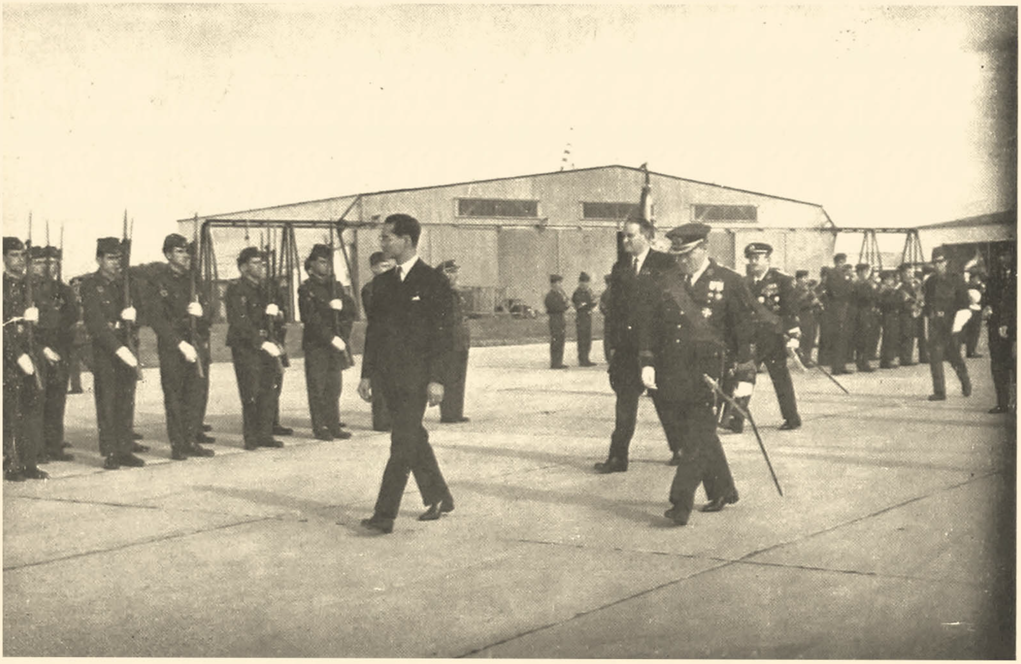

เสด็จพระราชดำเนินตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ที่สนามบินซาริยา ก่อนขึ้นประทับเครื่องบินกลับกรุงมัด-ตริด.

His Majesty inspects the honour guard before boarding the Royal plane.

เสด็จฯ ทอดพระเนตรการแข่งขันฟุตบอลล์ ณ กรุงมัดดริด

Witnessing a football match in Madrid.

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ เสด็จฯ เยี่ยมสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำประเทศเสปญ

Visiting the Royal Thai Embassy in Spain.

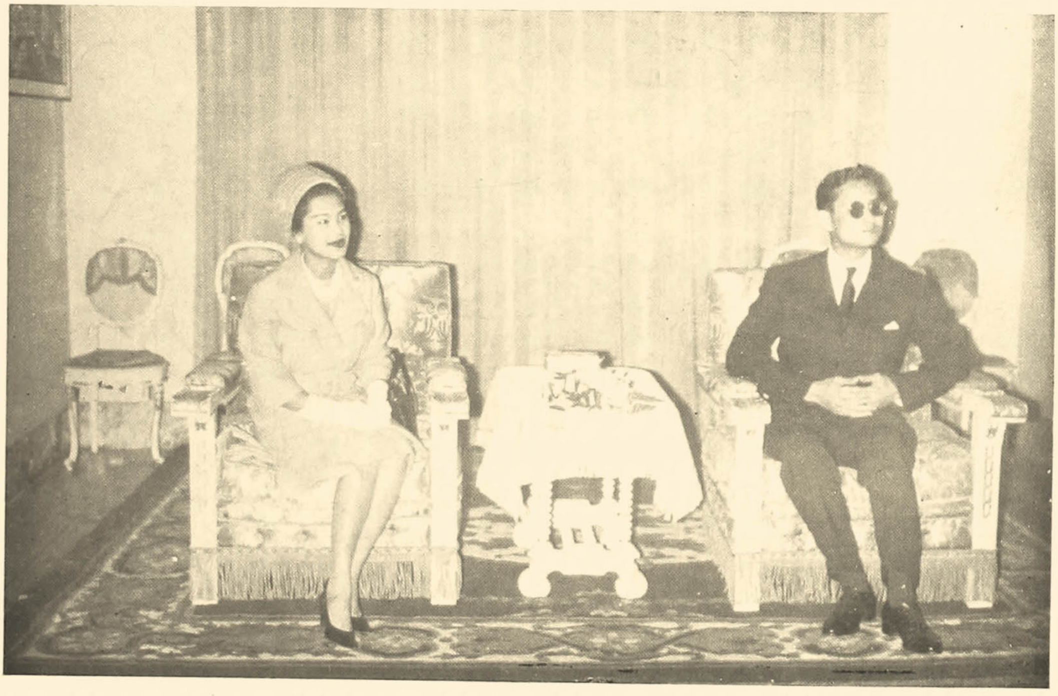

ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดเยี่ยม ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ ร่วมกับบรรดาข้าราชการสถานทูตและนักเรียนไทย

Their Majesties are seen in a group photo with embassy staff and Thai students in Spain after signing the visitors' book.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินในงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ ซึ่งนายกเทศมนตรีกรุงมัดดริดจัดถวาย ณ ศาลาเทศบาลกรุงมัดดริด

Graciously attending a dinner party given by the Mayor of Madrid at the Town Hall.

เสด็จพระราชดำเนินเยือนสภากาชาดสากล 28 พฤศจิกายน 2503.

Royal visit to the International Committee of the Red Cross: November 28, 1960.

ประธานคณะกรรมการสภากาชาดสากล กำลังกล่าวคำกราบบังคมทูลฯ ต้อนรับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนสำนักงานใหญ่ คณะกรรมการสภากาชาดสากลที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์.

Royal visit to the International Red Cross : The President of the International Red Cross to welcome Their Majesties.

▲ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระราชดำรัสตอบ ภายหลังที่ประธานคณะกรรมการกราบบังคมทูลต้อนรับ.

Delivering a speech in reply to that of the President of the International Red Cross.

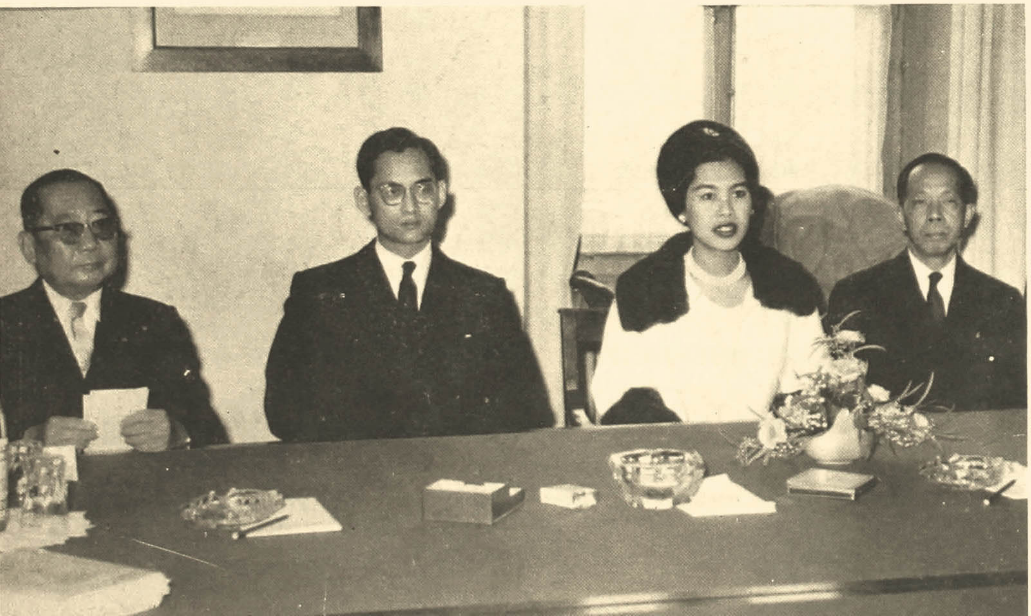

◀

ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ประทับภายในสำนักงาน สภากาชาดสากล.

A short stay at the International Red Cross Office.

ประธานคณะกรรมการสภากาชาดสา-
กล นำสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี
นาถ องค์สภานายิกาสภากาชาดไทยทอดพระ
เนตรสถานที่ของสำนักงาน สภากาชาดสากล.

President Boissier of the International Committee of the Red Cross taking Her Majesty to see the office building of the International Red Cross.

เสด็จ ฯ เยือนตึกสันนิบาตสภากาชาดสากลซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลกันนักกับสำนักงานสภากาชาดสากล.

Royal visit to the league of the Red Cross Societies.

สาธารณรัฐเวียตนาม

ตามที่ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนาม ได้ทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมสาธารณรัฐเวียตนามเป็นทางการ เป็นเวลา ๓ วัน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ ถึงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงรับเชิญในอันที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปประเทศสาธารณรัฐเวียตนามไปแล้วนั้น วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๐๒ เวลา ๖.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิตไปยังสนามบินดอนเมือง เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปประทับเครื่องบินพระที่นั่งไปประเทศสาธารณรัฐเวียตนาม ระหว่างทางที่เสด็จ ฯ ไปยังสนามบินดอนเมือง ได้มีข้าราชการ พ่อค้าประชาชนและนักเรียนไปตั้งแถวเรียงรายส่งเสด็จ ฯ แสดงความจงรักภักดีเป็นระยะ เมื่อรถยนต์พระที่นั่งเทียบหน้าตึกกองบัญชาการกองทัพอากาศ กองเกียรติยศทหารอากาศถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ตึกรับรอง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนไตร แล้วมีพระราชปฏิสันถารแก่พระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต และข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือนที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างเนืองแน่น

จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเครื่องบินพระที่นั่ง ออกจากสนามบินดอนเมือง เมื่อเวลา ๗.๑๕ น. พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา กองเกียรติยศทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถึงท่าอากาศยานไซ่ง่อน เอกอัครราชทูตไทยประจำเวียตนามและอธิบดีกรมการทูตประจำสำนัก ประธานาธิบดีได้ขึ้นไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทบนเครื่องบินพระที่นั่ง

ครั้นเมื่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปรากฏพระองค์ที่ทางออกของเครื่องบินพระที่นั่ง ปืนใหญ่ยิงสลุตถวายพระเกียรติ ๒๑ นัด ณ ที่นั้น ประธานาธิบดีโงดินเดียมแห่งสาธารณรัฐเวียตนาม ในเครื่องแต่งกายตามขนบประเพณีของชาวเวียตนามได้คอยรับเสด็จ ฯ อยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระราชปฏิสันถารกับประธานาธิบดีโงดินเดียมและภริยา พร้อมกับได้ทรงแนะนำข้าราชบริพารผู้โดยเสด็จ ฯ เป็นทางการแก่ประธานาธิบดีโงดินเดียม ขณะเดียวกันภริยาเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียตนาม และเด็กหญิงเวียตนามได้ทูลเกล้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แก่สมเด็จ

พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ต่อจากนั้นประธานาธิบดีโงดินเดียมได้ กราบบังคมทูลเชิญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรู้จักกับบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของเวียดนามทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน และบรรดาหัวหน้าคณะ ทูตานุทูต และภริยาซึ่งตั้งแถว รอรับเสด็จ ฯ อยู่

ต่อจากนั้น ประธานาธิบดีโงดินเดียมแห่งเวียดนาม ได้ทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังปรำพิธี ณ ที่นั้น ประธานาธิบดีโงดินเดียมได้กล่าวรับเสด็จพระราชดำเนินเยียมสาธารณรัฐเวียดนามว่า "ประชาชนเวียดนามมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสรับเสด็จใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททั้ง ๒ พระองค์ การเสด็จ พระราชดำเนิน สาธารณรัฐ เวียดนามครั้งนี้หมาย ถึงการ ที่สัมพันธภาพ ระหว่าง ประเทศไทย กับสาธารณรัฐ เวียดนามได้ ก้าวไปสู่ระดับใหม่ ที่อำนวยผลให้เป็นอย่างดียิ่ง" เมื่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียดนามได้ กราบบังคมทูลรับเสด็จพระราชดำเนินแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสตอบว่า พระองค์และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ รู้สึกประทับพระราชหฤทัยอย่างสุดซึ้งในการรับเสด็จ ฯ อย่างดียิ่งครั้งนี้ ทรงเชื่อว่าตามที่ประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐ เวียดนามได้ไป เยือนประเทศไทย และการที่พระองค์ได้เสด็จ ฯ ประพาสเวียดนามครั้งนี้ จะเป็นสิ่งที่กระชับความสัมพันธ์ฉันท์มิตรระหว่างกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น สุดท้ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงขอบใจ และแสดงความชื่นชมต่อ ประธานาธิบดีและรัฐบาลสาธารณรัฐเวียดนาม ตลอดจนประชาชนชาวเวียดนามทุกคนที่ได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดียิ่ง

ต่อจากนั้น นายเหงียนฟุทาย นายกเทศมนตรีไซ่ง่อน ได้เข้าเฝ้ากราบบังคมทูลต้อนรับในนามของประชาชนไซ่ง่อน และได้ถวายกุญแจนครแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำรัสตอบมีความว่า กุญแจที่ถวายแด่พระองค์นี้ เป็น สัญลักษณ์ แห่งการ ต้อนรับ ของเมืองไซ่ง่อน และมีความหมายถึงเสรีภาพและอิสรภาพของเมืองนี้ พระองค์ทรงถือว่า กุญแจนี้มีคุณอย่างยิ่งและขอให้ นายกเทศมนตรีไซ่ง่อน รับความ ขอบใจอย่างสุดซึ้งและจริงใจของพระองค์ด้วย

ต่อจากนั้น ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียดนามได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไป ที่กองทหารเกียรติยศซึ่งประกอบด้วยหน่วยทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และกองร้อยรักษาการณ์ประธานาธิบดี ณ ที่นั้นมีทหารถือธงชาติไทยและธงชาติเวียดนาม แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงชาติเวียดนามตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินตรวจแถวกองทหารเกียรติยศ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นรถเปิดประทุน พร้อมกับ ประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐเวียดนาม ตลอดระยะทางที่รถพระที่นั่งผ่าน มีคณะรัฐมนตรี ข้าราชการและประชาชนชาวเวียดนามตลอดจน ประชาชนชาวไทยได้ แสดงความ ชื่นชมยินดีโดยมีรถ พระที่นั่งของ สมเด็จพระ นางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จตามมาโดยประทับคู่กับนางโงดินนยู

จากสนามบินถึงวังญาลองอันเป็นสถานที่ประทับของ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีธงชาติไทยติดเป็นระยะ ๆ ตามอาคารบ้านเรือนราษฎรได้ประดับธงชาติไทยและเวียตนามคู่กัน มีแผ่นป้ายโฆษณาคำขวัญเช่น สัมพันธไมตรีไทยเวียตนามจงเจริญและอื่น ๆ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จถึงที่ประทับพระราชวังญาลอง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนาม และนางโงดินนยูได้กราบถวายบังคมลา

ตอนบ่ายเวลา ๑๖.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมตอบประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนามที่ทำเนียบ ณ ที่นั้น ประธานาธิบดี แห่ง สาธารณรัฐ เวียตนาม กราบบังคมทูล เชิญเสด็จ ลงจากรถพระที่นั่ง และทรงยืนรับ การเคารพจากกองทหารเกียรติยศ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติเวียตนาม เสร็จแล้ว ประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐ เวียตนามได้ กราบ บังคมทูลเชิญไปยังห้องรับรองของประธานาธิบดี โอกาสนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานของขวัญแก่ประธานาธิบดี และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานของขวัญแก่นางโงดินนยู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสนทนากับประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนาม ประมาณ ๑ ชั่วโมง โดยมีรองประธานาธิบดี รัฐมนตรีประจำทำเนียบประธานาธิบดี พระยาศรีวิสารวาจา องคมนตรี และนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ด้วย

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จกลับพระราชวังที่ประทับเมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. ณ ที่นั้นได้ทรงต้อนรับ หัวหน้าคณะทูต และกงสุล ประเทศต่าง ๆ กับภริยา โดยมีอธิบดีกรมพิธีการทูตแห่งสำนักประธานาธิบดี สาธารณรัฐ เวียตนาม เป็นผู้นำ กราบบังคมทูลและแนะนำตัว

ในคืนวันเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีโงดินเดียมและคณะทูตานุทูตต่างประเทศ ได้จัดงานเลี้ยงพระกระยาหาร ถวาย พระเกียรติ ที่ทำเนียบ ประธานาธิบดี ระหว่างเวลาพระกระยาหารประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนามได้กราบบังคมทูลมีความว่า ยังระลึกถึงการต้อนรับอันอบอุ่นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและของรัฐบาลไทยและประชาชนชาวไทยเมื่อ ๒ ปีก่อนเป็นอย่างดี และในโอกาสนี้ก็มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติได้ถวาย การต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบุคคลสำคัญซึ่งได้โดยเสด็จพระราชดำเนินมา ประชาชนชาวเวียตนามทั้งมวลต่างถือว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้ถวายการต้อนรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นที่เคารพรักของปวงชนชาวไทย สุดท้ายประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเวียตนามได้กราบบังคมทูลเชิญชวนดื่มถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถให้ทรงพระเกษมสำราญ และให้ราชอาณาจักรไทย กับมิตรภาพ ระหว่างไทย – เวียตนามเจริญยิ่งขึ้นสืบไป

เมื่อประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐ เวียตนามกราบบังคมทูลจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบความว่า พระองค์และ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีความชื่นชมในอัธยาศัย ของประธานาธิบดี อย่างยิ่ง ที่ได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี แม้ว่าจะได้เสด็จอยู่ในเวียตนามเพียงชั่วระยะ เวลาอันน้อยแต่ ก็ตระหนักแล้วว่าการรับรองของชาวเวียตนามนั้น ย่อมทำให้ผู้เป็นแขกรู้สึกชื่นชมและ ซาบซึ้งในไมตรีจิต ของเจ้าของบ้านได้เป็นอย่างดี ความคล้ายคลึงกันในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ตกทอดมา ตลอดทั้งในอุดมคติปัจจุบันของชาติเราทั้งสองในการใฝ่สันติ ความก้าวหน้าและความสุขสมบูรณ์ของสังคม ย่อมเป็นเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดไมตรีจิต อย่างไรก็ดี หวังว่าในความพยายามที่จะรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมที่ได้ ตกทอดมา ของแต่ ละฝ่ายและที่จะบำรุงส่งเสริมความเสรีและอิสรภาพนั้น ชาติของเรา ทั้งสองจะได้ ก้าวไป ตามแนว ทางอัน เดียวกันและทำความ เพียรพยายามร่วมกัน เพื่อประโยชน์ และผลสำเร็จร่วมกัน

หลังจากพระกระยาหารค่ำแล้ว ประธานาธิบดีแห่ง สาธารณรัฐ เวียตนามได้ จัดนาฏศิลป์ เวียตนามถวายทอดพระเนตร จนถึงเวลา ๒๓.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงลาประธานาธิบดีเวียตนามกลับไปยังพระราชวังที่ประทับ

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๒ เวลา ๘.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาที่อนุสาวรีย์ทหารผู้วายชนม์ ณ สวนพฤกษศาสตร์ไซ่ง่อน มีรัฐมนตรีประจำทำเนียบประธานาธิบดี นายกเทศมนตรีไซ่ง่อน นายพลตำรวจจัตวาปราโมทย์ จงเจริญ เอกอัครราชทูตไทยประจำไซ่ง่อน นายเลวันฮัน เอกอัครราชทูตเวียตนามประจำกรุงเทพ ฯ และ คณะ เจ้าหน้าที่ ซึ่งตามเสด็จ ส่วนพระองค์โดยเสด็จครั้งนี้ด้วย

ในวันเดียวกัน เวลา ๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ตั้งกองบัญชาการกรมเสนาธิการทหารเวียตนาม โดยมีรัฐมนตรีกลาโหมเวียตนามตามเสด็จ ฯ ไปด้วย เพื่อทอดพระเนตร การสวนสนามของ กองทัพเวียตนาม ทั้งสามเหล่า ตลอดทางที่รถพระที่นั่งผ่าน กลุ่มชนที่ยืนอยู่สองฟาก ถนนได้เปล่งเสียงโห่ร้อง ถวายพระพร และแสดงความยินดี ในขบวนผู้ตามเสด็จมี รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ เอกอัครราชทูตไทยประจำไซ่ง่อน เอกอัคร ราชทูต เวียตนาม ประจำ กรุงเทพ ฯ และนายทหารชั้นนายพลของกองทัพเวียตนาม ภายหลังพิธีสวนสนาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชมเชยนายพลเลวันตี เสนาธิการทหารเวียตนาม แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับวังญาลอง

ในบ่ายวันเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังมหาวิทยาลัยไซ่ง่อน ทางการมหาวิทยาลัยได้ทูลเกล้า ฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิติมศักดิ์ทางกฎหมายแด่พระองค์

และในบ่ายวันเดียวกันนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ไปทอดพระเนตรโรงเลี้ยงเด็กกำพร้าทิอตึก เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับไซ่ง่อน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ เยี่ยม ห้องผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม และร้านขายเครื่องเงิน

ในวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรม

ราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินไปยังเมืองเว้ นครหลวงเดิมของเวียดนาม แล้วเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสถานที่ตากอากาศ ณ เมืองดาลัด ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ เสด็จ ฯ กลับสู่ไซ่ง่อน แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย ในบ่ายวันเดียวกัน ถึงกรุงเทพพระมหานคร เวลา ๑๙.๔๐ น.

(คัดจากข่าวกรมประชาสัมพันธ์)

อินโดนีเซีย

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ เวลา ๗.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ แตรวงและแตรเดี่ยวสรรเสริญพระบารมี แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ตึกรับรอง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วมีพระราชปฏิสันถารแก่ผู้ที่เสด็จและไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในการนี้ มีสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา พระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี ประธานและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน คณะทูตานุทูต ตลอดจนประชาชนไปเฝ้าส่งเสด็จพระราชดำเนินอย่างคับคั่ง

ครั้นเวลา ๘.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเครื่องบินพระที่นั่ง พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา กองทหารเกียรติยศทั้งสามเหล่าถวายเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เวลา ๘.๒๐ น. เครื่องบินพระที่นั่งเคลื่อนจากที่ขึ้นสู่อากาศ โดยมีเครื่องบินคุ้มกันของกองทัพอากาศ ๘ เครื่อง ติดตามส่งเสด็จ ฯ ไปจนสุดเขตแดนประเทศไทย

เครื่องบินพระที่นั่งดังกล่าว เป็นเครื่องบินแบบ ซี ๕๔ สกายมาสเตอร์ สร้างโดยบริษัทดักลัสแอร์คราฟท์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้เครื่องยนต์แพรตวิทนีย์ ๔ เครื่อง มีกำลังสูง ๑๔๕๐ แรงม้า ใช้ใบพัดแฮมิลตันสแตนดาร์ด แบบไฮโดรเมติค ๓ กลีบ เครื่องบินนี้ครั้งแรกสร้างเป็นเครื่องบินโดยสาร ๕๙ ที่นั่ง และได้รับการดัดแปลงโดยฝ่ายซ่อมของบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด เป็นเครื่องราชพาหนะโดยแบ่งที่นั่งออกเป็นสองตอน ตอนหน้าจัดเป็นที่ประทับห้องสรง และห้องแต่งพระองค์โดยเฉพาะ ตอนท้ายจัดเป็นที่นั่งข้าราชบริพาร ติดเก้าอี้นวมเอนได้ ๒๖ ที่นั่ง มีโต๊ะอาหารประจำที่นั่ง พร้อมด้วยห้องสุขาสำหรับชายและหญิงอยู่ตอนสุดท้าย และมีส่วนที่ประกอบอาหารอยู่ท้ายห้องข้าราชบริพาร

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ทำงานในอากาศมีห้องทำงานโดยเฉพาะอยู่ตอนหัวของเครื่องบิน มีประตูขึ้นลงต่างหาก และที่พักผ่อนอยู่ภายในลำเสร็จรูป ชั้นล่างของเครื่องบินเป็นห้องเก็บพัสดุ บรรจุน้ำหนักได้ ๔๖๒๐ ปอนด์ เจ้าหน้าที่ประจำเครื่องบินพระที่นั่ง มีพลอากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร เป็นผู้บังคับ

เครื่องบิน นาวาอากาศตรีประสงค์ สุชีวะ ครูการบิน นาวาอากาศตรี หาญ ศิริมาศ นายทหารนักบินที่ ๑ นาวาอากาศตรี ผา สุกหัช นายทหารนักบินที่ ๒ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่อื่นอีก ๕ คน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถึงท่าอากาศยานกรุงจาการ์ต้า เมื่อบ่ายวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ เวลา ๑๕.๕๐ น.

เครื่องบินไอพ่นของกองทัพอากาศอินโดนีเซีย ๙ เครื่องได้บินถวายความคุ้มกัน ขณะที่เครื่องบินพระที่นั่งเข้าสู่กรุงจาการ์ตา ประธานาธิบดีโซการ์โน แห่งอินโดนีเซีย พร้อมด้วยบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายทหาร และพลเรือน คณะทูตานุทูต ได้ไปคอยรับเสด็จ พร้อมด้วยทหารกองเกียรติยศของกองทัพบก เรือ และอากาศ ไปตั้งแถวเรียงรายหลายร้อยคน มีประชาชนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน ไปโบกธงรับเสด็จพระราชดำเนินอยู่ ณ ท่าอากาศยาน

ประธานาธิบดีโซการ์โน ได้กราบทูลในการรับเสด็จเป็นภาษาอังกฤษ มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า "อินโดนีเซียกับประเทศไทย ไม่เฉพาะแต่เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงกันเท่านั้น หากแต่เป็นชาวเอเซียด้วยกัน อินโดนีเซียแสวงหามิตรจากทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศไทย อินโดนีเซียต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรอย่างลึกซึ้งกับไทย และมีความสัมพันธ์ทางศาสนาต่อกันอย่างใกล้ชิด ไทยกับอินโดนีเซียได้มีประวัติศาสตร์แห่งความเป็นมิตรมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว มีสิ่งของและอาหารหลายอย่างของอินโดนีเซียมีคำว่า "ไซมีส" เป็นคุณศัพท์รวมอยู่ด้วย คำว่าไซมีสมาจากคำว่า "สยาม" อันเป็นชื่อเดิมของประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสตอบเป็นภาษาอังกฤษตอนหนึ่งว่า "สยามเป็นชื่อเดิมของประเทศไทย คำว่า "ไทย" หมายความว่าเป็นเสรี พระองค์ทรงทราบดีว่าทั้งอินโดนีเซียและไทยต่างรักเสรีภาพด้วยกันทั้งสิ้น ประเทศไทยและอินโดนีเซียต่างมีความใฝ่ฝันที่ตรงกันหลายอย่าง ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมอินโดนีเซียครั้งนี้ พระองค์ได้ทรงนำคำอวยพรมิตรภาพ และสันถวไมตรีจากรัฐบาล ประชาชนชาวไทยมาสู่รัฐบาลและประชาชนอินโดนีเซีย"

ในวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยคณะผู้ตามเสด็จได้ทรงสนทนากับประธานาธิบดีโซการ์โน และบุคคลชั้นหัวหน้าคนอื่น ๆ ของอินโดนีเซีย เป็นเวลา ๔๕ นาที

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแสดงความเห็นอันมีต่อปัญหาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ให้ประธานาธิบดีอินโดนีเซียทราบ ประธานาธิบดีอินโดนีเซียได้กราบทูลความเห็นอันมีต่อปัญหาต่าง ๆ ที่อินโดนีเซียเผชิญอยู่ให้ทรงทราบเช่นกัน และได้กราบทูลให้ทรงทราบถึงสถานการณ์ภายในและปัญหาระหว่างประเทศของอินโดนีเซีย นอกจากนั้น ยังได้กราบทูลอธิบายถึงระบอบการปกครอง "แบบประชาธิปไตยที่มีผู้นำทาง" ที่ใช้ปกครองอินโดนีเซียอยู่ในขณะนี้

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง ให้แก่ประธานาธิบดีโซการ์โน ดร. ยวนดา รัฐมนตรีอันดับหนึ่งของอินโดนีเซีย ดร. สุบันดริโอ รัฐมนตรีว่า

การต่างประเทศอินโดนีเซีย นายโมฮัมเหม็ด บัักซัน เอกอัครราชทูตอินโดนีเซียประจำประเทศไทย พลอากาศโท สุรยา ธรรมมา ผู้บัญชาการทหารอากาศอินโดนีเซีย และนายทหารชั้นสูงของอินโดนีเซียอีกหลายคน

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไป ทรงวาง พวงมาลา ที่อนุสรณ์ สถาน "เอกราช" และที่อนุสาวรีย์วีรบุรุษอินโดนีเซียที่กาลินาตา อันเป็นแหล่งบรรจุอัฐิของชาวอินโดนีเซียที่เสียชีวิตเพราะการปฏิวัติต่อสู้กับฮอลันดา ก่อนที่จะเสด็จพระราชดำเนินออกจากกรุงจาการ์ตา

ประธานาธิบดีโซการ์โน ได้ถวายการเลี้ยงรับเสด็จเป็นรัฐพิธี ประธานาธิบดีกล่าวสุนทรพจน์ในโอกาสนั้นว่า ไม่ว่าทั้งสองพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ใดในอินโดนีเซีย ประชาชนพลเมืองจะถวายการต้อนรับเสด็จ ชมพระบารมีด้วยความกระตือรือร้นและชื่นชมยินดียิ่ง ในฐานะที่ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นผู้แทนของประชากรที่เป็นมิตรที่ดีที่สุดของอินโดนีเซีย นับเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว

ประธานาธิบดีโซการ์โน กล่าวว่า "สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ แห่ง ประ เทศไทย ทรงเป็น กุลสตรี ที่งดงาม ที่สุด พระองค์ หนึ่ง ของ โลก และทรงเป็นราชินีที่เลอโฉมยิ่งกว่าราชินีองค์ใดบนพื้นพิภพ"

เวลา ๑๐.๓๕ น. วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเมืองโบเกอร์ ซึ่งอยู่ใกล้กรุงจาการ์ตา และได้เสด็จพระราชดำเนินไปถึงเมื่อเวลา ๑๒.๑๕ น. และได้ประทับแรม ณ ทำเนียบของ ประธานาธิบดี อินโดนีเซียที่โบกอร์

ในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปถึงเมืองบันดง อันเป็นเมืองตากอากาศ ตั้งอยู่บนเขาทางตะวันตกของเกาะชวา โดยมีประธานาธิบดีโซการ์โน แห่งอินโดนีเซียตามเสด็จไปด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบเต็มยศทหารบก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์สีส้ม ขลิบปกสีขาวที่พระศอ ระหว่างเสด็จพระราชดำเนิน ทั้งสองพระองค์ได้ทรงแวะเสวยพระ สุธารส ที่ทำเนียบของประธานาธิบดี ณ เมืองจิปานัส เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปถึง พ.อ. มาชูดิ ผู้ว่าราชการชวาตะวันตก และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของอินโดนีเซียได้คอยรับเสด็จ นักศึกษาหญิงอินโดนีเซียประมาณ ๑๐๐ คน ในเครื่องแต่งกายตามประเพณีของชาติ ได้เดินโปรยดอกไม้นำเสด็จไปตามลาดพระบาท

ประชาชน อินโดนีเซีย หลายหมื่น คนที่ เฝ้าชมพระบารมี อยู่สองฟาก ถนนได้ โห่ร้องถวาย พระพรในขณะที่รถยนต์พระที่นั่งแล่นเข้าสู่วิลลา "เด็มบาห์ กุนุง" ซึ่งรัฐบาลอินโดนีเซียได้จัดถวายเป็นที่ประทับ

เมืองบันดง ตกแต่งประดับ ประดา ด้วยธงชาติอินโดนีเซียและธงชาติไทยอย่างสวยงาม และมีคำขวัญเกี่ยวกับสัมพันธภาพ ระหว่างอินโดนีเซีย กับประเทศไทยติดตั้งอยู่ทั่วไป มีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ ประดิษฐานอยู่หน้าร้านค้าแทบทุกร้านในเมืองนั้น

เมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรภูมิประเทศในเมืองนั้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร การแสดง ดนตรี ของวงดุริยางค์อันมีชื่อเสียงของอินโดนีเซีย

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังเมืองจ๊อคจาการ์ตา โดยมีประธานาธิบดีโซการ์โนตามเสด็จไปด้วย

ณ เมืองจ๊อคจาการ์ตา มีสุลต่านฮาเมง กูบูโวโน และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของอินโดนีเซียในเมืองนั้นไปรอรับเสด็จ

ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ มหาวิทยาลัยกับจาฮามาดา ณ เมืองจ๊อคจาการ์ตา ได้กระทำพิธีทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิติมศักดิ์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พิธีทูล เกล้า ทูล กระหม่อม ถวาย ปริญญา ดังกล่าว จัดให้มีขึ้น ณ วังของสุลต่านแห่งจ๊อคจาการ์ตา มีอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยกับจาฮามาดาและเจ้าหน้าที่ชั้นสูงแห่ง สถาบันการศึกษา ของอินโดนีเซียไปร่วมในพิธีด้วยเป็นจำนวนมาก

ในวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนนายร้อยทหารบกอินโดนีเซีย ที่เมืองมาเกลังทางภาคกลางของเกาะชวา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบเต็มยศทหารอากาศ ได้ทรงมีพระราชปฏิสันถารแก่บรรดานักเรียนนายร้อยอินโดนีเซีย และได้ทรงอวยพรในนามนักเรียนนายร้อยไทย แด่นักเรียนนายร้อยอินโดนีเซีย

โรงเรียนนายร้อยอินโดนีเซีย ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายของที่ระลึก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกระแสพระราชดำรัสว่า ของที่ระลึกดังกล่าวจะเป็นเครื่องหมาย แห่งมิตรภาพ ระหว่าง นักเรียนนายร้อยของสองประเทศ

หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเกาะบาหลี และเสด็จพระราชดำเนินกลับจากเกาะบาหลี ถึงกรุงจาการ์ตาในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ได้ เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงกรุงเทพพระมหานครในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๖.๓๐ น.

(คัดจากข่าวกรมประชาสัมพันธ์)

สหภาพพม่า

ตามที่ พระ บาท สม เด็จ พระ เจ้า อยู่หัวและสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรม ราชินีนาถ ได้ทรงสนองรับคำเชิญของประธานาธิบดีแห่งประเทศพม่า ในอันจะเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศ พม่าใน ฐานะ แขก เมือง ของรัฐตั้งแต่วันที่ ๒ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๓ นั้น

วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๓ เวลา ๖.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ออกจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปตามถนนพระรามที่ ๕ ถนนราชวิถี ถนนพหลโยธิน ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนศรีรับสุข

รถยนต์พระที่นั่งไปถึงท่าอากาศยานกองทัพอากาศ เมื่อเวลา ๗.๒๕ น. เมื่อรถยนต์พระที่นั่งเทียบที่หน้าตึกกองบัญชาการกองทัพอากาศแล้ว กองเกียรติยศถวายเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ตึกรับรอง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย แล้วมีพระราชปฏิสันถารแด่สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูต และข้าราชการที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเครื่องบินพระที่นั่ง ระหว่างนั้นพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา กองเกียรติยศทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ครั้นถึงเวลา ๗.๕๓ น. เครื่องบินพระที่นั่งจึงเคลื่อนออกจากสนามบินเดินทางไปยังประเทศพม่า โดยมีเครื่องบินไอพ่น ของกองทัพอากาศ ส่งเสด็จพระราชดำเนินไปจนถึงชายแดนประเทศพม่า

ในการเสด็จ พระราชดำเนิน เยือนประเทศพม่าเช้าวันนี้ ได้มีประชาชนไปร่วมส่งเสด็จพระราชดำเนินเพื่อถวายความจงรักภักดี ตามเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินเป็นจำนวนมาก เช่นที่หน้าประตูสวนจิตรลดา บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ริมถนนพหลโยธินตอนหน้าตลาดหมอชิต ริมถนนพหลโยธินตอนหน้าวัดพระศรีมหาธาตุ และที่ท่าอากาศยานดอนเมือง เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถึงสนามบินมิงกาลาดอน กรุงย่างกุ้ง เมื่อเวลา ๑๐.๓๙ น. เวลาในกรุงเทพ ฯ โดยมีเครื่องบินขับไล่ไอพ่นของกองทัพอากาศพม่า ๔ เครื่องบินถวายความคุ้มกันตั้งแต่พรมแดนพม่าจนถึงสนามบิน มิงกาลาดอน เมื่อเครื่องบินพระที่นั่งเทียบลานบินแล้ว เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงย่างกุ้งได้ขึ้นไปเฝ้ารับเสด็จบนเครื่องบิน เพื่อกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จลงจากเครื่องบิน ขณะนั้นปืนใหญ่ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจากเครื่องบิน อูวินหม่อง ประธานาธิบดีพม่าและมาดามวินหม่อง เข้าเฝ้ารับเสด็จ แล้วนำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่แท่นรับการถวายความเคารพของกองเกียรติยศ หลังจากนั้นประธานาธิบดีอูวินหม่อง นำเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ปะรำพิธี แล้วกราบบังคมทูลแนะนำให้ทรงรู้จักกับ พลเอก เนวิน นายกรัฐมนตรีพม่าและมาดามเนวิน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศและมาดามจันทุนอ่อง เอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทยและมาดามบาหม่อง พร้อมด้วยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของพม่า และคณะทูตานุทูตซึ่งไปคอยเฝ้ารับเสด็จที่สนามบิน จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะนำผู้ตามเสด็จให้รู้จักกับ

ประธานาธิบดี อูวินหม่องและมาดาม ภายหลังพิธีรับเสด็จที่ท่าอากาศยานมิงกาลาดอนแล้ว ประธานาธิบดีพม่ากราบบังคมทูลอัญเชิญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังทำเนียบประธานาธิบดีซึ่งทางการพม่าจัดถวายเป็นที่ประทับ โดยมีประธานาธิบดี อูวินหม่องตามเสด็จไปในรถยนต์คันเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมาดามอูวินหม่องตามเสด็จไปในรถยนต์คันเดียวกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ตลอดระยะทาง ๑๕ ไมล์ จากสนามบินมิงกาลาดอนไปยังทำเนียบที่ประทับ มีประชาชนพม่าถือธงชาติไทยและธงชาติพม่า โบกสบัดถวายการต้อนรับเสด็จอยู่สองฟากทางอย่างแน่นขนัด

เมื่อพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปถึง ทำเนียบประธานาธิบดี ซึ่งจัดเป็นที่ ประทับ แล้วได้ทรงออกรับประธานาธิบดี อูวินหม่อง และมาดามเป็นทางการ โอกาสนั้น ประธานาธิบดีได้ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์อัครมหาสิริ ธรรมะ ซึ่งเป็นเครื่องอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของสหภาพพม่า แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าแด่ประธานาธิบดีพม่า นอกจากนี้ ประธานาธิบดีพม่าและมาดามอูวินหม่องได้ ถวายของที่ระลึก แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ กับมีการแลกเปลี่ยนพระบรมฉายาลักษณ์ของ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว กับรูปถ่ายของประธานาธิบดี และพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถกับรูปถ่ายของมาดามวินหม่อง ต่อมาเวลา ๑๑.๓๐ น. พลเอก เนวิน นายกรัฐมนตรีพม่าและมาดาม ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ทำเนียบที่ประทับ เวลา ๑๓.๐๐ น. ได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ร่วมกับประธานาธิบดีและมาดาม พร้อมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายไทยและฝ่ายพม่าบางท่าน

ต่อมาเวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ พระราชดำเนินจากทำเนียบ ที่ประทับไป ยังศาลาเทศบาลย่างกุ้ง นายกเทศมนตรีนครย่างกุ้งได้กล่าวสุนทรพจน์ถวายการต้อนรับ แล้วถวายกล่องเงิน

จากนั้น มีพระราชดำรัสตอบขอบใจที่เทศบาลนครย่างกุ้งได้ถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไป ทรงวางพวงมาลาที่สุสานอาซานี ซึ่งเป็นที่ฝังศพของ นายพลอองซาน และรัฐมนตรีคนอื่น ๆ ที่ถูกยิงเสียชีวิต ณ ที่นั้น ประธานศาลฎีกาพม่าพร้อมด้วย คณะกรรมการ ของสุสานแห่งนี้ ซึ่งรอเฝ้ารับเสด็จอยู่ได้กราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราช ดำเนิน ทรงวางพวง มาลา ที่ฝังศพของ นายพลอองซาน ระหว่างนั้นทหารกองเกียรติยศเป่าแตร Last Post เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินกลับที่ประทับ

อนึ่งในคืนวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๓ เวลา ๒๐.๐๐ น. ประธานาธิบดีอูวินหม่องและมาดาม ได้ถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ โดยมีแขกผู้มี เกียรติได้รับเชิญไป ร่วมโต๊ะเสวย ประมาณ ๑๑๘ คน

ในตอนเช้าวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๐๓ เวลา ๘.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินจากทำเนียบที่ประทับไปนมัสการพระเจดีย์ชะเวดากอง โดยมีประธานาธิบดี อูวินหม่องและมาดาม เอกอัครราชทูตไทยประจำสหภาพพม่า และเอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทยได้ตามเสด็จไปด้วย ปรากฏว่าได้มีประชาชนรอรับเสด็จและถวายพระพรตลอดทาง จนถึงบนลานองค์พระเจดีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการที่นำไปจากประเทศไทย แล้วได้ลง พระปรมาภิไธยใน สมุดเยี่ยมและ ทรงบริจาคเงินจำนวน ๒๕๐๓ จาต เท่ากับพระศาสนายุกาล ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ได้นำเสด็จทักษิณานุวัตร์ และเอกอัครราชทูตไทย ก็ได้เล่า ประวัติย่อ ของพระเจดีย์ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลังจาก ที่พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราช ดำเนินไป ทรงนมัสการ พระเจดีย์ ชะเวดากองแล้ว ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังมหาปาสานค์คูหา พร้อมด้วยประธานาธิบดีอูวินหม่องและมาดาม ณ ที่นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยประธานาธิบดีอูวินหม่อง ได้ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการรับศีล ๕ และทรงสดับถารสังฆายนาของพระสงฆ์ ครั้นแล้วสังฆนายกประธานสงฆ์ ได้ถวายพระบัวเข็มแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ต่อจากนั้นประธานาธิบดีอูวินหม่อง ได้ถวายพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาทั้งพระบาลีและอรรถกถาแด่ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อเสร็จพิธีการถวายของที่ระลึกแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ๑๐๐ รูป และทรงหลั่งน้ำทักษิโณทกอุทิศพระราชกุศล แล้วเสด็จพระราชดำเนินออกทางมุขตะวันออกของมหาปาสานค์คูหา ทรงปลูก ต้นโพธิ์ เป็น อนุสรณ์ แห่งมิตร สัม พันธ์ ระ หว่างไทย - พม่า รวม ๒ ต้น

ในบ่ายวันนั้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จประพาสทางชลมาร์คโดยเรือพระที่นั่ง ชื่อ "เมฆลา" เพื่อทอดพระเนตรทัศนียภาพตามลำน้ำอิระวดี ทางการได้จัดถวายพระกระยาหาร กลางวันบนเรือพระที่นั่ง และในค่ำวันนี้ นายพลเนวิน นายกรัฐมนตรีและมาดาม เป็นเจ้าภาพถวายพระกระยาหารแด่พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ โรงละครของกองทัพบกพม่า

วงดุริยางค์ตำรวจไทยซึ่งเพิ่งเดินทางไปถึง ได้บรรเลงให้ประชาชนพม่าฟัง ณ สวนสาธารณ "มัณฑุละ" และสวนสาธารณะ "เมี่ยะนันทา" ระหว่างเวลา ๑๖.๐๐ น. ถึง ๑๘.๐๐ น. ทั้งนี้ นายกเทศมนตรีนครย่างกุ้งเป็นผู้จัด ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถประทับอยู่ในพม่า

เช้าวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโรงงานเภสัชกรรมของพม่า โดยมีประธานาธิบดีอูวินหม่องและมาดามตามเสด็จไปด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสนพระทัยในกิจกรรมของโรงงานเป็นอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่คณะกรรมการบริหารของโรงงานได้นำเสด็จและถวายคำอธิบายเกี่ยวกับสมุนไพร เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโรงงานที่สามารถผลิตยาได้ตามสูตร ซึ่งผ่านการรับรองของคณะนายแพทย์

ในเย็นวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๐๓ ประธานาธิบดีอูวินหม่องและมาดาม เป็นเจ้าภาพจัดให้มีงานอุทยานสโมสร ณ ทำเนียบประธานาธิบดี เพื่อถวายพระเกียรติ และตอนค่ำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงอาหารแก่ประธานาธิบดี คณะรัฐมนตรี ทูตานุทูต และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของพม่ากับภริยา ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย

พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทยในเช้าวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๓ โดยเครื่องบินพระที่นั่ง ออกจากสนามบินมิงกาลาดอนเวลา ๑๐.๐๐ น. และถึงกรุงเทพ ฯ เวลา ๑๒.๑๕ น.

(คัดจากข่าวกรมประชาสัมพันธ์)

กระแสพระราชดำรัสอำลาประชาชน
เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรป
๑๓ มิถุนายน ๒๕๐๓

ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย

เมื่อปีใหม่ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ทราบแล้วว่า ประเทศต่าง ๆ ได้เชิญให้ไปเยี่ยมเป็นราชการ บัดนี้ถึงกำหนดที่ข้าพเจ้าและพระราชินีจะไปประเทศเหล่านั้น พรุ่งนี้จะออกเดินทางจากกรุงเทพ ฯ ไปยังสหรัฐอเมริกาก่อน แล้วจะไปประเทศอื่น ๆ ในยุโรปอีก ๑๓ ประเทศด้วยกัน

การไปเมืองต่างประเทศคราวนี้ ก็ไปเป็นราชการแผ่นดิน เป็นการทำตามหน้าที่ของข้าพเจ้าในฐานะเป็นประมุขของประเทศ

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ในสมัยนี้ประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่เสมอ จะว่าชนทุกชาติเป็นญาติพี่น้องกันก็ว่าได้ จึงควรพยายามให้รู้จักนิสัยใจคอกัน ทั้งต้องผูกน้ำใจกันไว้ให้ดีด้วย

การผูกน้ำใจกันไว้นั้น ธรรมดาญาติพี่น้องก็ไปเยี่ยมเยียนถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน แต่สำหรับประเทศนั้นประชาชนนับแสนนับล้านจะไปเยี่ยมเยียนกันก็ยาก เขาจึงยกให้เป็นหน้าที่ของประมุขของประเทศในการไปเยี่ยมประเทศต่าง ๆ ข้าพเจ้าก็จะแสดงต่อประชาชนของประเทศเหล่านั้น ว่าประชาชนชาวไทยมีมิตรจิตมิตรใจต่อเขา และข้าพเจ้าจะพยายามเต็มที่เพื่อให้ฝ่ายเขารู้จักเมืองไทย และให้เกิดมีน้ำใจดีต่อชาวไทย

ข้าพเจ้าจะลาท่านไปเป็นเวลาราว ๖ เดือน ก็เป็นธรรมดาที่นึกห่วงใยบ้านเมือง จึงใคร่จะตักเตือนท่านทั้งหลายว่า ขอให้ตั้งหน้าทำการงานของท่านให้เต็มที่ในทางที่ชอบที่ควร ตั้งตัวตั้งใจให้อยู่ในความสงบ จะได้เกิดผลดีแก่ตัวท่านเองและแก่บ้านเมืองซึ่งเป็นของเราด้วยกันทุกคน

ขออวยพรให้มีความสุขสวัสดีทั่วกัน

รายละเอียดการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรป

รายงานโดย

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรป

สหรัฐอเมริกา (๑)

การเสด็จ พระราช ดำเนิน เยือน สหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในยุโรปอีกสิบสามประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ตามคำกราบบังคมทูลอัญเชิญของประมุขและรัฐบาลแห่งประเทศนั้น ๆ อันเป็นที่สนใจและห่วงใยของประชาชนชาวไทยมาเป็นเวลาปีเศษแล้วนั้น ได้เริ่มต้นขึ้น ด้วยดี ตั้งแต่ วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ตามหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินที่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ตกลงนัดหมายไว้ กับบรรดา รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ

ตามหมายกำหนดการ เสด็จพระราชดำเนิน นั้น พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถจะเสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินพระที่นั่งถึงฮอนโนลูลูในรัฐฮาวายอิ ของสหรัฐอเมริกา ในวันที่ ๑๔ มิถุนายน วันที่ ๑๘ มิถุนายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนรัฐแคลิฟอร์เนีย วันที่ ๒๘ มิถุนายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนนครวอชิงตัน

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินพระที่นั่งจาก สหรัฐอเมริกาไปยังนครเจนีวาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งจะประทับที่นั่นเป็นศูนย์ กลางใน การเสด็จ พระราช ดำเนิน เยือน ประเทศอื่น ๆ ในยุโรป

วันที่ ๑๙ ถึง ๒๒ กรกฎาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอังกฤษ

วันที่ ๒๖ กรกฎาคมถึง ๒ สิงหาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

วันที่ ๒๒ ถึง ๒๔ สิงหาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐโปรตุเกศ

ระหว่างวันที่ ๒๙ ถึง ๓๑ สิงหาคม ทรงเยือนสมาพันธ์สวิสเป็นทางการ

วันที่ ๖ ถึง ๘ กันยายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเดนมาร์ก

วันที่ ๑๙ ถึง ๒๐ กันยายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศนอร์เวย์

วันที่ ๒๑ ถึง ๒๔ กันยายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสวีเดน

วันที่ ๒๘ กันยายน ถึง ๑ ตุลาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิตาลี

วันที่ ๔ ถึง ๖ ตุลาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเบลเยี่ยม

วันที่ ๑๑ ถึง ๑๓ ตุลาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศฝรั่งเศส

วันที่ ๑๗ ถึง ๑๘ ตุลาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศลุกเซมเบอร์ก

วันที่ ๒๔ ถึง ๒๕ ตุลาคม เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเนเธอร์แลนด์

วันที่ ๒ ถึง ๔ พฤศจิกายน เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสเปญเป็นประเทศสุดท้าย

เครื่องบินพระที่นั่งซึ่งใช้เป็นพระราชพาหนะในการเสด็จพระราชดำเนินในระยะแรกจากกรุงเทพ ฯ ถึงฮอนโนลูลูและจากฮอนโนลูลูถึงลอสแอนเจลิส ซึ่งรวมทั้งสิ้นเป็นระยะทางประมาณ ๙๑๐๒ ไมล์นั้นเป็นเครื่องบินไอพ่นสี่เครื่องยนตร์แบบโบอิ้ง ๗๐๗ มีอัตราความเร็วชั่วโมงละหกร้อยห้าไมล์ ซึ่งกระทรวงคมนาคมได้ลงนามในสัญญาเช่ากับบริษัท พี.เอ.เอ. ตามบัญชาของพลเอก ถนอม กิตติขจร ประธานกรรมการเตรียมการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรป คณะกรรมการตรวจและให้ความอารักขาเครื่องบินพระที่นั่ง ได้ตรวจสอบเครื่องยนตร์ไอพ่นและเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ตั้งแต่ตอนเช้าในวันเสด็จพระราชดำเนิน และได้จัดการตกแต่งภายในของเครื่องบินพระที่นั่งเสียใหม่ให้เป็นที่สมพระเกียรติด้วย

สองฟากทางจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานถึงกองบัญชาการกองทัพอากาศ สนามบินดอนเมืองในวันนั้นงดงามตระการตาไปด้วยซุ้มและโต๊ะบูชา ซึ่งทั้งทางราชการและประชาชนได้ร่วมกันจัดถวายสักการะเพื่อส่งเสด็จพระราชดำเนินเรียงรายกันไปเป็นระยะ ๆ ที่หน้าวัดมะกอก ซอยราชครู หน้าวัดไผ่ตัน สามแยกเกษตร หน้าตลาดบางบัว และหน้าวัดพระศรีมหาธาตุ ได้จัดโต๊ะบูชาและอาสน์สงฆ์สำหรับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคลและประพรมน้ำพระพุทธมนต์ถวายตามพุทธศาสนประเพณี

ก่อนกำหนดเวลาเสด็จพระราชดำเนินออกจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานครึ่งชั่วโมง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าศิรินทรเทพรัตนสุดากับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยหม่อมหลวงบัว กิติยากร ออกจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ล่วงหน้าไปยังสนามบินดอนเมืองก่อน เมื่อถึงเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน ราชกัญญา และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ออกจากพระตำหนักจิตลดารโหฐานไปตามถนนพระราม ๕ ถนนราชวิถี ถนนพหลโยธิน ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนศรีรับสุข ตลอดทางเสด็จพระราชดำเนิน บรรดาประชาชน รวมทั้งนักเรียน และลูกเสือ ที่ไปรอเฝ้าส่งเสด็จพระราชดำเนินอยู่อย่างเนืองแน่น ก็พากันถวายความเคารพ และโบกธง พร้อมกับส่งเสียงไชโยถวายพระพรกันกึกก้อง ราษฎรผู้จงรักภักดีที่พากันไปส่งเสด็จพระราชดำเนินในวันนั้นมากมายนัก และในที่บางแห่งก็เข้าห้อมล้อมรถยนต์พระที่นั่งจนถึงกับต้องหยุดลงเป็นครั้งคราว ระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินซึ่งรถยนต์พระที่นั่งได้เคลื่อนไปช้า ๆ สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงโบกพระหัตถ์รับการถวายพระพรและอำลาพสกนิกรด้วยพระพักตร์อันยิ้มแย้มแจ่มใส

ทางกองบัญชาการ กองทัพอากาศ ที่ดอนเมือง

ก็ได้ตกแต่ง ซุ้มส่งเสด็จ พระราชดำเนินไว้ อย่างงดงาม สมพระเกียรติเช่นกัน นอกจากกองทหารเกียรติยศ และกองลูกเสือแล้ว นักเรียนสตรีจากหลายโรงเรียน กองอาสากาชาดและพยาบาลได้ ตั้งแถวเรียงรายรอรับเสด็จอยู่สองข้างทาง

พระบรมวงศานุวงศ์ อาทิ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานองคมนตรี บรรดาองคมนตรี คณะรัฐมนตรี ทูตานุทูต และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทุกฝ่ายพร้อมด้วยภรรยาได้รอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในห้องรับรองพิเศษ ของ กอง บัญชา การ กองทัพ อากาศ โดย พร้อมเพรียงตั้งแต่ก่อนเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา

รถยนต์ พระที่นั่งถึงกอง บัญชาการ กองทัพอากาศที่ดอนเมืองเมื่อเวลา ๑๗.๔๕ นาฬิกาในท่ามกลางเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วก็เสียงไชโยถวายพระพรจากราษฎรที่พากันไป เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น เมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินลงจากรถยนต์พระที่นั่ง และพลอากาศเอกบุญชู จันทรุเบกษา ผู้บัญชาการทหารอากาศได้กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายรายงานแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถก็เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่ตึกกองบัญชาการกองทัพอากาศพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ ระหว่างทางได้มีผู้ทูลเกล้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ

เมื่อ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ห้องรับรองพิเศษซึ่งจัดเป็นห้องพิธีส่งเสด็จ ฯ และได้ทรงจุด ธูปเทียน เครื่องนมัสการ ถวายสักการะ แด่พระรัตนตรัยแล้วจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีก็ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในการที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปสหรัฐอเมริกาและยุโรปครั้งนี้ว่า

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าใน นามของ คณะ รัฐบาล และประชาชน ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบถวายพระพรชัย เนื่องในการ ที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จะเสด็จ ฯ ประพาสสหรัฐอเมริกาและยุโรปครั้งนี้ อันที่จริงการที่ทั้งสองพระองค์ จะเสด็จ ฯ รอนแรมไปห่างไกลจากประเทศไทยเป็นเวลาหลายเดือนเช่นครั้งนี้ ก็เป็นความห่วงใยของคณะรัฐบาลและประชาชนเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อระลึกถึงว่าการเสด็จประพาสต่างประเทศเป็นขัตติยประเพณีอันหนึ่ง ซึ่งพระบรมกษัตริย์แต่ก่อนมาได้ทรงทำและนำให้เกิดประโยชน์ในการกระชับสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศทั้งหลายเป็นอย่างดี ข้าพระพุทธเจ้าคณะรัฐบาล และประชาชนจึงไม่ขัดข้องในการเสด็จฯ ประพาสประเทศห่างไกลเป็นเวลานานเช่นนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ให้อภิบาลรักษาใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรสพระราชธิดาให้ทรงปลอดภัยอันตรายทุกสถาน ให้ทรงพระเกษมสำราญในเวลาเสด็จ ฯ ประพาสและประทับ

ในประเทศต่าง ๆ และเสด็จ ฯ นิวัติ พระมหานคร ด้วยความเรียบร้อยทุกประการ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

เมื่อนายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูล พระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทาน กระแสพระราชดำรัส ตอบขอบใจโดยทั่วกันว่า

ข้าพเจ้า ขอขอบใจ ที่นายก รัฐมนตรีได้ กล่าวอวยพร ในนามของรัฐบาลและประชาชน ทั้งถือโอกาสนี้ขอบใจกรรมการ ที่ได้ให้ความสะดวกในการ จัดการเดินทางคราวนี้ ซึ่งทำให้เบาใจในกำหนดการและความสะดวกทุกอย่าง ทั้งขอขอบใจประชาชนที่ได้เข้าใจและสนับสนุนการเดินทางของเราคราวนี้ว่ามีประโยชน์แค่ไหน ความจริงการที่ประชาชนได้สนับสนุนการเดินทางของเราก็เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะว่าถ้าประชาชนไม่เห็นด้วยข้าพเจ้าก็ไม่สามารถที่จะไป การไปคราวนี้ก็เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ข้าพเจ้าทำหน้าที่ประมุขคือนำจิตใจของประชาชนชาวไทยไปแสดงต่อประชาชนชาวต่างประเทศว่าเป็นมิตร และขอเป็นมิตรและขอร่วมมือกัน

การไปคราวนี้เราก็ไปเป็นผู้แทนของประชาชน เราต้องไปเป็นเวลานาน เพราะมีหลายประเทศที่เชิญเราถึงสิบสี่ประเทศ ก็ต้องใช้เวลาถึงหกเดือน ระหว่างที่เราไม่อยู่ในประเทศ ข้าพเจ้าก็ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแล้ว ซึ่งหวังว่าจะปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่เช่นเดียวกับข้าพเจ้าปฏิบัติ ขอให้ทุกคนได้ไว้วางใจ

ในระหว่างที่ข้าพเจ้าไปทำหน้าที่ ณ ต่างประเทศ ดังที่ได้แจ้งให้ทราบแล้ว ขอให้ทุกคนจงปฏิบัติหน้าที่ของตน คือทำงานการโดยสุจริตอย่างเคยและพยายามรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้มั่นคง

ข้าพเจ้าขอขอบใจ ท่านทั้งหลาย ที่ได้มาส่ง ณ สนามบินนี้ และทั้งประชาชนทั้งหลายที่ได้แสดงไมตรีจิตตลอดทาง ตั้งแต่เราออกมาจากสวนจิตรลดา เดี๋ยวนี้ใกล้เวลาที่จะต้องเดินทางไปแล้ว ข้าพเจ้าขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครองท่านทั้งหลาย ขอให้ประสบแต่ความดีความเจริญตลอดกาลนาน

เมื่อสิ้นกระแสพระราชดำรัส บรรดาผู้ที่ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ ที่นั้นได้ถวายความเคารพด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ได้รับสั่งย้ำถึงพระราชภาระกิจที่จะต้องไปทรงปฏิบัติ และแสดงความ ห่วงใยใน ความสงบสุข ของบ้านเมือง และอาณาประชาราษฎรอีกคำรบหนึ่ง ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรง มีพระราชปฏิสันถาร กับสมเด็จพระวันรัต พระสังฆราชและพระมหาเถระที่ไปเจริญพระพุทธมนต์ ถวายพระพรชัยมงคลอยู่ ณ ที่นั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับบรรดาข้าราชการผู้ใหญ่ทุกฝ่าย คณะทูตานุทูตและพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท อยู่ ณ ที่นั้นทั่วถึงกันแล้วก็ได้เสด็จ พระราชดำเนินไป ถวายสักการะบูชาพระรัตนตรัย อีกวาระหนึ่ง แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินออกจากห้องพิธี สมเด็จพระสังฆราชและพระราชาคณะ เริ่มเจริญ พระ พุทธมนต์ ถวาย พระ พรชัย มงคลคาถา

ระหว่างทางไปสู่ดานบิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้มีพระราชปฏิสันถารกับข้าทูลละอองธุลีพระบาททีเฝ้าส่งเสด็จอยู่ตามรายทาง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงสานบินและแตรวง ของกองทัพ อากาศได้ บรรเลงเพลง สรรเสริญพระบารมีถวายความเคารพทั้งสองพระองค์ก็ได้ประทับยืนรับ ความเคารพอยู่ พร้อมกับสมเด็จ พระเจ้าลูกเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ทุกคนที่ไปเฝ้าส่งเสด็จพระราชดำเนินอยู่ ณ ที่นั้นถวายความเคารพ และทอดสายตาจับนิ่งอยู่ ณ ที่เดียวกัน ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน เครื่องทรงเต็มยศ จอมทัพอากาศและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์ไหมไทยสีเขียว ประทับยืนรับความเคารพอยู่กับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ในท่ามกลางพระบรม วงศานุวงศ์ และ ข้าราช การ ผู้ใหญ่ ที่ดานบินและไกลออกไป ราษฎรทุกหมู่เหล่าทั้งทหารและพลเรือนยืน ถวายความเคารพ รายล้อมอยู่อย่าง แน่นขนัดจะเป็น ภาพประวัติศาสตร์ใน การเสด็จพระราช ดำเนินเพื่อเจริญ สัมพันธไมตรี กับนานาประเทศ ครั้งยิ่งใหญ่ในพุทธศกนี้ อันจะจารึกอยู่ในความทรงจำไปชั่วกาลนาน

เมื่อแตรวง บรรเลงเพลง สรรเสริญพระบารมีจบลงแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอและพระเจ้าลูกยาเธอตรงไปยังเครื่องบินพระที่นั่งในท่ามกลางเสียงไชโยถวายพระพร ซึ่งดังกึกก้องขึ้น เป็นระยะ ๆ จากกลุ่มผู้ ที่ไป ส่งเสด็จ พระราชดำเนินที่รายล้อมอยู่ ณ บริเวณนั้น ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินทรเทพรัตนสุดาและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วไลลักษณ์ได้เสด็จขึ้นประทับอยู่บนเครื่องบินพระที่นั่งพร้อมด้วยหม่อมหลวงบัว กิติยากรกับข้าราชบริพารที่โดยเสด็จพระราชดำเนินอยู่ก่อนแล้ว เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่เครื่องบินพระที่นั่ง สมเด็จพระเจ้า ลูกยาเธอ เจ้าฟ้า วชิราลงกรณ ใน ฉลองพระองค์สากลสีเทาอ่อน มีฉลองพระองค์โอเวอร์โค้ทพาดอยู่กับพระกรซ้าย และโน้ทแบ๊กขนาดเล็กอยู่กับพระหัตถ์ขวาโดยเสด็จขึ้นไปอย่างใกล้ชิด ส่วนสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ซึ่งทรงฉลองพระองค์ สีชมภูเช่นเดียวกับ สมเด็จพระขนิษฐภคินี ทั้งสองพระองค์ ได้เสด็จขึ้นสู่เครื่องบินพระที่นั่งพร้อมกับสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์นายกรัฐมนตรีกับท่านผู้หญิงและพลเอกถนอม กิตติขจร รองนายกรัฐมนตรีได้ขึ้นไป ส่งเสด็จพระราชดำเนิน ถึงบนเครื่องบินพระที่นั่งด้วย นายกรัฐมนตรีกับท่านผู้หญิงและรองนายกรัฐมนตรี กลับลง มาจาก เครื่องบิน พระที่นั่งแล้วเป็นครู่ใหญ่ สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้เสด็จลงจากเครื่องบินพระที่นั่ง และประทับยืนรอส่งเสด็จพระราชดำเนินอยู่กับบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ซึ่งตั้งแถวเรียงรายอยู่ห่างจากเครื่องบินพระที่นั่งประมาณห้าสิบหลา

เครื่องบิน พระที่นั่งได้บินขึ้น สู่ท้องฟ้าเมื่อเวลา ๑๘.๑๘ นาฬิกา เสียงไชโยถวายพระพรจากราษฎรผู้จงรักภักดีที่ไป ส่งเสด็จพระราชดำเนินดังกึกก้องขึ้นอีกวาระหนึ่ง และเพียงอีกหนึ่งนาทีต่อมาเครื่องบินไอพ่น

แปดเครื่อง ซึ่งกองทัพอากาศได้ จัดถวายเป็นเครื่องบินคุ้มกันก็ได้บินกระหึ่ม ผ่านสนามบิน ตอนเมืองไปในทิศทางเดียวกับเครื่องบินพระที่นั่ง

สหรัฐอเมริกา (๒)

วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓ เวลา ๑๕ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จถึง สนามบิน ของฐานทัพ อากาศอเมริกันฮิก–แคม (Hickam Air Force Base) เมืองโฮโนลูลู ในหมู่เกาะฮาไวอันเป็นรัฐที่ ๕๐ ของสหรัฐอเมริกา โดยเครื่องบินไอพ่นของบริษัทแพนอเมริกัน ซึ่งได้จัดเป็นราชพาหนะและได้รับพระราชทานชื่อว่า "วายุบุตร" .

ณ ที่นั้นได้ มีเจ้าหน้าที่ ชั้นผู้ใหญ่แห่ง ทางราชการสหรัฐอเมริกา และบุคคลสำคัญใน รัฐฮาไวตลอดจนประชาชนชาวอเมริกันพร้อมด้วยหนังสือพิมพ์ไปรับเสด็จ ฯ เป็นจำนวนมาก ทางการสหรัฐอเมริกาได้จัดพิธี รับเสด็จเป็นการ เต็มยศใหญ่ สมพระเกียรติทุกประการ เมื่อเครื่องบินพระที่นั่งเข้าจอดเทียบท่าอากาศยานแล้ว พณ ฯ ยู อเล็กซิส จอนสัน เอกอัครราชทูตอเมริกาประจำราชสำนักกรุงเทพ ฯ ได้ขึ้นไปรับเสด็จ ฯ บนเครื่องบินพระที่นั่ง ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินลงจากเครื่องบินพระที่นั่ง พณ ฯ ยู อเล็กซิส จอนสันได้เบิก พณ ฯ วิลเลียม เอฟ ควินน์ ผู้ว่าราชการรัฐฮาไว (The Honorable William F. Quinn Governor of Hawaii) และภรรยาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ต่อจากนั้นจึงได้เบิกพลเรือเอก แฮร์รี่ เฟลท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดภาคแปซิฟิค (Admiral Harry D. Felt Commander in Chief Pacific) และภรรยาเข้าเฝ้าตลอดจนผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มาคอยรับเสด็จ ฯ ณ ที่นั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารด้วยพระกรุณาเป็นรายตัวทั่วกัน

ครั้นแล้ว พลเรือเอก เฟลท์ได้ กราบ บังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จขึ้นพลับพลาที่สร้างไว้เป็นพิเศษ ขณะนั้นปืนใหญ่ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงชาติอเมริกา ทรงรับความเคารพแล้ว พลเรือเอกเฟลท์เชิญเสด็จ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว เสด็จ ลงจากพลับพลา พลเรือเอกเฟลท์ได้นำเสด็จตรวจแถวกองเกียรติยศ เป็นเสร็จพิธีรับเสด็จทางทหารซึ่งเป็นพิธีเต็มเกียรติยศใหญ่

ในอันดับต่อไป ผู้ว่าราชการรัฐฮาไวได้อัญเชิญเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถไปยังที่ซึ่งจัดไว้ และได้กราบบังคมทูล ต้อนรับในนามของ ประชาชนในรัฐฮาไว ได้มีพระราชดำรัสตอบเป็นภาษาอังกฤษ แต่ในการนี้ผู้ว่าราชการมิได้อ่านคำกราบบังคมทูล และได้กราบบังคมทูลด้วยปากเปล่า จึงได้มีพระราชดำรัสตอบด้วยวิธีเดียวกัน ผู้ว่าราชการรัฐฮาไวได้ทูลเกล้า ฯ ถวายพวงมาลัยดอกไม้สดแบบฮาไวแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถได้ทรงรับมาสวมแล้วได้พระราชทาน พวงมาลัยดอกไม้แบบไทย ซึ่งได้ทรงนำมาจากพระนคร แก่ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ซึ่งได้ทำให้ เกิดความตื่นเต้น สนใจแก่ผู้อยู่

ณ ที่นั่นเป็นอย่างยิ่ง พร้อมด้วยความชื่นชมในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เพราะพวงมาลัยของไทยนั้นประณีตงดงามกว่าของฮาไว

หลังจากนั้น ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้แทนหนังสือพิมพ์ในฮาไวเป็นจำนวนมาก ซึ่งมาคอยเฝ้า อยู่ หนังสือพิมพ์ได้กราบบังคมทูลถามข้อความต่าง ๆ ได้มีพระราชกระแสตอบอย่างเป็นกันเองโดยตลอด และได้ มีพระราช กระแสรับสั่ง ถึงพระราชประสงค์ ที่จะให้เกิดมิตรภาพและสัมพันธภาพอันดีระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา พระมหากรุณาและพระราชอัธยาศัยต่อคนหนังสือพิมพ์ครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดความปีติยินดี แก่คนหนังสือพิมพ์ ตลอดจน พระราช จริยานุวัตรของทั้งสองพระองค์นั้นงดงาม และอ่อนโยนอย่างที่มิได้เคยประสบพบเห็นกันมาแต่ก่อน หนังสือพิมพ์ทั้งหมดในโฮโนลูลูต่างก็ได้แสดงความชื่นชม และได้ลงข่าวต่าง ๆ เกี่ยวกับ การเสด็จ พระราช ดำเนิน ต่อมา ด้วยความเคารพเลื่อมใสอย่างจริงใจโดยตลอด

จาก ฐานทัพอากาศได้ เสด็จด้วยขบวนรถยนต์พระที่นั่งซึ่งทางการจัดถวายไปยังโรงแรม โรยัลฮาไวเอี้ยน (Royal Hawaiian Hotel) ซึ่งได้จัดไว้เป็นที่ประทับ โรงแรมนี้เป็นโรงแรมที่สมพระเกียรติที่สุดในฮาไว ตั้งอยู่ชายทะเล เหนือหาดไวกิกิอันมีชื่อเสียง ทางโรงแรมได้ถวายซีกหนึ่งของโรงแรมให้เป็นที่ประทับ พร้อมด้วยข้าราชบริพารที่โดยเสด็จ ฯ ทางการรัฐบาลอเมริกันได้ส่งเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ มาประจำที่โรงแรมคอยถวายความสะดวก และทางกองบัญชาการ ทหาร สูงสุด ภาค แปซิฟิค ได้ส่งพันโท ลาฮิว (Colonel La Hue) มาเป็นนายทหารติดต่อประจำพระองค์ และได้ให้ภรรยาพันโทลาฮิวมาอยู่ประจำพระองค์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

ในคืนวันที่ ๑๔ มิถุนายนนั้น จัดไว้ให้ทรงพักผ่อนจึงมิได้มีรายการเป็นทางการอย่างไร ในตอนค่ำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ลงเสวยพระกระยาหารค่ำในห้องอาหารใหญ่ของโรงแรม ทางโรงแรมได้จัดยกพื้นทางด้านหนึ่งของห้องให้เป็นที่ตั้งโต๊ะเสวย มิให้ผู้ใดมาปะปนนอกจาก ข้าราชการไทย และ อเมริกัน บางท่าน ที่ตามเสด็จ ฯ ขณะที่เสวยพระกระยาหารนั้นได้มีดนตรีบรรเลงและมีการแสดงการร้องรำแบบฮาไวด้วย ในคืนนั้นได้มีประชาชน มารับประทานอาหารค่ำ เพื่อคอยชมพระบารมีกันแน่นหนา พอปรากฏพระองค์ ณ ที่ประทับ ผู้ที่มาชุมนุมกันอยู่นั้นก็พากันไปปรบมือแสดงความชื่นชมยินดีทั่วกัน

วันที่ ๑๕ มิถุนายน เป็นวันที่ทรงมีพระราชภาระกิจมากทั้งสองพระองค์ ในตอนเช้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ จากที่ ประทับไปยัง ฐานทัพเรือดำน้ำที่อ่าวเพิร์ลฮาร์เบอร์ เวลา ๙.๐๐ น. เสด็จลงเรือดำน้ำของทัพเรือสหรัฐอเมริกา แต่เดิมได้กำหนดให้เสด็จลงเรือดำน้ำใช้พลังปรมาณูชื่อเรือซาร์โก (U.S.S. Sargo) อันเป็นเรือที่ได้ดำลอดน้ำแข็งที่ขั้วโลกเหนือมาแล้ว แต่เรือซาร์โกได้เกิดอุบัติเหตุในวันที่เสด็จถึง ท่ออ๊อกซิเยนในเรือได้ระเบิดขึ้นในขณะกำลังเติมอ๊อกซิเยน และได้เกิดไฟไหม้ขึ้นในเรือทำให้ต้องจมเรือลงทันทีเพื่อระงับมิให้ไฟลุกลามไปถึงเครื่องปฏิกรปรมาณูในเรือ ซึ่งอาจบังเกิดภัยร้ายแรงขึ้นได้ ด้วยเดชะบารมีท่อซึ่งชำรุดอยู่ในเรือนั้นได้ระเบิดขึ้นเสียก่อนวันหนึ่ง มิได้เกิดอุบัติเหตุขึ้นขณะ

ที่ประทับอยู่ในเรือนั้น ด้วยเหตุนี้ทางกองทัพเรืออเมริกันจึงได้จัดเรือดำน้ำอีกลำหนึ่ง ชื่อเรือ กราวเลอร์ (U.S.S. Growler) ให้ทรงเรือดำน้ำลำนี้ยิงอาวุธจรวดได้ด้วย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงพร้อม ด้วย พลเรือเอก ฮอปวูด (Admiral Hopwood) ผู้บัญชาการทหารเรือแห่งฐานทัพนั้นแล้ว ผู้บังคับการเรือได้ นำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรส่วนต่าง ๆ ของเรือแล้ว เรือกราวเลอร์ได้ออกจากท่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับในห้องบังคับการ และได้ทรงบังคับเรือด้วยพระองค์เอง ทั้งในขณะที่เรือลอยลำและดำน้ำ เวลากลางวันได้เสวยพระกระยาหารร่วมกับพลเรือเอกฮอปวูดกับนายทหารที่ในเรือ แล้วจึงเสด็จขึ้นจากเรือ และเสด็จ ฯ โดยเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ถึงค่ายทหาร โชฟิลด์ (Schofield Barracks) ณ ที่นั้นได้ทอดพระเนตรการยิง อาวุธจรวดขนาดใหญ่ของทหารอเมริกัน

เวลา ๑๔ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ เป็นประธาน ในการ สวนสนาม ที่ ฐานทัพอากาศกาเนโอเฮ (Kaneohe) ณ ที่นั้นทหารเหล่านาวิกโยธินอเมริกัน ๕๐๐๐ คน เดินสวนสนามผ่านหน้าพระที่นั่ง และมีเครื่องบินขับไล่ไอพ่นฝูงหนึ่งมีจำนวน ๓๒ ลำบินผ่านหน้าพระที่นั่งถวายความเคารพด้วย

ในวันเดียวกันนั้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จจากที่ประทับในเวลาเช้า เวลา ๙.๑๕ น. เสด็จเยี่ยมศูนย์กลางพยาบาลเด็กแห่งฮาไว จนถึงเวลา ๑๐.๑๕ น. เสด็จเยี่ยมโรงพยาบาลทหารบก ชื่อโรงพยาบาลทริปเลอร์ (Tripler Army Hospital) ทอดพระเนตรกิจการกาชาด ณ ที่นั้น ในฐานะที่ทรงเป็นองค์สภานายิกาแห่งสภากาชาดไทย จนถึงเวลา ๑๑.๒๐ น. ปรากฏว่าสนพระทัยในกิจการต่าง ๆ ของกาชาด และมีพระราชดำรัสถามถึงรายละเอียดต่าง ๆ อย่างทรงรอบรู้กิจการโดยแท้จริง ยังให้เกิดความเลื่อมใสในบรรดาเจ้าหน้าที่ของกาชาดอย่างยิ่ง เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรกิจการ ของกาชาด อยู่เป็นเวลาเกือบชั่วโมง จึงได้เสด็จกลับยังที่ประทับ

เวลา ๑๒.๐๐ น. ภรรยาผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแก่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ สโมสรโออาฮู (Oahu Country Club) ผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญเป็นสุภาพสตรีล้วน ๆ เป็นข้าราชการผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญในรัฐฮาไวทั้งสิ้น โต๊ะเสวยที่ประทับร่วมกับสุภาพสตรีจำนวนมากนั้นตกแต่งด้วยดอกไม้สดสีขาวล้วนอย่างงดงาม ตรงหน้าที่ประทับปักดอกกล้วยไม้สีขาวช่อใหญ่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเครื่องขาวทั้งชุด สร้อยไข่มุกรอบพระศอเข้ากับสีดอกไม้ที่แต่งโต๊ะในวันนั้น หนังสือพิมพ์ในฮาไวได้ลงข่าวว่าบรรดาสุภาพสตรีที่ได้รับเชิญไปเฝ้า ต่างพากันตกตลึงใน พระสิริโฉม ของสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้มีผู้ใดเป็นกังวลต่ออาหาร และตั้งแต่นั้นมาคำเลื่องลือในพระบรมราชลักษณ์อันงดงามของทั้งสองพระองค์ก็แพร่หลายไปทั่วทั้งเมือง จนถึงกับมีผู้มาคอยเฝ้าชมพระบารมี ณ ห้องโถงของโรงแรมอันเป็นที่ประทับแน่นอยู่ทุกวัน ทั้งกลางวันและกลางคืน เวลาที่ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ผ่านห้องโถง คนที่มาคอยชมพระบารมีก็จะปรบมือแสดงความยินดี และเปล่งเสียงถวายพระพรทุกครั้ง อนึ่งตั้งแต่วันเสด็จถึงฮาไว บรรดานักเรียนไทยและนายทหารที่ไปเรียนต่อที่ฮาไวจำนวนหลายคน ได้พากันมาชุมนุมกันอยู่ ณ

เบื้องล่างของโรงแรม ในโอกาสที่ได้เฝ้า ฯ ก็ได้มีพระราชดำรัสไต่ถามทุกข์สุขทุกคน และทุกครั้งที่เสด็จ ฯ จากโรงแรมหรือกลับโรงแรม คนไทยเหล่านั้นก็เข้าแถวเฝ้า ฯ ส่งเสด็จ ฯ และรับเสด็จ ฯ ความจงรักภักดีของคนไทยเหล่านั้น ได้เรียกร้องความสนใจจากอเมริกันอย่างยิ่ง และผู้ที่ได้ประสบพบเห็นต่างพากันจับใจในความจงรักภักดีนั้น และนับถือเลื่อมใสคนไทยยิ่งขึ้น

หลังจาก ที่ได้ ทรงผ่าน พระราช ภาระกิจ อย่างหนักตลอดเวลาเช้าและกลางวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ ฯ ออกให้ผู้แทนหนังสือพิมพ์เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ณ ที่ประทับเมื่อเวลา ๑๖.๑๕ น. ได้มีคนหนังสือพิมพ์มาเฝ้าเป็นจำนวนมาก ต่างก็พากันกราบบังคมทูลถามข้อความต่าง ๆ มากมายหลายอย่าง ได้ทรงตอบแต่เรื่องทั่ว ๆ ไปและเรื่องส่วนพระองค์ เช่นเรื่องวัตถุประสงค์ของการเสด็จพระราชดำเนิน และเรื่องการทรงดนตรีเป็นต้น หากคำถามข้อใดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองนโยบายของรัฐบาลโดยตรง ก็โปรดเกล้า ฯ ให้นายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ตอบ ได้ทรงปฏิบัติต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ทุกคนอย่างเป็นกันเอง ทำให้คนหนังสือพิมพ์ชื่นชมยินดีมาก พระราชดำรัสที่จับใจคนหนังสือพิมพ์มีอยู่ตอนหนึ่งว่า

"งานของพวกท่านกับงานของพวกเราในขณะนี้มีลักษณะใกล้เคียงกัน งานสำคัญของหนังสือพิมพ์ก็คือการเสนอ ข่าวและความ เห็นต่อประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ เรียกโดยทั่วไปว่า งานประชาสัมพันธ์ งานสำคัญของเราระหว่างที่มาเยือนประเทศของท่านนี้ ก็เป็นงานประชาสัมพันธ์เช่นเดียวกัน"

หนังสือพิมพ์ได้กราบบังคมทูลถามสมเด็จ พระบรมราชินีนาถถึงฐานะสตรีไทยในปัจจุบัน ได้ทรงชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิเสรีภาพของสตรีไทย เป็นที่สนใจแก่คนหนังสือพิมพ์เป็นอันมาก หนังสือพิมพ์ได้กราบบังคมทูลถามว่า นอกจากสาธารณกุศลต่าง ๆ แล้วสมเด็จ ฯ ยังทรงสนพระทัยสิ่งใดบ้าง มีรับสั่งตอบว่า "สนใจในการเป็นแม่ที่ดีมากกว่าสิ่งใดทั้งหมด" พระกระแสรับสั่งข้อนี้เป็นที่ ซาบซึ้ง แก่ชาว อเมริกัน ยิ่งนัก หนังสือพิมพ์ในอเมริกาได้ลงข่าวแพร่หลายทั่วไป ทั้งสองพระองค์ประทับอยู่ท่ามกลางคนหนังสือพิมพ์ จนได้เวลาพอสมควรแล้วจึงเสด็จขึ้น

ในคืนวันนั้น ๑๙ น. ฯ พณ ฯ วิลเลี่ยม เอฟ ควินน์ และภรรยาได้ถวายพระกระยาหารค่ำแก่ทั้งสองพระองค์ ณ จวนผู้ว่าราชการรัฐ ฯ มีแขกผู้มีเกียรติได้รับเชิญไปร่วมด้วยประมาณ ๒๐ คน สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเครื่อง ทรง แบบไทย คือทรงพระภูษาจีบยกทอง พระสะไบกรองทองรัดพระองค์ทองประดับหัวนวรัตน์ ทับทรวงเพชรและทอง พระกรประดับเพชร ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ชาวอเมริกันได้เห็นเครื่องแต่งกายสตรีไทยแท้ และได้พากันชมเชยสรรเสริญทั่วกัน เมื่อเสวยพระกระยาหารค่ำแล้ว ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ได้เชิญชวนให้ดื่มอำนวยพรแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา และประชาชนชาวอเมริกา ต่อจากนั้นผู้ว่าราชการรัฐได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงความยินดีที่ได้เสด็จ ฯ มาเยือนรัฐฮาไว มีพระราชดำรัสตอบแล้ว นับว่าเป็นเสร็จพิธีทางการ หลังจากนั้นได้มีวงดนตรีบรรเลง ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ได้

กราบบังคมทูลว่า ได้ทราบมาว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชำนาญในเครื่องดนตรีหลายอย่าง ใคร่จะขอพระราชทานให้ ทรงดนตรี อย่างใด อย่างหนึ่งให้ได้ฟังเป็นเกียรติในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงคาริเนตร่วมกับวงดนตรีที่บรรเลงอยู่นั้นสองสามเพลง ปรากฏว่าผู้ที่มาชุมนุมอยู่ปรบมือโห่ร้องแสดงความปีติยินดีอย่างยิ่ง เมื่อข่าวนั้นปรากฏในวันต่อมาก็มีผู้สรรเสริญกันทั่วไปว่า พระมหากษัตริย์ไทยนั้นมิได้ถือพระองค์ สมกับที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยโดยแท้

พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัวและ สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับ เมือง โฮโนลูลู เพียงสี่ วันแรกเท่านั้น ก็ได้ทรงเรียกร้องความสนใจจากประชาชนทั้งปวง และทรงก่อให้เกิดความเคารพเลื่อมใสในพระองค์ และชาติไทยอย่างจะหาประมาณมิได้

วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๓ เวลา ๙ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินยังศิลปสถานแห่งโฮโนลูลู (Honolulu Academy of Arts) มีผู้โดยเสด็จฯ คือ ผู้ว่าราชการรัฐฮาไวและภรรยา เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย พร้อมด้วยผู้โดยเสด็จในขบวนหลวง อาทิ เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ องคมนตรี สมุหราชองครักษ์และข้าราชการอื่น ๆ ณ ที่นั้น นายโรเบิร์ต พี. กริฟฟิง (Robert P- Griffing) ผู้อำนวยการศิลปสถานและนายฟิลิปส์ อี. สปอลดิง (Philip E. Spalding) รองประธาน กรรมการ ได้มาคอย เฝ้า รับเสด็จอยู่ ณ เชิงบันไดศิลปสถานแห่งนี้ มีศิลปของฮาไวและศิลปของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จัดไว้เป็นห้อง ๆ ตามยุคตามสมัย

ครั้นทอดพระเนตรทั่วแล้ว เวลาประมาณ ๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินด้วยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปยังพระราชวัง อิโอลานี (Iolani Palace)

พระราชวัง นี้เป็น พระราช วังแห่ง เดียว ในดินแดนของสหรัฐอเมริกา และชาวโฮโนลูลูถือว่าเป็นนิมิตดียิ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลก ที่มีพระราชสมภพในสหรัฐอเมริกาได้เสด็จยังพระราชวังนี้ นามพระราชวังคือ "อิโอลานี" นี้เป็นภาษาฮาไวแปลว่า "นกสวรรค์" เคยใช้เป็นพระนามพระเจ้าแผ่นดินฮาไวและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยว กับ พระเจ้า แผ่นดิน หลายอย่าง พระราชวังนี้สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๒๕ เมื่อฮาไวยังเป็นเอกราช มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง พระเจ้ากาลาอัวเป็นผู้สร้างพระราชวังนี้ขึ้น ครั้นสร้างพระราชวังเสร็จได้ ๑๑ ปี ฮาไวก็เกิดการปฏิวัติล้มวงศ์กษัตริย์และต่อมาก็ได้ตกเป็นของสหรัฐอเมริกา สถาปัตยกรรมแห่งพระราชวังนี้เป็นแบบยุโรป ไม่สวยงามเท่าไรนัก ขณะนี้ทางราชการอเมริกาใช้เป็นสำนักงานของผู้ว่าราชการรัฐ และใช้เป็นที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งรัฐฮาไว

เมื่อเสด็จถึง ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ได้นำเสด็จชมห้อง พระโรง อันเคย เป็นที่ เสด็จ ออก ของ กษัตริย์ฮาไวและส่วนอื่น ๆ ของพระราชวัง แล้วจึงเสด็จ ฯ ยังสภานิติบัญญัติของฮาไว อันประกอบด้วยสภาสูง (Senate) และสภาผู้แทนราษฎร (The House of Representative) สมาชิกแห่งสภาทั้งสองได้คอยเฝ้าอยู่พร้อมกัน เมื่อเสด็จถึง ประธานสภา ฯ ได้รับเสด็จฯ

แล้วเชิญเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปยังที่ประทับซึ่งจัดไว้กลางสภา ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสต่อสภา ฯ ทรงแสดงความพอพระราชหฤทัยที่ได้เสด็จมาเยี่ยมรัฐนี้ และทรงขอบใจประชาชนชาวฮาไวที่ได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดี ต่อจากนั้นได้ทรงพระราชดำรัสว่าประชาชนในรัฐฮาไวนั้น ประกอบด้วยชนหลายชาติหลายภาษาส่วนมากก็มาจากประเทศต่าง ๆ ในอาเซีย แต่เมื่อได้มาอยู่ร่วมกันในรัฐนี้ ก็มิได้รังเกียจเดียดฉันท์กันแต่กลับมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในอันที่จะร่วมมือสร้างความเจริญให้แก่ชาติของตน ด้วยเหตุนี้ฮาไวจึงเป็นตัวอย่างอันดีแห่งความสามัคคี และน่าจะเป็นศูนย์แห่งความเข้าใจอันดี ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในตะวันออก ครั้นแล้วได้พระราชทานพรแก่รัฐฮาไว และประชาชนฮาไวทั่วกัน

เมื่อมีพระราชดำรัสจบแล้ว สมาชิกสภา ฯ ทั้งหมดลุกขึ้นยืนปรบมือแสดงความชื่นชมยินดีอยู่เป็นเวลานาน การกระทำเช่นนี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า Standing Ovation ผู้ใดได้รับก็ถือว่าเป็นเกียรติอันสูงสุด

ประมาณเวลา ๑๐.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยผู้โดยเสด็จ ฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งเมืองโฮโนลูลู อันมีนามว่า พิพิธภัณฑ์บิชอป (Bishop Museum) ตามนามของผู้ที่ได้ริเริ่มตั้งพิพิธภัณฑ์นี้ขึ้น ณ พิพิธภัณฑ์นี้ได้ทอดพระเนตรสิ่งของต่าง ๆอันแสดงถึงวัฒนธรรมฮาไว จนได้เวลาพอสมควร แล้วจึงเสด็จ ฯ กลับโดยรถยนต์พระที่นั่งมายังที่ประทับ

เวลา ๑๒.๕๐ น. เสด็จออกจากที่ประทับไปยังบ้านนายเอช. อาเลกซานเดอร์ วอลเกอร์ (H. Alexander Walker) คนสำคัญแห่งรัฐฮาไว และได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ที่นั้น ผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญ มีผู้ที่อยู่ในขบวนเสด็จ ฯ เป็นทางการ ผู้ว่าราชการรัฐฮาไวและภรรยา ข้าราชการและคนสำคัญอื่น ๆ ในรัฐฮาไวอีกหลายท่าน เวลา ๑๔.๓๐ น. เสด็จ ฯ กลับโดยรถยนต์พระที่นั่งเลียบเมือง โฮโนลูลูทอดพระเนตรภูมิประเทศจนเวลา ๑๖ น. เสด็จ ฯ กลับถึงที่ประทับ

ถึงเวลา ๑๘.๔๕ น. เสด็จ ฯ จากที่ประทับไปเสวยพระกระยาหารค่ำ ณ บ้านพัก พลเรือเอก เฟลท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดภาคแปซิฟิค ผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญในคืนนั้น ฝ่ายไทยมีนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พระยาศรีวิสารวาจา องคมนตรี พลเรือเอก หลวงสุรณรงค์ สมุหราชองครักษ์ และหม่อมเจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต ฝ่ายอเมริกามีผู้ว่าราชการรัฐ ฯ และภรรยา เอกอัครราชทูตสหรัฐประจำประเทศไทย และนายทหารอเมริกันที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในกองบัญชาการทหารสูงสุด พลเรือเอก เฟลท์ ได้รับเสด็จ ฯ ทั้งสองพระองค์ ด้วยความชื่นชมยินดีและสนิทสนมอย่างยิ่ง ได้มีการดื่มถวายพระพรและ อำนวยพรแก่ ประธานาธิบดีสหรัฐตามธรรมเนียม พลเรือเอก เฟลท์ ได้กล่าวคำกราบบังคม ทูลแสดง ความยินดี อย่างจริงใจ ที่ได้มีโอกาสรับเสด็จในคราวนี้ และแสดงความชื่นชมในพระบารมี ได้มีพระราชดำรัสตอบขอบใจ แล้วโปรดเกล้า ฯ ให้รัฐมนตรี ฯ นำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมาภรณ์ช้างเผือก พระราชทานแก่พลเรือเอก

เฟลต์ ต่อจากนั้นได้พระราชทานของขวัญเป็นเรือพระที่นั่งศรีสุพรรณหงส์จำลอง แก่กองบัญชาการทหารแปซิฟิค พลเรือเอกเฟลต์ ได้กล่าวคำกราบบังคมทูล รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ในตอนหนึ่งได้กล่าวว่า "ทัพเรือภาคแปซิฟิคขอรับราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามแต่จะมีพระราชประสงค์ทุกประการ"

วันที่ ๑๗ มิถุนายน เป็นวันเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเกาะฮาไว อันเป็นเกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะนี้ ได้เสด็จ ฯ แต่เช้าโดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะ มีผู้ว่าราชการรัฐ ฯ โดยเสด็จไปด้วย ได้ทอดพระเนตรบริเวณป่าสงวนอันเป็นวนอุทยานแห่งรัฐ และทอดพระเนตรภูเขาไฟ และเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ที่นั้นมีประชาชนที่เกาะใหญ่นั้นมาเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนมาก และไม่ว่าจะเสด็จไป ณ ที่ใด ประชาชน ที่มา เฝ้า ชมพระ บารมี นั้นก็ พากัน ปรบมือ แสดงความ ชื่นชมและ โห่ร้อง ถวาย พระพรชัย ทั่วกัน พระบรมราช ปฏิปทา ของทั้งสอง พระองค์ได้ ยังให้บังเกิดความเคารพเลื่อมใสในชนทั้งปวงที่ได้ชมพระบารมี และพระบารมีนั้นได้ส่งเสริมเกียรติแห่งชาติไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐฮาไว อย่างที่มิได้มีผู้ใดได้เคยทำมาก่อน

เวลา ๑๗ น. เสด็จกลับจากเกาะฮาไวถึงที่ประทับ พอถึงเวลา ๑๙ น. เสด็จออกจากที่ประทับไปยัง คฤหาสน์ ของนาย วอลเตอร์ เอฟ ดิลลิงแฮม คหบดีคนสำคัญของโฮโนลูลู ผู้ซึ่งมีอายุประมาณ ๗๖ ปี ท่านผู้นี้และภรรยาได้เคยรับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีเมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะฮาไว และได้เคยเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ยังประเทศไทยด้วย ผู้มีเกียรติฝ่ายไทยที่ได้รับเชิญนั้น เช่นเดียวกับที่บ้านพลเรือเอกเฟลต์ ส่วนฝ่าย อเมริกานั้น มีผู้ว่าราช การรัฐ ฯ และภรรยา พ่อค้าคหบดีในหมู่เกาะฮาไวอีกเป็นจำนวนมาก เมื่อเสวยพระกระยาหารแล้วได้มีการดื่มถวายพระพร เจ้าภาพได้กล่าวสุนทรพจน์ และมีพระราชดำรัสตอบ ได้พระราชทาน ของขวัญ ที่ระลึก แก่นาย ดิลลิงแฮม และภรรยา ต่อจากนั้นได้มีดนตรีบรรเลงเป็นการรื่นเริง ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้ ผู้ว่าราชการรัฐ ฮาไวร้องเพลงให้ผู้ที่มาชุมนุมอยู่นั้นฟัง เพราะได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ นั้นสนใจในการดนตรี และมีเสียงอันไพเราะ ผู้ว่าราชการรัฐ ฯ ก็ได้รับสนองพระราชกระแสด้วยความปลื้มปีติ และได้ร้องเพลงหลายเพลง เป็นที่พอใจผู้ฟังทั่วไป

วันที่ ๑๘ มิถุนายน เวลา ๘ น. เศษ เสด็จพระราชดำเนินจากเมืองโฮโนลูลู โดยเครื่องบินของกองทัพอากาศสหรัฐ ฯ เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังเมืองลอสอันจีลีส (Los Angeles) ในมลรัฐคาลิ-ฟอร์เนียสหรัฐอเมริกาต่อไป ได้มีผู้ไปส่งเสด็จ ฯ เป็นจำนวนมาก และทางการได้ส่งเสด็จ ฯ อย่างเต็มยศเช่นเดียวกับเมื่อเสด็จ ฯ ถึง เมื่อก่อนจะเสด็จ ฯ ขึ้นเครื่องบินราชพาหนะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัส แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ ต่าง ๆ และบรรดาผู้ที่ไปส่งเสด็จ ฯ ว่าตามธรรมเนียมแห่งฮาไวนั้น หากผู้ที่จะจากฮาไวเอาพวงมาลัยที่สวมคออยู่โยนลงทะเล แล้วผู้นั้นก็จะได้กลับมาอีกเป็นแน่นอน ในการที่จะเสด็จ ฯ ไปครั้งนี้ ทรงอาลัยฮาไวและประชาชนฮาไวอยู่มาก มีพระราชประสงค์ที่จะ

ได้เสด็จ ฯ กลับมาอีก พวงมาลัยนั้นก็มีผู้ทูลเกล้า ฯ ถวายแล้วและสวมพระศออยู่ทั้งสองพระองค์ แต่จะทรงโยนลงจากเครื่องบินก็คงจะคิดขัด ฉะนั้นก่อนจะเสด็จ ฯ เข้าภายในเครื่องบินก็จะทรงโยนพวงมาลัยลงมา ขอให้ผู้ที่ชุมนุมอยู่ที่นั้นช่วยกันรับและนำไปทิ้งทะเล เพื่อให้การเป็นไปสมดังพระราชประสงค์ด้วยเถิด พระราชดำรัสนี้ผู้ที่ได้ยินพากันตื้นตันใจ และบังเกิดความอาลัยในสองพระองค์อย่างยิ่ง เมื่อเสด็จ ฯ ถึงประตูเครื่องบินแล้ว ทั้งสองพระองค์ก็ได้ทรงเปลื้องพวงมาลัยจากพระศอ และทรงโยนลงมายังผู้ที่ยืนคอยส่งเสด็จอยู่นั้น ได้มีผู้วิ่งเข้ารับพวงมาลัยนั้นไว้ได้ท่ามกลางเสียงปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอึงมี่.

สหรัฐอเมริกา (๓)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงชนะหัวใจของชนชาวอเมริกัน เมืองโลสอันจีลีสโดยสิ้นเชิง พระราชจริยาวัตรและพระบรมราชปฏิปทาของทั้งสองพระองค์ ยังให้เกิดความภักดีและความเคารพเลื่อมใสอย่างจริงใจในหมู่ชนที่ได้ประสบพบเห็น เกียรติของประเทศไทยได้เข้าอยู่ในระดับสูงยิ่งในสายตาของคนอเมริกัน

เครื่องบินทัพอากาศอเมริกันอันเป็นพระราชพาหนะได้มาจากเมืองโฮโนลูลู ถึงสนามบินกองทัพอากาศออนตาริโอ (Ontario Airport) เวลาประมาณ ๒๐.๓๐ น. ของวันที่ ๑๘ มิถุนายน ตำบลออนตาริโอ เป็นตำบลเล็กอยู่ใกล้เมืองโลสอันจีลิส ในระยะทางโดยรถยนต์ประมาณสองชั่วโมง สนามบินนั้นก็เป็นที่อยู่ห่างไกลชุมนุมชน เวลาที่เสด็จถึงก็เป็นเวลาค่อนข้างดึก แต่ก็ยังปรากฏว่ามีประชาชนชาวอเมริกันพากันไปรับเสด็จ ฯ คอยชมพระบารมีกันแน่นขนัด เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ พระราชดำเนินผ่าน ฝูงชนต่างพากันปรบมือแสดงความชื่นชมยินดี และโห่ร้องถวายพระพรอยู่อึงมี่

เมื่อก่อนเสด็จถึง นายกเทศมนตรีแห่งเมืองออนตาริโอ พร้อมด้วยบุคคลสำคัญแห่งเมืองนั้นได้ไปคอยรับเสด็จอยู่พร้อมกัน ทางฝ่ายไทยมีเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ซึ่งเดินทางล่วงหน้ามาก่อนจากโฮโนลูลู และภรรยากงสุลใหญ่กิติมศักดิ์ไทยแห่งเมืองโลสอันจีลีส และนักเรียนไทยซึ่งศึกษาอยู่ในรัฐคาลิฟอร์เนียอีกประมาณห้าสิบคนเศษ พอเครื่องบินพระที่นั่งเทียบท่าอากาศยานเรียบร้อยแล้วเอกอัครราชทูตไทยได้ขึ้นไปเฝ้า ฯ บนเครื่องบิน แล้วจึงเสด็จ ฯ ลงจากเครื่องบินทั้งสองพระองค์ เอกอัครราชทูตไทย นำนายกเทศมนตรีเมืองออนตาริโอ เข้าเฝ้า ฯ กราบบังคมทูลถวายการต้อนรับ มีพระราชดำรัสตอบตามสมควร แล้วเทพีแห่งสนามบินออนตาริโอถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ต่อจากนั้นผู้แทนนักเรียนไทยในรัฐคาลิฟอร์เนียเข้าเฝ้า ฯ ถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินตามแถวผู้ที่มาคอยรับเสด็จ ฯ เอกอัครราชทูตไทยนำเฝ้า ฯ ทีละคน และมีพระราชปฏิสันถารด้วยทุกคน ยังให้เกิดความปีติยินดีทั่วกัน

จากแถวผู้ที่มารับเสด็จ ฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังแถวนักเรียนไทยซึ่งคอยรับเสด็จอยู่ นักเรียนไทยได้ถวายคำนับพร้อมกัน ด้วยความจงรักภักดี

ได้มีพระราชปฏิสันถารถามทุกข์สุขนักเรียนอยู่เป็นเวลานาน ชนชาวอเมริกันที่ได้เห็นภาพนั้นต่างก็พากันจับใจในความจงรักภักดีของนักเรียนไทย และในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถต่อพศกนิกรของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ก่อนเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งได้ทรงแวะเข้ามายังกลุ่มผู้แทนหนังสือพิมพ์เมืองโลสอันจีลิส และเมืองออนตาริโอ ซึ่งมาคอยรับเสด็จอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้รายงานข่าวนี้ได้กราบบังคมทูลนำหนังสือพิมพ์เข้าเฝ้า ฯ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้แทนหนังสือพิมพ์อย่างเป็นกันเอง และมีพระราชดำรัสตอบคำกราบบังคมทูลถามของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ในการเสด็จพระราชดำเนิน แล้วจึงเสด็จโดยกระบวนรถยนต์พระที่นั่งไปยังที่ประทับ ทางการทหารอากาศอเมริกันได้ส่งนายทหารอากาศชั้นประทวนมาเป็นคนขับรถพระที่นั่ง และรถอื่น ๆ ที่ใช้ในราชการตลอดเวลาที่ประทับอยู่ ณ ที่นั้น

ที่ประทับในคาลิฟอร์เนียนั้น อยู่ ณ ตำบลลาแวร์น (La Verne) เมืองอัปแลนด์ (Upland) อยู่นอกเมืองโลสอันจีลิส ออกไปโดยระยะทางรถยนต์ประมาณสองชั่วโมง ตัวที่ประทับเป็นบ้านสองชั้นไม่ใหญ่โตนักตั้งอยู่บนเขา บริเวณโดยรอบมีสนามหญ้าและสวนดอกไม้พอสมควร และโดยรอบนอกเป็นสวนส้ม ที่ประทับนี้เป็นของนายเฮนรี่ เคอร์น (Henry Kearns) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ของสหรัฐ เจ้าของได้ถวายให้เป็นที่ประทับ และสำหรับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอประทับอยู่เป็นเวลาหนึ่งเดือน ระหว่างที่เสด็จ ฯ ไปยังที่อื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกา ณ ที่ประทับนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอจะได้ประทับอยู่เป็นเวลาหนึ่งเดือน ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมสหรัฐอเมริกาเป็นทางการ ขณะนี้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ทรงพระสำราญดี

ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน เป็นวันอาทิตย์ ไม่ทรงมีราชการอย่างใด ได้ทรงพักผ่อน ณ ที่ประทับทั้งสองพระองค์ หลังจากพระราชกรณียกิจอย่างมากมายในโฮโนลูลู และหลังจากที่ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินมาในระยะทางอันไกล รุ่งขึ้นในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ทางราชการสหรัฐอเมริกาถือว่ายังเป็นวันส่วนพระองค์อยู่ มิได้มีหมายกำหนดการ ในตอนเช้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยข้าราชบริพารเสด็จยังโรงกลั่นน้ำมันของบริษัทแสตนดาร์ดแวคัม ณ เมืองทอแรนซ์ (Torrance) ตามคำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จ ฯ ของบริษัท และในตอนกลางวันได้เสด็จเสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งนายโดนัลด์ ดักลาสจูเนียร์ (Donald Douglas Junior) จัดถวาย แล้วจึงเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรกิจการของบริษัทอากาศยานดักลาส (Douglas Aircraft Company) ต่อไป ทรงสนพระราชหฤทัยในยานจรวดซึ่งบริษัทผลิตขึ้น และเจ้าหน้าที่บริษัทได้กราบบังคมทูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับยานจรวด

ในวันเดียวกันนั้น สมเด็จฯพระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ เป็นส่วนพระองค์ไปยังเมืองปาซาเดนา (Pasadena) ซึ่งอยู่ไม่ไกลที่ประทับ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ภัตตาคารจีน พร้อมด้วยผู้โดยเสด็จ ฯ อย่างสามัญชน แล้วจึงเสด็จขึ้นห้างขายสรรพสินค้าชื่อบุลลอคส์ (Bullocks) โดยมิได้มีผู้ใด

ทราบล่วงหน้า เพียงครู่เดียวประชาชนที่อยู่ในร้านก็ทราบว่าเป็นสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ต่างพากันเลิกซื้อขายคอยชมพระบารมีกันอยู่ทั่วไป ต่างพากันสรรเสริญพระศิริโฉมและพระราชจริยาวัตรอันงดงามอยู่ทั่วกัน ประชาชนจำนวนมากได้ถวายความเคารพเป็นอย่างดียิ่ง ต่างพากันอยู่ในอาการสำรวมทั้งสิ้น

วันที่ ๒๑ มิถุนายน เป็นวันที่ทางราชการสหรัฐถือว่าเสด็จ ฯ เยี่ยมเมืองโลสอันจีลิสเป็นทางการ ในตอนเช้าเวลาประมาณ ๑๐ น. เศษ ได้เสด็จเยี่ยมฮอลลีวู้ดอันเป็นที่ตั้งโรงถ่ายภาพยนตร์ขนาดใหญ่ของบริษัททำภาพยนตร์ต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา ได้เสด็จเยี่ยมโรงถ่ายภาพยนตร์พาราเมานท์ (Paramount Studios) เป็นแห่งแรก นายวาย แฟรงค์ ฟรีแมน (Y. Frank Freeman) ประธานสมาคมผู้สร้างภาพยนตร์ และประธานบริษัทพาราเมานท์ และนายแจ็ค คาร์ป (Jack Karp) รองประธานบริษัทพาราเมานท์ได้คอยรับเสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของบริษัท เมื่อเสด็จถึงแล้วก็ได้นำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรที่ถ่ายทำหนังในโรงถ่ายต่าง ๆ พร้อมด้วยกราบบังคมทูลถวายคำอธิบายเกี่ยวกับการสร้างภาพยนตร์โดยทั่วไป เมื่อได้ทอดพระเนตรกิจการพอสมควรแล้ว เจ้าหน้าที่ได้เชิญเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรการถ่ายภาพยนตร์เรื่องใหญ่ แสดงนำโดยนายเอลวิส เพรสลีย์ (Elvis Presley) ผู้เป็นดาราภาพยนตร์มีชื่อเสียงในอเมริกาในขณะนี้ และได้นำนายเอลวิส เพรสลีย์เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

เวลาประมาณ ๑๓ น. ได้เสด็จเสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งทางสมาคมผู้สร้างภาพยนตร์จัดถวาย ณ ภัตตาคารในโรงถ่ายภาพยนตร์พาราเมานท์ มีกรรมการสมาคมและข้าราชบริพารที่ตามเสด็จ พร้อมด้วยดาราภาพยนตร์บางคนร่วมโต๊ะเสวยด้วย เมื่อเสวยแล้ว นายฟรีแมนได้กล่าวสุนทรพจน์ แสดงความชื่นชมยินดีที่ได้รับเสด็จ ฯ พร้อมกับได้เน้นถึงมิตรภาพระหว่างไทยกับอเมริกา แล้วจึงเชิญชวนให้ผู้ที่มาชุมนุมอยู่นั้นดื่มถวายพระพร ต่อจากนั้นได้มีพระราชดำรัสตอบขอบใจสมาคมและบริษัทพาราเมานท์ ทรงยินดีที่ได้มาทอดพระเนตรกิจการในวันนี้ และตรัสถึงน้ำใจของประชาชนชาวไทยซึ่งรักเสรีภาพและอิสรภาพซึ่งด้วยเหตุนี้จึงมีใจเป็นมิตรต่อประชาชนชาวอเมริกาซึ่งรักเสรีภาพเช่นเดียวกัน ภาพยนตร์เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติต่าง ๆ ความรับผิดชอบของผู้สร้างภาพยนตร์จึงมีอยู่มาก เพราะชนทั่วโลกจะรู้จักอเมริกาในทัศนะอย่างไรก็อยู่ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ในอเมริกา ได้มีพระราชดำรัสถึงภาพยนตร์เรื่อง "The King and I" ว่า

"ข้าพเจ้าขอปรารภกับท่านอย่างเป็นกันเองระหว่าง The King and you ถึงเรื่อง The King and I ถึงแม้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้จะสร้างขึ้นด้วยเจตนาอันดี และแสดงได้อย่างเยี่ยมก็ตาม ที่ข้าพเจ้าอาจกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้ก่อให้เกิดความกระเทือนใจในประเทศของข้าพเจ้า และถ้าหากว่าได้ฉายให้คนชมก็อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีขึ้นในระหว่างทั้งสองประเทศ ทั้งนี้เพราะคนไทยเป็นผู้ที่มีความเคารพในพระมหากษัตริย์ของตน และย่อมไม่ปรารถนาที่จะเห็นพระมหากษัตริย์ของเขาถูกนำมาแสดงเป็นตัวตลก

"ข้าพเจ้าได้ชมภาพยนตร์เรื่องนี้แล้ว ในทางส่วนตัวเห็นว่าเป็นภาพยนตร์ที่สนุกและหรูหราดี ข้าพ-

เจ้าอาจแนะนำให้คนอื่นได้ชมด้วยก็ได้ ถ้าหากข้าพเจ้ามิได้รู้ถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และมิได้ตระหนักถึงจิตใจ และความ รู้สึกอันแท้จริง แห่งประชาชนของข้าพเจ้า

"อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ยังมีประโยชน์ในทางประชาสัมพันธ์ให้แก่ประเทศไทย เพราะได้ทำให้ ประชาชนใน ประเทศ ของท่าน รู้จักนาม แห่งประเทศไทยมากขึ้น..."

เมื่อจบพระราชดำรัสแล้ว ได้มีผู้ปรบมือแสดงความชื่นชมยินดี อย่างยิ่งที่ได้ มีพระราช ดำรัสโดยเปิดเผยในเรื่องซึ่งทางอเมริกาเห็นเป็นข้อควรหนักใจ นายฟรีแมนได้ลุกขึ้นกราบบังคมทูลอีกครั้งหนึ่ง ขอพระราชทานอภัยโทษในนามของผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนั้น ซึ่งได้กระทำไปโดยเจตนาดี แต่เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงมีเรื่องที่ไม่บังควรอยู่ในภาพยนตร์ด้วย ทางผู้สร้างภาพยนตร์รู้สำนึก ในพระมหากรุณาธิคุณที่มิได้ทรงถือผิดในผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ นายฟรีแมนได้ยืนยันในความเคารพของฮอลลีวู้ด ที่มีในพระมหากษัตริย์ไทย และในเจตนาดีที่มีต่อประชาชนชาวไทย ขอกราบบังคมทูลว่าต่อไปนี้ หากมีพระราชประสงค์อย่างใดจะขอปฏิบัติตามพระราชประสงค์ทุกประการ และถ้าหากว่าจะเสด็จพระราชดำเนินมาอีกก็ดี หรือจะโปรดเกล้าให้ผู้ใดมาเยี่ยมฮอลลีวู้ดอีกก็ดี จะขอรับเสด็จ หรือต้อนรับ ผู้นั้นจนสุดความสามารถ ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ บรรดากรรมการสมาคม ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ปรบมือ สนับสนุนคำกราบบังคมทูลของนายฟรีแมนอย่างหนักแน่นพร้อมกัน ต่อจากนั้นได้ พระราชทานของขวัญ เป็นหีบถมแก่สมาคม และหนังตลุงหลายตัวแก่นายฟรีแมนเป็นที่ระลึก

เวลา ๑๕.๑๕ น. ได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานสัมภาษณ์ แก่หนังสือพิมพ์ ณ ที่ ซึ่งจัดไว้ ภายในโรงถ่ายภาพยนตร์นั้น ทั้งสองพระองค์ได้มีพระราชดำรัสตอบคำกราบ บังคมทูลถามของ คณะผู้แทนหนังสือพิมพ์โดย พระราช อัธยาศัย เป็นกันเอง และ เปิดเผยเป็นที่ชื่นชมพอใจทั่วกัน หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งได้กราบบังคมทูลถามว่าการเสด็จมาครั้งนี้จะทรงขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอย่างไรหรือไม่ มีพระราชดำรัสตอบว่า

" เราไม่ได้มาเพื่อขอความช่วยเหลือ จากท่านแต่อย่างใดทั้งสิ้น แต่เราเป็นผู้นำเอามิตรภาพและความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยมาให้แก่ท่าน"

พระราชดำรัสนี้ เป็นเกียรติยศ แก่ประเทศไทยอย่างยิ่ง และบรรดาชาวอเมริกันที่ได้ ยินหรือได้อ่านในหนังสือพิมพ์ต่างพากันพอใจและบังเกิดความเคารพเลื่อมใสทั่วกัน

เวลา ๑๘.๓๐ น. ได้มีการสโมสรสันนิบาตที่สโมสรคาลิฟอร์เนียในนครโลส อันจีลีส (California Club Los Angeles) มีผู้มีเกียรติในนครนี้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทมากด้วยกัน ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่มาเฝ้า ฯ แต่ละคน จนทั่วถึงแล้ว จึงเสด็จ ฯ ยังโรงแรมบิลต์มอร์ (Biletmore Hotel) ในงานถวายพระกระยาหารค่ำ ซึ่งนครโลส อันจีลีส (City of Los Angeles) และคณะมนตรีแห่งกิจการของโลก (World Affair Council) ได้จัดถวาย มีผู้ไปชุมนุมในงานนี้ประมาณ ๒,๓๐๐ คนเศษ ซึ่งนับว่ามากเป็นประวัติการณ์ หลังจากได้มีการดื่มถวายพระพรแก่ประธานาธิบดีสหรัฐแล้ว นายกเทศมนตรีแห่งนครโลสอันจีลีสได้ กล่าว คำบังคมทูล ต้อนรับ แสดงความ ชื่นชม ยินดี

นายกเทศมนตรีได้กล่าวว่า นครโลสอันจีลีสได้เคยต้อนรับประมุขแห่งประเทศอื่นและคนสำคัญ ๆ ต่าง ๆ มามากหลายแล้ว แต่มิได้เคยรู้สึกชื่นชมยินดีเหมือนคราวนี้ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรก และพระองค์เดียวที่มีพระราชสมภพในสหรัฐอเมริกา ตามธรรมดาของนครใหญ่ ๆ นั้น เมื่อมีอาคันตุกะผู้มีเกียรติมาถึงก็มักจะมอบกุญแจทองให้เป็นที่ระลึก แต่นครโลสอันจีลีสไม่มีกุญแจ จึงขอทูลเกล้า ฯ ถวาย สมุดภาพ เล่มหนึ่งเป็นที่ระลึก หลังจากนั้นนายโรเบิร์ตมิงเคลอร์ (Robert Minkler) ประธานคณะมนตรีกิจการโลกได้กล่าวสุนทรพจน์แนะนำให้ผู้ที่มาชุมนุมรู้จักเมืองไทยโดยทั่วไปแล้วจึงมีพระราชดำรัสตอบ

พระราชดำรัสนั้นจับใจผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง คนพันเศษได้ปรบมือโห่ร้องแสดงความชื่นชมเป็นระยะ ๆ มิได้ขาด ได้มีพระราชดำรัสว่า ทรงมีความรู้สึกเป็นพิเศษในสหรัฐอเมริกา เพราะเป็น "บ้านเกิด" ของพระองค์ เมื่อก่อนจะเสด็จ ฯ มานี้ แม้มีผู้ใดกราบบังคมทูลถามว่าจะเสด็จ ฯ ไปอเมริกาหรืออย่างไร ก็มิได้เคย มีพระราชดำรัสตอบว่า จะเสด็จ ฯ "ไป" อเมริกาเลย แต่มีพระราชดำรัสตอบว่าจะเสด็จ "กลับ" อเมริกาทุกครั้ง เมืองโลสอันจีลีสกับกรุงเทพ ฯ พระมหานครก็มีความใกล้เคียงกันเป็นพิเศษ เพราะมีนามว่าเป็นเมืองของเทวดาเหมือนกัน ทรงพอพระราชหฤทัยที่เมืองนี้ไม่มีกุญแจ เพราะกุญแจทองคำนั้นนครอื่น ๆ ได้ทูลเกล้าถวายมาแล้วหลายแห่ง การที่ได้ทรงรับกุญแจนั้น กลับทำให้ข้องพระราชหฤทัย ว่าทรงเป็นคนนอก จึงต้องทรงรับกุญแจไว้ไขเข้าไปในเมือง เมื่อเสด็จ ฯ เข้าเมืองในลักษณะนี้แล้ว ก็ไม่สบายพระราชหฤทัยเหมือนกับว่าเสด็จ ฯ แอบแฝงเข้าไปในบ้านของผู้อื่น เมื่อเมืองนี้ไม่มีกุญแจจึงเสด็จ ฯ เข้ามาโดยเปิดเผย และถ้าแม้ว่าพระราชหฤทัยนั้นมีกุญแจดั่งอยู่ สมุดภาพที่นายกเทศมนตรีได้ทูลเกล้า ฯ ถวายนี้ ก็จะเป็นกุญแจเปิดเข้าไปในพระราชหฤทัย และจะเป็นเครื่องเตือนพระราชหฤทัยให้ระลึกถึงเมืองโลสอันจีลีสอยู่เป็นนิจ เมืองโลสอันจีลีสกับกรุงเทพ ฯ นั้นสร้างขึ้นในระยะเวลาใกล้กัน เมืองโลสอันจีลีสสร้างเมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๑ และกรุงเทพ ฯ สร้างใน ค.ศ. ๑๗๘๒ ทั้งสองเมืองนี้จึงเป็นเมืองพี่เมืองน้องกัน เมื่อเมืองทั้งสองนี้เป็นเมืองมารดาของแต่ละฝ่าย ชาวโลสอันจีลีสและพระองค์เอง รวมทั้งชาวกรุงเทพ ฯ ทั้งหลายจึงถือเป็นลูกพี่ลูกน้องกันได้ ต่อจากนั้นได้มีพระราชดำรัสถึงความจำเป็นที่ประชาชาติต่าง ๆ ในโลกจะต้องมีความเข้าใจดีต่อกัน เพราะความเข้าใจดีนั้นไปสู่มิตรภาพและสันติภาพอันถาวรแห่งโลก เมื่อจบพระราชดำรัสแล้ว ผู้ที่มาชุมนุมอยู่ทั้งหมดได้ลุกขึ้นยืนและปรบมือโห่ร้อง แสดงความชื่นชมโสมนัสอยู่เป็นเวลานาน เหมือนคน ๆ เดียวกันอย่างไม่เคยปรากฏมาแต่ก่อน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ระหว่างที่มีพระราชดำรัสอยู่นั้น นายกเทศมนตรีแห่งนครโลสอันจีลีส ได้บังเกิดความปีติตื้นตันใจและจับใจในพระราชดำรัส ถึงกับหลั่งน้ำตาต่อหน้าสาธารณชน นายกเทศมนตรีคนเดียวกันนี้ได้กล่าวสุนทรพจน์โจมตี นายครุสชอฟนายกรัฐมนตรีแห่งสหภาพโซเวียต เมื่อครั้งท่านผู้นั้นมาเยี่ยมโลสอันจีลีส จนถึงกับเกิดโทสะและกล่าวว่าจะกลับรุสเซียทันที

หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ในโลสอันจีลีสได้ลงข่าวเกี่ยวกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ

บรมราชินีนาถด้วยความเคารพอย่างสูง และความชื่นชมมิได้ขาดทุก ๆ วันตลอดเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่ประทับอยู่ณที่นั้น ในวันต่อๆมาได้เสด็จประพาสดิสนีย์แลนด์ ได้เสด็จ ฯ เสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่งมีผู้มีเกียรติจัดถวาย และงานสโมสรสันนิบาตซึ่งกงสุลใหญ่กิติมศักดิ์ได้จัดให้มีขึ้น และได้เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรฐานทัพอาวุธจรวดของอเมริกาอีกด้วย ทุกแห่งเจ้าหน้าที่และประชาชนได้รับเสด็จ ฯ ด้วยความชื่นชมโสมนัสเป็นล้นพ้น ณ ฐานทัพอาวุธจรวดนั้น ทางราชการทหารได้นำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรทุกแห่ง แม้ในที่ซึ่งถือเป็นความลับที่สุดก็เชิญเสด็จ ฯ เข้าไปทอดพระเนตรเฉพาะพระองค์ มิให้ผู้อื่นติดตามเข้าไป แต่มิได้ปิดบังสิ่งใดแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลยแม้แต่อย่างเดียว ประมุขแห่งรัฐอื่นซึ่งเคยมาเยี่ยมสหรัฐอเมริกา มิได้เคยได้รับความสนิทสนมไว้วางใจถึงเพียงนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ต้องสลดพระราชหฤทัยอย่างยิ่งเมื่อทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า นายวรรณบูล ..... ช่างถ่ายภาพยนตร์กรมประชาสัมพันธ์ในขบวนเสด็จ ฯ ได้ถึงแก่กรรมลงโดยปัจจุบัน ขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ได้มีพระราชดำรัสชมเชยนายวรรณบูล หลายอย่างหลายประการแล้วมีพระราช กระแสรับสั่งให้ เอกอัครราชทูตไทย จัดการฌาปนกิจศพนายวรรณบูลอย่างดีที่สุด ทั้งสองพระองค์ได้พระราชทานพวงมาลาไป เป็นเครื่องสักการะศพนายวรรณบูล และได้มีการฌาปนกิจศพอย่างสมเกียรติในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ณ ฌาปนสถานแห่งเมืองอัปแลนด์ (Upland Crematorium) ได้มีคนไทยไปร่วมงานประมาณ ๔๐ คนเศษ รวมทั้งนักเรียนไทยในภาคนั้นหลายคน เมื่อเสร็จการฌาปนกิจแล้วบริษัทสโตร์ฟิวเนอรัล โฮม (Store Funeral Home) ซึ่งได้รับจ้างจัดการศพนายวรรณบูล ได้ยกค่าบริการทั้งสิ้นเป็นเงิน ๓๖๓ ดอลล่าร์ ทูลเกล้า ฯ ถวายไม่คิดเก็บ บริษัท ขอทำให้เปล่า เพื่อเป็นการแสดงความ ตระหนักในการที่ต้องสลดพระราชหฤทัย และเพื่อมิตรภาพระหว่าง ประชาชน ชาวอเมริกา และ ประชาชนชาวไทยอีกด้วย

อนึ่ง ผู้เขียนรายงานข่าวนี้ มีราชการที่จะต้องปฏิบัติหลายอย่าง ไม่มีเวลาพอที่จะเขียนรายงานโดยละเอียด จึงขอยกแต่เรื่องที่สำคัญมาพรรณนา รายละเอียดอื่น ๆ นั้น ทางสำนักงานแถลงข่าวอเมริกันได้ส่งเข้ามาดังที่ทราบกันอยู่ ข้อความเหล่านี้จึงต้องถือว่าเป็น บทความ เบื้องหลังข่าว ซึ่งช้ากว่า เนื้อข่าวเป็นธรรมดา

สหรัฐอเมริกา (๔)

รัฐบาลอเมริกัน และประชาชน ชาวกรุงวอชิงตันได้รับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ และถวายความเคารพเทอดทูลอย่างมิได้เคยกระทำให้แก่ผู้ใดมาก่อน การรับเสด็จ ฯ และพิธีการต่าง ๆ ซึ่งทางรัฐบาลได้จัดขึ้น การเสนอข่าวทางหนังสือพิมพ์ และการเสนอข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ ตลอดจนความสนใจและความชื่นชมโสมนัส ของประชาชนใน วอชิงตันล้วนแล้วแต่ยิ่งใหญ่เป็นพิเศษ ใหญ่ยิ่งกว่าประมุขแห่งรัฐอื่น ๆ หลายรัฐเคยได้รับ และไม่น้อย

ไปกว่าประมุขแห่งรัฐที่เป็นมหาอำนาจเคยได้รับมาแล้วเลย แต่ความชื่นชมยินดีของประชาชนที่ได้ชมพระบารมีนั้น ดูเหมือนจะมีมากเป็นพิเศษยิ่งกว่าครั้งใด ๆ

รายงานฉบับนี้ผู้รายงานจะไม่พยายามเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งได้ส่งเข้ามายังกรุงเทพ ฯ แล้ว แต่จะได้เสนอเบื้องหลังแห่งข่าวการรับเสด็จ ฯ ณ วอชิงตันจากแง่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเท่าที่เห็นว่าเป็นพิเศษดังต่อไปนี้

ทางด้านรัฐบาลสหรัฐอเมริกา การรับเสด็จได้มีลักษณะเป็นพิเศษอยู่หลายอย่าง ซึ่งทางรัฐบาลไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการรับเสด็จ ฯ พระราชาธิบดีจากต่างประเทศ หรือในการต้อนรับประมุขแห่งรัฐใด ๆ การรับเสด็จ ฯ ที่สนามบินนั้นทำเป็นพิธีเต็มยศใหญ่ตามธรรมเนียมของสหรัฐ มีทหารกองเกียรติยศทั้งสามกองทัพ คือทัพบก เรือ อากาศ และมีกองเกียรติยศอันประกอบด้วยทหารถือธงไชยเฉลิมพลของอเมริกาล้วน ๆ อีกกองหนึ่ง รวมเป็นสี่กองด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีทหารยืนรายไปตามหน้าตึกสนามบินอีก ๕๐ คน แต่ละคนถือธงแห่งรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐคนละธงจนครบ ๕๐ รัฐ นอกจากนั้นก็มีผู้มีเกียรติอันได้แก่ประธานาธิบดี คณะรัฐบาล หัวหน้าคณะทูตานุทูต และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งไทยและอเมริกันคอยรับเสด็จอยู่เนืองแน่น พอเครื่องบินพระที่นั่งอันเป็นเครื่องบินประจำตำแหน่งประธานาธิบดีชื่อโคลัมไบน์ที่ ๓ (Columbine III) เข้าเทียบแล้ว ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้เข้าไปรับเสด็จลงจากเครื่องบิน และเชิญเสด็จขึ้นบนที่ยกพื้นอันได้จัดไว้เพื่อทรงรับความเคารพ บนยกพื้นนั้นมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและอเมริกา และข้าราชการผู้ใหญ่อื่น ๆ อีกบางท่าน เมื่อเสด็จขึ้นประทับแล้ว กองทหารแตรเดี่ยวจึงเป่าประโคมที่เรียกว่าแฟนแฟร์ (Fan fare) ก่อนแล้วแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติอเมริกา ระหว่างนั้นกองทหารยิงปืนใหญ่ถวายความเคารพ ๒๑ นัด เสร็จแล้วประธานาธิบดีจึงเชิญเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงจากยกพื้น ทรงพระราชดำเนินตรวจแถวทหารกองเกียรติยศทั้งหน้าและหลังแถวทั่วแล้ว ประธานาธิบดีได้กราบบังคมทูลแสดงความยินดีต้อนรับ มีพระราชดำรัสตอบแล้ว จึงเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งซึ่งปักธงไทยและธงชาติอเมริกา รถนั้นเป็นรถเปิดประทุน ประธานาธิบดีขึ้นนั่งกลาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับด้านขวา สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถประทับด้านซ้าย แล่นไปเป็นกระบวนแห่มีรถข้าราชบริพารตามเสด็จ และรถจักรยานยนต์ตำรวจนำหน้าและแซงตลอดขบวน เมื่อเสด็จถึงนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องแบบขาวทหารบก ระหว่างทางตั้งแต่สนามบินจนถึงที่พักแขกเมือง ชื่อแบลร์เฮาส์ (Blair House) ซึ่งทางรัฐบาลจัดถวายเป็นที่ประทับ มีประชาชนมาชมพระบารมีประมาณ ๗๕,๐๐๐ คน ซึ่งนับว่ามากสำหรับกรุงวอชิงตัน ตลอดทางเสด็จทางการได้ติดธงชาติอเมริกา และธงประจำเขตโคลัมเบีย (District of Columbia) อันเป็นที่ตั้งเมืองหลวงรายทางโดยตลอดพร้อมด้วยผ้ามีหนังสือไทยว่า "ขอให้ทรงพระเจริญ" แขวนเป็นระยะ ๆ อนึ่งตั้งแต่วันเสด็จ ฯ ถึง จนถึงวันเสด็จ ฯ จากกรุงวอชิงตันสถาน

ที่ราชการทั้งหมด และบรรดาห้างร้านต่าง ๆ เป็นส่วนมาก ต่างพากันประดับประดาสถานที่และห้างร้านด้วยธงไทยและธงชาติอเมริกาคู่กัน ดูหนาตากว่าที่เคยปรากฏมาในการรับแขกเมืองคราวอื่น ๆ

เมื่อรถพระที่นั่งถึงที่ประทับแล้ว ประธานาธิบดีได้ลงจากรถและตามเสด็จขึ้นไปส่งถึงบนที่ประทับ ทั้งนี้เป็นกรณีพิเศษ ตามปกติในการรับแขกเมืองนั้น ประธานาธิบดี จะนั่งรถมาส่ง ถึงที่พัก เมื่อแขกเมือง ลงจากรถแล้วประธานาธิบดีก็จะอำลาและนั่งรถต่อไป มิได้เคยขึ้นมาส่งผู้ใดถึงบนที่พักนั้นเลย ทางราชการอเมริกา ถือว่า ประธานาธิบดี ได้ถวาย พระเกียรติ และความเคารพ เป็นอย่างสูง กว่าที่เคยให้ แก่ผู้ใด มาก่อน ณ ห้องรับแขกในที่ประทับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับประธานาธิบดีด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีอยู่ครู่หนึ่ง แล้วจึงโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรีบรมราชวงศ์แก่ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ครั้นแล้วประธานาธิบดีจึงได้กราบถวายบังคมลากลับ

ผู้รายงานข่าวนี้ได้ยืนอยู่นอกห้อง และเมื่อประธานาธิบดีออกมาพร้อมด้วยเครื่องราชอิสริยาภรณ์ก็ได้อยู่ในระยะใกล้ชิด ได้เห็นว่าประธานาธิบดีมีความชื่นชมยินดีอย่างจริงใจที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ท่านได้กล่าวกับบรรดาข้าราชการอเมริกัน ซึ่งยืนเรียงรายอยู่ ณ ที่นั้นอย่างร่าเริงว่า ในชีวิตของท่าน ๆ ไม่เคยเห็นสิ่งใด ที่สวยงามถึงเพียงนี้ (I have never seen anything so beautiful in all my life) แล้วได้เปิดหีบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ออก ให้บรรดาข้าราชการเหล่านั้นชมโดยทั่วกันก่อนที่จะจากไป

ท่าน ประธานาธิบดี ไอเซนฮาวร์ เป็นบุคคล ที่สุภาพน่าเคารพ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตองเช่นเดียวกับชาวอเมริกันส่วนมาก และเป็นผู้ที่มีนิสัยรื่นเริงเปิดเผยตรงไปตรงมา เป็นมิตรกับชนทุกชั้น เมื่อท่านไปรับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สนามบิน ท่านก็ได้กล่าวคำกราบบังคมทูลด้วยปากเปล่ามิได้อ่านสุนทรพจน์ แสดงความยินดีที่ได้เสด็จ ฯ มาเยือนสหรัฐพร้อมด้วยแสดงความหวังว่าจะได้ทรงศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอเมริกาอย่างใกล้ชิด ความจริงก่อนเสด็จ ฯ ถึงกรุงวอชิงตัน บังเอิญเป็นคราว ที่ท่านประธานาธิบดี จะต้องปราศรัยกับประชาชนทั่วประเทศทางวิทยุและโทรทัศน์ ท่านก็ได้ถือโอกาสนั้นบอกประชาชนไว้ล่วงหน้าแล้วว่า ในวันรุ่งขึ้นสหรัฐอเมริกาจะได้รับเกียรติอย่างสูงที่จะได้รับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แห่งประเทศไทยเป็นทางการ ในพระราชดำรัสตอบประธานาธิบดีที่สนามบินนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงอ่านพระราชดำรัส แต่มีพระราชกระแสรับสั่งด้วยพระโอษฐ์เปล่าทำนองเดียวกับประธานาธิบดี และด้วยวิธีเปิดเผยและเป็นกันเองเช่นเดียวกันได้มีพระราชดำรัสว่า พอพระราชหฤทัยยิ่งนักที่ได้เสด็จ ฯ มาอเมริกา เพราะในประการแรก ประชาชนชาวไทยได้มอบหมายให้ทรงนำมิตรภาพและเจตนาดีมาให้แก่ประชาชนชาวอเมริกา จึงทรงถือว่าการนี้เป็นพระราชภาระกิจอันสำคัญ ในประการที่สอง เนื่องจากมีพระราชสมภพในสหรัฐอเมริกา อเมริกาจึงมีความหมายเป็นพิเศษในพระราชหฤทัย เพราะคนไทยนั้นย่อมมีใจรักใน “บ้านเกิด

เมืองนอน" อยู่ทั่วกัน อเมริกาซึ่งเป็น "บ้านเกิด" ของพระองค์ จึงเท่ากับ เป็นเมือง มารดร ของ พระองค์ ครั้งหนึ่ง แต่ถึงแม้ว่าชนชาติทั้งสองจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่แตกต่างกันมากก็ตามที่ สิ่งที่มีอยู่ร่วมกันและเหมือนกันก็มีอยู่มิใช่น้อย เป็นต้นว่าคนไทยชอบชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ อย่างคนในอเมริกา แม้แต่การแต่งกายก็นิยมแบบตามสบายอย่างเดียวกัน คนไทยชอบกินของต่าง ๆ ในระหว่างเวลาอาหารต่างมื้อ ได้ทอดพระเนตรเห็นว่า คนอเมริกันนั้นชอบกินข้าวโพดคั่วและของกินเล่นต่าง ๆ ระหว่างเวลาอาหารเช่นเดียวกับคนไทย คนอเมริกันเรียกการกินเหล่านี้ว่า "สะแน็ค" (Snack) ซึ่งคนไทยนิยมมาก ของอย่างหนึ่งซึ่งคนอเมริกันชอบกินได้แก่บะหมี่น้ำ (Noodle soup) คนไทยก็มี แต่สิ่งสำคัญซึ่งชนทั้งสองชาติมีร่วมกัน และเป็นชีวิตจิตใจเสมอกันนั้น ก็คือเอกราชและเสรีภาพ พระราชดำรัสนี้ถึงแม้จะสั้นก็เป็นที่จับใจผู้ฟังทั่วกัน หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้ลงข่าวสรรเสริญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่ามิได้ทรง ปฏิบัติเป็นพิธีหรือ เป็นทางการ อย่างจืดชืดเช่นประมุขแห่งรัฐอื่น ๆ ที่ได้มาเยี่ยมประเทศนี้ แต่ทรงปฏิบัติอย่างงดงามเป็นกันเอง ชวนให้คนอเมริกันบังเกิดความเคารพเลื่อมใส และพระราชดำรัสนั้นจับใจผู้ฟังมากกว่า สุนทรพจน์ของผู้อื่น ที่เคยได้ ยินกันมา เพราะ เป็นพระราชดำรัส ที่ออก มาจาก พระราช หฤทัย ด้วยพระบรมราช ปฏิปทาอันควรแก่ บริษัทในทุกกรณี และพระ บรมราช จริยาวัตร อันงดงามแห่ง ทั้งสองพระองค์ดังนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระ บรมราชินีนาถ จึงทรงยังให้ เกิดความ ปีติยินดีและความ เคารพเลื่อมใสใน หมู่ชน ทั้งปวงที่ได้ประสบพบเห็นไม่ว่าจะเสด็จ ฯ ไปในที่ใด บรรดาคนไทยที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาต่างพากันได้รับเกียรติ ได้รับการยกย่องจากชาวอเมริกาทั่วกันในครั้งนี้ด้วยเดชะพระบารมีและต่างพากันชื่นชมโสมนัสและรู้สึก สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้า ฯ

ในคืนวันที่ ๒๙ มิถุนายน อันเป็นวันที่เสด็จ ฯ ถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ยังทำเนียบขาว ในการเสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่งประธานาธิบดีและภรรยาจัดถวาย เมื่อเสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งถึงหน้าทำเนียบขาว ประธานาธิบดีได้มารับเสด็จ ฯ ถึงบันไดหน้าทำเนียบ การปฏิบัติเช่นนี้มิได้เคยมีมาก่อนในแบบแผนของทำเนียบขาว ตามปกติประธานาธิบดีและภรรยาจะยืนคอยต้อนรับแขกเมืองไม่ว่าจะเป็นใครอยู่ในห้องภายในทำเนียบเพิ่งจะได้ มาทำพิเศษนอก เหนือจากแบบ แผนเมื่อ ครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จครั้งนี้เท่านั้น งานนี้ได้เป็นไปโดยเรียบร้อยสมพระเกียรติทุกประการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับประธานาธิบดีและภรรยาอย่างสนิทสนม ซึ่งทั้งสองก็ได้สนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยความเคารพรักอย่างใกล้ชิด ท่านประธานาธิบดีได้ กราบบังคมทูล ขอพระราชทาน ตำราทำบะหมี่น้ำแบบไทย เพราะท่านสนใจในการทำครัว และกราบบังคมทูลว่า บรรดาหลานเล็ก ๆ คอยเรียกร้องให้ทำอาหารแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ วิธีทำบะหมี่น้ำนี้ โปรดเกล้า ฯ พระ ราช ทาน แก่ประธานาธิบดีในโอกาสต่อมา คือเมื่อพระราชทานเลี้ยงตอบประธานาธิบดี ในคืนนั้นประธานาธิบดีได้ทูลเกล้าถวายอิสริยาภรณ์อเมริกันเรียกว่า ลีย้น ออฟ เมริต (Legion

of merit) แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในชั้นสูงสุดเรียกว่า "เสนางคาบดี" หรือ (Chief Commander) ซึ่งอิสริยาภรณ์ชั้นนี้ ทางสหรัฐอเมริกามิได้เคยมอบให้แก่ประมุขของชาติใดมาก่อนเลย

ในวันที่ ๒๙ มิถุนายน เวลา ๑๑ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ฯ ไปยังทำเนียบขาว ได้เสด็จ ฯ เข้าไปยังห้องทำงานของประธานาธิบดี และได้ทรงปรึกษาราชการอยู่กับประธานาธิบดีเป็นเวลานาน ขณะนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ของทั้งสองประเทศได้เข้าร่วมปรึกษาอยู่ด้วย

ในเวลาต่อมาอีกสองวัน ทางทำเนียบขาวก็ได้ออกคำแถลงการณ์ยืนยันที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยต่อไป จนกว่าประเทศไทย จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ อันสูงส่งดั่งพระบรมราช ปณิธาน ทุกประการ คำแถลงการณ์นั้นเป็นที่ทราบอยู่แล้วทั่วกัน

วันเดียวกันนั้น เวลาเที่ยงเศษเสด็จพระราชดำเนินยังรัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นประเพณีในสหรัฐ ที่ประมุขแห่ง ชาติต่าง ๆ ที่มาเยี่ยม เป็นทางราชการจะต้องมากล่าวคำปราศรัยที่รัฐสภา โดยถือกันว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงสุด รัฐสภาในวันนั้นมีสมาชิกทั้ง ๒ สภา คณะรัฐบาล คณะทูตานุทูต ไปร่วมประชุมพร้อมเพรียงกัน ที่น่าสนใจนั้นก็คือในที่นั่งของประชาชนซึ่งอยู่ ชั้นบนโดยรอบที่ประชุมสภานั้นมีประชาชนเข้าไปนั่งคอยฟังพระราชดำรัสโดยแน่นขนัดโดยไม่มีที่เหลือ เจ้าหน้าที่รัฐสภาต้องคอยห้ามมิให้เข้าไปอีก แต่ประชาชนยังพากันยืนออกันอยู่ข้างนอก สมเด็จ ฯ พระ บรมราชินีนาถได้ เสด็จ ฯ ไป ถึง ก่อน พร้อมด้วยภรรยารองประธานาธิบดี ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานสภาสูงด้วย และสุภาพสตรีผู้ตามเสด็จอีกหลายท่าน เมื่อได้เข้าประทับ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ถวายแล้ว บรรดาสมาชิกรัฐสภาและผู้อื่นซึ่งมาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นได้พากันลุกขึ้นยืนปรบมือต้อนรับเสด็จ ฯ และพากันโห่ร้องถวายพระพรอยู่เซ็งแซ่ ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จ ฯ เข้าสู่รัฐสภา คนทั้งปวงลุกขึ้นยืนรับเสด็จและปรบมือทั่วกัน เจ้าหน้าที่ได้เชิญเสด็จขึ้นสู่ ที่สำหรับมีพระราชดำรัสหน้าบัลลังก์ประธาน แล้วจึงเริ่มมีพระราชดำรัสเป็นภาษาอังกฤษ ปรากฏว่า พระราชดำรัสนั้นทำให้เกิดความชื่นชมยินดีในรัฐสภาเป็นอย่างยิ่ง ในระหว่างที่มีพระราชดำรัสนั้นทั้งสมาชิกรัฐสภา ตลอดจนประชาชน ที่เข้าไปฟังได้ตบมือหรือหัวเราะโห่ร้อง แสดงความ พอใจในถ้อยคำแห่งพระราชดำรัสนั้นถึง ๑๗ ครั้งด้วยกัน ซึ่งทางรัฐสภาอเมริกา ได้แจ้งแก่ผู้เขียนรายงานนี้ว่าเป็นสถิติหาผู้ใดเปรียบได้ยาก และมิได้เคยมีมานานแล้ว เมื่อจบพระราชดำรัสแล้ว ผู้ที่อยู่ในที่นั้น ตลอดจนประชาชนคนฟัง ได้ลุกขึ้นยืนปรบมือโห่ร้องแสดงความชื่นชมอยู่เป็นเวลานานกว่าหนึ่งนาที อันเป็นเหตุการณ์ซึ่งไม่ปรากฏบ่อยครั้งนักในรัฐสภาของสหรัฐ ฯ

การจัดงานพิธีต่าง ๆ ตลอดจนงานรับรอง ซึ่งทางรัฐบาลสหรัฐ จัดถวายครั้งนี้ เป็นไปโดยเรียบร้อยสมพระเกียรติ และเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติแห่งประเทศไทยทุกประการ ส่วนงานพระราชทานเลี้ยงตอบแก่ประธานาธิบดีก็ดี งานรับรองซึ่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐ ฯ จัดขึ้นก็ดี ปรากฏว่ามีบุคคลสำคัญของสหรัฐ ฯ ยินดี รับเชิญมาร่วมด้วยคับคั่งจนเป็นที่ อัศจรรย์แก่วงการ ที่สันทัดในเรื่อง เหล่านี้ทั่วกัน

ทางด้านประชาชนนั้น สังเกตเห็นว่ามีความนิยมเลื่อมใส และมีความ เคารพชื่นชม ต่อทั้งสอง พระองค์ด้วยใจจริง ไม่ว่าจะเสด็จ ฯ ไป ณ ที่ใด ผู้ที่อยู่ตามถนนหนทางต่างพากันโบกมือรับเสด็จ ฯ หรือโห่ร้องถวายพระพร พระศิริโฉมของสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นที่เลื่องลือกันในหมู่ชนทุกชั้น และมีประชาชนมาคอยชมพระบารมีเนืองแน่น ทุกแห่งที่เสด็จไปมิได้ขาด ทุกคนมีใบหน้ายิ้มแย้ม และเมื่อเสด็จถึงก็อยู่ในอาการที่แสดงความเคารพอย่างสูง มิได้เคยมีผู้ใดแสดง กิริยา ละลาบละล้วงล่วงเกินหรือไม่บังควรเลยแม้แต่ครั้งเดียว ตรงหน้าบ้านที่ประทับนั้นจะมีประชาชน มายืนอยู่ เป็นจำนวน มาก ทุกเวลา ที่จะเสด็จ ฯ ไปหรือเสด็จ ฯ กลับ เพราะประชาชนคอยติดตาม รายการและเวลา ที่จะเสด็จ ฯ ไป ณ ที่ต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ และกะเวลาของตนให้มาคอยเฝ้าชมพระบารมีให้ตรงตามกำหนดการ พอได้แลเห็นองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวหรือสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ประชาชนเหล่านั้นก็พากันปรบมือหรือโห่ร้องถวายพระพรทุกครั้ง ในเช้าวันที่เสด็จ ฯ จากกรุงวอชิงตัน เพื่อเสด็จ ฯ ไปยังจังหวัดอื่นในสหรัฐ ฯ นั้น มีประชาชนมาเฝ้า ฯ คอยส่งเสด็จ ฯ มากเป็นพิเศษ และเมื่อปรากฏพระองค์ต่างก็พากันปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอยู่อึงมี่ เท่าที่ได้สดับตรับฟังจากความเห็นของชนทุกชั้นและวรรณะ ตั้งแต่กรรมกรถึงรัฐมนตรี และทั้งคนผิวขาวผิวดำและสีอื่น ๆ ไม่เคยมีผู้มาเยือนกรุงวอชิงตัน ครั้งใดที่จะได้รับความนิยมและความเคารพจากประชาชนมากเท่าครั้งนี้

ทางด้าน หนัง สือพิมพ์ นั้น นับว่า ได้ ถวายพระเกียรติยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมา ตลอดเวลาที่ประทับอยู่ในกรุงวอชิงตัน หนังสือพิมพ์ที่สำคัญที่สุดทั้งสามฉบับในกรุงวอชิงตัน คือหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ (Washington Post) หนังสือพิมพ์อีเวนิ่งสตาร์ (Evening Star) และหนังสือพิมพ์วอชิงตันนิวส์ (Washington News) ได้ลงข่าวการเสด็จพระราชดำเนินและพระราชกรณียกิจต่าง ๆ เป็นข่าวสำคัญในหน้าแรก พร้อมด้วยพระบรมรูปทุกวันมิได้ขาด ส่วนด้านในหนังสือพิมพ์นั้น ก็ได้ถวายหน้าหนึ่งเต็ม ๆ เพื่อลงรายละเอียดเกี่ยวกับทั้งสองพระองค์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของเมืองไทย และพระบรมรูปทั้งสองพระองค์ทุกวันเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีบทความอื่น ๆ เกี่ยวกับ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แต่งโดยนักเขียนมีชื่อลงสลับ อยู่ใน หน้าอื่น ๆ เป็น ประจำใน หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ หน้าสำหรับสตรีนั้นมีคอลัมน์หนึ่งเรียกว่า "วันนี้จะเฝ้า ฯ สมเด็จ ฯ ได้ที่ไหน" (Where to see the Queen to day) ลงไว้ทุกวันเพื่อแจ้งข่าวพระราช กรณียกิจ ของสมเด็จ พระบรมราชินีนาถ ส่วนฉบับอื่น ๆ ก็ลงหมายกำหนดการเป็นประจำวันไปเพื่อประชาชนได้ทราบ เครื่องแต่งพระองค์ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้นได้รับความสนใจจากหนังสือพิมพ์อย่างยิ่ง ได้ลงรายละเอียดถี่ถ้วนทุกวัน โดยเฉพาะเครื่องทรงแบบไทยซึ่งทรงในเวลากลางคืน ในโอกาสที่เป็น งานพิธี พร้อม ด้วยเครื่อง เพชร แบบไทยเช่นทับทรวง พระสังวาลย์ ทองพระกร และรัดพระองค์หัวประดับนวรัตน์นั้น ได้รับคำสรรเสริญจากหนังสือพิมพ์เป็นอย่างยิ่ง ว่าเป็นที่ตื่นตาตื่นใจแก่ผู้ที่ได้ประสบพบเห็นและไม่สามารถจะลืมได้

หนังสือ พิมพ์ ทุกฉบับ ได้ลง บท บรรณาธิการ

แสดงความยินดีในการเสด็จพระราชดำเนิน และสรรเสริญพระเกียรติของทั้งสองพระองค์ จะขอแปลบทบรรณาธิการ ของ หนังสือพิมพ์ วอชิงตัน โพสต์ ไว้เป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้ เพราะบทบรรณาธิการนี้ชี้ให้เห็นความรู้สึกของชาวอเมริกัน ที่มีต่อองค์พระประมุขของชาติไทยเป็นอย่างดี

"ประมุขแห่งรัฐ ต่างประเทศทุกคนที่มาเยี่ยมเรานั้น จะต้องแสดงสุนทรพจน์อย่างสูงส่งในรัฐสภา และเข้าร่วมในพิธีทางราชการต่าง ๆ และเราก็เข้าใจว่าการปฏิบัติตามแบบแผนเหล่านั้น คงจะเป็นของสำคัญ แต่สิ่งที่ทำให้การเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์ไทยจารึกแน่นอยู่ในความทรงจำของเราก็คือรสชาติอันชวนให้ติดใจแห่งพระราชจริยาวัตรแบบกันเอง ซึ่งได้ทรงนำเข้ามาสู่กิจการของรัฐซึ่งอับและทึบ พระมหากษัตริย์หนุ่มและพระราชินีอันทรงโฉมของพระองค์ คือสมเด็จฯพระนางเจ้าสิริกิติ์ ทรงปฏิบัติพระองค์โดยอ่อนโยนเป็นปกติในกรุงวอชิงตันเช่นเดียวกับใน ประเทศ อันเต็มไป ด้วย มิตรภาพ ของ พระองค์ พระราชจริยาวัตรเช่นนี้ ก่อให้เกิดความรู้สึก อันดีต่อพระองค์ผู้มาเยี่ยม และต่อประชาชนชาวไทยทั่วไป เวลาจะมีพระราชดำรัส ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องอันใด แม้แต่เรื่องดนตรี เรื่องเครื่องแต่งพระองค์ หรือวิธีทำบะหมี่น้ำ พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ทรงแสดงออกซึ่งความเปิดเผย ตรงไปตรงมาและซึ่งฉันทะอันดีต่อไปถึงคนอื่นที่ได้ฟังพระราชดำรัสนั้นด้วย ประเทศของพระองค์ซึ่งครั้งหนึ่งดูเหมือนจะอยู่ไกลแสนไกลนั้น บัดนี้รู้สึกว่า จะอยู่ใกล้ชิด กับเราด้วย เดชะพระบารมีที่ได้เสด็จ ฯ "เราชอบชีวิตอย่างง่าย ๆ" ได้มีพระราชดำรัสเมื่อเสด็จ ฯ ถึง "และเราก็รักเสรีภาพ" บัดนี้พระมหากษัตริย์ แห่งประเทศไทย ก็ได้ ทรงกระทำให้ชาววอชิงตันซาบซึ้งประทับใจในคุณสมบัติอย่างนี้"

ทางด้านวิทยุและโทรทัศน์นั้นได้ให้ความสนใจในการเสด็จพระราชดำเนินเป็นอย่างยิ่ง ก่อนเวลาเสด็จ ฯ ถึงประมาณหนึ่งสัปดาห์ และตลอดเวลาที่ประทับอยู่ ณ กรุงวอชิงตัน วิทยุและโทรทัศน์ทุกสถานีได้พากันออกข่าวและบทความ ผู้เขียนรายงานข่าวนี้เอง ได้รับ คำขอร้อง ให้ไปพูด ทางโทรทัศน์ และวิทยุมากมายหลายหน ยิ่งเวลาที่ประทับอยู่ ณ กรุงวอชิงตันแล้ว ก็เกือบจะเรียกได้ว่า "ออกอากาศ" อยู่ทุกเวลา หากผู้ใดจะเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์โดยบังเอิญไม่ว่าจะเป็นเวลาใด ก็อาจได้ยินเสียงหรือได้เห็นหน้าผู้รายงานข่าวนี้เกือบจะไม่พลาด จนในที่สุดไม่ว่าจะไปทางไหนมักจะมีผู้รู้จัก ด้วยจำหน้าหรือจำเสียงได้ ทั้งนี้ก็ด้วยเดชะพระบารมีปกเกล้า ฯ ในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าว ทางโทรทัศน์สถานีเอน.บี.ซี. คือองค์การกระจายเสียงแห่งชาติ และรายงานนั้นได้ออกภาพกระจายไปทั่วประเทศ มีผู้ชมราว ๆ ๒๐ ล้านคน ได้มีพระราชดำรัสถึงความจำเป็นที่ชาติที่จะเป็นเสรี จะต้องร่วมกันเพื่อป้อง กันภัยอันตรายร่วมกัน และการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทย ซึ่งต้องการการลงทุนจากต่างประเทศ และรัฐบาลไทยก็ได้ตั้งกรรมการลงทุน ฯ เพื่อคอยอำนวยความสะดวกและความมั่นคงอยู่แล้ว นักข่าวโทรทัศน์ได้กราบ บังคมทูลถาม ถึงเรื่อง วัฒนธรรม ตะวันตก ที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยนั้น จะมีผลกระทบกระเทือนต่อวัฒนธรรมของไทยอย่างไรบ้าง มีพระราชกระแสตอบ วัฒนธรรมตะวันตกนั้น ถ้าจะปล่อยให้

ไหลบ่าเข้ามาโดยขาดความระมัดระวังก็อาจเป็นภัยแก่วัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ในขณะนี้ทั้งทางรัฐบาลและประชาชนชาวไทยก็ได้ตระหนักและพยายามระมัดระวังอยู่ ผู้สัมภาษณ์ได้กราบบังคมทูลถามว่า ธรรมะจากตะวันตก กระทบกระเทือน ธรรมะแห่งศาสนาพุทธหรือไม่ มีพระราชกระแสตอบว่า "ธรรมะแห่งศาสนาพุทธเป็นสัจจะที่แข็งแรง ไม่มีสิ่งใดมาทำลายได้ แต่คนที่ลุ่มหลงในวัฒนธรรมอย่างอื่นนั้น อาจลืมธรรมะเสียได้ชั่วครั้งคราว จึงเป็นเรื่องที่ควรระวัง"

ในวันที่ ๑ กรกฎาคม เวลาเช้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จไปยังสถานีโทรทัศน์ เอน.บี.ซี. หรือองค์การกระจายเสียงแห่งอเมริกา เพื่อพระราชทานสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์อีกครั้งหนึ่ง ผู้สัมภาษณ์สองคนได้กราบบังคมทูลถาม และได้มีพระกระแสรับสั่งตอบถึงเรื่องวัตถุประสงค์แห่งการเสด็จพระราชดำเนิน สถานการณ์ ของโลก และ สถานการณ์ ทางเศรษฐกิจ และสังคมของเมืองไทยอย่างกว้างขวาง ตลอดจนถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับอเมริกา สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้มีรับสั่งตอบถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพและเครื่องแต่งกายของสตรีไทย และรายละเอียดเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ผู้สัมภาษณ์ได้กราบบังคมทูลถามว่า ในการเสด็จ ฯ คราวนี้ โอกาสใดเป็นโอกาสที่ทรงคอยให้ถึงมากที่สุด มีพระราชดำรัสตอบว่า "โอกาสที่จะได้พบกับลูกอีกที่เมืองโลสอันจีลีส" พระราชดำรัสนี้ปรากฏว่าประทับใจผู้ฟังยิ่งนัก ในอีกตอนหนึ่งผู้สัมภาษณ์ได้กราบบังคมทูลถามว่า ในอเมริกานี้มีจิตแพทย์ (Psychiatrist) ตั้งสำนักงานคอยให้คำปรึกษาทางจิตอยู่มาก ในเมืองไทยมีมากหรือไม่ มีพระราชกระแสตอบว่า "ไม่มีหรือถึงจะมีก็คงน้อย เพราะคนไทยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งสอนให้รู้จักอาการแห่งจิตคนทุกคนจึงเป็นจิตแพทย์ของตน" ผู้สัมภาษณ์กราบบังคมทูลถามว่า ทรงเห็นว่าจิตใจของคนอเมริกันเป็นอย่างไร มีพระราชกระแสตอบว่า "คนอเมริกันส่วนมากมุ่งหน้าที่จะส่งเสริม ฐานะของตน ด้วยการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งว่าโดยทั่วไปก็เป็นของดี แต่ในบางกรณีสังเกตดูว่าออกจะรีบร้อนเกินไป มุ่งแต่จะหาทรัพย์ จนไม่มีเวลาเหลือที่จะหาความสุขให้แก่ใจตนเอง ในกรณีนี้จึงใคร่ขอแนะนำว่าควรจะไปช้า ๆ จะดีกว่า" รายการนี้ได้ส่งถ่ายออกไปทั่วประเทศ มีผู้ชมหลายล้านคนเช่นเดียวกัน

อนึ่ง ในวันรุ่งขึ้นและวันต่อมา เป็นวันเสาร์อาทิตย์หยุดงาน และในวันจันทร์ก็เป็นวันประกาศอิสรภาพของอเมริกา ซึ่งเป็นวันหยุดงานเหมือนกันประชาชนจึงพากันขับรถไปเที่ยวเตร่กันเป็นจำนวนมากและมีอุบัติเหตุทางรถยนต์ถึงเสียชีวิตในระยะนั้นค่อนข้างสูง ทางการตำรวจอเมริกันได้นำข้อความตอนท้ายพระราชดำรัสทางโทรทัศน์ออกตักเตือนประชาชนโดยประกาศทางวิทยุทุก ๆ ๑๕ นาทีว่า "**ในหลวงรับสั่งให้ไปช้า ๆ** (The King tells you to go slow) ทั้งนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า ในหลวงของคนไทยได้อยู่ในจิตใจของคนอเมริกันเพียงไร

ในวันศุกร์ที่ ๓ กรกฎาคมนั้น เป็นวันที่พระราชทานแก่คนไทย ซึ่งอยู่ในวอชิงตัน และบริเวณใกล้เคียง ในตอนเวลากลางวันทั้งสองพระองค์ได้เสด็จ ฯ เสวยพระกระยาหารที่สถานเอกอัครราชทูตไทย มีนักเรียนไทยมาเฝ้า ฯ ๒๐๐ คนเศษ โปรดเกล้า ฯ

ให้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ในตอนบ่ายได้เสด็จ ฯ ยังสถานเอกอัครราชทูตอีกครั้งหนึ่ง ได้ประทับในสวนหลังสถานเอกอัครราชทูตร่วมกับคนไทย และมีพระราชปฏิสันถารอย่างเป็นกันเอง แล้วจึงเสด็จ ฯ ขึ้นเสวยพระกระยาหารค่ำ หลังจากนั้นได้ทรงดนตรีร่วมกับนักเรียนไทย และโปรดเกล้า ฯ ให้ทุกคนเข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด เป็นที่ชื่นชมแก่คนไทยทั้งปวงอย่างยิ่ง ในวันนั้น ได้มีพระราชกระแสรับสั่งแก่ผู้เขียนรายงานนี้เองว่า "ได้เห็นหน้าคนไทยที่นี่แล้วยิ่งทำให้คิดถึงคนไทยทางบ้านมากยิ่งขึ้น ยิ่งมาอยู่กับฝรั่งก็ยิ่งคิดถึงคนไทยมากขึ้นทุกวัน นี่ก็จะต้องไปราชการอีกเกือบ ๖ เดือน จะทนคิดถึงไหวอย่างไรได้ก็ไม่รู้เลย"

ผู้รายงานขอจบ รายงานด้วย การฝาก พระกระแสนี้มาถึงคนไทยทั้งปวง ขณะนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ กำลังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างหนัก แทบว่าจะมิได้มีเวลาได้ทรงสำราญพระอิริยาบถ ทั้งกลางวันกลางคืน แต่มิได้ทรงท้อถอย ด้วยทรงถือว่าทรงปฏิบัติพระราชภาระกิจซึ่งคนไทยได้มอบหมายมา เฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซูบพระองค์ลงจนเห็นได้ชัด แต่ถึงอย่างไรก็ยังไม่วิตก เพราะระยะที่มีพระราชกรณียกิจหนักนั้นเริ่มจะผ่านพ้นไปแล้ว และได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนั้น ๆ ทุกอย่างไปด้วยดีหาประมาณมิได้.

สหราชอาณาจักรอังกฤษ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ ฯ เยี่ยมประเทศอังกฤษเป็นทางการ และได้ประทับอยู่ ณ กรุงลอนดอนเพียงสี่วัน ก็ได้ทรงชนะใจคนอังกฤษโดยเฉพาะ ชาวลอนดอนโดยสิ้นเชิง ดังที่ได้ทรงชนะใจคนอเมริกันมาแล้วเมื่อเสด็จ ฯ สหรัฐอเมริกา

ความจริงทางรัฐบาลอังกฤษและทางสำนักพระราชวังอังกฤษได้เตรียมรับเสด็จ ฯ มาแล้ว เป็นเวลานานพอสมควรก่อนเสด็จถึง โดยมีความประสงค์ที่จะให้การรับเสด็จ พระราชดำเนิน และงาน พิธีต่าง ๆ ในการนั้นเป็นไปโดยสมพระเกียรติทุกประการ ด้วยความพยายามอย่างยิ่งที่จะมิให้มีสิ่งใดบกพร่องและก็ปรากฏว่าการณ์เป็นไปสมความปรารถนาของทุกฝ่าย

รายละเอียดใน วันที่เสด็จถึง นั้นได้เป็น ข่าวส่งเข้ามายังประเทศไทยแล้วรวม ทั้งภาพต่าง ๆ เกี่ยวกับการนั้นด้วย การรับเสด็จ ฯ ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๐๓ เป็นการเต็มยศใหญ่ตามราชประเพณีของกรุงอังกฤษทุกประการ เริ่มตั้งแต่สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถกรุงอังกฤษ พร้อมด้วย พระบรมวงศ์และคณะรัฐบาล คณะเทศมนตรีนครลอนดอน คณะเทศมนตรีเวสต์มินสเตอร์ ประธานสภาจังหวัด ลอนดอน London Country Council และผู้มีเกียรติอื่น ๆ อีกมากหลาย ตลอดจนประชาชนชาวลอนดอนนับแสนได้ไปคอยรับเสด็จที่สถานีวิคตอเรียในตอนเที่ยงวันนั้น

ก่อนเสด็จถึงประมาณสองวัน และในตอนเช้าวันที่เสด็จ ฯ ถึงนั้นเอง กรุงลอนดอนมีฝนตกอยู่ตลอดเวลา จนเป็นที่เกรงกันว่าอาจต้องเปลี่ยนการแห่รถม้าจากสถานีรถไฟไปสู่พระราชวังนั้นเป็นกระบวนรถยนต์ แต่ด้วยเดชะพระบารมีเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวต่างประเทศในวันนั้น พอเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีวิคตอเรียฝนก็หยุดลงทันที และพอเพลงสรรเสริญพระบารมีจากแตรวงทหารรักษาพระองค์ดังขึ้น แดด

ก็ออกอย่างแจ่มใส เป็นที่อัศจรรย์แก่คนที่ได้ประสบพบเห็น จนหนังสือพิมพ์ในกรุงลอนดอนฉบับหนึ่ง ชื่อเดลี่ เอ็กสเปรส Daily Express ลงข่าวนี้พร้อมด้วยแสดงความเห็นไว้ด้วยว่า เรื่องบารมีอภินิหารเช่นนี้แต่ก่อน ก็เคยนึกว่า เป็นเรื่องพูด ยกย่องกัน ด้วยความเคารพ แต่เมื่อได้เห็นพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประจักษ์ชัดครั้งนี้ ก็ให้บังเกิดความสงสัยเสียแล้วว่าอาจเป็นไปได้ หนังสือพิมพ์อีกอย่างหนึ่งชื่อ Evening Standard ได้ลงข่าวว่าได้สัมภาษณ์นักเรียนไทยผู้หนึ่งที่หน้าสถานี ขณะฝนตกหนักก่อนเสด็จฯ ถึง นักเรียนไทยมิได้แสดงความหนักใจอย่างไรเลย แต่กลับบอกหนังสือพิมพ์ว่า ฝนจะหายและแดดจะออกในทันทีที่เสด็จ ฯ ถึง ด้วยเดชะพระบารมีแห่งพระเจ้าอยู่หัวของตน หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นแสดงความอัศจรรย์ใจอย่างยิ่ง ที่การณ์ เป็นไปสมดั่ง ที่นักเรียนไทยผู้นั้นได้ว่าไว้ แต่สิ่งที่น่าอัศจรรย์เป็นหนักหนานั้นก็คือฝนหยุดและแดดออกนับตั้งแต่เสด็จ ฯ ถึง และอากาศดีไป ตลอดเวลา ที่เสด็จ ฯ ประทับรถม้า พระที่นั่งเข้ากระบวนแห่ มีทหารม้ารักษาพระองค์ตามเสด็จ พร้อมด้วยรถม้าสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ และข้าราชบริพารไปจนถึงพระราชวังบัคกิงแฮม ทหารรักษาพระองค์ กองเกียรติยศ ที่นั่นได้ถวาย ความเคารพ และแตรวง บรรเลง เพลงสรรเสริญ พระบารมี อีกครั้งหนึ่ง พอสิ้นเสียง เพลงสรรเสริญพระบารมี และเสด็จ ฯ ลับพระองค์เข้าไปในพระที่นั่งแล้ว ฝนก็ตกลงมาอย่างหนัก มีพายุและฟ้าคนองกึกก้องอย่างที่ไม่เคยมีมาในอังกฤษบ่อยนัก

มีข้อน่าสังเกตในการรับเสด็จ ฯ ที่สถานีนั้นอยู่ว่า บรมวงศ์อังกฤษฝ่ายในที่เสด็จไปยังสถานีได้แก่สมเด็จพระบิตุลา Princess Royal ดัชเชส แห่งกลอสเตอร์ Duchess of Gloucester ดัชเชส แห่งเคนท์ Duchess of Kent และเจ้าหญิงอาเล็กซานดรา Princess Alexandra ผู้เสด็จไปรับเสด็จ ฯ พระเจ้าอยู่หัว ณ สนามบินแกตวิค Gatwick Airport และโดยเสด็จ ฯ มาในรถไฟพระที่นั่งนั้น ทุกพระองค์ทรงเครื่องแต่งพระองค์ทำด้วยไหมไทยทั้งสิ้น และเมื่อเสด็จ ฯ ออกยังหน้าสถานี ผู้บังคับกองเกียรติยศทหารรักษาพระองค์ได้เข้ามากราบบังคมทูลเป็นภาษาไทยอย่างชัดเจนว่า

"ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ทหารกองเกียรติยศ กองเกรนาเดียร์ที่ ๓ รักษาพระองค์ พร้อมที่จะทรงตรวจพลได้แล้วพระพุทธเจ้าข้า

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ"

ตามระยะทางเสด็จ ฯ จากสถานีรถไฟถึงพระราชวังนั้น มีทหารอังกฤษทั้งสามกองทัพคือบกเรือและอากาศยืนรายทางโดยตลอด ตั้งแต่จตุรัส ทราฟาลการ์ Trafalgar Square ไปจนถึงพระราชวัง สองฟากถนนปักเสาธงไทยและธงอังกฤษสลับกัน บนยอดเสาธงอังกฤษก็มีมงกุฎอังกฤษ และบนยอดเสาไทยก็มีพระมหามงกุฎประดับไว้ พระมหามงกุฎแบบไทยนี้มีขนาดใหญ่สูงประมาณ ๑ เมตร ปิดทองประดับกระจกอย่างสวยงาม ทางราชการอังกฤษขอแบบไปจากกรมศิลปากร และได้ทำขึ้นเหมือนแบบหลายร้อยองค์ ประชาชนชาวลอนดอนได้มาเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนหลายแสนคน ตลอดทางเสด็จพระราชดำเนิน และเมื่อนักเรียนไทยที่ไปคอยรับเสด็จ ฯ หน้า

สถานีรถไฟร้องไชโยขึ้นอย่างกึกก้อง ประชาชนชาวอังกฤษก็พอจับคำได้ และร้องรับกันเป็นทอด ๆ ไปจนถึงพระราชวัง พอจะกล่าวได้ว่าในวันที่เสด็จ ฯ ถึงนั้นเสียงไชโยได้ดังกึกก้องขึ้นในกรุงลอนดอน จากปากของประชาชนชาวลอนดอนนั้นเอง

ผู้รายงานข่าวนี้จะไม่เสนอรายละเอียดพระราชกรณียกิจ ต่าง ๆ ขณะ ที่ประทับ อยู่ใน กรุง อังกฤษ เพราะราย ละเอียด นั้น ๆ ได้ ส่งเข้ามา ยังประเทศไทยพร้อมมูลอยู่แล้วทั้งข่าวและภาพถ่าย ตลอดจนภาพยนตร์ แต่จะขอกล่าวถึงผลอันเกิดจากการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้

ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า ได้ทรงชนะใจคนอังกฤษนั้นไม่เกินความจริงไปเลย เพราะเป็นคำกล่าวตรงกับถ้อยคำ ของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับในอังกฤษเอง หนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ลงข่าวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเป็นข่าวใหญ่หน้าแรกทุกวัน พร้อมด้วยพระบรมรูปที่ถ่ายไว้เป็นประจำวันไป ทุกฉบับมีแต่ถ้อยคำสรรเสริญพระเกียรติคุณต่าง ๆ ด้วยความจริงใจ ทางวิทยุและโทรทัศน์ ก็มีข่าว และ ภาพออก เป็น ประจำวันไม่ ขาด ตามธรรมดาหนังสือพิมพ์ในประเทศอังกฤษนั้น หากมีคนสำคัญมาเยี่ยมประเทศของตน ก็มักจะลงเป็นข่าวให้วันหนึ่งหรือสองวันเป็นปกติ แต่ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ หนังสือพิมพ์ในอังกฤษได้ลงเป็นข่าวล่วงหน้าไว้เป็นระยะ ๆ ประมาณสองเดือน เมื่อเสด็จถึงแล้วจึงได้ลงเป็นข่าวใหญ่ ที่แปลกกว่าแขกเมืองรายอื่น ๆ ก็คือ ข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเป็นข่าวหน้าแรกในหนังสือพิมพ์อยู่ได้ทุกวันตลอดเวลาที่ประทับอยู่ แม้ในระยะเวลาหลังจากเสด็จ ฯ กลับแล้ว ก็ยังมีข่าวหรือบทความและจดหมายจากผู้อ่านลงอยู่อีก แสดงว่าการเสด็จ ฯ ครั้งนี้ชาวอังกฤษชื่นชมปีติยินดีในพระบรมราชปฏิปทานและพระบรมราชจริยาวัตร เป็นที่ประทับใจคนทั้งปวงอย่างยิ่ง

ชาวอังกฤษได้ มายืนคอยเฝ้าชม พระบารมี กันตลอดเวลาอย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อย ตลอดเวลาที่ประทับอยู่ ณ พระราชวัง บัคกิงแฮมนั้น มีคนจำนวน มากมายืนอยู่หน้าพระราชวังมิได้ขาด ทุกครั้งที่เสด็จ ฯ ออกหรือกลับพระราชวัง พอประชาชนได้เห็นพระองค์ต่างก็พากันปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอย่างอึงมี่ในทุกแห่งที่เสด็จไปถึงจะมีประชาชนไปคอยเฝ้าชมพระบารมีอย่างหนาแน่น ในวันที่นายกเทศมนตรีนครลอนดอนได้มีการเลี้ยงรับเสด็จ ฯ นั้น บรรดาแขกผู้รับเชิญมากมายหลายร้อยคนได้พากันลุกขึ้นยืนปรบมือโห่ร้องถวายพระพร เมื่อเสด็จ ฯ เข้าสู่ศาลา กิลด์ฮอลล์ (Guild Hall) และได้กระทำดังนั้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อจบพระราชดำรัส การแสดงความชื่นชมยินดีอย่างนี้ไม่ปรากฏว่า มีผู้ใดได้เคยรับ มาก่อนในระยะเวลา ที่ยังจำกันได้นี้ ในคืนวันที่มีงานเลี้ยงเต็มยศที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ประชาชนชาวอังกฤษประมาณสามพัน ได้มาคอยเฝ้า ฯ ชมพระบารมีอยู่หน้าสถานเอกอัครราชทูต ได้ปรบมือโห่ร้องถวายพระพรเมื่อเสด็จ ฯ ถึงในตอนหัวค่ำ และได้ยืนคอยอยู่ตลอดจนถึงเวลาเกือบ ๑ นาฬิกาในคืนวันนั้น พอเสด็จ ฯ กลับก็ปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอย่างกึกก้องอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงทะยอยกันกลับบ้าน ในวันเสด็จ ฯ กลับจากอังกฤษที่หน้าโฮเต็ล คลาริดเจส (Claridges Hotel) ซึ่งทางราชการอังกฤษได้จัดถวายเป็นที่ประทับ หลังจาก

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม อันเป็นวันสุดท้ายแห่งการเสด็จพระราชดำเนินเป็นทางการนั้น พอได้เวลาที่จะเสด็จ ฯ ขึ้นรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามบินเพื่อเสด็จ ฯ จากอังกฤษ ปรากฏว่ามีประชาชนมาคอยส่งเสด็จ ฯ ตั้งแต่เช้าเป็นจำนวนมาก พอแลเห็นพระองค์ก็โห่ร้องถวายพระพรและพากันวิ่งเข้ามาล้อมรถพระที่นั่งเหมือนกับที่ประชาชนชาวไทยในกรุงเทพ ฯ หรือในต่างจังหวัดได้เคยกระทำมาแล้ว จนรถพระที่นั่งไม่สามารถเคลื่อนที่ได้อยู่นาน และเมื่อรถพระที่นั่งเคลื่อนที่แล้วประชาชนก็ยังยืนแน่นสองข้างทางโบกมือโห่ร้องถวายพระพรส่งเสด็จ ฯ อยู่เป็นระยะทางไกล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถทรงมากด้วยพระบารมี อันสามารถบันดาลใจคนทั้งปวงให้บังเกิดความเลื่อมใสและความจงรักเป็นอย่างยิ่ง แม้ชาวต่างชาติต่างภาษาผู้มิใช่ข้าแผ่นดิน ก็ปฏิบัติตนต่อพระองค์เช่นเดียวกับข้าแผ่นดินด้วยความเลื่อมใสเคารพอย่างจริงใจ โดยมิต้องมีผู้ใดนัดหมาย เป็นที่น่าอัศจรรย์ ชาวต่างประเทศจำนวนมากมายได้ยืนยันในความรู้สึกเช่นนี้กับผู้รายงานข่าวนี้เอง ข้าราชการของต่างประเทศบางท่านที่มีหน้าที่ต้องอยู่ใกล้ชิดพระองค์ เช่นเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อถึงโอกาสสุดท้ายที่ต้องเข้าเฝ้า ฯ กราบถวายบังคมลาก่อนเสด็จ ฯ จากประเทศของตนก็มักจะมีความอาลัยอย่างยิ่ง บางท่านถึงกับต้องหลั่งน้ำตาเมื่อกราบถวายบังคมลา

ทางด้านพระราชวังอังกฤษนั้นได้ทรงมีความสนิทสนมเป็นพิเศษ และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถกรุงอังกฤษ ตลอดจนเจ้านายในพระราชวงศ์ ได้มีพระมหากรุณาและกรุณาต่อคนไทยที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าเป็นอย่างดี มีพระราชดำรัสทักถามเป็นอย่างกันเองทั่วไป ในคืนวันสุดท้ายที่ประทับอยู่ในอังกฤษ คือคืนวันที่ ๒๒ กรกฎาคม นั้น พระราชวงศ์อังกฤษได้จัดงานเป็นการภายในรับเสด็จ ฯ ทั้งสองพระองค์อย่างสนิทสนมยิ่ง ไม่เคยปรากฏมาแต่ก่อน

มิตรภาพและความรู้สึกอันดีของประชาชนชาวอังกฤษต่อประชาชนชาวไทยนั้นเพิ่มพูนขึ้นสมดั่งพระราชประสงค์ทุกประการ คนไทยในอังกฤษรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ และได้มีสามัคคีกันเป็นเอกฉันท์ ร่วมมือกันรับเสด็จ ฯ โดยมิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ตั้งแต่ท่านเอกอัครราชทูตและภรรยา ข้าราชการทุกแผนกในคณะทูตไทย ตลอดจนนักเรียนไทยและคนไทยที่มาพำนักอยู่ในอังกฤษ จนเป็นที่พอพระราชหฤทัยและได้มีพระราชดำรัสสรรเสริญไว้ในที่ชุมนุมคนไทย ซึ่งเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนพันกว่าคน ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๐๓

เนื่องด้วยการเสด็จพระราชดำเนินยังประเทศอังกฤษมีเวลาน้อยวัน แต่ละวันทั้งสองพระองค์จึงต้องทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่าง ๆ แทบจะมิได้มีเวลาพักผ่อนพระวรกายเลย แต่เมื่อบังเกิดผลเป็นเกียรติยศแก่ชาติไทยและคนไทยดั่งที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็เป็นที่พอพระราชหฤทัย ก่อนเสด็จ ฯ กลับได้มีพระราชกระแสว่าความสำเร็จอันจักเป็นผลดีแก่บ้านเมืองต่อไปนั้น ได้ทำให้ทรงหายเหน็ดเหนื่อยและเป็นกำลังพระราชหฤทัยที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่อไปในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปโดยไม่ลดละ หลังจากที่เสด็จ ฯ กลับจากอังกฤษแล้ว ประชาชนชาวอังกฤษก็ยังสรรเสริญพระเกียรติคุณต่าง ๆ กันอยู่ พระบารมีทั้งสอง

พระองค์ ยังประทับใจคนอังกฤษอยู่ และจะยังคงอยู่ไปอีกนาน พร้อมด้วยชื่อเสียงเกียรติคุณของชาติไทยและชาวไทยซึ่งได้ทรงนำไปปลูกฝังไว้ครั้งนี้.

สหสาธารณรัฐเยอรมัน

คนขายหนังสือพิมพ์ ที่หน้าสถานีรถไฟได้ดินใกล้ ๆ สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงลอนดอนได้กล่าวกับผู้เขียนรายงานนี้ว่า

"ในหลวงและสมเด็จ ฯ พระราชินีของท่านได้ชนะใจคนลอนดอนแล้ว และจะทรงชนะใจคนอื่น ๆ ต่อไปอีก ไม่ว่าจะเสด็จ ฯ ไปแห่งใด"

การรับเสด็จ ฯ โดยประชาชนพลเมืองเยอรมัน เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงประเทศนั้นได้พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ชัดว่า ถ้อยคำของคนขายหนังสือพิมพ์นั้นถูกต้องที่สุด ความเห็นทั่วไปในเยอรมันได้ตกลงกันเป็นเอกฉันท์ว่าไม่เคยมีประมุข แห่งรัฐใดที่ได้รับการต้อนรับอย่าง อุ่นหนาฝาคั่ง และพร้อมเพรียง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากประชาชนเยอรมัน เท่ากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถของชาวไทย น้ำใจที่ชาวเยอรมันแสดงออกต่อองค์พระประมุขของเราครั้งนี้ ควรจะเป็นที่ประทับใจของชนชาวไทยไปชั่วกาลนาน

สหสาธารณรัฐ เยอรมัน ตะวันตกใน ปัจจุบันเป็นรัฐประชาธิปไตยอย่างยิ่ง รัฐบาลไม่มีอำนาจบังคับหรือขอร้องให้ราษฎรกระทำการใด ๆ นอกจากที่ได้มีกฎหมายระบุไว้ ด้วยเหตุนี้การที่ประชาชนชาวเยอรมันนับหมื่นนับแสนในทุกแห่งที่เสด็จไป ต่างพากันมาชมพระบารมีอย่างล้นหลาม และต่างโห่ร้องถวายพระพรชัยกันอย่างกึกก้อง จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนชาวเยอรมันกระทำด้วยความสมัครใจ ด้วยน้ำใจอันเป็นมิตรต่อประชาชนชาวไทยทั้งชาติ และด้วยความเคารพ เลื่อมใสใน พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถด้วยน้ำใสใจจริง การเสด็จ ฯ พระราชดำเนินคราวนี้มีค่าสำหรับสัมพันธไมตรีระหว่างประชาชนชาวไทยและประชาชนชาวเยอรมันสุดที่จะประมาณได้ ขณะนี้คำว่า "ไทย" เป็นคำที่ขึ้นใจอยู่ในเยอรมัน และคนไทยจะไปทางใดในประเทศนั้นย่อมได้รับการต้อนรับจากคนเยอรมันด้วยเจตนาดีและด้วยความเป็นมิตร มิตรภาพระหว่างสองประเทศซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ ได้ทรงสร้างไว้เมื่อเกือบ ๘๐ ปีมาแล้ว ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่อย่างแข็งแรงถาวร ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ วงการค้า และ วงการ เศรษฐกิจ แห่งเยอรมัน ขณะนี้กำลังสนใจในประเทศไทย อย่างที่ไม่เคยปรากฏ มาแต่ก่อนและพร้อมที่จะดำเนินการติดต่อเพื่อร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ด้วยกำลังทุนทรัพย์และกำลังวิชาความรู้ ทั้งนี้ด้วยพระบรมราชปฏิปทาของ ทั้งสองพระองค์ อันชักจูงให้ คนทั้งปวงเกิด ความภักดีแน่นแฟ้น และด้วยพระราชวิริยะและอุตสาหะ มิได้ทรงเห็นแก่เหน็ดเหนื่อยใน อันที่จะทรงก่อประโยชน์ให้เกิดแก่พสกนิกรของพระองค์ พระมหากรุณาธิคุณต่อชาวไทย ซึ่งผู้เขียน รายงานนี้ ได้ ประสบ พบเห็น อยู่อย่างใกล้ชิดทุกวันในระหว่าง การเสด็จพระราชดำเนินนี้มีอยู่เป็นล้นพ้น สุดที่จะพรรณนาได้ทั่วถ้วน

เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยข้าราชบริพารได้เสด็จ ฯ โดยขบวนรถไฟพิเศษซึ่ง

ทางราชการเยอรมันจัดถวาย จาก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ถึงกรุงบอนน์ อันเป็นนครหลวงชั่วคราวของสหสาธารณรัฐเยอรมัน เวลา ๑๐.๓๕ น. ณ สถานีรถไฟกรุงบอนน์ ได้มี พณ ฯ ลึบเก (Herr Lubke) ประธานาธิบดีสหสาธารณรัฐและภรรยา พณฯ อาเดเนาวร์ (Dr. Adenauer) นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีตลอดจนข้าราชการผู้ใหญ่อีกเป็นจำนวนมากไปคอยเฝ้า ฯ รับเสด็จ ข้าราชการไทยและภรรยาจากสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงบอนน์ก็ได้ไปคอยเฝ้ารับเสด็จ ฯ เช่นเดียวกัน ส่วนนายดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยและภรรยานั้น ได้ไปรับเสด็จ ฯ ตั้งแต่ชายแดนติดต่อกับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และได้โดยเสด็จมาบนรถไฟพระที่นั่งพร้อมด้วยข้าราชการผู้ใหญ่ฝ่ายเยอรมัน ซึ่งทางราชการจัดให้เข้าร่วมขบวนเสด็จ ฯ เมื่อรถไฟพระที่นั่งเข้าเทียบชานชลาสถานีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ลง และประธานาธิบดีและภรรยาได้เข้าไปรับเสด็จ ฯ แล้วจึงนำคณะรัฐบาลและข้าราชการเยอรมันเข้าเฝ้า ทูลละออง ธุลีพระ บาท จากนั้น ประธานา ธิบดี เชิญ เสด็จ ฯ ออก หน้าสถานีแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติเยอรมันจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ ตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ แล้วจึงเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งกับประธานาธิบดี สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถขึ้นทรงรถยนต์ พระที่นั่ง กับภรรยา ประธานา ธิบดีเสด็จ ฯ ไปยังโรงแรมปีเตอร์สเบอร์ก ซึ่งจัดเป็นที่ประทับ

ที่จตุรัสหน้าสถานีนั้นมี ประชาชนชาว เยอรมัน ณ กรุงบอนน์ ไปเฝ้า ฯ ชม พระ บารมีกัน อย่างคับคั่ง เมืองบอนน์เป็นเมืองเล็ก มีฐานะเป็นเพียงเมืองหลวงชั่วคราว แต่ถึงกระนั้นคนที่มารับเสด็จ ฯ หน้าสถานีรถไฟก็ยังนับว่ามาก พอได้แลเห็นพระองค์คนทั้งปวงนั้นก็พากันปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอยู่อึงมี่ ที่หน้าสถานีนักเรียนไทยใน เยอรมันได้ไปตั้งแถวรับเสด็จ ฯ และได้เปล่งเสียงไชโยอยู่กึกก้อง เมื่อได้ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศแล้ว ก็ได้มีพระราชปฏิสันถารกับนักเรียนไทยตามควร

ในเวลากลางวันวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ ฯ เสวยพระกระยาหาร ณ ทำเนียบประธานาธิบดี เวลา ๑๕.๔๐ น. เสด็จ ฯ ยังศาลาเทศบาลเมืองบอนน์ ลงพระปรมาภิไธยในสมุดทองของเทศบาล จากนั้นเสด็จ ฯ ยังศาลาเทศบาลเมือง บาดโกเดสแบร์ก (Bad Godesberg) ลงพระปรมาภิไธยในสมุดทองเช่นเดียวกัน ทั้งสองแห่งนี้คณะเทศมนตรีและสมาชิกเทศบาลเฝ้า ฯ รับเสด็จ และมีประชาชนมาชมพระบารมีมาก เวลา ๑๖.๓๕ น. เสด็จ ฯ ยังบ้านพักเอกอัครราชทูตไทย เพื่อให้คนไทยในเยอรมันได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท มีนักเรียนไทยในเยอรมันมาเฝ้าประมาณร้อย คนเศษ ณ ที่นั้น เอกอัครราชทูตได้อ่านคำกราบบังคมทูลในนามของคนไทยในเยอรมันเสร็จแล้วโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าแก่นายดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูต แล้วจึงเสด็จออกปะปนกับบรรดานักเรียนที่มาคอยเฝ้า ฯ มีพระราชปฏิสันถาร ตรัสถามทุกข์สุขทั่วกัน ได้เวลาพอสมควรแล้วมีพระบรมราโชวาทแก่นักเรียน แล้วจึงเสด็จ ฯ กลับยังที่ประทับ

ในคืนวันนั้นทางการเยอรมันได้ถวายพระกระ-

ยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศ ณ ปราสาทบริล (Schloss Bruhl) ห่างจากบอนน์ไปเป็นระยะทาง ๒๒ กิโลเมตร ประธานาธิบดีและภรรยา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และผู้มีเกียรติอื่น ๆ ได้รับเชิญไปร่วมรับประทานอาหาร เมื่อเสวยพระกระยาหารแล้ว เสด็จ ฯ ออกให้คณะทูตานุทูต ผู้ประจำอยู่ในกรุงบอนน์เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เวลา ๒๑.๔๕ น. เสด็จออกยังห้องโถงเบื้องล่างของปราสาท เพื่อให้แขกผู้ได้รับเชิญมาในงานรับรองอีกหลายร้อยคนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ในงานนี้หลังจากการรับรองแล้ว ทางการเยอรมันได้จัดให้มีวงดนตรีมาแสดงถวาย พร้อมด้วยนักร้องสตรีมีชื่อของเยอรมันคนหนึ่ง นักร้องได้ร้องเพลงพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ เป็นภาษาเยอรมันอย่างไพเราะยิ่ง

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม เป็นวันเสด็จ ฯ ทอดพระเนตกิจการของบริษัทอุตสาหกรรมหนักเหล็กกล้าแห่งเมืองโบฮุม (Bochum) บริษัทนี้เป็นบริษัทใหญ่อยู่ในกลุ่มบริษัทของ กรุปป์ (Krupp) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ แต่พระองค์เดียวในตอนเช้าโดยรถไฟพระที่นั่ง ถึงเมืองโบฮุม เวลา ๑๑.๑๒ น. ณ ที่นั้น นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เทศบาลพร้อมด้วยผู้แทน นายอัลฟรีด กรุปป์ (Alfreid Krupp) มาคอยรับเสด็จ ฯ ที่สถานี มีประชาชนชาวเมืองโบฮุมมาคอยชมพระบารมีแน่นขนัดไปตั้งแต่สถานีจนถึงโรงงานถลุงเหล็กกล้าเป็นจำนวนหลายหมื่นคนมิได้ขาดระยะทางเลย ประชาชนส่วนมากถือธงไตรรงค์ของไทยคอยโบกรับเสด็จ ฯ และโห่ร้องถวายพระพรทั่วกัน เมื่อเสด็จ ฯ ถึงโรงงานแล้ว คณะกรรมการบริษัทได้เชิญเสด็จขึ้นสู่ประรำที่จัดไว้ แล้วประธานกรรมการกราบบังคมทูลแสดงความปีติยินดีที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมโรงงานครั้งนี้ และในโอกาสนี้ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายทุนการศึกษาหนึ่งทุน สำหรับพระราชทานแก่นักเรียนไทยที่จะมาศึกษาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ในเยอรมัน เมื่อมีพระราชดำรัสตอบขอบใจแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการอุตสาหกรรมถลุงเหล็กกล้า ณ โรงงานนั้นจนทั่ว จากนั้นเสด็จ ฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังเมืองเอสเซน (Essen) เป็นระยะทางห่างจากเมืองโบฮุม ๓๓ กิโลเมตร มีประชาชนเฝ้าชมพระบารมีตลอดทาง ในระหว่างระยะทางนี้ สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ โดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยมาดามลึบเก ภรรยาประธานาธิบดีมาสมทบขบวนหลวงเสด็จ ฯ ไปยังเมืองเอสเซน ณ เมืองเอสเซน ปรากฏว่ามีประชาชนมาคอยรับเสด็จ ฯ ทุกถนนหนทางที่เสด็จ ฯ ผ่านแน่นเป็นพิเศษ

เวลา ๑๓.๓๐ น. เสด็จ ฯ ถึงวิลลา ฮือเกล (Villa Hugel) อันเป็นคฤหาสน์ของนายอัลฟรีด กรุปป์ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ที่นั้นพร้อมด้วยนายอัลฟรีด กรุปป์ และครอบครัว และแขกผู้มีเกียรติอีกเป็นอันมาก นายอัลฟรีด กรุปป์ และครอบครัวได้รับเสด็จ ฯ ด้วยความปีติโสมนัสเป็นล้นพ้น เมื่อเสวยพระกระยาหารแล้ว นายอัลฟรีด กรุปป์ ได้กราบบังคมทูลเป็นสุนทรพจน์ แสดงความปีติยินดีว่า พระมหากษัตริย์ไทยได้เสด็จพระราชดำเนินมายังสถานที่นี้อีกครั้งหนึ่ง เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ มานั้น ปู่ของนายอัลฟรีด กรุปป์ เป็นผู้รับเสด็จ ฯ ครั้งนี้ตนเป็นผู้มีเกียรติสูงได้รับเสด็จ ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ

พระบรมราชินีนาถ จึงมีความโสมนัสเป็นล้นพ้น ในโอกาสนี้นายกรุปป์ ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายทุน การศึกษาสองทุน สำหรับพระราชทานแก่นักเรียนไทยเพื่อมาศึกษาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ ณ ประเทศเยอรมน แล้วนายกรุปป์จึงได้เชิญ ชวนผู้ที่มาชุมนุม อยู่ทั้งสิ้น ให้ดื่มถวายพระพรแด่ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ หลังจากนั้นได้มีพระราชดำรัสตอบขอบใจ ได้ทรงย้ำถึงมิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสองประเทศเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และได้ทรงชวนให้ผู้ที่มา ชุมนุมอยู่นั้นดื่ม อำนวยพรแก่ประชาชนชาวเยอรมัน

เสด็จ ฯ กลับจากเมืองเอสเซน โดยรถไฟพระที่นั่งถึงที่ ประทับ เวลา ประมาณ ๑๗.๓๐ น. ในคืนวันนั้น นายกรัฐมนตรีเยอรมันได้ถวายพระกระยาหารค่ำ ณ ทำเนียบเป็นงานเต็มยศ มีประธานาธิบดีและภรรยาและคนสำคัญในรัฐเยอรมันตะวันตกไปร่วมงานเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก ตามความสังเกตของผู้เขียนรายงานนี้ รู้สึกว่าประธานาธิบดีและภรรยาและนายกรัฐมนตรี เยอรมันมีความชื่นชมใน พระบรมราชปฏิปทาของทั้งสองพระองค์เป็นอย่างยิ่ง อนึ่ง เมื่อก่อนถึงเวลาเสวยพระกระยาหารค่ำนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวได้ เสด็จ ฯ ล่วง หน้าไปยัง ทำเนียบนายกรัฐมนตรีเยอรมันก่อน โดยมีนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศตามเสด็จ ฯ เพื่อทรงสนทนากับนายกรัฐมนตรีในข้อราชการต่าง ๆ อันจักมีประโยชน์ต่อประเทศไทยต่อไปเป็นอย่างมาก

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรกิจการผลิตกล้องถ่ายรูปไลคา ของบริษัท เอิรนสต์ ไลซ์ (Ernst Leitz Company) ตอนกลางวันเสด็จ ฯ ยังเมืองบาด ฮอมเบอร์ก (Bad Homburg) พร้อมด้วยสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทอดพระเนตรศาลาไทย ณ ที่นั้น ศาลาไทยนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสร้างไว้ ต่อมาได้ชำรุดทรุดโทรมลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอุทิศพระราชทรัพย์ ส่วน พระองค์ บูรณะขึ้น ให้คงดี ดังเดิม และรัฐบาลไทยก็ได้ช่วยออกเงินซ่อมแซมกำแพงแก้วรอบศาลานั้นอีกด้วย ที่ศาลาไทยมีประชาชนมาเฝ้า ฯ รับเสด็จมากมาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสเป็นภาษาเยอรมัน เป็นที่ชื่นชมแก่คนทั้งปวงนั้นเป็นอย่างยิ่ง

ในตอนกลางคืน เวลา ๑๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน เลี้ยงตอบแก่ประธานาธิบดีเยอรมัน ณ โรงแรมบีเตอร์สเบอร์ก เป็นงานเต็มยศ นายกรัฐมนตรีเยอรมัน ข้าราชการผู้ใหญ่และบุคคลสำคัญพร้อมด้วยภรรยา ได้มาร่วมรับพระราชทานเลี้ยงพร้อมเพรียงกัน เสร็จแล้วเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงบอนน์ได้จัดให้มีงานสโมสรสันนิบาต มีผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม เสด็จ ฯ ยังเมืองแฮมเบอร์ก (Hamburg) โดยทางรถไฟ ถึงเวลาประมาณ ๑๕.๓๐ น. และประทับ ณ โรงแรมแอตแลนติค (Atlantic Hotel) เมืองแฮมเบอร์ก เป็นเมืองอิสสระปกครองตนเองมาแต่โบราณ เทศบาลเมืองแฮมเบอร์กจึงมีฐานะเช่นเดียวกับรัฐบาลแห่งรัฐต่าง ๆ ในเยอรมัน คณะเทศบาลแฮมเบอร์กได้รับเสด็จ ฯ อย่างสมพระเกียรติยิ่ง เช่นมีการถวายพระกระยาหารค่ำ ณ ศาลาเทศบาล และมีงานสโมสรสันนิบาตเป็น

การเต็มยศ มีผู้มีเกียรติมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก ระหว่างที่ประทับอยู่ ณ เมืองแฮมเบอร์กนั้น ไม่ว่าจะเสด็จ ฯ ไป ณ ที่ใด ประชาชนได้มาชมพระบารมีกันอย่างล้นหลาม เพราะเมืองแฮมเบอร์กเป็นเมืองใหญ่ มีพลเมืองหนาแน่น

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม เวลาเช้า เสด็จ ฯ จากเมืองแฮมเบอร์กไปยังเมืองนูเรมเบอร์ก (Nuremberg) ในรัฐบาวาเรีย (Bavaria) โดยทางรถไฟ ถึงเมืองนูเรมเบอร์กเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. เมื่อเสด็จ ฯ ถึงสถานีรถไฟนั้น นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลบาวาเรีย พร้อมด้วยนายกเทศมนตรีและคณะเทศบาลเมืองนูเรมเบอร์กมาคอยรับเสด็จ ฯ ที่หน้าสถานี มีประชาชนมาชมพระบารมีหลายหมื่นคน ต่างเปล่งเสียงถวายพระพรกึกก้องเมื่อได้แลเห็นพระองค์ เมื่อเสด็จ ฯ จากสถานีรถไฟมายังโรงแรมแกรนด์ (Grand-Hotel) อันเป็นที่ประทับแล้ว ประชาชนก็ยังติดตามมาที่หน้าโรงแรม จนเต็มจตุรัสใหญ่หน้าโรงแรมนั้นเป็นจำนวนหลายหมื่น และต่างพากันเปล่งเสียงถวายพระพรอยู่ไม่ขาดระยะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถต้องปรากฏพระองค์ ณ หน้าต่างห้องที่ประทับบ่อยครั้ง เพื่อให้ประชาชนได้เฝ้า ฯ ทุกครั้งที่ปรากฏพระองค์ก็มีเสียงโห่ร้องถวายพระพรและเสียงปรบมือดังกึกก้องขึ้น จนกระทั่งถึงเวลาใกล้ค่ำแล้ว ประชาชนก็ยังมิได้กลับ ต่างยืนคอยเฝ้าชมพระบารมี และตะโกนขานพระนามให้ปรากฏพระองค์อีก ในวันเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีเยอรมันและภรรยาได้เดินทางมายังเมืองนูเรมเบอร์กเพื่อร่วมในงานรับเสด็จ ฯ อีกด้วย

ในคืนวันนั้น ทางรัฐบาลบาวาเรียได้จัดให้มีงานสโมสรสันนิบาตและถวายพระกระยาหารค่ำ ณ ปราสาทในเมืองนูเรมเบอร์ก ประธานาธิบดีและภรรยา ตลอดจนผู้มีเกียรติอื่น ๆ ไปร่วมงานด้วยเป็นจำนวนมาก ตลอดทางที่เสด็จ ฯ จากที่ประทับถึงปราสาทโดยรถยนต์พระที่นั่ง มีประชาชนมาคอยเฝ้า ฯ และโห่ร้องถวายพระพรแน่นขนัดมิได้ขาดระยะ และถึงแม้ว่าตอนเสด็จ ฯ กลับจากปราสาทเมื่อเสร็จงานแล้วจะเป็นเวลาดึกดื่น ประชาชนก็ยังคงคอยเฝ้า ฯ อยู่เช่นเดียวกับเมื่อตอนหัวค่ำ

วันที่ ๑ สิงหาคม เวลาเช้า เสด็จ ฯ เยี่ยมสหกรณ์ผู้ซื้อเครื่องเล่นของเด็ก (Association of Buyers' Cooperatives of German Toys) เวลากลางวันเสด็จเยี่ยมโรงงานวิทยุกรุนดิก ทั้งสองแห่งได้รับเสด็จ ฯ เป็นอย่างดียิ่ง โรงงานวิทยุกรุนดิกได้แสดงผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ถวายให้ทอดพระเนตร และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายผลิตภัณฑ์ของบริษัท เช่น โทรทัศน์ขนาดใหญ่ และเครื่องส่งโทรทัศน์ภายในสถานที่ ในเวลาเย็น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยประธานาธิบดีและภรรยา ตลอดจนข้าราชบริพารได้เสด็จ ฯ และเดินทางโดยขบวนรถยนต์ไปยังเมือง บายรอยท์ (Bayreuth) เพื่อทอดพระเนตรละครมหาอุปรากรเรื่อง โลเฮ่นกริน (Lohengrin) แต่งโดยนายริชาร์ด วากเนอร์ (Richard Wagner) นักแต่งดนตรีผู้มีชื่อเสียงของเยอรมันในอดีต ที่หน้าโรงละครมีประชาชนมาคอยเฝ้า ฯ ตั้งแต่เสด็จ ฯ ถึงจนละครเลิกในยามดึก ทั้ง ๆ ที่ฝนตกอยู่ตลอดเวลา ณ ที่นั้นมีนักเรียนไทยไปคอยรับเสด็จ ฯ เพียงเก้าหรือสิบคน แต่เสียงไชโยดังกึกก้องเป็นพิเศษเพราะคนเยอรมันร่วมร้องด้วย

วันที่ ๒ สิงหาคม เสด็จ ฯ จากนูเรมเบอร์ก เวลาเช้าโดยขบวนรถไฟพระที่นั่ง เพื่อเสด็จ ฯ กลับยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีประชาชนมาส่งเสด็จ ฯ หนาแน่นเช่นเดียวกับ เมื่อตอนรับเสด็จ ฯ ระหว่างทางขบวนรถไฟพระที่นั่งจอดที่สถานีซินเดลฟิงเกล (Sindelfingen) เพื่อเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานผลิตรถยนต์ของบริษัท เดมเลอร์ – เบ็นซ์ ผู้ผลิตรถยนต์เบ็นซ์ อันเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย ทางบริษัทได้จัดงานรับเสด็จ ฯ อย่างสมพระเกียรติ ในโอกาสนี้ทาง บริษัทได้ ทูลเกล้า ฯ ถวายทุน การศึกษาวิชาวิศวกรรมศาสตร์สองทุน เพื่อพระราชทานแก่นักศึกษาไทยที่จะมาศึกษาในประเทศเยอรมัน และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายรถพยาบาลแด่สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงใช้ในกิจการของสภากาชาด เสร็จแล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินต่อไปโดยรถไฟจนถึงสถานีซิงเกน (Singen) อันเป็นสถานีพรมแดนระหว่างประเทศเยอรมันกับสวิตเซอร์แลนด์

ณ ที่นั้น นายกรัฐมนตรีแห่งรัฐวูรเตมเบอร์ก (Wurtemberg) ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และข้าราชการฝ่ายเยอรมันผู้ที่ได้เข้าสมทบ ขบวนเสด็จ ฯ ได้เข้าเฝ้ากราบถวายบังคมลา ทุกคนมีความอาลัยในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้กราบถวายบังคมลาแล้ว ต่างพากันลงไปยืนที่ชานชลาข้างรถไฟพระที่นั่ง และด้วยความอาลัย ข้าราชการเหล่านั้นได้ร้องเพลงลา (Aufariedershen) เป็นภาษาเยอรมัน เสียงเพลงนั้นได้ดังขึ้นทุกที เพราะบรรดาประชาชนซึ่งยืนอยู่ ตามชานชลาต่าง ๆ แห่ง สถานีนั้นต่างพากันร่วมร้องเพลงส่งเสด็จด้วย จนรถไฟพระที่นั่งเคลื่อนที่ออกแล่นไปสู่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เสียงเพลงนั้นก็ยังดังก้กก้องอยู่ การส่งเสด็จ ฯ ด้วยน้ำใจอันภักดีถึงขนาดนี้มิได้เคยปรากฏมาก่อนแก่ผู้ใด

ขณะนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถประทับพักผ่อนพระอิริยาบถอยู่ ณ บ้าน ฟองซาลีย์ (Villa Fonzaley) ใกล้เมืองโลซานน์ ทั้งสองพระองค์ทรงพระเกษมสำราญดี.

โปรตุเกศ

พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศโปรตุเกศเป็น ทางการตั้งแต่วันที่ ๒๒ ถึงวันที่ ๒๕ สิงหาคม และได้ทรงกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยและประเทศโปรตุเกศ อันได้มี ต่อกันมา ถึงห้าร้อยปี นั้นให้มั่นคงยิ่งขึ้นเป็นอย่างดียิ่ง รัฐบาลโปรตุเกศได้รับเสด็จ ฯ สมพระเกียรติทุกประการ และทั้ง รัฐบาล และ ประชาชน ชาวโปรตุเกศได้ มีความ ชื่นชมโสมนัสใน การเสด็จ พระราชดำเนินครั้งนี้เป็นอย่างสูง

เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ ฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งถึงสนามบิน ปอรเตลา (Portela) กรุงลิสบอน เวลา ๑๒ นาฬิกาตรง โดยมีเครื่องบินขับไล่ของกองทัพอากาศโปรตุเกศ บินเป็นกระบวนรับเสด็จเข้ามาจากชายแดนประเทศโปรตุเกศ ณ สนามบินนั้นประธานาธิบดีประเทศโปรตุเกศ พณ ฯ โรดริเกซ โทมัส (H.B. Rodrigues Thomaz) และภรรยา พณ ฯ ซาลาซาร์ (Salazar) พร้อมด้วย

คณะรัฐบาลและ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แต่งกายเต็มยศ ไปรับเสด็จ ฯ โดยพร้อมเพรียงกัน เมื่อเสด็จถึงแล้ว พลตรีอำนวย ไชยโรจน์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส ผู้ซึ่งเป็นอัครราชทูตไทยประจำกรุงลิสบอนด้วย ได้ขึ้นเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทบนเครื่องบินพระที่นั่ง ต่อจากนั้นเสด็จ ฯ ลงจากเครื่องบินพระที่นั่ง อธิบดีกรมพิธีการกระทรวงการต่างประเทศแห่งประเทศโปรตุเกศเบิกประธานาธิบดีและภรรยาเข้าเฝ้า แล้วประธานาธิบดีจึงได้เบิกนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีและข้าราชการผู้ใหญ่เข้าเฝ้า ฯ จนทุกคน ครั้นแล้วประธานาธิบดีเชิญเสด็จขึ้นสู่ปะรำ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญ พระ บารมี และเพลง ประจำ ชาติโปร ตุเกศ ทรงรับคำนับแถวทหารกองเกียรติยศ อันมีทั้งทหารราบและทหารม้า เสร็จแล้วจึงเสด็จ ฯ ขึ้นรถยนต์พระที่นั่ง มีทหารม้าแต่งตัวเต็มยศแห่เป็นกระบวนเสด็จไปจนถึงพระราชวัง เคลูซ (Queluz Palace) ซึ่งทางราชการโปรตุเกศจัดถวายเป็นที่ประทับ

พระราชวังเคลูซเป็นพระราชวังฤดูร้อน สร้างขึ้นเมื่อ สองร้อยปีมาแล้ว ครั้งโปรตุเกศ ยังมีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศ เป็นพระราชวังที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง ประกอบด้วยราชอุทยานอันงดงาม เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเข้าประทับในพระราชวังนั้นแล้ว ทางราชการโปรตุเกศได้จัดให้มีทุกอย่างพร้อมมูล เพื่อทรงพระสำราญและเพื่อความสะดวกของข้าราชบริพาร มีเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับเมื่อมีพระมหากษัตริย์ประทับอยู่

ในตอนบ่าย ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จ ฯ ไปเยี่ยมประธานาธิบดีโปรตุเกศ ณ ทำเนียบ ในโอกาสนี้ได้พระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์รามาธิบดีแด่ประธานาธิบดี และเครื่องราชอิสสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายในแก่ภรรยาประธานาธิบดี ครั้นแล้วประธานาธิบดีได้ทูลเกล้า ฯ ถวายเครื่องอิสสริยาภรณ์อันมีศักดิ์สูงสุด เรียกว่า "Prois Ordres" แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เครื่องอิสสริยาภรณ์นี้จะถวายแก่ประมุขของประเทศ ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์เท่านั้น ส่วนสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถนั้น ประธานาธิบดีโปรตุเกศได้ทูลเกล้า ฯ ถวายเครื่องราชอิสสริยาภรณ์ "Saint Jacques" ชั้นสูงสุด ได้มีพระราชปฏิสันถารกับประธานาธิบดีและภรรยาด้วยสันถวไมตรีเป็นเวลานานพอสมควร จึงได้เสด็จกลับที่ประทับ

เวลา ๒๑.๐๐ น. ประธานาธิบดีและภรรยาได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศใหญ่ ณ พระราชวัง อาจูดา (Ajuda Palace) มีนายกรัฐมนตรีซาลาซาร์ และคณะรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของโปรตุเกศ และผู้มีเกียรติมาร่วมรับประทานอาหารเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นได้มีการสโมสรสันนิบาติ ณ ที่เดียวกัน มีผู้มีเกียรติรับเชิญมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอีกประมาณ ๒๐๐ คน ในคืนนี้ได้มีพระราชดำรัสถึงสัมพันธภาพระหว่างไทยกับโปรตุเกศเป็นที่จับใจผู้ได้ฟังอย่างยิ่ง

ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม เวลา ๑๐.๓๐ น. ทั้งสองพระองค์เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรกิจการทหารเรือ ณ กองทัพเรือโปรตุเกศ ทางการทหารเรือได้รับเสด็จ ฯ อย่างสมพระเกียรติ ได้ทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และโรงเรียนนายเรือเสร็จแล้ว กองทัพเรือได้ถวายพระกระยาหารกลางวัน ได้พระราชทานของขวัญที่ระลึกแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ

และผู้บัญชาการทัพเรือ ซึ่งทางกองทัพเรือโปรตุเกศได้แสดงความชื่นชมโสมนัส รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้เสด็จไปเยี่ยมเป็นอย่างยิ่ง

ในตอนบ่ายวันเดียวกันนั้น ได้เสด็จ ฯ ออกรับคณะทูตานุทูตต่างประเทศ ซึ่งประจำอยู่ ณ กรุงลิสบอน เวลา ๒๑.๐๐ น. ได้เสด็จ ฯ เสวยพระกระยาหารค่ำ ซึ่งทางเทศบาลกรุงลิสบอนจัดถวาย ณ สวนสาธารณะอันสวยงามชื่อ เอสตูฟา ฟริอา (Estufa Fria) นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี และสมาชิกเทศบาลพร้อมด้วยแขกผู้มีเกียรติ และประชาชนจำนวนมากได้คอยรับเสด็จ และได้พากันปรบมือโห่ร้องถวายพระพรเมื่อเสด็จ ฯ ถึง หลังพระกระยาหารได้มีการแสดงฟ้อนรำ และเพลงพื้นเมือง ถวายทอดพระเนตร เสร็จแล้วจึงเสด็จกลับเวลา ๒๓.๐๐ น. เศษ ประชาชนก็ยังคอยเฝ้าส่งเสด็จอย่างล้นหลาม

ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จยังสถาบันการโยธาเทศบาล เพื่อทอดพระเนตร กิจการของ สถาบันอัน มีชื่อเสียงนี้ ขณะเดียวกัน สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ ฯ ยังโรงพยาบาลโพ้นทะเล (Hospital do Ultramar) ได้ทอดพระเนตรกิจการของโรงพยาบาล และได้พระราชทานเงิน บำรุงโรง พยาบาล เป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ เหรียญโปรตุเกศ ในตอนบ่ายได้เสด็จ ฯ โดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง ทรงชมเมืองลิสบอน แล้วเสด็จ ฯ ยังพิพิธภัณฑ์ราชรถของโปรตุเกศ อันเป็นที่เก็บราชรถสมัยโบราณแล้วเสด็จ ฯ กลับที่ประทับ ในตอนเย็นวันนั้น นายกรัฐมนตรี ซาลาซาร์ ได้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ที่ประทับ โปรดเกล้า ฯ ให้นายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมด้วย นายกรัฐมนตรีได้เฝ้า ฯ อยู่เป็นเวลานานพอสมควร จึงได้กราบถวายบังคมลากลับ

เวลา ๒๓.๐๐ น ได้พระราชทานอาหารค่ำแก่ประธานาธิบดีและภรรยา ณ ที่ประทับ ซึ่งทางเอกอัครราชทูตไทยได้ตกแต่งอย่างสวยงาม มีนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาล และผู้มีเกียรติมาร่วมรับประทานอาหารร้อยคนเศษ หลังจากนั้นได้มีงานสโมสรสันนิบาต มีผู้มาเฝ้า ฯ ทูลละอองธุลีพระบาทหลายร้อยคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนิน มีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่มาเฝ้า ฯ โดยทั่วไป เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้ที่มาในงานเป็นอย่างยิ่ง

วันที่ ๒๕ สิงหาคม เสด็จ ฯ กลับจากโปรตุเกศโดยเครื่องบิน ทางการโปรตุเกศได้จัดพิธีส่งเสด็จ ฯ เป็นพิธีใหญ่เช่นเดียวกับเมื่อวันเสด็จถึง ประธานาธิบดีและภรรยา นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล พร้อมด้วย ข้าราชการผู้ใหญ่ ได้ไป ส่งเสด็จ ฯ พร้อมเพรียงกัน

ในการเสด็จ ฯ ประเทศโปรตุเกศครั้งนี้ ประชาชนต่างพากันชื่นชมในพระบารมีของทั้งสองพระองค์ และบังเกิด ความสนใจ และความรู้สึก อันดีในประเทศไทยทั่วกัน หนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ลงข่าวเสด็จพระราชดำเนินเป็นข่าวใหญ่อันดับที่ ๑ ทุกวัน พร้อมด้วยบทความสรรเสริญพระบรมราชจริยาวัตรของทั้งสองพระองค์มิได้ขาด และมีบทความเกี่ยวกับประเทศไทยลงอยู่ด้วยทุกฉบับ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของโปรตุเกศได้ เขียนบทความเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับโปรตุเกศ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันไปลงหนังสือพิมพ์ มีผู้สนใจอย่างแพร่

หลาย ทางวิทยุและโทรทัศน์ก็ได้มีข่าวและสารคดีเกี่ยวกับประเทศไทยทุกวัน เป็นการส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างสองประเทศ การเสด็จพระราชดำเนินประเทศโปรตุเกศครั้งนี้ เป็นผลดีต่อประเทศไทยและประชาชนชาวไทยสมดั่งพระราชประสงค์ทุกประการ.

สวิสเซอร์แลนด์

พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ เยี่ยมประเทศสวิสเซอร์แลนด์เป็นทางราชการ ระหว่างวันที่ ๒๘ สิงหาคมถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคมนี้ การเสด็จเยี่ยมประเทศสวิสเซอร์แลนด์นี้ แตกต่างกว่าการเสด็จ ฯ เยี่ยมประเทศอื่น ๆ เพราะประเทศนั้น เป็นที่ประทับส่วน พระองค์ในระหว่างการเสด็จ พระราชดำเนิน เยี่ยม ประเทศ ต่าง ๆ ครั้งนี้

การเสด็จ ฯ เยี่ยมประเทศสวิสเซอร์แลนด์เริ่มขึ้นเป็นทางการ ณ วิลลาฟลอง ซาลีย์ (Villa Flonzaley) อันเป็นที่ประทับเมื่อเวลา ๑๐ นาฬิกาของวันที่ ๒๙ สิงหาคม พณ ฯ ปอล โชเดต์ (Monsieur Paul Chaudet) รัฐมนตรีต่างประเทศของสวิสเซอร์แลนด์และภรรยา นายริชาร์ด อามัง (Richard Aman) อธิบดีกรมพิธีการกระทรวงการต่างประเทศและภรรยา พร้อมด้วยนายทหารชั้นนายพันเอก ซึ่งได้มาประจำพระองค์ได้มารับเสด็จ ณ ที่ประทับ ได้เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยผู้ที่มารับเสด็จ ฯ ไปยัง สถานีรถไฟซึ่งอยู่ใกล้ที่ประทับ ณ ที่นั้น ประธานคณะมนตรีแห่งมณฑลโวด์ (Canton Vaud) มาคอยส่งเสด็จ และมีกองตำรวจตั้งแถวเป็นกองเกียรติยศ

พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และ สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จโดยขบวนรถไฟ ซึ่งทางการสวิสเซอร์แลนด์จัดถวายเป็นพิเศษถึงกรุงเบอร์น อันเป็นนครหลวงแห่งสวิสเซอร์แลนด์ เวลา ๑๑.๒๕ นาฬิกา ณ สถานีรถไฟกรุงเบอร์น พณ ฯ เปอติต์ปีแอร์ (Monsieur Max Petitpierre) ประธานาธิบดีแห่งสวิสเซอร์แลนด์และภรรยา พร้อมด้วยบุคคลในคณะรัฐบาลและข้าราชการผู้ใหญ่อีกบางท่านได้มาคอยรับเสด็จ ฯ ภายนอกสถานี มีประชาชน มาคอยรับเสด็จ ฯ อีกเป็นจำนวนมาก เมื่อได้แลเห็นพระองค์ประชาชน ทั้งปวงนั้นก็ พากันปรบมือ และโห่ร้องถวายพระพรด้วยความชื่นชม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ฯ ขึ้นรถยนต์พระที่นั่งกับประธานาธิบดี สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ ฯ ขึ้นกับ ภรรยาประธานาธิบดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย และข้าราชบริพารที่โดยเสด็จ ฯ ในขบวนหลวงขึ้นรถยนต์คันต่อ ๆ มา แล้วเคลื่อนขบวนรถยนต์ไปสู่ที่ประทับ ซึ่งทางการสวิตเซอร์แลนด์จัดไว้ถวาย ชื่อคฤหาสน์โลห์น (Villa Lohn) อยู่นอกกรุงเบอร์นประมาณ ๒๐ กิโลเมตร เป็นคฤหาสน์ที่สวยงามมาก

เวลา ๑๕ นาฬิกาวันเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ ฯ จากที่ประทับ พร้อมด้วยข้าราชบริพารโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง เมื่อเสด็จ ฯ มาจนถึงระยะทางพอสมควรที่กำหนดไว้แล้ว ได้เสด็จ ฯ จากรถยนต์พระที่นั่งขึ้นทรงรถม้า มีทหารม้าแห่มายังหน้าศาลารัฐบาล (Palais Fédéral) กลางกรุงเบอร์น ที่จตุรัสใหญ่หน้าศาลารัฐบาลนั้น มีทหารบก ๑ กองพัน พร้อม

ด้วยแตรวงตั้งแถวคอยรับเสด็จ เมื่อเสด็จ ฯ ถึง แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติสวิสเซอร์แลนด์ เสร็จแล้วเสด็จ ฯ ออกตรวจพลแล้วจึงเสด็จ ฯ ขึ้น ยังศาลารัฐบาล ซึ่งคณะรัฐบาลคอยรับเสด็จ ฯ อยู่ ประธานาธิบดีได้อ่านคำกราบบังคมทูลรับเสด็จ ฯ ได้มีพระราชดำรัสตอบ เสร็จแล้วพระราชทานของขวัญอันเป็นชุดเครื่องเขียนถมทองแก่คณะรัฐบาล แล้วจึงเสด็จ ฯ กลับที่ประทับ ในตอนบ่ายวันนั้นเวลา ๑๗.๔๕ นาฬิกาได้เสด็จ ฯ ออกรับคณะทูตานุทูตซึ่งประจำอยู่ ณ กรุงเบอร์น ณ ที่ประทับ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับคณะทูตานุทูต ยังให้เกิดความปีติยินดีทั่วกัน

เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา ประธานาธิบดีและคณะรัฐบาลได้ ถวายพระ กระยาหารค่ำ เป็นงานเต็มยศ ณ โรงแรมเบลวิว (Hotel Bellevue) มีแขกมาร่วมงานประมาณ ๖๐ คนเศษ ประธานาธิบดีได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงความชื่นชมยินดีที่ได้เสด็จ ฯ มาครั้งนี้ และเชิญชวนให้ดื่มถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ เสร็จแล้วมีพระราชดำรัสตอบเป็นภาษาฝรั่งเศสและทรงชักชวนให้ดื่มอำนวยพรแก่ ประธานาธิบดี และประชาชนชาวสวิสเซอร์แลนด์ พระราชดำรัสนั้นไพเราะทั้งอรรถและพยัญชนะ เป็นที่จับใจแก่ผู้ที่ได้ฟังเป็นอย่างยิ่ง พระราชดำรัสซึ่งทรงมีต่อคนในประเทศต่าง ๆ ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ยังให้เกิดความปีติเลื่อมใสทุกแห่ง เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถเป็นยอดเยี่ยมในการสรรหาถ้อยคำอันจูงใจให้คนเกิดความเลื่อมใสยินดี มีพระสุรเสียงอันเป็นสง่าชวนให้คนเคารพ และทรงมีพระราชดำรัสด้วยน้ำพระราชหฤทัย อันก่อให้เกิดความเชื่อถือ พระราชดำรัสเหล่านี้มีส่วนสำคัญใน การกระชับสัมพันธภาพระหว่างชนชาติต่าง ๆ และ ประชาชนชาวไทยให้ แน่นแฟ้นขึ้นเป็นอย่างยิ่ง

วันที่ ๓๐ สิงหาคม เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จทอด พระเนตร การทหาร ของสวิสเซอร์แลนด์ และได้ทอดพระเนตรการฝึกทหารและการปฏิบัติของทหารในสนามอย่างกว้างขวาง ในเวลาเดียวกัน สมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานผลิตโอวัลติน และเสด็จเยี่ยมเมืองโมราต์ (Morat) ซึ่งอยู่ใกล้กรุงเบอร์น เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา ได้พระราชทานเลี้ยงแก่ประธานาธิบดีและคณะรัฐบาล ณ โรงแรมเบลวิว เป็นงานเต็มยศ มีแขกมาร่วมรับพระราชทานอาหาร ๖๐ คนเศษ

วันที่ ๓๑ สิงหาคม เวลาเช้า ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรโรงงานของบริษัทนาฬิกาโอเมกา เสร็จแล้วเสด็จ ฯ เสวยพระกระยาหารกลางวันริมทะเลสาบ มีการแสดงพื้นเมืองถวายทอดพระเนตรแล้วจึงเสด็จ ฯ กลับที่ประทับ เวลา ๑๗.๔๐ นาฬิกาเสด็จ ฯ ขึ้นรถไฟพระที่นั่ง เพื่อเสด็จ ฯ กลับเมืองโลซานน์ ประธานาธิบดี คณะรัฐบาล และประชาชนได้มาส่งเสด็จ ฯ อย่างคับคั่ง เป็นอันเสร็จการเสด็จพระราชดำเนิน

ในการเสด็จ ฯ ครั้งนี้ กรุงเบอร์นได้ตกแต่งธงทิวรับเสด็จ ฯ ตลอดเวลา ๓ วัน ประชาชนชาวสวิสเซอร์แลนด์ได้ พร้อมใจกันรับเสด็จ ฯ เป็นอย่างดียิ่งทุกแห่ง เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ประทับอยู่ ณ ประเทศนี้ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เป็นที่รู้จักคุ้นเคยแก่คนทั่วไป ซึ่งมีความเคารพในพระองค์เป็น

อย่างสูง ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ไม่มีพระมหากษัตริย์ แต่ถ้าหากคนในประเทศนี้จะเอ่ยถึงพระมหากษัตริย์ (Le Roi) โดยไม่ออกพระนามแล้ว ก็ย่อมหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป อนึ่ง ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เป็นประเทศที่มีคนมาท่องเที่ยวพักผ่อนจากประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก คนที่มาจากประเทศซึ่งได้เสด็จ ฯ ไปเยี่ยมแล้ว เช่น อเมริกา อังกฤษ และเยอรมัน ต่างก็พากันมาสมทบกับชาวสวิส เพื่อรับเสด็จและโห่ร้องถวายพระพรแสดงความชื่นชมยินดีในทุกโอกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ผูกใจชนชาติต่าง ๆ ไว้อย่างแน่นแฟ้น มีความจงรักในทั้งสองพระองค์อย่างมิรู้ลืม เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะได้เสด็จ ฯ จากประเทศอังกฤษและเยอรมนีไปแล้วนานพอสมควร แต่หนังสือพิมพ์ในทั้งสองประเทศก็ยังติดตามลงข่าวเกี่ยวกับทั้งสองพระองค์อยู่จนบัดนี้ หนังสือพิมพ์สำคัญ ๆ ในประเทศอังกฤษ เช่น หนังสือพิมพ์ลอนดอน ไทมส์ (London Times) ยังลงภาพการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศต่าง ๆ หลังจากประเทศอังกฤษตลอดมา ซึ่งกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ในอังกฤษมิได้เคยให้ความสนใจถึงขนาดเช่นนี้แก่ผู้ใดอื่นมาก่อนเลย

เดนมาร์ค

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ แต่เวลาเช้าวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อทรงเยือนประเทศเดนมาร์คเป็นทางราชการเป็นเวลา ๓ วัน ในวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงกรุงโคเปนเฮเกนในวันนั้น มีฝนตกอย่างหนักระหว่างที่มีพิธีถวายการต้อนรับที่สนามบินตลอดจนระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินตรวจพลกองทหารเกียรติยศเดนมาร์ค

สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คและสมเด็จพระราชินี พร้อมด้วยเจ้าฟ้าหญิงมกุฎราชกุมารีแห่งราชบัลลังก์เดนมาร์ค ได้เสด็จไปถวายการต้อนรับที่สนามบิน และมีเจ้านายในราชวงศ์เดนมาร์ค นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ผู้แทนทั้ง ๓ กองทัพ รวมทั้งผู้แทนของเทศบาลนคร กรุงโคเปนเฮเกนได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยพร้อมเพรียงกัน

เมื่อเสร็จพิธีถวายการต้อนรับที่สนามบินแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คได้กราบทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปสู่ ณ ที่ประทับ พระราชวังเฟรเดนบอร์ก

ต่อมาสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คและสมเด็จพระราชินี ทรงเป็นเจ้าภาพจัดพระกระยาหารกลางวันถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเป็นการส่วนพระองค์ ณ พระราชวังที่ประทับ ในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถวายรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๑ แด่สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรีบรมมหาราชวงศ์ แด่สมเด็จพระราชินีแห่งเดนมาร์ค และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรีบรมมหา-

ราชวงศ์ แต่เจ้าหญิงมกุฎราชกุมารีแห่งเดนมาร์คด้วย ภายหลังได้เสด็จ ฯ ทอดพระเนตรปราสาทครอนบอร์ก ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้คณะทูตต่างประเทศเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ที่ประทับ ตอนค่ำสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คทรงจัดงานเลี้ยงใหญ่ ถวายเป็นทางการ ณ พระราชวังคริสเตียนสบอร์ก

ในตอนเช้าวันที่ ๗ กันยายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ฯ ไปยังบริษัท อีสต์เอเชียติก ตอนบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ ในงานรับรอง ณ ศาลาเทศบาล แล้วทรงเยือนสถานเอกอัครราชทูตไทย ตอนค่ำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้ปรากฏพระองค์ทางโทรทัศน์ และได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร ละคร รอบ ปฐมทัศน์ ณ โรงละคร หลวงในกรุงโคเปนเฮเกน โดยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คกับสมเด็จพระราชินี และเจ้าฟ้าหญิงมกุฎราชกุมารีแห่งราชบัลลังก์เดนมาร์ค ได้โดยเสด็จไปประทับทอดพระเนตรในโอกาสนั้นด้วย

ตอนเช้าวันที่ ๘ กันยายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ พระราช ดำเนิน ทอด พระเนตร ศูนย์ กลางนิวเคลียร์ของรัฐบาลเดนมาร์คที่เมืองไรซอค หลังจากนั้นพระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และสมเด็จพระราชินีกับเจ้าฟ้าหญิงมกุฎราชกุมารี ไปทอดพระเนตรสุสานเก่าแก่อันเป็นที่ฝังพระศพของอดีตกษัตริย์ และพระราชินีแห่งเดนมาร์คเมื่อ ๙๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ตำบลรอสกิล์

ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราช ดำเนินไป ทอดพระเนตร โรงพยาบาลประจำตำบลครอสทรุน ซึ่งตั้งอยู่ ณ ชานกรุงโคเปนเฮเกน โรงพยาบาลนี้เป็นโรงพยาบาลที่ทันสมัยที่สุดของเดนมาร์ค สิ้นค่าก่อสร้าง ๒๐๐ ล้านบาท และมีกล้วยไม้ จาก ประเทศไทย ไป ประดับ ประดา ณ โรงพยาบาลนี้ด้วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งนั้นได้กราบบังคมทูลว่า คนไทยผู้หนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ได้ส่งกล้วยไม้ไปให้โรงพยาบาลเป็นของขวัญ เนื่องในโอกาส ที่สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถจะเสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรโรง พยาบาลแห่งนั้น

ระหว่างที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระราชินีแห่งเดนมาร์ค เสด็จพระราชดำเนินเยือนโรงพยาบาลประจำตำบลอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรฟาร์มทดลองของรัฐ และทอดพระเนตรโรงงานเครื่องเรือนที่อัลเลอรูด

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเดนมาร์คคราวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถวายช้างศึกทำด้วยไม้มะเกลือ พร้อมด้วยเครื่องประดับแก่พระเจ้าเฟเดอร์ริคกษัตริย์เดนมาร์ค และสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คและสมเด็จพระราชินี ได้ถวายชุดน้ำชาซึ่งทำจากโรงงาน เครื่องเคลือบ ดินเผาของราชตระกูลเดนมาร์ค ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดในโลกแด่พระบาทสมเด็จ

พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

ในตอนค่ำของวันสุดท้าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระกระยาหารค่ำแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และสมเด็จพระราชินีในเรือพระที่นั่งยุตแลนเดีย ซึ่งทอดสมออยู่ ณ ท่าเรือเก้ยิมเก้ อันเป็นท่าเรือที่มีชื่อเสียงของเดนมาร์ค ทั้งนี้ ด้วยประเทศ เดนมาร์ค เป็นประเทศ ที่เหมาะสม สำหรับในการท่องเที่ยวและพักผ่อนในทางทะเล และเป็นเหตุผลสำคัญในการต้อนรับอาคันตุกะ ผู้มีเกียรติจากต่างประเทศ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี จึงได้จัดพระกระยาหารค่ำถวายเป็น เกียรติ ตอบแทน แด่กษัตริย์ แห่งประเทศเดนมาร์คและสมเด็จพระราชินี ในเรือพระที่นั่ง ยุตแลนเดีย ซึ่งทาสีขาวสวยงามมาก ห้องทุกห้องในเรือพระที่นั่งยุตแลนเดีย ประดับประดาเป็นแบบไทยทั้งสิ้น

ในตอนเช้าของวันที่ ๙ กันยายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินจากที่ประทับไปยังพระราชวังเฟรเดนส์บอร์ก เพื่อทรงอำลาสมเด็จพระเจ้ากรุง เดนมาร์ค และ สมเด็จ พระราชินี แห่งกรุงเดนมาร์ค จากนั้นทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังคฤหาสน์เบิร์นทอปเซอร์ อันเป็นที่ประทับของเจ้าชายแอคเซล พระญาติสนิทของสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และทรงเป็นประธานบริษัทอีสเอเซี่ยติค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งเจ้าชายแอคเซลและเจ้าหญิงมากาเรตตา พระชายาได้จัดถวาย

จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราช ดำเนินโดย รถยนต์ พระที่นั่ง ไปตาม ทางหลวงสายที่ทันสมัยที่สุดของเดนมาร์ค และทอดพระเนตรบริเวณภายในเมืองแทน การเสด็จ พระราชดำเนินร้านจำหน่ายสินค้าและอุทยานทิโวลีตามกำหนดเดิม จากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังสนามบิน โดยมีเจ้าชายแอคเซลกับเจ้าหญิงมากาเรตตา โดยเสด็จไปส่งเสด็จพระราชดำเนินที่สนามบิน

พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินพระที่นั่ง จากสนามบินประเทศเดนมาร์คถึงสนามบินแอลบาส ในนครเจนีวา ประเทศสวิสในวันเดียวกันนั้น เมื่อทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินลงจากเครื่องบินแล้ว ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่งไปสู่ที่ประทับ ณ ตำหนักฟรองซาลี ส่วนนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งโดยเสด็จพระราชดำเนินไปยังกรุงโคเปนเฮเกน ได้เดินทางจากกรุงโคเปนเฮเกนกลับมายังกรุงเทพ ฯ

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอัญเชิญกระแสพระราชดำรัส ฉบับที่ ๖ มาถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อแจ้งให้ประชาชนชาวไทยทราบ มีความดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินี ฯ ได้กลับถึงเมืองโลซานน์ประเทศสวิตเซอร์แลนด์แล้วโดยเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๙ กันยายน หลังจากการเยี่ยมเยียนอัน

น่าพึงพอใจต่อประเทศเดนมาร์ค ประชาชนชาวเดนมาร์คได้แสดงความเป็นมิตรและโอบอ้อมอารีเป็นอย่างมาก และได้ต้อนรับอย่างอุ่นหนาฝาคั่งในทุกแห่งที่ผ่านไป ส่วนข้าราชการก็เอาใจใส่ให้ความต้อนรับและอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินี ฯ เป็นอย่างดียิ่ง สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ได้พระราชทานความสนพระทัยเป็นส่วนพระองค์ ด้วยพระราชอัธยาศัยอันน่ารัก ข้าพเจ้าและสมเด็จพระบรมราชินี ฯ รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณอย่างสุดซึ้ง การเยี่ยมประเทศเดนมาร์คครั้งนี้ ก่อให้เกิดความสนใจในหมู่ประชาชน ซึ่งจะช่วยสร้างสรรประโยชน์ร่วมกัน และกระชับสัมพันธไมตรีอันมีมาแต่ดั้งเดิม ระหว่างประชาชาติทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วย"

(เฉพาะประเทศนี้ เป็นข่าวของกรมประชาสัมพันธ์)

นอร์เวย์

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศนอร์เวย์ครั้งนี้ นับว่าแตกต่างกับการเสด็จพระราชดำเนินประเทศอื่น ๆ ที่ได้ผ่านมาแล้ว เพราะเหตุว่าการเสด็จพระราชดำเนินประเทศนอร์เวย์ได้เสด็จโดยทางชลมาร์ค คือเสด็จโดยเรือ "ยุตแลนเดียร์" ซึ่งบริษัทอิสต์เอเซียติคได้จัดถวายเป็นเรือพระที่นั่ง ออกจากท่าเรือเมืองโคเปนเฮเกน เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายนนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์โดยเครื่องบินพระที่นั่ง และได้เสด็จถึงสนามบินโคเปนเฮเกน เวลา ๑๔ น. ครึ่ง ที่สนามบินสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค สมเด็จพระราชินีเดนมาร์ค พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอ ๒ พระองค์ ได้ไปคอยรับเสด็จ และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จถึง สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คได้เสด็จเข้าไปต้อนรับอย่างเป็นกันเองเป็นอย่างยิ่ง หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งของสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค โดยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค เป็นผู้ทรงขับเอง สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งอีกคันหนึ่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีกรุงเดนมาร์ค และได้เคลื่อนขบวนรถยนต์พระที่นั่งมาสู่เรือยุตแลนเดียร์ ซึ่งจอดคอยรับเสด็จอยู่ ณ ท่าเรือในกรุงโคเปนเฮเกน สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค พระราชินีเดนมาร์คและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอของกรุงเดนมาร์ค ๒ พระองค์ ได้เสด็จขึ้นมาส่งเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ บนเรือยุตแลนเดียร์ (Jut Landia) และได้ร่วมเสวยพระสุธารสอย่างกันเอง และประทับอยู่อย่างสนิทสนมเป็นเวลา ๒ ชั่วโมงเศษ จึงได้เสด็จกลับ

ณ ท่าเรือกรุงโคเปนเฮเกนนั้น ประชาชนชาวเดนมาร์คได้มาคอยส่งเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นจำนวนมาก และเมื่อได้เสด็จถึง ก่อนที่จะเสด็จขึ้นบนเรือพระที่นั่ง ประชาชนทั้งหลายต่างก็พากันปรบมือโห่ร้อง ถวายพระพรอยู่เซ็งแซ่ และเมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คเสด็จกลับไปแล้ว เวลา ๑๗ น. เศษ เรือยุตแลนเดียร์เริ่ม

ออกจากท่าเรือ ประชาชนผู้ซึ่งมาคอยส่งเสด็จอยู่เป็นเวลากว่า ๒ ชั่วโมง ต่างก็ได้โบกมือส่งเสด็จจนเรือพระที่นั่งแล่นไปลับตา เมื่อออกเรือพระที่นั่งนั้น เรือยุตแลนเดียร์ ได้ชักธง มหาราชใหญ่ ขึ้นสู่เสา กระโดงกลาง และเมื่อเรือยุตแลนเดียร์แล่นผ่านเมืองเฮลซิงเออร์ ปืนใหญ่บนป้อมปราการที่เมืองเฮลซิงเออร์นั้น ได้ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด และในคืนวันนั้นเอง หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสวยพระกระยาหารค่ำแล้ว ทางเรือยุตแลนเดียร์ได้รับพระราชโทรเลขจากสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์คถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงความปลื้มปีติพระราชหฤทัยที่ได้ทรงพบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ ๑๗ นี้ เมื่อได้ทรงรับพระราชโทรเลขแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้มีพระราชโทรเลขตอบ ขอบพระราชหฤทัย สมเด็จพระเจ้า กรุงเดนมาร์คใน คืนวันเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประทับแรมใน เรือยุตแลนเดียร์ ๒ คืน คือในคืนวันที่ ๑๗ กันยายน และวันที่ ๑๘ กันยายน

รุ่งขึ้นในตอนเช้าวันที่ ๑๙ กันยายน เรือยุตแลนเดียร์ได้แล่นเข้าสู่น่านน้ำของนอร์เวย์ เวลาประมาณ ๐๗.๕๗ น. ทางราชการนอร์เวย์ได้ส่งเรือตอร์ปิโด ๔ ลำมารับเสด็จ และแล่นตามเป็นขบวนเรือคุ้มกันเรือพระที่นั่งตลอดทาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นรับความเคารพเรือรบนอร์เวย์ บนหอบังคับการเรือยุตแลนเดียร์ ขณะเดียวกันนั้นเรือพระที่นั่งได้แล่นผ่านป้อมฮอร์เตน (Horten) อันอยู่ปากอ่าว ป้อมนั้นได้ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด เวลา ๙ น. เศษ เรือพระที่นั่งได้ผ่านป้อม "ออสการ์บอร์ก" Oscarsborg ที่ป้อมนั้นได้ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นรับความเคารพบนหอบังคับการเรือพระที่นั่ง เวลา ๑๐.๑๕ น. เรือพระที่นั่งได้แล่นผ่าน ป้อมอเคอร์ชุส (Akershus) อันมีประวัติวีรกรรมสำคัญ เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ ๒. ป้อมอเคอร์ชุส ได้ยิงสลุต ๒๑ นัดให้แก่ชาติไทย ขณะนั้นเรือพระที่นั่งได้ ลดธงมหาราชลง จากเสากลาง และชักธงไตรรงค์ขึ้นแทนที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นรับความเคารพบนหอบังคับการ

เรือพระที่นั่งได้เข้าจอดหน้าเมืองออสโล อันเป็นนครหลวงของนอร์เวย์ เวลา ๑๐.๓๐ น. ครั้นได้เวลา ๑๑.๑๐ น. เจ้าฟ้าฮารัลด์ (H.R.H. Crown Prince Harald) มกุฎราชกุมารแห่งประเทศนอร์เวย์ได้เสด็จลงมารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถในเรือพระที่นั่ง ทั้งสองพระองค์ได้มีพระราชปฏิสันถารกับมกุฎราชกุมารอยู่ครู่หนึ่ง แล้วจึงได้เสด็จพระราชดำเนินลงเรือยนต์พระที่นั่ง จากเรือยุตแลนเดียร์เสด็จไปยังท่าเรือเมืองออสโล เมื่อเรือยนต์พระที่นั่งถึงท่าเรือเวลา ๑๑.๓๐ น. ปืนใหญ่ที่ท่าเรือได้ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด ครั้นแล้วจึงได้เสด็จ ฯ ขึ้น พระเจ้าโอลาฟสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และเจ้าหญิงอัสตริด (H.R.H. Princes Astrid) พระราชธิดา ได้เสด็จมารับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถถึงเรือยนต์พระที่นั่ง ณ ท่าเรือนั้น มีคณะรัฐบาลนอร์เวย์, สมาชิกรัฐสภา และข้าราชการทหารพลเรือนมารับเสด็จอยู่คับคั่ง เมื่อเสด็จขึ้นบนท่าแล้ว แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงชาตินอร์เวย์ พระ

บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จเข้าไปในปะรำ และได้มีพระราชปฏิสันถารกับสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และพระราชโอรสธิดา ตามควรอยู่ครู่หนึ่งแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์-เวย์จึงเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ซึ่งมาตั้งแถวรับเสด็จอยู่ ณ หน้าปะรำที่ท่าเรือนั้น เมื่อได้ทรงตรวจแถวแล้วจึงเสด็จกลับคืนปะรำ แล้วสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ได้ทรงนำคณะรัฐบาลและผู้มีเกียรติอื่น ๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ได้พระราชทานพระหัตถ์ให้แก่ผู้ที่มาเฝ้าทั่วกัน แล้วจึงเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถขึ้นรถยนต์พระที่นั่งร่วมกับเจ้าชายฮารัลด์ มกุฎราชกุมาร และเจ้าหญิงอัสตริด เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถยนต์ไป ยังพระราชวังอันเป็นที่ประทับร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ ที่ท่าเรือเมื่อวันเสด็จ ถึงนั้นมีประชาชนชาวนอร์เวย์ มาเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมากทั้งที่ในวันนั้นฝนได้ตกพรำมาตั้งแต่เช้า แต่ฝนก็ขาดเม็ดลง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จถึง ในตอนกลางวันวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสวยกลางวันร่วมกับพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และพระราชโอรสธิดาเป็นการภายในณ พระราชวัง จนได้เวลา ๑๔.๕๗ น. จึงได้เสด็จออกจากพระราชวังโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และพระราชโอรสธิดา ไปยังป้อมอเคอร์ชุส (Akershus) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ลงวางพวงมาลาอนุสาวรีย์ ผู้รักชาติชาวนอร์เวย์ที่ต้องเสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่แล้ว จากนั้นจึงได้ เสด็จพระราชดำเนิน ต่อไป ยังภูเขาโฮลแมน-คอแลน เพื่อทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สกี อันเป็นที่รวบรวมวัตถุต่าง ๆ เกี่ยวกับเล่นสกีซึ่งเป็นกีฬาในฤดูหนาว เวลา ๑๖.๓๐ น. จึงเสด็จกลับยังพระราชวัง

เวลา ๑๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จออกรับคณะทูตานุทูตที่ประจำอยู่ ณ กรุงออสโล ครั้นถึงเวลา ๒๐ น. จึงเสด็จออกยังห้องเสวย ณ พระราชวัง เนื่องในการเลี้ยงรับแขกเมืองเป็นการเต็มยศ ซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ทรงจัดให้มีขึ้น ในงานนี้มีคณะรัฐบาล คณะทูตานุทูต สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการทหารและพลเรือนพร้อมด้วยภรรยา และแขกผู้มีเกียรติอื่น ๆ มาร่วมรับ พระราชทานอาหาร ประมาณ ๑๐๐ คนเศษ และในงานนี้สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ได้ มีพระราชดำรัส แสดงความ ชื่นชมยินดี ของทั้งส่วนพระองค์ และของประชาชน ชาวนอร์เวย์ ที่ได้ รับเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ และได้ตรัสถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวนอร์เวย์ที่ได้มีต่อกันมาช้านาน นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมายังประเทศนี้ จากนั้นมาชาวไทย กับชาวนอร์เวย์ ก็มีสัมพันธภาพ ทั้งทางการทูต และในทางการค้า ต่อกันและกัน เป็นอย่างดียิ่งชาวไทยกับชาวนอร์เวย์ยึดถือธรรมะอย่างเดียวกัน คือไม่มีความทะเยอทะยานที่จะแสวงหาความเป็นใหญ่ในโลก มีแต่ความประสงค์ที่จะก่อร่างสร้างตัวให้ตนของตนมีความสุขความเจริญ และด้วยเหตุนี้ทั้งสองฝ่ายจึงส่งเสริมกิจการทุกอย่างอันจะก่อให้เกิดสันติภาพอันถาวรในโลกนี้ ครั้นแล้วสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์จึงตรัสเชิญชวนให้ผู้ที่มาร่วมชุมนุมอยู่นั้น ดื่มถวายพระพรให้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ

พระบรมราชินีนาถ และอำนวยพรให้แก่ประชาชนชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ ขอบพระราชหฤทัย สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และขอบใจประชาชนชาวนอร์เวย์ในการที่ได้รับเสด็จด้วยน้ำใจอันเป็นมิตรอย่างยิ่ง ได้ทรงกล่าวถึงสัมพันธภาพอันดีระหว่างชาติทั้งสองซึ่งได้มีต่อกัน ทั้งในการทูตและทางการค้าขาย อันได้ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ขณะนี้โลกได้เจริญก้าวหน้าออกไปมากในทางวิทยาศาสตร์ ทำให้การไปมาติดต่อกันระหว่างชาติต่าง ๆ นั้นสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกัน ความเจริญในทาง วิทยาศาสตร์ นี้จะก่อให้เกิดความหายนะอย่างใหญ่หลวง ถ้าหากว่ามีสงครามเกิดขึ้นในโลก จึงเป็นหน้าที่ของชาติต่าง ๆ ที่ใฝ่ผันสันติจะต้องติดต่อกันอย่างใกล้ชิด เพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ อันอาจจะมีขึ้น ในที่สุดได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่นั้น ให้ดื่มถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และประชาชนชาวนอร์เวย์ งานนี้ได้เป็นไปโดยเรียบร้อย จนถึงเวลา ๒๓ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์จึงได้เสด็จขึ้น อนึ่งระหว่างที่เสวยพระกระยาหารอยู่นั้น ได้มีวงดนตรีบรรเลงเพลงต่าง ๆ อยู่ด้วย ในตอนหนึ่งวงดนตรีได้บรรเลงเพลงสายฝน อันเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ เมื่อจบแล้วผู้ที่มาในงานได้ปรบมือขึ้นอย่างกึกก้อง

ในวันที่ ๒๐ กันยายน เวลา ๑๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์และมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังสภาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และอุตสาหกรรมแห่งประเทศนอร์เวย์ ประธานสภาวิจัยและคณะกรรมการสภาวิจัยได้คอยรับเสด็จ และเมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินถึงแล้ว ก็ได้นำเสด็จทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ จนทั่ว เป็นที่สนพระราชหฤทัยมาก ส่วนในตอนเช้าวันเดียวกันนั้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยเจ้าหญิงอัสตริด พระราชธิดาพระเจ้า กรุงนอร์เวย์ไป ทอดพระเนตร กิจการ ของโรงพยาบาลเด็กแห่งกรุงออสโล เวลา ๑๓ น. ทั้งสองพระองค์เสด็จยังศาลาเทศบาลกรุงออสโล พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ เจ้าฟ้ามกุฎราชกุมาร และเจ้าหญิงพระราชธิดา เนื่องในงานถวายพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งคณะเทศมนตรีกรุงออสโลได้จัดถวาย มีสมาชิกเทศบาล และบุคคลสำคัญ แห่งกรุงออสโลมาร่วมงานประมาณ ๒๐๐ คนเศษ นับว่าเป็นงานที่ใหญ่โตมาก เมื่อเสวยพระกระยาหารแล้ว ได้เสด็จกลับยังพระราชวัง จนถึงในตอนบ่ายเวลา ๑๕ น. เศษ จึงได้เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยพระเจ้ากรุงนอร์เวย์และพระราชโอรสธิดา ไปทอดพระเนตรแพ ชื่อ "คอนติกิ" (Kontigi) ซึ่งเก็บรักษาไว้ในโรงซึ่งสร้างไว้เป็นพิเศษ แพนี้นักวิทยาศาสตร์ชาวนอร์เวย์ ได้ใช้ข้ามมหาสมุทรแปซิฟิค จากประเทศเปรูในอเมริกาใต้ มายังหมู่เกาะโปลินีเซียในทะเลใต้ เพื่อพิสูจน์ว่าชาวเกาะทะเลใต้นั้น ดั้งเดิมอาจจะอยู่ในทวีปอเมริกา และได้ข้ามมหาสมุทรมาด้วยแพชนิดนี้ โดยใช้กำลังคลื่นลมเท่านั้น แพคอนติกิได้ลอยอยู่กลางมหาสมุทรถึง ๑๐๑ วัน ชาวนอร์เวย์ที่เดินทางมาด้วยแพนั้น ได้รับความลำบากแร้นแค้นเป็นอันมาก นับว่าเป็นการเสียสละและเป็นการเสี่ยงชีวิตเพื่อวิชาการอย่างน่าสรรเสริญ พันตรีฮอบแลนด์ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในคณะที่เดินทางด้วยแพนั้น เป็นผู้นำเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรแพ

คอนติกิ และถวายคำอธิบายโดยตลอด หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเก็บเรือสำรวจขั้วโลกของนอร์เวย์ชื่อ "แฟรม" (Fram) เรือนี้ได้ทำประวัติมาแล้วในการเดินทางไปใกล้ขั้วโลกเหนือที่สุด และใกล้ขั้วโลกใต้ที่สุด ทางประเทศนอร์เวย์จึงได้สร้างโรงเก็บเรือนี้ไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ เมื่อได้ทอดพระเนตรแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังพิพิธภัณฑ์เรือไวกิ้ง (Veking) อันเป็นเรือไม้สมัยโบราณ มีอายุ ๑,๐๐๐ กว่าปี ขุดพบได้ในประเทศนอร์เวย์ เรือเหล่านี้ชาวสแกนดิเนเวียสมัยโบราณได้ใช้เดินทางข้ามทะเลไปยังประเทศต่าง ๆ ได้ในระยะไกลมาก เมื่อได้ทอดพระเนตรทั่วแล้วจึงเสด็จกลับยังพระราชวัง

เวลา ๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศแก่สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ ณ สโมสรของสมาคมเจ้าของเรือเดินสมุทรในกรุงออสโล มีแขกได้รับเชิญมาร่วมรับพระราชทานอาหารประมาณ ๗๐ คนเศษ งานได้เป็นไปโดยเรียบร้อย สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และมกุฎราชกุมาร และพระราชธิดา ได้เสด็จกลับเวลา ๒๓ น. เศษ ในงานนี้ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้นำผลไม้ต่าง ๆ จากกรุงเทพ ฯ มาตั้งโต๊ะเสวย มีมะม่วง มังคุด น้อยหน่า เงาะ ละมุด และส้มเขียวหวานเป็นต้น ผลไม้ไทยเหล่านี้ได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ได้เสวยผลไม้ไทยโดยพอพระราชหฤทัย ซึ่งสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงบอกถวาย และเมื่อเสร็จงานแล้ว แขกที่มาในงานต่างก็ขอผลไม้ไทยกลับบ้าน เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่รู้จักได้ลิ้มรสผลไม้ไทยบ้าง

ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ได้ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เซนต์โอลาฟ ชั้นสูงสุดแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรีบรมราชวงศ์ แก่สมเด็จพระเจ้ากรุงนอร์เวย์ และได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรีบรมราชวงศ์แก่เจ้าชายฮารัลด์ มกุฎราชกุมาร และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายในแก่เจ้าหญิงอัสตริด พระราชธิดา

ทางราชการนอร์เวย์ และประชาชนชาวนอร์เวย์ได้รับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะทางด้านประชาชนได้มาเฝ้าชมพระบารมีในที่ทุกแห่งด้วยความเลื่อมใสเคารพอย่างจริงใจ และเมื่อได้ชมพระบารมีแล้ว ต่างก็พากันสรรเสริญในพระบรมราชจริยาวัตร ของทั้งสองพระองค์อยู่ทั่วไป เช่นเดียวกับประชาชนในประเทศอื่น ๆ ที่ได้เสด็จผ่านมาแล้ว

มีเรื่องที่น่าจับใจอยู่เรื่องหนึ่ง คือเมื่อเสด็จถึงกรุงออสโลนั้น ได้มีเด็กนักเรียนชาวนอร์เวย์กลุ่มหนึ่งมาคอยเฝ้าอยู่ข้างทางเสด็จ พอรถพระที่นั่งแล่นผ่านไป เด็กกลุ่มนั้นก็ก้มตัวลงถวายบังคมแบบไทยพร้อมกัน ทั้งนี้เป็นเครื่องแสดงว่า การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ นอกจากจะบังเกิดผลดีในทางอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่งแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของไทยไปในหมู่ชาวตะวันตกอย่างแพร่หลาย ชาวตะวันตกส่วนมากยังหย่อนในความรู้จักประเทศไทย และเมื่อรู้จักไม่ดีพอ ก็มักจะมองประเทศไทยอย่างขาดความรู้ความเข้าใจด้วย การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ เป็นการเปิดตาชาวตะวันตกโดยทั่วไป ให้รู้เห็นสิ่งที่ดีงาม

ของประเทศไทยอย่างน่าภูมิใจที่สุด หนังสือพิมพ์ทุกฉบับในนอรเวย์ได้กล่าวสรรเสริญพระเกียรติคุณอย่างยืดยาว และสรรเสริญประเทศไทยด้วยประการต่าง ๆ ทางด้านนักการเมืองและนักศึกษา รู้สึกว่ามีความเข้าใจในประเทศไทย และมีความเห็นใจในประเทศไทยอย่างที่ไม่เคยมีมาแต่ก่อน ในประเทศอื่น ๆ ที่ได้เสด็จผ่านมาแล้ว ความสนใจในประเทศไทยยังคงมีอยู่ตลอดมาไม่ได้ลดต่ำลงเลย เพราะหนังสือพิมพ์ในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น ยังติดตามข่าวการเสด็จพระราชดำเนินอยู่ และยังลงพระบรมรูปของทั้งสองพระองค์อยู่ประจำ พระสิริโฉมของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในขณะนี้กำลังเป็นเสียงลือเสียงเล่าอ้างอยู่ทั่วยุโรป ไม่ว่าจะเสด็จไปทางไหน ก็มีคนมาเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนมาก ไม่มีจืดจาง

ยังมีข่าวอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะขอเล่ามาในที่นี้ ขณะนี้ไหมไทยกำลังเป็นที่นิยมในอังกฤษ เป็นอย่างยิ่ง สินค้าไหมไทยขายได้มากเป็นประวัติการณ์ นับตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินสู่ประเทศอังกฤษ จนถึงทุกวันนี้ เจ้าหญิงอเลกซานดรา ซึ่งจะเสด็จไปแทนพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งกรุงอังกฤษ ในการประกาศ เอกราชของ ประเทศ ไนจีเรีย ในเร็ว ๆ นี้นั้น ปรากฏว่าจะได้ทรงตัดฉลองพระองค์ทุกชุดที่จะทรงใช้ในการเสด็จไปนั้นด้วยไหมไทย

ขณะนี้ รู้สึกว่า พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรงเหน็ดเหนื่อยตรากตรำมาก เพราะไม่ค่อยจะได้ทรงพักผ่อนพระวรกาย และมีเวลาทรงพระบรรทมน้อย ความเข้าใจของผมเองคิดว่าทรงพระวิตกในสถานการณ์ของประเทศไทยอยู่มาก และทรงเป็นห่วงประชาชนชาวไทยอยู่เป็นนิจ ในระยะต่อไปนี้ การเสด็จพระราชดำเนินประเทศต่าง ๆ ก็ออกจะกระชั้นชิด ยังเหลืออีกหลายประเทศจะต้องทรงตรากตรำอีกเดือนเศษ จึงจะเสร็จราชการ

วันที่ ๒๑ กันยายนนี้ เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังประเทศสวีเดน ขณะนี้ผมขอจบรายงานแต่เพียงเท่านี้ก่อน

สวีเดน

การเสด็จพระราชดำเนินประเทศสวีเดน ครั้งนี้เป็นเวลา ๔ วัน คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กันยายน ถึง วันที่ ๒๔ กันยายน และเสด็จกลับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในเช้าวันที่ ๒๕ กันยายน การรับเสด็จที่ประเทศสวีเดนนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือใน ๒ วันแรก วันที่ ๒๑ และ ๒๒ กันยายน สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนเป็นผู้ทรงรับ และใน ๒ วันหลัง คือวันที่ ๒๓ และ ๒๔ กันยายน รัฐบาลสวีเดนเป็นผู้รับเสด็จ เพราะฉะนั้นใน ๒ วันแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงประทับในพระราชวังที่กรุงสต๊อกโฮล์ม ร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน ในฐานะที่ทรงเป็น ราชอาคันตุกะ ของสมเด็จ พระเจ้ากรุงสวีเดน และในวันที่ ๒๓–๒๔ จึงได้เสด็จออกมาประทับโรงแรมที่ใหญ่ที่สุดในกรุงสต๊อกโฮล์ม ชื่อแกรนด์โฮเต็ล (Grand Hotel) ในฐานะที่ทรงเป็นราชอาคันตุกะของรัฐบาลสวีเดน การรับเสด็จของทางพระราชสำนัก และของทางรัฐบาลนั้นแยกกันเด็ดขาด ไม่ได้เกี่ยวข้องกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินจากประ

เทศนอรเวย์ ในตอนเช้าของวันที่ ๒๓ กันยายน เวลาประมาณ ๑๐ นาฬิกา โดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะ และได้มีเครื่องบินขับไล่ของกองทัพอากาศนอรเวย์บินเป็นขบวนตามมา ส่งเสด็จจนสุดชายแดนของ ประเทศนอรเวย์ และเมื่อเครื่องบินที่เป็นราชพาหนะได้เข้าในดินแดนของประเทศสวีเดนแล้ว เครื่องบินของกองทัพอากาศสวีเดนก็ได้บินไปรับเสด็จ และได้บินเป็นขบวนตามมาส่งเสด็จจนถึงสนามบิน เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินกรุงสต๊อกโฮล์ม เวลาประมาณ ๑๑ นาฬิกา ที่สนามบินได้มีสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน พระราชินีสวีเดน และเจ้านายในราชตระกูลอีกหลายพระองค์ไปคอยรับเสด็จ นอกจากนั้น ก็มีนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศสวีเดน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสวีเดน และรัฐมนตรีอื่น ๆ อีกหลายท่าน และยังมีประธานรัฐสภาของสวีเดน ท่านเอกอัครราชทูตไทยประจำพระราชสำนักสวีเดน และข้าราชการสถานทูต ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงสต๊อกโฮล์ม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสวีเดน สมุหราชองครักษ์ของพระเจ้ากรุงสวีเดน และข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึงแล้ว แตรวงของทหาร กอง เกียรติยศ ที่ไปตั้งรับ เสด็จ ที่ สนามบิน กรุงสต๊อกโฮล์ม ได้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เสร็จแล้วเสด็จลงจากเครื่องบิน สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนพร้อมด้วยพระราชินีได้เสด็จเข้าไปทรงต้อนรับ และได้ทรงปฏิสันฐานต่อกันและกันเป็นอย่างดียิ่ง ได้เวลาอันสมควรแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน จึงได้ทรงเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เสด็จตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ซึ่งมาตั้งอยู่ ณ ที่นั้น ครั้นแล้วได้ทรงนำพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพระราชดำเนินผ่านผู้มีเกียรติที่มาคอยรับเสด็จอยู่ ณ สนามบินนั้น และสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนได้ทรงนำผู้มีเกียรติ คือคณะรัฐบาล และข้าราชการต่าง ๆ ให้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และได้ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับทุกคนที่ได้เข้าเฝ้าตามควร หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งกับสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน สมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งกับสมเด็จพระราชินีสวีเดน ส่วนข้าราชบริพารนอกนั้นขึ้นรถยนต์ตามเสด็จโดยลำดับ ขบวนรถยนต์พระที่นั่งได้แล่นจากสนามบินมาจนถึงหน้าศาลาเทศบาลกรุงสต๊อกโฮล์ม และ ณ ที่นั้นได้เสด็จลงจากรถยนต์พระที่นั่ง และเปลี่ยนจากขบวนรถยนต์เป็นขบวนรถม้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับ รถม้า พระ ที่นั่งกับสมเด็จ พระเจ้า กรุง สวีเดน และสมเด็จพระ บรมราชินี นาถ ก็ประทับรถม้าพระที่นั่งคู่กับสมเด็จพระราชินีสวีเดน ส่วนข้าราชการ ข้าราช บริพาร ทั้งสอง ฝ่าย ก็ขึ้นรถม้า ตาม เสด็จ มา เป็นขบวน ขบวนรถม้าพระที่นั่งนั้นมีทหารม้าสวีเดนแต่งเต็มยศแห่ และมีเจ้ากรมอัศวราชและข้าราชการกรมอัศวราชของพระเจ้ากรุง สวีเดนขี่ม้าแซงเป็นคู่เคียงรถทรงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรถทรงสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เคลื่อนขบวนแห่ไปตามถนนใหญ่ในกรุงสวีเดน มีประชาชนชาวสวีเดนเฝ้าชมพระบารมี ๒ ข้างทางจนถึงพระราชวัง อันตามระยะทางเสด็จนั้นมีทหารเรียงรายทางตลอด และมีทหารกองเกียรติยศพร้อมด้วยแตรวงตั้งรับเสด็จเป็นระยะ ๆ เมื่อรถม้า

พระที่นั่งแล่นผ่าน แตรวงก็ทำเพลงสรรเสริญพระบารมีตลอดไปทุกระยะจนถึงพระราชวัง

ที่พระราชวังได้ มีการรับเสด็จ เป็นพระราชพิธีตามธรรมเนียมของประเทศสวีเดน เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จถึง ได้เสด็จลงจากรถม้าพระที่นั่ง และเสด็จเข้าสู่พระราชวัง ที่ประตูพระที่นั่งได้มีข้าราชการผู้ใหญ่ของสำนักพระราชวังกรุงสวีเดนคอยรับเสด็จ และได้นำเสด็จขึ้นบันไดพระที่นั่งไปสู่ที่ประทับ ตามทางพระราชดำเนินจากทางเข้าสู่ พระที่นั่งไปจน ถึงที่ประทับนั้นได้มีทหารรักษาพระองค์แต่งเต็มยศยืนรายทางตามขั้นอัฒจันทร์พระที่นั่ง และบนทางเสด็จชั้นบนก็มีตำรวจหลวง และข้าราชสำนักต่าง ๆ แต่งเต็มยศยืนรายทางตลอดไป เมื่อเสด็จถึงแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนได้ทรงนำข้าราชสำนักที่เป็นชั้นผู้ใหญ่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แล้วจึงได้เชิญเสด็จไปสู่ที่ประทับซึ่งจัดไว้ในพระราชวังนั้น เป็นเสร็จการสำหรับตอนเช้าในวันแรก

ในตอนกลางวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวันร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน สมเด็จพระราชินีกรุงสวีเดน และเจ้านายในราชตระกูลพร้อมด้วยข้าราชบริพารและแขกผู้มีเกียรติอีกบางท่านเป็นการภายใน ในพระราชวังจนถึงเวลาบ่าย ๑๕.๓๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จออกรับคณะทูตานุทูต ซึ่งมาประจำอยู่ ณ กรุงสต๊อกโฮล์ม ได้มีคณะทูตานุทูตจากประเทศที่เป็นมิตรกับประเทศไทย มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายสิบประเทศ หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จร่วมกับสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน และสมเด็จพระราชินีสวีเดน ไปยังสถานพิพิธภัณฑ์ชื่อมิลการ์เดน (Milles Garden) สถานนี้เคยเป็นบ้านที่อยู่ของศิลปินสวีเดน ชื่อคาลมิล (Carl milles) ซึ่งเป็นจิตรกรช่างปั้น และเมื่อมาบัดนี้ได้ถึงแก่กรรมแล้วก็ได้ มอบบ้าน ที่เคยอยู่ พร้อม ทั้งภาพ และ รูปปั้นต่าง ๆ ทั้งของซึ่งตนเองได้ทำไว้และของผู้อื่นให้เป็นสมบัติของชาติ. สถานที่นี้เป็นสถานที่สวยงามมาก ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรด้วยความพอพระราชหฤทัยจนทั่วแล้ว จึงได้เสด็จต่อไปยังพระราชวังประทับร้อน พระราชวังนี้ได้สร้างขึ้นเมื่อรัชสมัยพระเจ้ากุสต๊าฟที่ ๓ ระยะเวลาประมาณ ๑๗๐ ปีมาแล้ว นับว่าเป็นสถานที่สวยงามมาก อีกแห่งหนึ่งใน ประเทศสวีเดน หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จกลับยังพระราชวังที่ประทับในคืนวันนั้น เวลา ๒๐.๐๐ น. สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน ได้มีงานเลี้ยงเป็นงานเต็มยศถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถในพระราชวัง มีแขกผู้มีเกียรติไปร่วมรับพระราชทานอาหารประมาณ ๑๗๐ คน ในการนี้สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนได้มีพระราชดำรัสแสดงความชื่นชมยินดี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาเยี่ยมประเทศสวีเดนเป็นทางราชการ และได้ทรงย้ำถึงมิตรภาพอันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศสวีเดน ซึ่งได้มีต่อกันเป็นเวลาช้านานมาแล้ว เสร็จแล้วได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่นั้นให้ดื่มถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และเพื่อความผาสุกของประชาชนชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ ได้ทรงกล่าวถึงมิตรภาพระหว่างทั้งสองประเทศเช่นเดียวกัน และในที่สุดก็ได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมให้ดื่มถวายพระพรสมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนและพระราชินี เพื่อความผาสุกของประชาชนชาวสวีเดน ในวันที่ ๒๒ กันยายน เวลาเช้า ๙.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยดยุคแห่งฮาแลนด์ ได้เสด็จพระราชดำเนินยังเมืองบาด้า อันเป็นศูนย์การฝึกทหารเรือของประเทศสวีเดน ณ ที่นั้นมีนักเรียนนายเรือไทยมารับการศึกษาอยู่ประมาณ ๘ นาย และที่ได้สำเร็จออกเป็นนายทหารและกำลังฝึกราชการอยู่ก็มี ทางราชการทหารเรือได้นำเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรกิจการฝึกทั้งบนฝั่งและในเรือรบจนทั่ว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำนักเรียนไทยที่รับการศึกษาอยู่ที่นั้นเข้าเฝ้า และได้จัดให้นักเรียนไทยได้แสดงการฝึกถวายทอดพระเนตร และให้นายทหารเรือไทยซึ่งกำลังฝึกราชการอยู่นั้น เป็นผู้เข้าเฝ้าอธิบายกิจการต่าง ๆ โดยใกล้ชิด ที่น่ายินดีก็คือ รู้สึกว่าทางราชการทหารเรือของสวีเดนได้ยกย่องให้เกียรตินักเรียนไทยที่มาเรียนการทหารเรือที่นั่นเป็นอย่างดี เพราะเหตุว่านักเรียนไทยที่มาที่นั่นมีความสามารถสอบได้ที่หนึ่งเป็นยอดเยี่ยม และก็มีความประพฤติดีและมีการศึกษาอย่างดี เรียนเก่งทุกคน ได้ทอดพระเนตรกิจการจนทั่วแล้ว ได้เสด็จขึ้นบนหอบังคับการของเรือรบ และทางราชการทหารเรือได้นำเรือรบแล่นสวนสนามถวายในทะเลเป็นการถวายพระเกียรติยศ ในตอนกลางวันเวลา ๑๓.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดน และพระราชินีสวีเดน ในเรือยุคแลนด์เดีย ซึ่งตามเสด็จมาถึงกรุงสต๊อกโฮม ได้มีแขกมาร่วมพระราชทานอาหาร ๗๐ คนเศษ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในตอนบ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จร่วมกับพระเจ้ากรุงสวีเดนและพระราชินีสวีเดน เพื่อทอดพระเนตรสถานที่ต่างๆ รอบ ๆ กรุงสต๊อกโฮม ที่น่าสนพระราชหฤทัย ในตอนกลางคืนวันนั้น สมเด็จพระเจ้ากรุงสวีเดนได้จัดงานการแสดงละครเป็นงานเต็มยศถวายที่ โรงละครในพระราชวังร็อตนิ่งโฮม (Rothning Home) มีแขกไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก ต่อมาอีก ๒ วัน คือในวันที่ ๒๓ และ วันที่ ๒๔ กันยายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นราชอาคันตุกะของรัฐบาลสวีเดน ซึ่งได้จัดการรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติทุกประการ มีการเลี้ยงถวายเป็นงานเต็มยศ ที่กระทรวงการต่างประเทศ และได้นำเสด็จทอดพระเนตรกิจการอุตสาหกรรม และการอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ตลอดทั้งสองวัน การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศสวีเดนครั้งนี้ นับว่าเป็นผลดีต่อประเทศไทย และก่อให้เกิดมิตรภาพระหว่างประชาชนชาวสวีเดน และประชาชนชาวไทย สมดังพระบรมราชประสงค์ทุกประการ ผมขอจบรายงานแต่เพียงเท่านี้

อิตาลี

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศอิตาลีนี้เป็นระยะเวลา ๔ วัน คือตั้งแต่วันที่ ๒๘ กันยายน ถึง วันที่ ๑ ตุลาคม เป็นวันเสด็จกลับ ทางราชการอิตาลีและประชาชนชาว

อิตาลีได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ครั้งนี้อย่างสมพระเกียรติยศทุกประการ ได้แสดงถึงไมตรีจิตซึ่งประชาชน ชาวอิตาลี ได้มีต่อ ประชาชนชาวไทยเป็นอย่างดียิ่ง เมื่อเครื่องบินอันเป็นราชพาหนะได้บินจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์เข้าสู่ดินแดนของประเทศอิตาลี ฝูงบินกองทัพอากาศอิตาลีได้บินไปรับเสด็จ และได้บินเป็นขบวน คุ้มกัน มาส่งเสด็จจนถึง สนามบิน ที่กรุงโรม ที่สนามบินแห่งกรุงโรมนี้ ท่านประธานาธิบดีแห่งประเทศอิตาลี คือ ซินยอ กรอนจิ พร้อมด้วยภรรยาและข้าราชการผู้ใหญ่ บุคคลสำคัญอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ เช่นประธานสภาสูงแห่งประเทศอิตาลี ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธาน ศาล รัฐธรรมนูญ แห่งอิตาลี พร้อมด้วย คณะทูตานุทูต และข้าราชการทหารและพลเรือนอีกเป็นจำนวนมากมาย หลายท่านได้ไปคอยรับเสด็จ อยู่พร้อมเพรียงกัน เมื่อเรือบินพระที่นั่งได้เข้าเทียบท่าอากาศแห่งกรุงโรม ปืนใหญ่ได้ยิงสลุตถวายพระเกียรติยศ ๒๑ นัด และแตรวงทหารกองเกียรติยศทำเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติอิตาลี หลังจากนั้นประธานาธิบดี แห่งอิตาลีได้เชิญ เสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ เสร็จแล้วได้นำผู้ ที่ไปคอยรับเสด็จนั้น เข้าเฝ้า ทูลละออง ธุลีพระบาท ได้มีพระราชปฏิสันถารด้วยทุกคน แล้วประธานาธิบดี แห่ง อิตาลีได้ กล่าว สุนทรพจน์ ต้อนรับแสดงความชื่นชมยินดีที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมประเทศอิตาลีครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ จากนั้นจึงได้เสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วยประธานาธิบดีแห่งอิตาลี ส่วนสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งคู่กับมาดามกรอนจิ ภรรยาประธานาธิบดีแห่งประเทศอิตาลี ข้าราชบริพารและข้าราชการอื่น ๆ ที่มีตำแหน่ง ประจำขบวน เสด็จของอิตาลี ขึ้นรถยนต์ ตามเสด็จมาเป็นขบวน เมื่อขบวนรถยนต์พระที่นั่งมาถึงประตูชัยแห่งกรุงโรม ซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "อาร์ช คอนสแตนติน" นายกรัฐมนตรีแห่งกรุงโรมพร้อมด้วยคณะได้คอยรับเสด็จอยู่ที่นั่น และเมื่อรถยนต์พระที่นั่งมาถึงก็ได้หยุดรถยนต์พระที่นั่ง เพื่อให้นายกเทศมนตรีอ่านคำกราบบังคมทูล ต้อนรับเสด็จเข้าสู่กรุงโรม ขบวนรถยนต์พระที่นั่งได้เคลื่อนที่ต่อไปจากประตูชัยนั้น ในระยะนี้ตลอดทางเสด็จ ฯ ทางราชการอิตาลีได้ประดับธงทิวอย่างสวยงาม และได้แขวนผ้า หรือพรมอันมีค่า ตามกำแพงต่าง ๆ สวยงามมาก นอกจากนั้นก็ตามระยะทางเสด็จ มีทหารมากมายหลายเหล่า แต่งเต็มยศตามธรรมเนียมของอิตาลีมายืนรายทาง เสด็จทั้งสองข้างทาง ในระยะที่ ชิดกันมาก มีทหารเป็น จำนวน มากมายกว่า ที่เคยเห็น มาแต่ ก่อน และทหารทุกเหล่าก็มีธงประจำกองและมีแตรวงประจำเหล่า เมื่อเสด็จผ่านไปก็ถวายความเคารพ และแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเป็นระยะ ๆ ตลอดทาง ทหารที่รายทางตั้งแต่ประตูชัยไปจนถึงพระราชวังซึ่งทางราชการจัดเป็นที่ประทับนี้ ยืนรายทางเป็นระยะที่ยาวมากนับได้หลายกิโล

ส่วนพระราชวังที่ทางราชการอิตาลีจัดให้เป็นที่ประทับ คือพระราชวัง "ฟีรินาล" อันเป็นพระราชวังของพระมหากษัตริย์อิตาลีมาแต่ก่อน ในขณะนี้ก็เป็นทำเนียบของประธานาธิบดีเป็นทางราชการ ส่วน

ที่ทางราชการจัดให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถประทับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของพระราชวังพีรินาล เรียกเป็นภาษาอิตาลีว่า พาตเดอเมนตี้ อิตาเลียเร่ ซึ่งถ้าจะแปลเป็นไทยก็ต้องแปลว่า ที่ประทับของพระเจ้าจักรพรรดิ์ หรือถ้าจะแปลให้ตรงกับภาษาไทยซึ่งมีอยู่แล้ว เป็นชื่อพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง ก็เห็นจะต้องแปลว่า พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน

ที่หน้าพระราชวัง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จถึงนั้น มีทหารรักษาวังตั้งแถวเป็นกองเกียรติยศคอยรับเสด็จอยู่ เมื่อเสด็จลงจากรถพระที่นั่งแล้ว ประธานาธิบดีแห่งอิตาลีได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ตรวจแถวกองเกียรติยศ แล้วจึงเสด็จขึ้นบนพระราชวัง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประธานาธิบดีแห่งอิตาลีและภรรยา และข้าราชการผู้ใหญ่ที่ตามเสด็จ เมื่อได้เข้าไปภายในพระราชวังแล้ว ประธานาธิบดีได้ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์ของสาธารณรัฐอิตาลี เรียกว่า ออร์เดอร์ ออฟ เมอริต อันสูงสุดแด่บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฐมจุลจอมเกล้าแก่ประธานาธิบดี และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายในแด่ภรรยาประธานาธิบดี

ในตอนบ่ายวันนั้น เวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกรับ คณะทูตานุทูตที่ประจำอยู่ ณ กรุงโรม ที่พระราชวังพีรินาล ได้มีคณะทูตจากประเทศต่าง ๆ มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก เมื่อเสร็จพิธีออกรับคณะทูตานุทูตแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศของประเทศไทย ได้เข้าพบปะสนทนาราชการกับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอิตาลี ในการนี้เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโรม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของอิตาลี และเอกอัครราชทูตอิตาลีประจำกรุงเทพ ฯ ได้เข้าร่วมสนทนาด้วย ในคืนวันนั้นเวลา ๒๐.๔๐ น. ประธานาธิบดีกรอนกิ และภรรยา ได้ถวายพระกระยาหารค่ำ เป็นงานเต็มยศแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่พระราชวังพีรินาล ได้มีแขกผู้มีเกียรติมาร่วมงานเป็นจำนวน ๑๕๐ คนเศษ เมื่อมีการเลี้ยงแล้ว ประธานาธิบดีได้แสดงสุนทรพจน์ กราบบังคมทูลถึงความชื่นชมยินดีที่ได้เสด็จ พระราชดำเนินมาเยี่ยม ประเทศอิตาลี ครั้งนี้ และได้กล่าวถึงมิตรภาพและสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศอิตาลีที่มีมาแล้วในอดีต พร้อมทั้งแสดงความหวังว่าในระยะเวลาต่อไป ทั้งประเทศไทยและประเทศอิตาลี คงจะได้ร่วมมือกันดำเนินกิจการต่าง ๆ คือทั้งในทางการทูต ในทางการเศรษฐกิจและในทางอื่น ๆ ให้เป็นผลดีต่อกันและกันต่อไป เมื่อประธานาธิบดีกล่าวจบแล้ว ได้เชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ดื่มถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และอำนวยพรให้แก่ประชาชนชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบขอบใจประธานาธิบดี และประชาชนชาวอิตาลี ที่ได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดียิ่ง แล้วได้ทรง กล่าว ถึงความ สัมพันธไมตรี ระหว่าง ประเทศอิตาลีกับประเทศไทย ได้มีพระราชดำรัสตอบไปว่าความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดอยู่แล้ว น่าจะมีต่อไปได้ ซึ่งอาจจะเป็นผลดีต่อกันทั้งสองฝ่าย ครั้นแล้วได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มีมาชุมนุม

นั้นให้ดื่มอำนวยพรแก่ประธานาธิบดีและภรรยา และให้แก่ประชาชนชาวอิตาลีทั่วไป เมื่อเสร็จการเลี้ยงอาหารค่ำแล้ว ได้มีการสโมสรสันนิบาตภายในพระราชวังพีรินาลนั้น ได้มีแขกผู้รับเชิญมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทประมาณ ๖๐๐ คนเศษ สังเกตดูผู้ที่มาในงานนั้น รู้สึกว่ามีความชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และไม่ว่าทั้งสองพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปทางใด ก็มีผู้ที่ตามคอย เฝ้าชมพระ บารมีและ มีเสียง สรรเสริญ พระเกียรติคุณโดยทั่วไป งานต่าง ๆ ซึ่งทางราชการอิตาลีได้จัดขึ้นรับ เสด็จ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว ครั้งนี้ล้วน แล้วแต่ เป็น งานใหญ่โต สมพระเกียรติยศ ทั้งสิ้นตามเสียงที่พูดกันโดยทั่ว ๆ ไปเข้าใจว่า ไม่เคยมีครั้งใดที่ได้จัดงานรับแขกเมือง เป็นการ ใหญ่โตเหมือน ครั้งนี้เฉพาะงานเลี้ยงหลังจากวันที่ ๒๘ ซึ่งผมได้กล่าวมาแล้ว ในคืนวันที่ ๒๙ รัฐบาลได้ ถวายพระกระยาหาร ค่ำเป็นงานเต็มยศที่ตึกรับรองของรัฐบาล ชื่อว่า "เวลล่ามาดาม่า" เป็นสถานที่ที่สวยงามมาก และมีแขกมาร่วมงานประมาณ ๘๐ คน สำหรับในคืนวันที่ ๓๐ กันยายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงเลี้ยงตอบประธานาธิบดีและภรรยา ที่สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโรม มีแขกมาร่วมงานประมาณ ๕๐ คนเศษ ซึ่งก็มีท่านประธานาธิบดี และภรรยา คณะรัฐมนตรี และคนสำคัญอื่น ๆ ของประเทศอิตาลี หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงแรมที่ใหญ่ที่สุดในกรุงโรมชื่อแกรนด์โฮเต็ล และได้มีงานสโมสรสันนิบาตที่นั่น ได้มีแขกมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายร้อยคน การได้เป็นไปโดยเรียบร้อย

สำหรับ พระราชกรณียกิจ ต่าง ๆ และงานรับรองอื่น ๆ นั้น ผมขอสรุปดังต่อไปนี้:—

วันที่ ๒๙ ตอนเช้า พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมุหราชองครักษ์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังอนุสาวรีย์ทหารที่เสียชีวิตในระหว่างสงครามและได้ทรงวางพวง มาลาที่หลุมฝังศพทหารนิรนามของอิตาลี เวลาสาย ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จศูนย์พลังงานปรมาณูของอิตาลี เพื่อทอดพระเนตรกิจการที่ศูนย์พลังงานปรมาณูนั้น ในเวลาเดียวกัน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จทอดพระเนตรกิจการของกาชาดอิตาลี

ในตอนบ่ายวันที่ ๒๙ หลังจากเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จยังสำนักงานใหญ่ขององค์การโลก คือองค์การอาหารและเกษตร ที่ตั้งอยู่ในกรุงโรม ผู้อำนวยการองค์การอาหารและเกษตร ได้อ่านคำกราบบังคมทูลรายงานกิจการต่าง ๆ ขององค์การอาหารและเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ ทรงสรรเสริญ ประโยชน์ ซึ่งองค์การอาหาร และเกษตรได้กระทำให้แก่มวลมนุษยชาติในโลก ในเวลาเดียวกันนี้สมเด็จ พระบรมราชินีนาถได้ เสด็จพระราชดำเนิน ยังโรงแรมแกรนด์โฮเต็ล และได้ทอดพระเนตรการแสดงแบบเสื้อสตรี ของร้านออกแบบ ที่ใหญ่โตต่าง ๆ ในกรุงโรม ซึ่งได้จัดถวายเป็นพิเศษ หลังจากนั้นทั้งสอง พระองค์ได้ เสด็จไปยัง สถาบัน ศิลป ตะวันออกใกล้และตะวันออกไกล ของอิตาลี ณ ที่นั้นมี สิ่งที่น่าสนใจ คือได้มีการแสดงภาพเขียนและภาพปั้นของช่างไทย ซึ่งมารับการศึกษาอยู่ ณ กรุงโรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีคุณสวัสดิ์ ตันติสุข ช่างจากกรม

ศิลปากรของประเทศไทย ผู้ซึ่งได้มาศึกษาอยู่ที่นี่และได้รับความนิยมจากวงการศิลปะในกรุงโรมเป็นอย่างสูง ภาพเขียนของคุณสวัสดิ์ได้แสดงไว้ถึงเต็มหนึ่งห้องใหญ่ นอกจากนั้นก็มีภาพปั้นและภาพเขียนของคนไทยอื่น ๆ แสดงไว้รวมด้วยกันสิ้นเป็นห้องแสดงถึง ๓ ห้อง รู้สึกว่าพอพระราชหฤทัยมาก

ในวันที่ ๓๐ ตอนเช้า ๙ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จทอดพระเนตรการแสดงของทหารม้าอิตาลีที่เรียกว่ากองทหาร คาระบีเนียรี่ การแสดงนี้น่าดูเป็นอย่างยิ่งและเป็นการแสดงที่สวยงาม เริ่มต้นด้วยมีการแสดงเครื่องแบบ ของทหารคาระบีเนียรี่ ตั้งแต่แรกเริ่มตั้งหลายร้อยปีมาแล้ว และได้พัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีทหารขี่ม้าออกมาเป็นหมู่ ๆ แต่งเครื่องแบบตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยปัจจุบัน และมีคำอธิบายให้ทราบ เสร็จแล้วจึงได้มีการแสดงการขี่ม้า แปรขบวนเข้ากับดนตรีของทหารคาระบีเนียรี่ในการแสดงนี้ได้ มีประชาชนชาวโรมไปดูการแสดง และไปเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนหมื่น และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จถึง ก็ได้ปรบมือโห่ร้องถวายพระพร และได้ทำอย่างเดียวกันเมื่อตอนเสด็จกลับ

ในตอนบ่ายวันที่ ๓๐ เวลา ๑๗ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จไปงานรับรองของเทศบาล ซึ่งจัดให้มีขึ้นที่กรุงโรม สถานที่ที่จัดนี้เป็นพิพิธภัณฑ์การแสดงศิลปะของกรุงโรมตั้งแต่สมัยโบราณ และก็เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง มีแขกไปร่วมงานนี้ เพื่อเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายร้อยคน นายกเทศมนตรีได้กราบบังคมทูลต้อนรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และได้กล่าวว่า ชาวกรุงโรมมีความชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเสด็จในครั้งนี้ เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ ได้สรรเสริญกรุงโรมในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมและศิลปของโลกมาตั้งแต่โบราณ แต่ขณะเดียวกันในสมัยปัจจุบันนี้ชาวอิตาลีโดยเฉพาะในกรุงโรม ก็เรียกได้ว่ายังเป็นผู้นำอยู่ในทางศิลปวิทยาการต่าง ๆ อยู่ และแม้แต่ในทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบันก็ได้ก้าวหน้าออกไปไกล เป็นที่น่าสนใจเป็นที่น่าสรรเสริญ พระราชดำรัสนี้ได้ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีแก่ผู้ที่ได้ฟังเป็นอย่างยิ่ง

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิตาลีเป็นทางการนั้นได้สิ้นสุดลงเมื่อเช้าของวันที่ ๑ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงอำลาประธานาธิบดีแห่งอิตาลี และภรรยาได้เสด็จจากพระราชวังพีรินาลไป ยังทำเนียบของรัฐบาลชื่อเวลล่ามาดาม่า จากนั้นได้เสด็จเข้าสู่สำนักวาติกัน เพื่อทรงเยี่ยมพระสันตปาปาเป็นทางสันถวไมตรี การเสด็จวาติกันครั้งนี้ท่านผู้ฟังก็คงทราบว่าไม่เกี่ยวกับการศาสนา แต่เป็นการเยี่ยมเยียนระหว่างประมุขของประเทศตามปกติ เมื่อเสด็จมาถึงโรมซึ่งใกล้สำนักวาติกันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จไปเยี่ยมพระสันตปาปาเพื่อสันถวไมตรี ทางสำนักวาติกันได้รับเสด็จอย่างสมพระเกียรติทุกประการ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จกลับจากสำนักวาติกันแล้ว ในตอนกลางวัน คณะทูตซึ่งมาประจำอยู่ที่กรุงโรม จากประเทศต่าง ๆ ในเอเซีย เป็นต้นว่า อินเดีย อินโดเนเซีย และประเทศอื่น ๆ ที่มาจากเอเซีย ได้เชิญ

เสด็จเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ สโมสรแคชเชียด นับว่าเป็นการร่วมมือกัน ระหว่างคณะทูตอย่างแข็งขัน เพื่อแสดงความชื่นชมยินดีในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จมาในครั้งนี้ หลังจากเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ เสด็จยังสถาน เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโรม เพื่อให้คนไทยที่อยู่ใน กรุงโรมได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ ชิดเป็นที่ชื่นชมยินดีแก่คนไทยที่อยู่ที่กรุงโรมนี้เป็นอย่างยิ่ง และเวลา ๑๗ น. เศษ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จพระราช ดำเนินจากประเทศอิตาลีโดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะ เสด็จกลับสู่ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อเริ่มการเสด็จ พระราชดำเนินยังประเทศเบลเยี่ยมต่อไป

ถึงแม้ว่าประเทศอิตาลีและประเทศไทยจะได้มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันมาเป็นเวลา ช้านานแล้วก็ตาม การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดความสนใจอย่างใหญ่หลวงในบรรดาประชาชนชาวอิตาลี และทำให้เกิดความรู้สึกอันดีอย่างหาประมาณมิได้ การรับรองทางด้านประชาชนได้เป็นไปใหญ่โต รู้สึกว่าประชาชนสนใจมาก และได้มาเฝ้าชมพระบารมีกันทุกแห่งที่เสด็จ และเมื่อปรากฏพระองค์ให้ได้เห็น ก็ปรบมือหรือโห่ร้องถวาย พระพรด้วยความ ชื่นชมยินดีทั่วกัน และยิ่งเสด็จมาอยู่หลายวันเข้า จำนวนประชาชนที่มาคอยเฝ้าชมพระบารมีก็มากยิ่งขึ้นทุกวัน จนเป็นที่สังเกตเห็นได้ชัด ทางด้านหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ได้ออกข่าวโดยพร้อมเพรียงกัน และได้ออกข่าวเป็นอย่างดี เฉพาะหนังสือพิมพ์ใหญ่ ๆ ในกรุงโรม ได้เขียนบทความยืดยาวเกี่ยวกับประเทศไทย ทำให้เกิดความสนใจ และทำให้ ประชาชน ชาวอิตาลี รู้จัก ประเทศไทย ดีขึ้นเป็นอย่างยิ่ง

สรุปแล้ว การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิตาลีครั้งนี้ เป็นผลสำเร็จทุกประการ ผมขอจบรายงานแต่เพียงเท่านี้

เบลเยี่ยม

การรับเสด็จ ของประเทศ เบลเยี่ยม ได้เป็นไปตามแบบแผนประเพณีสมพระเกียรติยศทุกประการ เมื่อเช้าวันที่ ๔ ตุลาคม เวลา ๑๐.๓๐ น. เครื่องบินพระที่นั่งกองทัพอากาศเบลเยี่ยม ได้จัดไปรับเสด็จถึงเมืองเจนีวา ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้บินมาถึงสนามบินกรุงบรุสเซล ซึ่งเป็นนครหลวงของประเทศเบลเยี่ยม ที่สนามบินนั้น พระเจ้าโบดวง พระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้มาคอยรับเสด็จ อยู่ พร้อม ด้วย นายก รัฐมนตรี ประ เทศเบลเยี่ยม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน พร้อมทั้งข้าราชการในพระราชสำนักอีกเป็นจำนวนหลายท่าน ที่สนามบินนั้น นอกจากข้าราชการแล้วก็ยังมีประชาชนชาวเบลเยี่ยม และเด็กนักเรียนชาวเบลเยี่ยม หลายร้อยคนได้ ตั้งแถว คอยรับเสด็จอยู่ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงจากเครื่องบินพระที่นั่ง แตรวงทหารกองเกียรติยศซึ่งไปตั้งแถวอยู่ ณ ที่นั้น ได้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และปืนใหญ่ได้ยิงสลุตถวายพระเกียรติยศ

๕๑ นัด ตามธรรมเนียมของเบลเยี่ยม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชปฏิสันถาร กับ พระเจ้า กรุงเบลเยี่ยม อยู่เป็นเวลาพอสมควร ครั้นแล้วสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมได้เชิญ เสด็จ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัวให้ เสด็จตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ และได้นำข้าราชการเบลเยี่ยมเข้าเฝ้า ทูลละออง ธุลีพระบาท ณ ที่สนามบินนั้น หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมได้เสด็จขึ้นขบวนรถไฟพระที่นั่ง ซึ่งจัดเป็นขบวนพิเศษสำหรับเสด็จพระราชดำเนินมาสู่กรุงบรัสเซล มีข้าราชการ ทั้ง ฝ่ายไทยและ ฝ่ายเบลเยี่ยมตามเสด็จมาในขบวนรถไฟพระที่นั่งนั้น รถไฟพระที่นั่งได้เข้าถึงสถานีกรุงบรัสเซล เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ที่นั้นได้มีข้าราชการตลอดจนประชาชนชาวบรัสเซลไปรับเสด็จเป็นจำนวนมาก และเมื่อได้เสด็จมาถึงแล้ว ก็ได้มีพิธีต้อนรับเสด็จ คือได้มีการเสด็จตรวจแถวทหารกองเกียรติยศที่หน้าสถานี แล้วจึงได้เสด็จขึ้นทรงรถยนต์พระที่นั่ง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับกับพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประทับรถยนต์พระที่นั่งอีกคันหนึ่ง พร้อมด้วยท้าวนางฝ่ายใน ซึ่งทางฝ่ายเบลเยี่ยมได้จัดส่งมารับเสด็จ และรถยนต์พระที่นั่งได้แล่นเป็นขบวน มีรถข้าราชบริพารตามเสด็จ มีทหารม้าเบลเยี่ยมแต่งเต็มยศแห่นำ และแห่ตามเสด็จอีกประมาณหนึ่งกองพันจากสถานีไปสู่พระราชวัง เมื่อเสด็จไปถึงพระราชวังซึ่งจัดไว้เป็นที่ประทับแล้วครู่หนึ่ง พระบาทสมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และ สมเด็จ พระบรม ราชินีนาถพร้อมด้วยข้าราชการฝ่ายไทยซึ่งตามเสด็จ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง และมีทหารม้าแต่งเต็มยศแห่นำเสด็จ และตามเสด็จ เช่นเดียวกับที่เมื่อเสด็จจากสถานีรถไฟ ไปยังหลุมฝังศพทหารผู้เสียชีวิตในระหว่างสงคราม เพื่อทรงวางพวงมาลา และ ณ ที่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเพิ่มไฟซึ่งจุดไว้ที่หลุมฝังศพนั้นตลอดเวลา แล้วจึงได้เสด็จกลับมายังพระราชวัง ซึ่งประทับร่วมกับพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม เมื่อเสด็จกลับมาถึงพระราชวังแล้ว เวลาประมาณเที่ยงวัน สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมได้นำข้าราชการต่าง ๆ ซึ่งยังมิได้เข้าเฝ้าที่สนามบิน หรือที่สถานีรถไฟ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ที่เข้าเฝ้าครั้งนี้ก็มีประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาสูงแห่งรัฐสภา และคณะรัฐบาลอีกหลายท่าน จากนั้นได้ นำข้าราชการ สำนัก ที่เป็น ข้า ราชการ ชั้นผู้ใหญ่ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในตอนกลางวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวันร่วมกับพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมเฉพาะสามพระองค์ โดยมีดอนน่าฟามิโอลา ซึ่งเป็นคู่หมั้นของพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมมาเข้าร่วมโต๊ะเสวยอีกท่านหนึ่ง สำหรับดอนน่าฟามิ-โอลา ผู้นี้ จะได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมในวันที่ ๑๕ ธันวาคมนี้ และได้มาอยู่ที่กรุงเบลเยี่ยมชั่วคราว กำหนดเดินทางกลับประเทศสเปญซึ่งเป็นประเทศของท่านผู้นี้ เมื่อก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จถึง แต่เมื่อมีข่าวว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จ ก็ได้เลื่อนการเดินทางไปอีกหนึ่งวัน เพื่อได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย

ในตอนบ่าย เวลา ๑๕.๒๕ น. พระบาทสม

เด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในงานรับรอง ซึ่งคณะเทศบาล กรุงบรัสเซล ได้จัดให้มีขึ้นที่ศาลาเทศบาล ได้มีผู้มีเกียรติมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก หลังจากงานรับรองแล้ว ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้เสด็จออกยังมุขเด็จ หน้าศาลาเทศบาล เพื่อทอดพระเนตรการสวนสนามของทหาร ณ ที่จตุรัสหน้าศาลาเทศบาล ซึ่งเป็นสถานที่อันกว้างขวาง ได้มีประชาชนมาชมพระบารมีเป็นจำนวนมากเต็มจตุรัสนั้น และเมื่อปรากฏพระองค์ ก็ได้โห่ร้องถวายพระพรเสียงกึกก้องไปหมด

เมื่อเสด็จกลับจากศาลาเทศบาลแล้ว เวลา ๑๗.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จออก ณ พระราชวังที่ประทับ เพื่อรับคณะทูตานุทูตประเทศต่าง ๆ ซึ่งมาประจำอยู่ณ กรุงบรัสเซล และในคืนวันนั้น เวลา ๒๐ น. เศษ สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้ถวายพระกระยาหารค่ำ เป็นงานเต็มยศแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ พระราชวัง ได้มีผู้มาร่วมรับ พระราชทาน อาหาร เป็น จำนวน ร่วม ๒๐๐ และงานได้เป็นไปโดยเรียบร้อย ในการนี้สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้มีพระราชดำรัสท้าวความถึงมิตรภาพอันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศเบลเยี่ยม ซึ่งได้มีมาเป็นเวลาช้านาน และได้ทรงกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินมายังประเทศเบลเยี่ยม และได้กล่าวถึงสมเด็จพระชนกนาถของพระองค์พร้อมด้วยพระราชชนนี ได้เสด็จไปเยี่ยมกรุงเทพ ฯ พระนครเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นอกจากนั้นก็ยังได้ตรัสชมประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่เจริญในทางวัฒนธรรม เป็นประเทศที่มีแต่สติปัญญาความ สามารถที่จะรักษา เอกราชของตนให้ผ่านพ้นภัยพิบัติมาได้จนถึงทุกวันนี้ และได้ตรัสต่อไปว่า ปัญหาต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์และในทางภูมิศาสตร์นั้น ประเทศเบลเยี่ยมและประเทศไทยมีอยู่ละม้ายคล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้จึงควรที่ทั้งสองประเทศจะได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในทุก ๆ ทาง ในตอนท้ายพระราชดำรัส สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ที่นั้นให้ดื่มถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระบรมราชินีนาถ ได้ดื่มอำนวยพรเพื่อความผาสุกของประชาชนชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสตอบขอบพระราชหฤทัยพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยม ที่ได้เชิญเสด็จมาเยี่ยมประเทศเบลเยี่ยมครั้งนี้ และได้มีพระกระแสรับสั่งว่าทั้งพระองค์และสมเด็จพระ บรมราชินีนาถ มีพระราชหฤทัยปีติโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้เสด็จพระราชดำเนิน มายังประเทศ เบลเยี่ยม ในยามที่ประชาชนชาว เบลเยี่ยม กำลัง มีความ ปีติยินดี อย่างใหญ่หลวง ที่จะได้ พระมเหษีร่วม ราชบัลลังก์ ในระยะเวลาอันใกล้นี้ ได้มีพระราชดำรัสต่อไปว่า ประชาชนชาวไทยและประชาชน ชาวเบลเยี่ยม มีเจตนา และมีวัตถุประสงค์ อันเดียวกัน ที่จะสร้าง สันติภาพ อันถาวรให้เกิดขึ้นในโลก และจะก่อมิตรภาพให้เกิดขึ้นอย่างแน่นแฟ้นในระหว่างประชาชนชาติต่าง ๆ ในโลก และด้วยเหตุนี้ ความร่วมมือระหว่างประชาชนชาวไทยและประชาชนชาวเบลเยี่ยม จึงได้มีมาแล้วทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ในปัจจุบันนี้ก็ปรากฏว่าได้มีชนชาติ

เบลเยียมท่านหนึ่งกำลังเป็นทนายให้แก่ประเทศไทยในการต่อสู้คดีที่ศาลโลกซึ่งกำลังมีอยู่ นอกจากนั้นได้มีพระราชดำรัสถึงความจำเป็นในอันที่ทั้งสองประเทศจะต้องร่วมมือร่วมใจกันในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นในทางเศรษฐกิจ ในทางการค้า และในทางวัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อประโยชน์ร่วมกันต่อไป

ครั้นแล้วจึงได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้น ให้ดื่มถวายพระพรแด่พระเจ้ากรุงเบลเยียม และอำนวยพรแด่ประชาชนชาวเบลเยียม

รุ่งขึ้นวันที่ ๕ ตุลาคม เวลาเช้า ๙.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียม ได้เสด็จพระราชดำเนินยังเมืองนามัวร์ และเมืองชาเลอรัว เพื่อทอดพระเนตรสถานที่ต่าง ๆ อันสวยงามของสองเมืองนั้น ปรากฏว่าทางคณะเทศบาลของทั้งสองเมืองได้รับเสด็จสมพระเกียรติยศทุกประการ และมีประชาชนนับจำนวนหมื่นมาเฝ้าชมพระบารมีกันแน่นถนนหนทางไปหมดทั้งสองเมือง ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาถึงกรุงบรุสเซลในเวลาใกล้ค่ำ

ในคืนวันที่ ๕ ตุลาคม นั้น เวลา ๒๐.๑๕ น. คณะรัฐบาลเบลเยียม ได้ถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ ๆ พระบรมราชินีนาถ ณ ราชพิพิธภัณฑ์กรุงบรุสเซล ได้มีผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวน ๑๐๐ เศษ และในงานนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียมก็ได้เสด็จพระราชดำเนินด้วย การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกอย่าง

รุ่งขึ้นวันที่ ๖ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียม ได้เสด็จประพาสยังเมืองกองด์ และบรูท ซึ่งเป็นเมืองต่างจังหวัดของประเทศเบลเยียมอีกสองเมือง ได้เสด็จออกจากกรุงบรุสเซลตั้งแต่เวลาเช้า และเสด็จกลับถึงกรุงบรุสเซลเมื่อเวลาใกล้ค่ำ ในการเสด็จประพาสต่างจังหวัดทั้งสองวันนี้ ปรากฏว่าตามระยะทางเสด็จไปไม่ว่าจะเป็นในที่ใด ได้มีประชาชนชาวเบลเยียมมาคอยเฝ้าตลอดทาง และได้มีการเรียกร้องให้หยุดรถพระที่นั่ง เพื่อทูลเกล้าถวายของเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้นว่าผลไม้ ดอกไม้ ตามธรรมเนียมของชาวชนบท จนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกพระโอษฐ์ว่า การเสด็จพระราชดำเนินต่างจังหวัดในประเทศเบลเยียมครั้งนี้ ไม่แตกต่างกับการเสด็จพระราชดำเนินต่างจังหวัดซึ่งเคยเสด็จมาแล้วในประเทศไทย

ในคืนวันที่ ๖ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ถวายพระกระยาหารค่ำตอบแทนสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียมเป็นงานเต็มยศ ได้มีผู้มาร่วมรับพระราชทานอาหารเป็นจำนวน ๑๐๐ คน และการได้เป็นไปโดยเรียบร้อยในระยะเวลาสองวัน คือในวันที่ ๕ และวันที่ ๖ ตุลาคมนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวรหวัดค่อนข้างจะแรงอยู่ แต่ก็ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จในที่ต่าง ๆ มิให้เสียราชการได้ การเสด็จพระราชดำเนินประเทศเบลเยียมครั้งนี้ นับว่าเป็นผลสำเร็จอย่างใหญ่หลวง ชนทุกชั้นในประเทศเบลเยียมได้มีความเคารพเลื่อมใสอย่างจริงใจในทั้งสองพระองค์ และมีความชื่นชมในพระบรมราชจริยาวัตรอันงดงามนั้นเป็นอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกัน วงการอุตสาหกรรม วงการศึกษา และวงการที่สำคัญ ๆ ในประเทศเบลเยียม ได้มีความสนใจในประเทศไทยมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยมีมาแต่ก่อน

สำหรับสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมนั้น รู้สึกว่าได้ทรงสนิทสนมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นพิเศษ จนถึงกับคนที่อยู่ใกล้ชิดและได้เคยสังเกตการปฏิบัติของพระองค์มาก่อน ถึงกับออกปากว่าไม่เคยเห็นว่าได้ทรงสนิทสนมกับผู้ใดมากเช่นนี้ ทรงปฏิบัติพระองค์ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเหมือนกับว่าพระองค์ทรงเป็นราชอนุชาแท้ ๆ และทรงมีพระมหากรุณาต่อคนไทยทุกคนที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้า ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้อย่างเป็นพิเศษจริง ๆ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับในประเทศเบลเยี่ยมตลอดจนนิตยสารต่าง ๆ ได้ถือเอาข่าวเสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศเบลเยี่ยมครั้งนี้เป็นข่าวใหญ่ และได้ลงรายละเอียดทุก ๆ วัน พร้อมด้วยบทความแสดงความคิดเห็นไปในทางที่สรรเสริญพระเกียรติคุณสรรเสริญพระบรมราชจริยาวัตรอันงดงามของทั้งสองพระองค์ และสรรเสริญพระศิริโฉมของสมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างแพร่หลาย

ในวันที่ ๗ ตุลาคมนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จกลับยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทางราชการประเทศเบลเยี่ยมได้มีพิธีส่งเสด็จอย่างสมพระเกียรติยศ และสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยี่ยมได้เสด็จพระราชดำเนินไปส่งเสด็จ ณ สนามบิน.

ผมขอจบรายงานแต่เพียงนี้.

ฝรั่งเศส

ท่านผู้ฟังที่เคารพ ผมกำลังพูดอัดเสียงม้วนนี้อยู่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ทำการรายงานข่าวการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสเป็นทางราชการ เริ่มแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม ถึงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ให้ท่านผู้ฟังได้ทราบ การอัดเสียงนี้ผมไม่ได้ทำต่อเนื่องกัน แต่ทำเป็นระยะ ๆ คือวันหนึ่ง ๆ ก็มีราชการต่าง ๆ หลายอย่าง แล้วก็ต้องตามเสด็จไปในที่ต่าง ๆ เพื่อได้รู้เห็นเหตุการณ์ เมื่อมีเวลาว่างก็ได้กลับมายังที่พักและอัดเสียงไปตามที่ได้รู้ได้เห็น เพื่อให้ท่านผู้ฟังได้ทราบ สำหรับการเสด็จพระราชดำเนินประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้ ก่อนอื่น ผมขอเรียนว่า ทางราชการฝรั่งเศสได้ต้อนรับเป็นการใหญ่โต สมพระเกียรติยศจริง ๆ จนกระทั่งคนฝรั่งเศสหลายคนที่กระผมรู้จักพากันออกปากว่า กรุงปารีสซึ่งได้เคยรับแขกเมืองมาแล้วมาก ไม่ค่อยจะมีบ่อยนัก หรือเกือบจะไม่มีครั้งใด ที่ได้มีการรับแขกเมืองเป็นการใหญ่โตมโหฬารกว่าที่การรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถในครั้งนี้ สำหรับความรู้สึกของประชาชนชาวฝรั่งเศสเท่าที่ได้เสด็จมาถึงแล้วหนึ่งวัน รู้สึกว่าเขามีน้ำใจยินดีชื่นชมที่ได้พบได้เห็นพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถจริง ๆ ไม่ว่าจะเสด็จไปทางไหน รู้สึกว่าเขาต้อนรับด้วยความปีติยินดีและด้วยความเลื่อมใสเคารพ ในฐานะที่ผมเป็นคนไทยคนหนึ่ง ผมก็อดที่จะรู้สึกที่จะปลาบปลื้มไม่ได้ นอกจากนั้นประเทศฝรั่งเศสก็เป็นประเทศใหญ่และได้มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาช้านาน ในประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศก็อาจจะเคยผิดพ้องหมองใจกันมาบ้าง มีปัญหาที่ตกลงกันไม่ได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม อยากจะ

ขอเรียนให้ทราบว่า เนื่องจากการเสด็จพระราชดำเนินเยือน ประเทศฝรั่งเศส เป็นทางราชการ ใน ครั้งนี้ และหลังจากที่พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ ทรงพบปะกับท่านประธานาธิบดีเดอโกลแล้ว ผมมั่นใจว่าความเข้าใจอันดีเป็นอย่างยิ่งได้เกิดขึ้น ในระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย และไม่ว่าจะเป็นปัญหาใด ๆ ความกินแหนงแคลงใจใด ๆ ถ้าหากว่าเคยมีมาแต่ก่อน บัดนี้ก็เห็นจะพอเรียกได้ว่าไม่มีเหลืออีกต่อไปแล้ว เรื่องนี้ก็ควรจะเป็นที่ยินดีแก่เราคนไทยทั้งปวง ในฐานะที่เราเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อมีประเทศอื่นเขาสนใจและมีความเข้าใจอันดี ก็เป็นสิ่งพึงปรารถนา นี้ก็เป็นผลสำเร็จในประการแรกของการเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมประเทศฝรั่งเศส เป็นทางราชการครั้งนี้ ข่าวการเสด็จพระราชดำเนินนั้น เป็นที่ทราบกัน ล่วงหน้าทั่วไปใน บรรดาประชาชน ชาวฝรั่งเศส เขาได้ทราบกันมานานแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จะได้เสด็จมาเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสเป็นทางราชการ ด้วยเหตุนี้ ในขณะที่เสด็จพระราชดำเนินในประเทศต่าง ๆ เป็นต้นว่า สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, เยอรมัน และประเทศอื่น ๆ ก่อนที่จะเสด็จ มาถึงประเทศฝรั่งเศสนั้น ทั้งทางวิทยุและทางโทรทัศน์ และทางหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศส จึงได้ให้ความสนใจมากเป็นอย่างยิ่ง และได้พยายามเผยแพร่ข่าว และลงข่าว ลงภาพพระบรมรูป เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ ณ ประเทศอื่น ๆ นั้นตลอดมา

ด้วยเหตุนี้ ประชาชนชาวฝรั่งเศสจึงได้มีความสนใจ มีความอยากรู้อยากเห็นและเตรียมพร้อมที่จะรับเสด็จทั้งสองพระองค์ เมื่อเสด็จมาถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จถึงสนามบิน ออลี่ นอกกรุงปารีส เวลา ๑๑.๓๐ น. ของวันที่ ๑๑ ตุลาคม ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินจากกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ด้วยเครื่องบิน พิเศษประจำตัวท่าน ประธานาธิบดี เดอ-โกล แห่งประเทศฝรั่งเศส ซึ่งได้ส่งไปรับเสด็จถึงประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำหรับข้าราชบริพารและผู้โดยเสด็จอื่น ๆ นั้น ได้เดินทางมาโดยเครื่องบินอีกลำหนึ่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จมาถึงยังสนามบิน ออลี่ นั้น ท่านประธานาธิบดีเดอโกล ประธานาธิบดีแห่งประเทศฝรั่งเศส, นายกรัฐมนตรี, คณะรัฐบาล, ประธานรัฐสภา, และข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนของฝรั่งเศส ได้ไปรอรับเสด็จอยู่เป็นจำนวนมาก พิธีการรับเสด็จนั้นก็เป็นพิธีเต็มยศใหญ่ เหมือนกับในประเทศอื่น ๆ ซึ่งได้เสด็จผ่านมาแล้ว กล่าวคือ มีพิธีทางทหาร มีการตั้งแถวทหารกองเกียรติยศ มีการอัญเชิญเสด็จให้ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ และมีการยิงปืนใหญ่สลุตถวายพระเกียรติยศ แต่เมื่อได้เสด็จมาถึงแล้ว และหลังจากที่ได้ทรงตรวจแถวทหารแล้ว ประธานาธิบดีเดอโกลได้เชิญเสด็จขึ้นบนพลับพลาที่ได้จัดไว้เป็นพิเศษ และ ณ ที่นั้น ท่านประธานาธิบดีเดอโกล ได้กราบบังคมทูลเป็นความว่า รู้สึกว่ามีความปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถครั้งนี้ ความปีติยินดีในการรับเสด็จนั้น เกิดขึ้นจากเหตุว่า ทั้งสองพระองค์เป็นที่รู้จักดีของชาวฝรั่งเศส และทั้งสองพระองค์ก็ทรงรู้จักชาวฝรั่งเศสเป็นอย่างดี นอกจากนั้น ชาวฝรั่งเศสยังมีความเคารพเลื่อมใสในพระ

บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างจริงใจและอย่างลึกซึ้งอีกด้วย จึงมีความยินดีที่จะได้รับเสด็จเป็นพิเศษยิ่งกว่าครั้งใด ๆ ในระยะนี้การติดต่อใกล้ชิดระหว่างประมุขของประเทศเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การเสด็จมาของบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นการเสด็จมาด้วยดี และหวังว่าผลแห่งการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ จะเป็นการกระชับสัมพันธภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีมานานแล้วนั้นให้ดียิ่งขึ้น การกล่าวสุนทรพจน์หรือกล่าวคำปราศรัยของ ท่านประธานาธิบดีเดอโกลใน ที่สาธารณนั้น ตามปกติท่านกล่าวด้วยปากเปล่า ไม่เคยปรากฏว่าท่านได้เตรียมสุนทรพจน์หรือคำปราศรัยมาอ่าน คำกราบบังคมทูลครั้งนี้ก็คงเป็นเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวได้ มีพระราชดำรัส ตอบประธานาธิบดีเดอโกลเป็นภาษาฝรั่งเศส และในทำนองเดียวกัน คือมิได้อ่านพระราชดำรัส เป็นความว่า ทั้งสองพระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งที่ทรงได้ยินคำกราบบังคมทูลของท่านประธานาธิบดี ทั้งสองพระองค์ รู้สึกปีติโสมนัสที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้ เพราะประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเจริญปัจจุบันในทางเทคนิค นอกจากนั้นยังทรงรู้สึกภูมิพระราชหฤทัย ที่ได้เสด็จมายังประเทศที่เกิดแห่งสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ ทรงมีความยินดีที่การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ เป็นโอกาสให้ได้ทรงพบปะกับประธานาธิบดีอย่างใกล้ชิด เพราะนอกจากประโยชน์อื่น ๆ อันจะเกิดขึ้น เนื่องจากการที่ได้ทรงพบปะนี้แล้ว ท่านประธานาธิบดีก็ยังเป็นบุคคลที่ได้ทรงนับถือเลื่อมใสมาเป็นเวลาช้านาน เนื่องจากท่านเป็นรัฐบุรุษ ผู้ซึ่งมีปรีชาสามารถทันต่อเหตุการณ์ทุกระยะ และเป็นผู้ที่รักชาติอย่างแท้จริงอีกด้วย

ผมใคร่ขอกล่าวแทรกในตอนนี้ว่า บรรดาชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่ ที่ไปรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่สนามบินในวันนั้น ไม่เคยได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทมาแต่ก่อน ส่วนมากก็เคยได้ ยินแต่กิตติศัพท์เล่าลือ ถึงบรมราชปฏิปทา และพระบรมราชจริยาวัตร อันงดงาม แต่เมื่อได้พบเห็นพระองค์ และได้ ยินพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งถึงแม้ว่าจะสั้น แต่ก็ไพเราะ และชัดถ้อยคำในภาษาของตน สังเกตดูว่าทุกคนที่อยู่ที่นั้น ตั้งแต่ประธานาธิบดีลงมาจนถึงข้าราชการผู้น้อย ได้บังเกิดความชื่นชมยินดี และความเคารพเลื่อมใสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างจริงใจ แสดงอาการออกให้เห็นได้ชัด และนับตั้งแต่ขณะนั้นมา ไม่ว่าจะมีการเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในที่ใด หรือไม่ว่าจะเป็นในโอกาสใด ซึ่งคนเหล่านั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในทางราชการเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ เท่าที่ผมสังเกตรู้สึกว่า เขายินดีกระทำการ ต่าง ๆ ในหน้าที่หรือแม้แต่นอกหน้าที่ก็ตามด้วยความเต็มใจ ไม่ได้มีการแสดงว่ารังเกียจเดียดฉันท์ และทำด้วยความเคารพเลื่อมใสในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างจริงใจทั้งสิ้น จนผมอาจจะกล่าวได้ว่า ความสำเร็จในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้ ได้เกิดขึ้นนับตั้งแต่ขณะแรกที่ทั้งสองพระองค์ได้ ก้าวพระบาทลงสู่ดินแดนของฝรั่งเศสที่สนามบิน ออลี นอกกรุงปารีส หลังจากที่ได้มีพระราชดำรัสแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเข้ากรุงปารีสโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับรถยนต์พระที่นั่งคันเดียวกับประธานาธิบดีเดอโกล และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่งอีกคันหนึ่งร่วมกับมาดามเดอโกล ภรรยาท่านประธานาธิบดี ในระยะทางระหว่างสนามบินถึงชานเมืองปารีสนั้น ได้ใช้ตำรวจขี่จักรยานยนต์แห่นำเสด็จ และแทรกสองข้างขบวนเสด็จ แต่พอขบวนเสด็จมาถึงชานเมืองปารีส ได้เปลี่ยนจากตำรวจจักรยานยนต์มาเป็นทหารม้าแต่งเต็มยศแห่นำเสด็จ และแทรกขบวนเสด็จ ตั้งแต่ชานเมืองปารีสไปจนถึงพระราชวัง เดคอเซ่ ซึ่งทางราชการได้จัดไว้เป็นที่ประทับ พระราชวังซึ่งเป็นที่ประทับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศฝรั่งเศส และเป็นสถานที่ซึ่งเขาสงวนไว้สำหรับแขกเมือง ประมุขแห่งรัฐต่าง ๆ ที่ได้เคยมาเยี่ยมประเทศฝรั่งเศส ก็ได้เคยประทับหรือเคยพักที่พระราชวังเดคอเซ่นี้มาแล้วทั้งสิ้น ในตอนกลางวันวันนั้น เวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. ประธานาธิบดีเดอโกลและภรรยาได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นการภายใน แต่ก่อนที่จะได้เสวยพระกระยาหารกลางวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินพระองค์เดียวก่อน ไปยังทำเนียบประธานาธิบดีที่วังเอลิเซ และได้เสด็จเข้าพบปะสนทนากับประธานาธิบดีเดอโกลโดยเฉพาะ เป็นระยะเวลานานพอสมควร การที่เสด็จสนทนาราชการกับประธานาธิบดีเดอโกลครั้งนี้ถือว่าเป็นลับ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีการประกาศ และไม่มีผู้ใดที่จะทราบเรื่องที่ได้ทรงสนทนา แต่ตามทางสังเกตของกระผมเอง รู้สึกว่าผลจากการที่เสด็จเข้าพบปะกับประธานาธิบดีเดอโกลครั้งนี้ คือความเข้าใจอันดี และความเห็นอกเห็นใจในปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทย และในสถานะการณ์รอบ ๆ ประเทศไทย ซึ่งเราต้องเผชิญอยู่ครั้งนี้ นับว่าเป็นผลที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง ตามระบอบการปกครองของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันนี้ ประธานาธิบดีเป็นผู้ที่มีส่วนที่สำคัญที่สุด ในการกำหนดและในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เมื่อประธานาธิบดีแห่งประเทศฝรั่งเศสได้เข้าใจในปัญหาของประเทศไทย และมีความเห็นใจในปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทย อย่างที่ปรากฏในครั้งนี้แล้วผลดีก็ย่อมจะต้องเกิดแก่ประเทศไทยโดยไม่มีปัญหา หลังจากที่ได้เสวยพระกระยาหารกลางวันร่วมกับประธานาธิบดีเป็นการภายในแล้ว ในตอนบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังประตูชัยในกรุงปารีส เพื่อทรงวางพวงมาลาของหลวง ณ สุสานฝังศพทหารนิรนามผู้เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ณ ที่นั้นได้มีพิธีในทางทหารสมพระเกียรติยศทุกประการ และตลอดระยะทางเสด็จ ได้มีประชาชนชาวปารีสมาคอยเฝ้าชมพระบารมีเป็นจำนวนมาก ในระยะเวลาเดียวกัน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของโรงเรียนบริบาลทารก โรงเรียนบริบาลทารกนี้ เป็นที่ฝึกสอนนางพยาบาลและบุคคลซึ่งสนใจในการสังคมสงเคราะห์ นับว่าเป็นโรงเรียนที่มีวิธีการอันก้าวหน้า และก็มีการค้นคว้าเกี่ยวกับการบริบาลทารกอย่างกว้างขวาง ได้ทอดพระเนตรอยู่ด้วยความสนพระราชหฤทัย ได้เวลาอันสมควรแล้วจึงได้เสด็จกลับ

ในตอนบ่ายเวลา ๑๗.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกรับคณะทูตานุทูต ซึ่งมาประจำอยู่ ณ กรุงปารีส ณ ที่พระราชวังเดคอเซ่ อันเป็นที่ประทับ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในตอนกลางคืนเวลา ๒๐ น. เศษ ประธานาธิบดีเดอโกลและภรรยา ได้ถวาย พระกระยาหารค่ำ เป็นการ เต็มยศที่ทำเนียบประธานาธิบดี ได้มีผู้ไปร่วมงานประมาณ ๒๐๐ คน และหลังจากที่ได้เสวยพระกระยาหารแล้ว ได้มีงาน รับรอง และได้มีผู้ มีเกียรติ มาร่วม งานเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในงานรับรองนี้อีกหลายร้อยคน นับว่าเป็นจำนวนคนที่มาก และก็ไม่น้อยกว่าในประเทศใด ๆ ที่ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินมาแต่ก่อน ในตอนท้ายพระกระยาหารนั้น ท่านประธานาธิบดีเดอโกลได้กล่าวสุนทรพจน์ กราบบังคมทูลย้ำถึงมิตรภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่สมัยพระนารายณ์กรุงศรีอยุธยา และได้มีต่อมาจนถึงบัดนี้ ท่านประธานาธิบดีได้กล่าวว่า ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จะเป็นอย่างไรก็ตามที มิตรภาพระหว่างประชาชนชาวฝรั่งเศสกับประชาชนชาวไทยก็เป็นสิ่งที่คงมีอยู่ตลอดมา และการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ย่อมเป็นประจักษ์พยานที่จะแสดงให้ เห็นว่า มิตรภาพ ระหว่างประชาชนสองชาตินั้น อยู่ในฐานะที่แข็งแรงมั่นคง และมีการสัมพันธไมตรีกันอย่างดียิ่ง เสร็จแล้วท่านประธานาธิบดีก็ได้เชิญให้ผู้ที่มาร่วมชุมนุมอยู่นั้น ดื่มถวายพระพร พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระบรมราชินีนาถ และประชาชนชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอ่านพระราชดำรัสตอบยืนยันในมิตรภาพระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ได้ทรงแสดงความพอพระราชหฤทัย ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้ และได้ขอบใจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนชาวฝรั่งเศสที่ได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดียิ่ง พร้อมกันนั้นได้มีพระราชกระแสรับสั่งว่า การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ได้ทรงรับมอบหมายจากประชาชนชาวไทย ให้นำเอามิตรภาพมามอบให้แก่ประธานาธิบดีและประชาชนชาวฝรั่งเศส หลังจากนั้นได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาร่วมชุมนุมให้ดื่มอำนวยพร แก่ประธานาธิบดี และแก่ ประชาชนชาวฝรั่งเศส

ณ ที่นี้มีข้อที่ควรสังเกตว่า ถึงแม้ว่าท่านประธานาธิบดีเดอโกล จะได้กราบบังคมทูลด้วยปากเปล่าตามวิธีซึ่งท่านปฏิบัติอยู่เป็นนิจสินก็ตามที แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอ่านพระราชดำรัสตอบทั้งนี้ เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือเป็นพระราชประเพณีเคร่งครัด ในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ การแสดงพระราชดำรัสในที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในกรณีย์ใด ก็จะต้องเป็นพระราชดำรัสซึ่งได้ตระเตรียมมาแล้วก่อน และได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลหรือในกรณีที่เสด็จต่างประเทศก็คือ ได้รับความเห็นชอบจาก รัฐมนตรี ว่าการ กระทรวง ต่าง ประเทศ ซึ่งมาในขบวนเสด็จ

ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม เวลาเช้าประมาณ ๑๐.๐๐ น. ประมาณ ๕๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ซึ่งมีนามเรียกกันโดยย่อว่ายูเนสโก เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว สำนักงานยูเนสโกนี้ ตั้งอยู่ที่กรุงปารีส เมื่อ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึง รองผู้อำนวยการทั่วไป ซึ่งรักษาราชการแทนผู้อำนวยการ ซึ่งเดินทางไปร่วมประชุมสหประชาชาติในขณะนี้ได้คอยรับเสด็จอยู่ และได้เชิญเสด็จขึ้นสู่สำนักงานใหญ่ของยูเนสโก และได้นำรองผู้อำนวยการ ผู้อื่นอีก ๓ นาย เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทประมาณ ๗๐ นาย จากนั้นได้มีการเข้าเฝ้ากราบบังคมทูลกิจการต่าง ๆ อยู่เป็นเวลาพอสมควรแล้ว จึงเสด็จกลับยังพระราชวังที่ประทับ

เวลา ๑๒.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมศาลาเทศบาลของกรุงปารีส การเสด็จศาลาเทศบาลครั้งนี้เสด็จโดยทางชลมารค คือทางราชการฝรั่งเศสได้จัดเรือใหญ่คอยรับเสด็จที่ท่าน้ำในแม่น้ำเซนต์ หน้าที่ประทับ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินลงในเรือที่จัดเป็นเรือพระที่นั่งแล้ว และได้ชักธงมหาราชขึ้นและธงราชินีขึ้นบนเรือนั้น และเรือพระที่นั่งได้ออกแล่นไปตามลำแม่น้ำเซนต์ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรทิวทัศน์สองฟากแม่น้ำ ไปจนถึงท่าจึงเสด็จขึ้นไปยังศาลา เมื่อเสด็จถึงศาลาเทศบาลแล้ว ประธานสภาเทศบาลกรุงปารีสได้เป็นผู้มารับเสด็จ และได้นำเสด็จขึ้นข้างบนศาลาเทศบาล เมื่อเข้าไปประทับในห้องหนึ่งซึ่งจัดไว้แล้ว ประธานสภาเทศบาลได้นำคณะเทศบาลกรุงปารีสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หลังจากนั้นได้ขอพระราชทานให้ลงพระปรมาภิไธย ทั้งสองพระองค์ลงในสมุด หรือในแผ่นกระดาษที่ระลึกซึ่งทางเทศบาลกรุงปารีสได้จัดไว้ เมื่อได้ลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานสภาเทศบาลได้เชิญเสด็จเข้าสู่ห้องพิธีและที่นั่นได้เชิญเสด็จขึ้นประทับบนยกพื้น เบื้องหน้าได้มีผู้มาชุมนุมคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหลายร้อยคน ประธานสภาเทศบาลได้อ่านคำกราบบังคมทูลแสดงความชื่นชมยินดีที่ได้เสด็จมายังศาลาเทศบาลและขอถวายพระพรและอำนวยพรให้ชาติไทยได้มีความสุขความเจริญต่อไป

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ ได้ตรัสสรรเสริญกรุงปารีสในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาแห่งวัฒนธรรม และความเจริญในด้านอื่น ๆ และได้ทรงขอบใจเทศบาลและประชาชนชาวปารีสที่ได้รับเสด็จครั้งนี้ด้วยความยินดี และด้วยมิตรภาพอย่างสูง หลังจากนั้นได้ทรงพระราชทานพรแด่ประชาชนชาวปารีสโดยทั่วกัน และได้พระราชทานของที่ระลึกแก่คณะเทศบาลเป็นหีบบุหรี่ถมมีพระปรมาภิไธยประดับไว้ เมื่อมีพระราชดำรัสเสร็จแล้ว ปรากฏว่าผู้ที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นหลายร้อยคนได้มีความรู้สึกปีติยินดีและพอใจเป็นอย่างยิ่ง สังเกตได้จากคนทั้งปวงนั้นก็ได้ลุกขึ้นยืนพร้อมกันและปรบมือแสดงความพอใจอยู่เป็นเวลานาน

เมื่อเสร็จพิธีนี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินจากห้องพิธีไปยังอีกห้องหนึ่ง ณ ที่นั้นแขกผู้มาชุมนุมที่ศาลาเทศบาลได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และได้พระราชปฏิสันถารด้วยตามสมควร เมื่อเสร็จพิธีที่ศาลาเทศบาลแล้วในตอนกลางวันวันนั้น คณะเทศบาลกรุงปารีสได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่โฮเต็ลอันมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในกรุงปารีส ชื่อโฮเต็ล "เดอ-โลฮัง" โฮเต็ลนี้นอกจากจะมีชื่อในทางที่ประกอบ

อาหารได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังมีชื่อเสียงในทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอดีตของประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย

ในตอนบ่ายวันที่ ๑๒ ตุลาคม เวลา ๑๕.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ ไปยังศูนย์ฝึกการบินแห่งกองทัพอากาศของประเทศฝรั่งเศส ที่ตำบล "เบรตินญี" ณ ที่นั้นทางการกองทัพอากาศฝรั่งเศสได้นำเอาเครื่องบินอย่างใหม่ เป็นเครื่องบินรบที่มีกำลังมาก แสดงถวายทอดพระเนตรหลายอย่างหลายชนิด เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก และเมื่อเสด็จกลับจากศูนย์ฝึกการบินของประเทศฝรั่งเศสแล้ว ในตอนเย็น เวลาตั้งแต่ ๑๘ น. ถึง ๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้โปรดเกล้าโปรด กระหม่อม ให้มีงาน รับรองขึ้นที่พระราชวัง เดคอเซ่ อันเป็นที่ประทับ ได้มีผู้มีเกียรติชาวฝรั่งเศสและคณะทูตานุทูต ตลอดจนบุคคลต่างชาติที่ได้คุ้นเคย หรือได้เคยทำงานในประเทศไทย หรือทำประโยชน์ให้แก่ประเทศไทย มาร่วมงานเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจำนวนหลายร้อยคน ได้มีพระราชปฏิสันถารกับบุคคลที่มาร่วมงานโดยทั่วถึง

เมื่อ เสร็จ งาน รับรอง ที่ พระ ราชวัง เดคอเซ่ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินยังสถานเอกอัครราชทูตไทยยังกรุงปารีส ณ ที่นั้น คนไทยซึ่งมาศึกษาหรือมากระทำ กิจการ อื่นอยู่ใน ประเทศฝรั่งเศสเป็นจำนวนร้อยคนเศษ ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสวยพระกระยาหารค่ำที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงปารีส โดยที่ทางราชการ และภรรยา และครอบครัว ข้าราชการ ได้ร่วมมือกัน ประกอบ พระ กระ ยาหาร ตั้งเครื่อง ใน คืนวันนี้ บรรดาชาวไทย ทั้งหลายที่ได้ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ที่สถานเอกอัครราชทูตไทยนั้น รู้สึกว่ามีความชื่นชมยินดีเป็นล้นพ้น ที่ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด เมื่อเสวยพระกระยาหารแล้ว ได้มีการถ่ายพระบรมรูปร่วมกับบรรดาคนไทยที่ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ที่นั้น หลังจากพลตรีอำนวย ชัยโรจน์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีสได้อ่านคำกราบบังคมทูล แสดงความปีติยินดีในนามของบรรดาคนไทยในฝรั่งเศส ที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และที่ได้ทรงพระ มหากรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ได้เข้า เฝ้าอย่างใกล้ชิด เป็นที่ชื่นชมโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ และพระราชทานพระบรมราโชวาทว่า คนไทยทุกคนที่มาอยู่ในต่างประเทศ ล้วนแล้วแต่มีหน้าที่ต้องเผยแพร่เกียรติคุณของประเทศไทย และทำความเข้าใจอันดีในหมู่ชนต่างชาติ ต่างภาษาให้ เกิดขึ้นสำหรับประเทศไทยโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มาอยู่ในต่างประเทศจึงต้องปฏิบัติตามด้วยความประพฤติอันดีงาม อย่าให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ และนอกจากนั้น ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนโดยเคร่งครัด เป็นต้นว่าหากมาศึกษาในฐานะนักเรียน ก็ต้องพยายามเล่าเรียนให้บังเกิดผล ถ้าหากว่าเป็นข้าราชการมาดูงานในต่างประเทศ ก็ขอให้ดูแต่งานอย่าไปดูอย่างอื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินกลับจากสถานเอกอัครราชทูตไทย เวลาเกือบ ๒๔.๐๐ น. ที่หน้าสถานเอกอัครราชทูตไทยในคืนวันนั้น ได้มีประชาชนชาวฝรั่งเศส

มาคอยชมพระบารมีอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อเสด็จถึงสถานเอกอัครราชทูตในตอนหัวค่ำ และแม้ว่าในตอนเสด็จกลับจะเป็นเวลาที่ดึกแล้วก็ตาม ก็ปรากฏว่ายังมีประชาชนคอยเฝ้าชมพระบารมีอยู่หน้าสถานเอกอัครราชทูตไม่ขาด จนถึงเวลาเสด็จกลับ

วันที่ ๑๓ ตุลาคม เวลาเช้า ๑๐.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จยังโรงทหารอันมีชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศส ที่เรียกว่า รากาดรี โวเดอแกน กองทหารนี้มีชื่อเสียงในเรื่องระเบียบวินัยและการปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ยิ่ง เมื่อเสด็จถึงแล้ว กองทหารได้มีการแสดงการขับขี่รถจักรยานยนต์ และการขี่ม้าแบบต่าง ๆ ถวายทอดพระเนตร เป็นที่พอพระราชหฤทัย

ในตอนกลางวันวันเดียวกัน เวลา ๑๒.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ขบวนพระที่นั่งไปยังพระราชวัง แวร์ซาย ที่นอกกรุงปารีส ระยะทางประมาณ ๒๐ ก.ม. ที่พระราชวังแวร์ซายนี้ ในสมัยรัชกาลพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของเมืองฝรั่งเศส ซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณ ๓๐๐ ปีมาแล้ว เอกอัครราชทูตไทยคนแรกที่มาเจริญทางพระราชไมตรีที่กรุงฝรั่งเศส คือท่านโกษาปาน ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ณ ที่นั้น การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ พระราช ดำเนิน ยัง พระราชวังแวร์ซาย ครั้งนี้ ทางราชการฝรั่งเศสถือว่าเป็นครั้งแรกที่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไทยได้เสด็จพระราชดำเนินยังพระราชวังแวร์ซาย เป็นทางราชการ และด้วยเหตุนี้ เมื่อเสด็จถึงจึงได้ชักธงมหาราชขึ้นสู่ยอดเสาธงที่พระราชวังแวร์ซายเป็นครั้งแรก เมื่อเสด็จถึงแล้ว ทางราชการฝรั่งเศสได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ พระราชวังแวร์ซาย หลังจากพระกระยาหารกลางวันแล้ว จึงได้นำเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพระราชวังต่าง ๆ นั้นจนทั่ว และในการนี้ได้มีการแสดงหลักฐานเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเจริญทางพระราชไมตรี ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับประเทศฝรั่งเศสในสมัยพระนารายณ์มหาราช ได้มีการแสดงภาพต่าง ๆ เกี่ยวกับท่านโกษาปาน ตลอดจนสำเนาเอกสารต่าง ๆ ที่ติดต่อกันในระหว่างนั้น และสัญญาทางพระราชไมตรีและทางการค้าขาย ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับประเทศฝรั่งเศส

ในการเสด็จ พระราชดำเนิน ยังพระราชวังแวร์ซายครั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการวัฒนธรรมของประเทศฝรั่งเศส ได้เป็นผู้มารับเสด็จ ณ ที่ประทับที่กรุงปารีส และได้โดยเสด็จไปเพื่อถวายคำอธิบายเกี่ยวกับพระราชวังแวร์ซายโดยตลอด ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราช ดำเนินกลับจาก พระราชวัง แวร์ซาย ถึงที่ประทับ ณ กรุงปารีส เวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ เวลา ๑๙.๔๕ น. ในคืนวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานอาหารค่ำเป็นการ ตอบแทน แด่ประธานาธิบดี เดอโกล และภรรยา ได้มีผู้มีเกียรติมาร่วมรับพระราชทานอาหารประมาณ ๘๐ คนเศษ และการได้เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกอย่าง และหลังจากการพระราชทานอาหารค่ำนั้นแล้ว ทางราชการฝรั่งเศสได้เชิญเสด็จทอดพระเนตรการแสดงละคร ณ โรงละครแห่งชาติในกรุงปารีส ประธานาธิบดีเดอโกล และภรรยา ได้โดยเสด็จไปในงานนี้ในรถยนต์พระที่นั่ง และได้มีผู้ที่

มาคอยชมพระบารมีและมาดูละครในคืนวันนั้น เฉพาะในโรงละครเป็นคนร่วม ๒,๐๐๐ คน ทุกคนรู้สึกว่ามีความตื่นเต้นสนใจ ที่ได้เฝ้า ชมพระบารมี เป็น อย่างยิ่ง การเสด็จทอดพระเนตรละครในคืนนี้เป็นงานเต็มยศและการรับเสด็จที่โรงละครก็เป็นไปตามแบบแผนประเพณีของฝรั่งเศสทุกประการ กล่าวคือผู้ที่มาชมละครทั้งหมดแต่งราตรี และประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเมื่อเสด็จถึง ประธานาธิบดีเดอโกล ได้นำเสด็จขึ้นบันไดโรงละคร และสองหัวบันไดนั้นก็มีทหารแต่งเต็มยศยืนรายทางไปจนถึงบ๊อกซ์หลวง อันเป็นที่ประทับ เมื่อปรากฏพระองค์ภายในที่ประทับในโรงละครนั้นแล้ว คนทั้งปวงที่มานั่งประจำที่อยู่แล้ว ได้ลุกขึ้นยืนและหันหน้ามาทางที่ประทับ พร้อมกันนั้นก็ได้ปรบมือโห่ร้องถวายพระพรอย่างกึกก้อง ดนตรีได้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงชาติฝรั่งเศส เสร็จแล้วละครจึงได้เริ่มแสดง การแสดงละครคืนนั้นเป็นการแสดงแบบบัลเล่ย์ กล่าวคือมีการฟ้อนรำประกอบดนตรีเป็นเรื่องต่าง ๆ เป็นที่พอพระราชหฤทัย และเป็นที่พอใจแก่ผู้ที่มาชมละครเป็นอันมาก ที่หน้าโรงละครเมื่อเสด็จถึง มีประชาชนชาวปารีสมาเฝ้าคอยชมพระบารมี เป็นจำนวน นับหมื่น ๆ และ เมื่อการ แสดงละครจบลงแล้วในตอนเสด็จกลับ คนที่คอยชมพระบารมีที่หน้าโรงละครนั้น ก็รู้สึกว่าจะมีจำนวนมากยิ่งขึ้นไปอีก รู้สึกว่าจะเป็นจำนวนหลายหมื่นทีเดียว และประชาชน ชาวกรุงปารีสได้ คอยเฝ้า คอยชม พระบารมีตลอดทางตั้งแต่โรงละครแห่งชาติ ไปจนถึงที่ประทับ ถ้า จะนับ จำนวนก็เป็น จำนวน หลายแสนใน คืนวันนั้น และเมื่อรถพระที่นั่งแล่นผ่านไป คนทั้งปวงนั้นก็โบกมือโห่ร้อง แสดงความยินดี และถวายพระพรไป ตลอดทาง

ในตอนเช้าวันที่ ๑๔ ตุลาคม เวลา ๑๐.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจากที่ประทับโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง เพื่อทรงอำลาประธานาธิบดีเดอโกล ณ ที่พักพระราชวัง เอลิเซ่ เมื่อได้ทรงอำลาประธานาธิบดีแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสนามบินออลี่ เพื่อเสด็จขึ้นเครื่องบินพิเศษของประธานาธิบดีกลับยัง ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ณ ที่สนามบิน นั้นได้มีนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาล และข้าราชการผู้ใหญ่ประเทศฝรั่งเศสไปส่งเสด็จเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันนั้น นักเรียนไทยและคนไทยซึ่งอยู่ในกรุงปารีสก็ได้ไปส่งเสด็จ และได้โห่ร้องถวายพระพรเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน เครื่องบินพระที่นั่งได้ออกเดินทางจากกรุงปารีสเพื่อมายังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เวลา ๑๑.๐๐ น. เศษ นับว่าเสร็จการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสเป็นทางราชการลงแต่เพียงเท่านี้

ตามความรู้สึกส่วนตัวของกระผมเอง ใคร่ขอกล่าวว่า การ เสด็จ พระราช ดำเนิน ยังประเทศ ฝรั่งเศสครั้งนี้ เป็นผลสำเร็จที่เรียกได้ว่า เป็นผลสำเร็จอันใหญ่จริง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเอาชนะคนฝรั่งเศสได้อย่างแน่นอนที่สุด จะเห็นได้ว่าในการเสด็จพระราชดำเนินไปที่ต่าง ๆ ในเมืองฝรั่งเศส ไม่ว่าจะเป็นที่ใดประชาชนที่มารับเสด็จมาคอยเฝ้าชมพระบารมีนั้น ต่างมีหน้าตาอันยิ้มแย้มและก็มาด้วยความสนใจ มาด้วยความเคารพ และที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ มาด้วยความสมัครใจของตนเอง ไม่มีการกะเกณฑ์ใด ๆ ทั้งสิ้นทางด้านการหนังสือพิมพ์ การวิทยุ และโทรทัศน์นั้นได้ถือว่าการ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศฝรั่งเศสเป็นทางการครั้งนี้เป็นข่าวใหญ่ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ

ในกรุงปารีส โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่สำคัญ ๆ และมีจำนวนคนอ่านมากเป็นจำนวนล้าน ๆ ได้ลงข่าวเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง และมีบทความสรรเสริญพระเกียรติคุณ และบทความยกย่องประเทศไทย และประชาชนชาวไทยเกือบทุกฉบับ พร้อมกันนั้นก็ได้ลงพระบรมรูป ลงภาพข่าวเสด็จพระราชดำเนิน และลงสารคดีเกี่ยวกับประเทศไทย เกี่ยวกับพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในหน้าอื่น ๆ เป็นประจำทุกวัน ทางวิทยุกระจายเสียง ก็ได้ออกข่าวและทำสารคดีเกี่ยวกับประเทศไทย และเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทางโทรทัศน์ก็ได้ฉายภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับประเทศไทย เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย และในขณะที่ประทับอยู่ในกรุงปารีส ทางโทรทัศน์ก็ได้ออกภาพข่าวการเสด็จพระราชดำเนิน ณ ที่ต่าง ๆ โดยละเอียด เป็นประจำทุกวัน นับว่าการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้มีผลในทางเผยแพร่ประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักแก่คนต่างประเทศเป็นอย่างดียิ่ง และทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาว ฝรั่งเศส กับ ประเทศไทยให้ ดี ขึ้นกว่า แต่ก่อน พระบรมราชจริยาวัตรอันงดงามของทั้งสองพระองค์นั้น เป็นเครื่องจูงใจให้ประชาชนชาวฝรั่งเศสที่ได้พบเห็นเกิดความรู้สึกอันดีต่อประเทศไทยเป็นส่วนรวม และมีความเคารพนับถือในพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถตลอดมาจนถึงประชาชนชาวไทยทั้งมวล

ในเรื่องเกี่ยวแก่ความเห็นนั้น ถ้าหากจะมีข้อยกเว้นอยู่บ้างก็เฉพาะที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ หนังสือพิมพ์เหล่านี้ก็ได้ลงข่าวและลงบทความเกี่ยวกับ การเสด็จพระราชดำเนินไปใน ทางที่ไม่ งดงามนัก คือมีข้อความที่ชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นการถากถาง และเป็นการไม่เคารพ และนอกจากนั้น ก็ได้ตำหนิติเตียนประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่ล้าสมัย เป็นประเทศที่ประชาชนยังขาดความรู้และไม่สามารถที่จะเลี้ยงตัวได้ แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นเรื่องธรรมดาของจิตใจของพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นศัตรูต่อราชบัลลังก์ และเป็นศัตรูต่อคนที่ไม่ยอมร่วมลัทธิด้วยอย่างรุนแรง ตามความเห็นของผมเอง ก็รู้สึกว่าเป็นการดี ที่หนังสือพิมพ์ คอมมิวนิสต์ในฝรั่งเศสได้ลงข่าวและข้อความในทำนองนี้ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นจิตใจของคอมมิวนิสต์อย่างชัดแจ้งว่า เป็นศัตรูต่อราชบัลลังก์เพียงใด และก็เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ก็หวังว่าคนไทยทั้งปวงที่มีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะได้ระมัดระวังในเล่ห์กลต่าง ๆ ของพวกคอมมิวนิสต์ ผมหวังว่าคนไทยทั้งปวงจะรู้ทั่วกันว่า พวกคอมมิวนิสต์นั้น เป็นศัตรูอันร้ายแรงต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของเรา และถ้าหากว่าคนพวกนี้มี อำนาจใน ทางการเมือง ขึ้นมาได้ เมื่อใดใน ประเทศไทย แล้ว สิ่งต่าง ๆ ที่เราเคารพนับถือ สิ่งต่าง ๆ ที่เราเห็นว่าเป็นของดีของงามควรจะรักษาไว้ จะต้องประสบภัยพิบัติอย่างหนัก และไม่สามารถจะตั้งอยู่ได้อีกต่อไปในประเทศไทย ผมอยากจะขอพูดไว้แต่เพียงเท่านี้ เพื่อจะได้รู้ไว้ทั่วกันสำหรับผลทั่ว ๆ ไปแห่งการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ก็เป็นไปอย่างที่ผมได้กล่าวไว้แล้วตั้งแต่ต้น คือว่าเป็นผลดีอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาแต่ก่อนทั้งในทางการเมืองและในทางความเข้าใจอันดี ระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย เป็นผลซึ่งคนไทยทุกคนน่าจะรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ขณะนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระสำราญดีทั้งสองพระองค์ พระอาการประชวรหนักของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้มีมาอย่างแรง ตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศสวีเดนนั้นบัดนี้ก็เบาบางลงมากแล้ว ถึงจะมีพระอาการอยู่บ้าง ก็ไม่เป็นที่น่าวิตกแต่อย่างใด ผมขอยุติรายงานฉบับนี้ลงแต่เพียงเท่านี้.

ลุคเซมเบิร์ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศลุคเซมเบิร์ก เป็นทางราชการ เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคมนี้ ได้ประทับอยู่ ๒ วัน คือวันที่ ๑๗ และ ๑๘ ตุลาคม และได้เสด็จ พระราช ดำเนิน กลับยังประเทศ สวิต-เซอร์แลนด์ เมื่อเช้าวันที่ ๑๙ ตุลาคม ก่อนที่ผมจะ พูดถึงราย ละเอียด เกี่ยวกับ การ เสด็จพระราชดำเนินประพาสลุคเซมเบิร์ก กระผมใคร่ ขอกล่าว ถึง ประเทศ ลุคเซมเบิร์ก สักเล็ก

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน้า 355-356 ไม่ปรากฏในต้นฉบับ

น้อย เพราะประเทศนี้เป็นประเทศที่อยู่ห่างไกล และท่านผู้อ่านทั้งหลายอาจจะยังไม่คุ้นเคย และไม่ค่อยจะได้ยินเรื่องราวของประเทศลุคเซมเบิร์กมากนัก ประเทศลุคเซมเบิร์ก เป็นประเทศเอกราชที่เล็กที่สุดในทวีปยุโรปประเทศหนึ่ง ตั้งขึ้นเมื่อคริสต์ศักราช ๙๖๓ คิดเวลาถึงปัจจุบันนี้ก็เป็นเวลาเกือบพันปีแล้ว ประเทศลุคเซมเบิร์กเป็นประเทศที่มีเจ้าครองนคร ดำรงพระยศเป็น "แกรนด์ดยุค" ไม่ถึงพระมหากษัตริย์ ในปัจจุบันนี้เจ้าของนครเป็นสตรี ทรงพระนามว่า "แกรนด์ดัชเชสชารอท" พระชันษาประมาณ ๖๓ ปี แกรนด์ดัชเชสชารอท มีพระสวามีเป็นเจ้านายในตระกูลบัวบองทาม่า ทรงพระนามว่า เจ้าชายเฟริก และมีพระราชโอรส ธิดาด้วยกันรวม ๖ พระองค์ พระราชโอรสองค์ใหญ่ปัจจุบันเป็นรัชทายาท ทรงพระนามว่า "แกรนด์ดยุคเอลิเจจัง แห่งลุคเซมเบิร์ก" รัชทายาทพระองค์นี้ได้พระชายา เป็นเจ้าหญิง ในราชตระกูล แห่ง ประเทศเบลเยี่ยม คือเป็นพระเชษฐภคินีของพระเจ้าโบดวง พระมหากษัตริย์แห่งกรุงเบลเยี่ยม และรัชทายาทพระองค์นี้ได้เสด็จมายังเมืองไทยเมื่อ ๔ ปีมาแล้ว และได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อันเป็นต้นเหตุให้ทรงรู้จักคุ้นเคย และเจ้าชายได้เชิญเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนี้ ต่อมาแกรนด์ดัชเชสผู้เป็นพระราชมารดา ก็ได้เชิญเสด็จพระราชดำเนินเป็นทางราชการ ประเทศลุคเซมเบิร์กมีพลเมืองประมาณ ๓ แสนคน และมีเนื้อที่ ๒๕๘๖ ตารางกิโลเมตร (สองพันห้าร้อยแปดสิบหกตารางกิโลเมตร) ตั้งอยู่ในระหว่างประเทศใหญ่ ๆ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ฮอลแลนด์ และเบลเยี่ยม แต่ประชาชนในประเทศลุคเซมเบิร์กนับว่าเป็นประชาชนที่มีรายได้ สูงสุด ในทวีปยุโรปประเทศหนึ่ง เพราะประเทศลุคเซมเบิร์ก เป็นประเทศอุตสาหกรรม มีอุตสาหกรรมที่นำหน้าก็คืออุตสาหกรรมเหล็กกล้า ประเทศลุคเซมเบิร์กสามารถผลิตเหล็กกล้าได้มากที่สุดในยุโรปประเทศหนึ่ง ในปีกลายนี้ ผลิตได้เป็นจำนวนถึง ๓ พัน ๕ แสนเมตริกตัน เพราะฉะนั้น เมื่อเทียบส่วนแล้ว ประเทศลุคเซมเบิร์กถึงแม้ว่าจะเล็ก ก็เป็นประเทศที่ร่ำรวยมากที่สุดประเทศหนึ่ง และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน นับว่าอยู่ใน ระดับที่สูงสุดใน ทวีปยุโรปหรือแม้แต่ในโลก ชาวลุคเซมเบิร์กเป็นชนชาติที่รักเอกราชเป็นชีวิตจิตใจ และในประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศลุคเซมเบิร์กนั้น ถึงแม้ว่าลุคเซมเบิร์กจะได้สูญเสียเอกราชแก่มหาประเทศที่อยู่รอบ ๆ ตัวไปหลายครั้งหลายหนก็ตามที ชนชาวลุคเซมเบิร์กก็สามารถกอบกู้เอกราชของตนคืนมาได้ทุกครั้ง และยังเป็นเอกราชอยู่ในบัดนี้ เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งลุคเซมเบิร์คก็ถูกยึดครอง และในสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้ก็ถูกยึดครอง และเมื่อตอนท้ายสงครามก็ต้องประสบภัยสงครามอย่างหนัก จนแทบว่าจะต้องสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจและทางเอกราชตลอดไป แต่ชาวลุคเซมเบิร์ค ก็สามารถ เอา เอกราช คืนมาได้ เมื่อเสร็จสงครามแล้ว และได้กอบกู้ฐานะของตนเองขึ้นให้ร่ำรวยดังเดิมภายในเวลาอันรวดเร็ว นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์อยู่ และเนื่องด้วยชาวลุคเซมเบิร์กเป็นคนที่รักเอกราชด้วยจิตใจและด้วยนิสัยดั้งเดิม ดังที่ผมได้กล่าวมาแล้ว เมื่อคนชาวลุคเซมเบิร์กได้ทราบว่า ประเทศไทยของเราเป็นประเทศเอกราชมา

ช้านาน และได้รักษาเอกราชของตนไว้ได้ตลอดมา ชาวลุคเซมเบิร์กก็สังเกตดู รู้สึกว่ามีความเลื่อมใส และมีความ เคารพ อย่าง จริงใจ ในประชาชน ชาวไทย และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จมาเยี่ยมประเทศลุคเซมเบิร์ก ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของประเทศที่เป็นเอกราชมาช้านานเช่นเดียวกัน ชาวลุคเซมเบิร์กจึงได้มีความปีติยินดีในการที่จะรับเสด็จครั้งนี้เป็นพิเศษ

ในการเสด็จพระราชดำเนินยังประเทศลุคเซมเบิร์กครั้งนี้ ผมใคร่ขอกล่าวเสียก่อนว่า ทั้งทางราชการลุคเซมเบิร์ก ได้พร้อมใจกันจัดงานรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ด้วยความเต็มใจ และด้วยวิธีการที่สมพระเกียรติยศทุกประการ ไม่น้อยกว่าในประเทศใหญ่อื่น ๆ ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินผ่านมาแล้ว โดยเฉพาะทางด้าน ประชาชน ที่ได้มาเฝ้า รับเสด็จ ทุกหน ทุกแห่ง เป็นจำนวนมากนั้น ได้แสดงความชื่นชมยินดีและได้แสดงความเป็นกันเอง และความเคารพนับถืออย่างจริงใจต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จนรู้สึกว่าเป็นที่ประทับพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่ประทับใจของคนไทยที่ได้มีโอกาสได้โดยเสด็จครั้งนี้ทั่วกัน ทางฝ่ายแกรนด์ดัชเชส ผู้ครองนครลุคเซมเบิร์ก พระราชสวามี ตลอดจนพระราชโอรสธิดาทุกพระองค์นั้น ได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรม ราชินีนาถ ครั้งนี้ด้วย พระอัธยาศัย อัน งดงามควรแก่การสรรเสริญทุกอย่าง ถึงแม้ว่าแกรนด์ดัชเชส ผู้ครองนครลุคเซมเบิร์ค จะทรงเป็นประมุขแห่งรัฐเอกราชก็ตามที แต่สังเกตได้ว่า ทรงรำลึกพระองค์อยู่เสมอว่า ดำรงพระยศเป็นแกรนด์ดัชเชส มิใช่เป็นพระมหากษัตริย์ หรือพระราชินี และด้วยเหตุนี้ จึงได้ทรงยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในทุกโอกาส ในฐานะที่ทรงดำรงพระยศเป็นพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชินี การปฏิบัติพระองค์ของแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์กนั้น เป็นการปฏิบัติอันประเสริฐ ซึ่งคงจะต้องประทับใจคนไทยผู้ได้ประสบพบเห็นในครั้งนี้อยู่ตลอดไป การวางพระองค์ของแกรนด์ดัชเชสต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ไม่ว่าจะเป็นในที่สาธารณะหรือในที่รโหฐาน เรียกได้ว่าเป็นการวางพระองค์อันงดงาม สมด้วยวัย และด้วย ฐานะของ พระ องค์อย่าง ไม่มี ที่จะ ตำหนิ ได้ กล่าวคือทรงลดพระองค์ให้ต่ำกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถในทุกโอกาส ไม่เคยวางพระองค์เสมอเลย ยกตัวอย่างเช่น ในเวลาเสด็จไปในที่ต่าง ๆ ร่วมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แกรนด์ดัชเชส ก็มักจะพยายามทรง พระดำเนินให้ คล้อยหลังหน่อยหนึ่ง และไม่ทรงพระดำเนินร่วมลาดพระบาทกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องมีพระราชดำรัส เชิญให้ แกรนด์ดัชเชส เข้ามาทรงพระดำเนินข้างพระองค์อยู่บ่อย ๆ ความจริงขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ ก็เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือกันมาในเมืองไทยเป็นเวลาช้านาน เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของชาติไทย แต่ในปัจจุบันนี้ ตามความสังเกตของผมเองก็รู้สึกว่า ดูจะจืดจางไป ไม่มีผู้ที่จะถือกันอย่างเคร่งครัดนัก และอยากจะขอเรียนให้ทราบว่า ในประเทศอื่น เช่น ใน

ประเทศยุโรป เขายังถือกันเป็นของสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างที่กล่าวมานี้ นอกจากจะเป็นที่เจริญตาเจริญใจแล้ว ก็ยิ่งก่อให้เกิดความเคารพแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างดีอีกด้วย

ในวันที่ ๑๗ ตุลาคม เวลา ๑๑.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเมืองลุคเซมเบิร์กด้วยเครื่องบินราชพาหนะ ซึ่งทางกรุงลุคเซมเบิร์ก ได้จัดส่งมารับเสด็จถึงเมืองเยเนวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่สนามบินนั้น แกรนด์-ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก พร้อมด้วยพระสวามี และข้าราชการผู้ใหญ่ แห่งลุคเซมเบิร์กอีกเป็นจำนวนมาก ได้ไปรอรับเสด็จอยู่พร้อมกัน เมื่อเครื่องบินพระที่นั่งได้เข้าจอดเทียบท่าอากาศ ณ สนามบินลุคเซมเบิร์กเรียบร้อยแล้ว แกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก พร้อมด้วยพระสวามี ได้เข้าไปรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ เรือบินพระที่นั่ง และเมื่อได้มีพระราชปฏิสันฐานต่อกันตามควรแล้ว แตรวงทหารกองเกียรติยศ ซึ่งได้ไปตั้งแถวอยู่ที่สนามบินนั้นได้ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ครั้นแล้ว แกรนด์ดัชเชสได้ทรงอัญเชิญให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก และพระสวามี ได้เสด็จเข้าไปในห้องรับรอง ณ ที่นั้น แกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก ได้นำข้าราชการผู้ใหญ่ของลุคเซมเบิร์กเข้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กล่าวคือ ประธานรัฐสภาแห่งลุคเซมเบิร์ก นายกรัฐมนตรีแห่งลุคเซมเบิร์ก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแห่งลุคเซมเบิร์ก รองนายกรัฐมนตรี และข้าราชการทหารและพลเรือน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชปฏิสันถารกับผู้ที่ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาท นั้น ตาม สมควร ทั่ว ทุก คน ครั้นแล้ว จึงเสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่ง ร่วมด้วยแกรนด์ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก ในรถยนต์พระที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จขึ้นรถยนต์พระที่นั่งกับพระสวามี นอกจากนั้น ข้าราชบริพารทางฝ่ายไทย และทางฝ่ายลุคเซมเบิร์ก ได้ขึ้นรถยนต์ตามเสด็จเป็นขบวนรถยนต์ ขบวนรถยนต์ได้ ออกจากสนามบิน และแล่น เข้าสู่กรุงลุคเซมเบิร์ค ตลอดทางได้มีประชาชนชาวลุคเซมเบิร์ก มาคอยเฝ้าชมพระบารมี และโห่ร้องถวายพระพรและโบกธงไทย ตั้งแต่สนามบินไปจนถึงพระราชวังอันเป็นที่ประทับ พระราชวังซึ่งเป็นที่ประทับ ในขณะที่ประทับอยู่ ณ กรุงลุคเซมเบิร์กครั้งนี้คือ พระราชวังหลวงของกรุงลุคเซมเบิร์กนั้นเอง ได้ประทับร่วมภายในพระราชวังเดียวกับแกรนด์ ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์กและพระสวามี ในฐานะที่ทรงเป็นราชอาคันตุกะ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงพระราชวังแล้ว แกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก ได้นำข้าราชสำนักเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เสร็จแล้วได้นำเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ มุขเด็จแห่งพระราชวังนั้น มุขเด็จแห่งพระราชวังนี้ยื่นออกไปตรงหน้าพระลานพอดี และหน้าพระลานแห่งลุคเซมเบิร์ก

นั้นเป็นจตุรัสใหญ่ ที่หน้าพระลานนั้นมีประชาชนชาวลุคเซมเบิร์ก มา คอย เฝ้า ชม พระ บารมี อยู่ แน่นขนัด และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ปรากฏพระองค์ให้เขาเหล่านั้นได้แลเห็น ประชาชนทุกคนต่างพากันปรบมือโห่ร้องถวายพระพรกันอยู่เสียงกึกก้องเป็นเวลาช้านาน เสร็จแล้วจึงได้เสด็จขึ้น

ในเวลาเที่ยงวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังไป ยังอนุสาวรีย์ ที่ระลึก แห่งวีรชน ผู้ได้เสียชีวิตให้แก่ชาติ ณ ที่นั้น ได้ทรงวางพวงมาลาของหลวง และได้มีพิธีทางทหาร เสร็จแล้วจึงได้เสด็จกลับยังพระราชวัง

เวลา ๑๓.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน และเป็นการภายในร่วมกับแกรนด์ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก พระสวามี และข้าราชบริพาร เมื่อเสร็จพระกระยาหารกลางวันแล้ว เวลา ๑๕ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยแกรนด์ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก และพระสวามี ได้เสด็จโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่งไปยังเมือง "ดิ๊ฟเฟดองซ์" เมื่อเสด็จถึงเมือง ดิ๊ฟเฟดองซ์ แล้ว ได้เสด็จขึ้นยังศาลาเทศบาลคณะเทศมนตรี เมืองดิ๊ฟเฟดองซ์ ได้ถวายการต้อนรับโดยมีนายกเทศมนตรีอ่านคำกราบบังคมทูล แสดงความชื่นชมยินดี ที่ได้เสด็จ พระราชดำเนินมา ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดทอง หรือสมุดเยี่ยมของศาลาเทศบาลเมืองดิ๊ฟเฟดองซ์ เมื่อเสร็จพิธี ณ ศาลาเทศบาลนี้แล้ว เวลาประมาณ ๑๕.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยแกรนด์ดัชเชส และพระสวามี และผู้โดยเสด็จ ได้เสด็จไปยังโรงงานถลุงเหล็กขนาดใหญ่ซึ่งได้ตั้งอยู่ ณ เมืองดิ๊ฟเฟดองซ์ ทางคณะกรรมการ บริษัทและเจ้าหน้าที่ ชั้นผู้ใหญ่ของโรงงานถลุงเหล็กกล้าแห่งนี้ ได้ถวายการต้อนรับ และได้นำเสด็จ พระ ราชดำเนิน ทอดพระเนตร กิจการ ของโรงงานถลุงเหล็กกล้าขนาดใหญ่นี้โดยทั่ว เป็นที่พอพระราชหฤทัย เสร็จแล้วจึงเสด็จกลับ

ในคืนนั้น เวลา ๑๙.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จออกรับคณะทูตานุทูต ซึ่งมาประจำอยู่ ณ กรุงลุคเซมเบิร์ก และเมื่อเสร็จพิธีนี้แล้ว เวลา ๒๐ น. แกรนด์ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก ได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้มีแขกผู้มีเกียรติมาร่วม รับพระราช ทาน อาหาร เป็นจำนวน ประมาณ ๗๐ คน ในโอกาสนี้ แกรนด์ดัชเชส แห่งลุคเซมเบิร์ก ได้อ่านคำกราบบังคมทูลและแสดงความชื่นชมโสมนัส ทั้งในส่วนพระองค์และของประชาชนชาวลุคเซมเบิร์ก ที่ได้มีเกียรติอย่างสูงในการที่ได้รับเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ และได้ทรงยืนยันถึงมิตรภาพระหว่างประเทศไทย กับประเทศลุคเซมเบิร์กซึ่งได้เกิดครั้งนี้ และคงจะมีต่อไปอีกตลอดชั่วกาลนาน ครั้นแล้ว แกรนด์ดัชเชส แห่งประเทศลุคเซมเบิร์ก จึงได้ตรัสเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นให้ดื่มถวาย พระพรแด่ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และดื่มอำนวยพรให้

ประชาชนชาวไทย มีความผาสุขตลอดไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสตอบแสดงความพอ พระราชหฤทัย ที่ได้เสด็จ พระราช ดำเนินมาเยี่ยมประเทศลุคเซมเบิร์กในครั้งนี้ ได้ทรงขอบพระทัยแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก และทรงขอบใจประชาชนชาวลุคเซมเบิร์ก ที่ได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดีโดยทั่วกัน เป็นที่ประทับพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ได้มีพระราชดำรัสสรรเสริญถึงความมานะอุตสาห และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักชาติของประชาชนชาวลุคเซมเบิร์ก ครั้นแล้วจึงได้ทรงเชิญชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้น ให้ดื่มถวายพระพรแด่แกรนด์ดัชเชส และพระสวามี และเพื่ออำนวยพรให้แก่ประชาชนชาวลุคเซมเบิร์กทั้งมวล เมื่อหลังพระกระยาหารค่ำแล้ว ได้มีงานรับรองภายในพระราชวัง. ได้มีแขกผู้มีเกียรติได้ รับเชิญมาร่วมงานเพื่อเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนร้อยคนเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จออกให้แขกที่มาในงานรับรองนั้น ได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด และได้มีพระราชปฏิสันถารโดยทั่วกัน เป็นที่ชื่นชมยินดีของผู้ที่มาในงานรับรองนั้นเป็นอย่างยิ่ง

รุ่งเช้าเวลา ๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก และพระสวามี และข้าราชบริพาร ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่งไป ทอดพระเนตร เขื่อนกั้นน้ำ เพื่อผลิตกำลังไฟฟ้า ณ ตำบลเอช บนแม่น้ำซัว ณ ที่นั้น ได้มีคณะเทศมนตรีและ ประชาชนมา เฝ้าทูลละอองธุลี พระบาท เป็นจำนวนมาก ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ประชาชนเข้าเฝ้าโดยใกล้ชิดพระองค์เป็นที่ชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง เขื่อนกั้นน้ำเพื่อผลิตกำลังไฟฟ้าแบบนี้ ประเทศลุคเซมเบิร์กมีอยู่ ๓ เขื่อน และสามารถที่จะผลิตกำลังไฟฟ้าเพื่อส่งออกไปทางนอกประเทศ คือในประเทศเบลเยี่ยม และในประเทศเยอรมันนีได้จากเขื่อนกั้นน้ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังเมืองดีเคิท และเมืองเอชเตอร์นัค ทั้งสองเมืองนี้ ทางคณะเทศบาลได้ถวายการต้อนรับเป็นอย่างดี โดยนายกเทศมนตรีอ่านคำกราบบังคมทูล แสดงความชื่นชม ยินดีในนาม ของประชาชน และถวายพระพร และได้มีประชาชนของทั้งสองเมืองนี้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยพร้อมเพรียงกัน.

ที่ผมกล่าวว่าพร้อมเพรียงกันนี้ อยากจะขอเรียนให้ทราบว่าพร้อมเพรียงกันจริง คือเมืองไหนเป็นเมืองที่มีประชาชนเป็นจำนวน ๑๕,๐๐๐ คน (หนึ่งหมื่นห้าพันคน) ก็ปรากฏว่ามาเฝ้าชมพระบารมีที่หน้าศาลาเทศบาล ๑๕,๐๐๐ คน และเมืองไหนที่มีประชาชนเพียง ๔,๕๐๐ คน ก็ปรากฏว่ามาเฝ้าชมพระบารมีและโห่ร้องถวายพระพรที่หน้าศาลาเทศบาลเป็นจำนวน ๔,๕๐๐ คน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวันที่เมืองเอชเตอร์นัค แล้วจึงได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไป

หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง "ชาโตเดอเบตโตม" หรือปราสาท เบตสโต็ม ซึ่งตั้งอยู่นอกกรุงลุคเซมเบิร์ก และเป็นที่ประทับของรัชทายาทแห่งลุคเซมเบิร์ก ทั้งสองพระองค์ได้เสวยพระสุธารส ณ ที่นั้น ร่วมกับแกรนด์ดัชเชสแห่งลุค

เซมเบิร์ก พระสวามี, รัชทายาท, และพระชายาแห่งรัชทายาทกรุงลุคเซมเบิร์ก ทางราชตระกูลลุคเซมเบิร์กได้ ถวายการ ต้อนรับ อย่าง สนิทสนม เป็นกันเองเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก แล้วจึงได้เสด็จพระราชดำเนินกลับ พระราชวัง ที่ประทับ ณ กรุงลุคเซมเบิร์กในคืนนั้น เวลา ๒๐.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นงานเต็มยศแด่แกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก และพระสวามี ณ ศาลาเทศบาลกรุงลุคเซมเบิร์ก เมื่อก่อนถึงเวลาเสวยพระกระยาหารค่ำ คณะเทศมนตรีแห่งกรุงลุคเซมเบิร์ก ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท นายกเทศมนตรี ได้อ่านคำกราบบังคมทูลแสดงความชื่นชมยินดีในการที่เสด็จพระราชดำเนินมาในครั้งนี้ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบ เสร็จแล้วจึงได้เสด็จเข้าสู่ห้องเสวยพระกระยาหาร ในงานนี้มีแขกผู้ มีเกียรติ มาร่วมรับ พระราชทาน อาหารประมาณ ๗๐ คน การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกอย่าง เมื่อเสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง ที่ประทับ ซึ่งจัดไว้ ณ หุบเขา แห่งหนึ่งในเมืองลุคเซมเบิร์ก จากที่นั่น ได้ทอดพระเนตรการแสดง ดอกไม้ไฟ ซึ่งทาง ราช การ ลุคเซมเบิร์ก ได้ จัดถวาย การแสดงคืนนี้เป็นการแสดงที่ใหญ่โตและงดงามมาก มีประชาชนชาวลุคเซมเบิร์กมาชมการแสดงเป็นจำนวนนับหมื่น และเมื่อเสร็จการแสดงแล้ว ทั้งสอง พระองค์ ได้ เสด็จ กลับไป ยังพระราชวัง ที่ประทับ ประชาชน ลุคเซมเบิร์ก จำนวนนับเป็น หมื่น ๆ ได้ ไปยังหน้าพระราชวัง และไปยืนออกันอยู่ที่หน้าพระลานพลางเปล่งเสียง เรียกร้อง ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จออกยังมุขเด็จหน้าพระราชวัง เมื่อประชาชนไม่กลับบ้าน และยืนเรียกร้องอยู่เช่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จออกยังมุขเด็จทั้ง ๆ ที่เป็นเวลาดึกแล้ว เมื่อแลเห็นพระองค์ ประชาชนทั้งปวงเป็นจำนวนหมื่น ต่างก็พากันเปล่งเสียงถวายพระพรดังกึกก้อง เปล่งเสียงถวายพระพรขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงทรงพระเจริญ ขอให้สมเด็จพระบรมราชินีนาถจงทรงพระเจริญ และต่างพากันร้องเพลงชาติของลุคเซมเบิร์ก และโห่ร้องถวายพระพรอยู่เป็นเวลานาน ครั้นเสด็จกลับเข้ามาแล้ว ประชาชนก็คงยังอยู่ต่อไปอีก ต้องเสด็จออกให้ประชาชนเฝ้าอีกหนหนึ่ง และครั้งที่สองนี้ ประชาชนก็ต่างพากันเปล่งเสียง ถวายพระพรกึกก้อง ยิ่งขึ้นไปกว่าครั้งแรก

ผมใคร่ขอกล่าวไว้ในที่นี้ว่า ประชาชาวลุคเซมเบิร์ก จำนวนนับหมื่นที่มาเฝ้าชมพระบารมีในเวลากลางดึกนั้น มาด้วยความเลื่อมใสเคารพจริง ๆ และเมื่อได้แลเห็นพระองค์ เขาก็แสดงความปีติโสมนัสอย่างจริงใจ และเต็มไปด้วยความเคารพจริง ๆ ผมอยากจะใคร่ขอกล่าวต่อไปอีกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถของเรานั้นทรงเป็นพระมหากษัตริย์ และเป็นพระบรมราชินี ที่มากด้วยพระบารมีหาผู้ใดเปรียบได้ยาก ทรงสามารถที่จะก่อให้เกิดความปีติโสมนัส ขึ้นในใจ ของคนที่เป็น คนต่างชาติต่างภาษา และก่อให้เกิดความภักดีแน่นแฟ้นในบรรดาชนที่ได้แลเห็นพระองค์ และได้เฝ้าชมพระบารมีหรือได้เข้าเฝ้าใกล้ชิด ความรู้สึกของคนในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ แต่ในประเทศลุคเซมเบิร์ก นี้นับว่าเป็น อย่างที่ ประจักษ์ ชัดแลเห็นได้ อย่าง

แจ่มแจ้งยิ่งกว่าในประเทศอื่น ๆ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จขึ้นแล้ว ฝูงคนที่มายืนกันอยู่หน้าพระราชวังต่างก็พากันเดินกลับบ้าน ผมเองได้ถือโอกาสเดินปะปนไปกับหมู่คนนั้น ได้ฟังเขาพูดจากัน รู้สึกว่าคนทั้งหมดมีความสุขที่ได้เข้าเฝ้าชมพระบารมีครั้งนี้ และเสียงที่เขาพูดกันเวลาเขาเดินกลับบ้าน ก็เป็นเสียงที่สรรเสริญพระเกียรติคุณ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นอย่างสูง

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๙ ตุลาคม เวลา ๑๐ น. เศษ เป็นเวลา ที่เสด็จ พระราช ดำเนิน กลับจาก ประเทศ ลุคเซมเบิร์ก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์กและพระสวามี ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังสนามบินนอกกรุงลุคเซมเบิร์ก ณ ที่นั้น ก็ได้มีพิธีส่งเสด็จอย่างเต็มยศ เช่นเดียวกับเมื่อตอนที่เสด็จพระราชดำเนินมาถึง กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ เสด็จพระราชดำเนิน ตรวจแถวทหาร กองเกียรติยศ แตรวงทหารบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ทหารทำความเคารพ และปืนใหญ่ก็ได้ยิงสลุตถวายความเคารพ ๒๑ นัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงอำลาแกรนด์ดัชเชสแห่งลุคเซมเบิร์ก, พระสวามี, รัชทายาท, และเจ้านายในราชตระกูลลุคเซมเบิร์กอย่าง สนิทสนมเป็นอย่างยิ่ง แล้วจึงได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นเครื่องบินพระที่นั่ง

การ ส่งเสด็จ ที่ลุคเซมเบิร์ก นี้ มีแปลก กว่าในประเทศอื่นอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อทั้งสองพระองค์ได้เสด็จขึ้นเครื่องบินพระที่นั่ง และเครื่องบินพระที่นั่งได้เคลื่อนที่จากท่าอากาศยานไปแล้ว ผู้ที่มาส่งเสด็จทั้งหมดตั้งแต่ประมุขแห่งรัฐลงมาจนถึงประชาชนซึ่งได้มาส่งเสด็จเป็นอันมากยังไม่กลับและยังไม่เคลื่อนที่ หรือแสดงอาการว่าจะกลับจากสนามบิน ต่างพากันยืนที่ซึ่งยืนอยู่นั้น และคอยส่งเสด็จจนกระทั่งเครื่องบินพระที่นั่งได้ ขึ้นสู่ฟ้าและบินลับตาไป ทุกคนจึงได้กลับ

การเสด็จพระราชดำเนิน ยังลุคเซมเบิร์ก ครั้งนี้นับว่าเป็นผลสำเร็จที่ยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่าประเทศลุคเซมเบิร์กจะเป็นประเทศเล็ก ผลสำเร็จนั้นก็ไม่น้อยกว่าในประเทศใหญ่อื่น ๆ ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาแล้ว และอย่างไรก็ตาม ผมอยากจะขอเรียนว่า ประชาชนชาวลุคเซมเบิร์กเป็นส่วนมากได้เกิดความสนใจในประเทศไทย และมีความรู้สึกอันเป็นมิตรต่อประเทศไทยเราอย่างแน่นแฟ้น จริงอยู่ประเทศลุคเซมเบิร์กเป็นประเทศเล็ก มีพลเมืองเพียงสามแสนคน และอยู่ห่างไกลจากประเทศไทยเป็นอันมาก ตั้งอยู่ในใจกลางทวีปยุโรป แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ผมเองก็ยัง เห็นว่าเป็นเรื่องที่ คนไทยทั้งปวง ควรจะภูมิใจและควรจะยินดี ที่เรามีเพื่อนที่เป็นมิตรจริง ๆ มีความหวังดีและความเจตนา ที่จริงต่อเราอยู่ในใจกลางของทวีปยุโรปเป็นจำนวนถึงสามแสนคน ถ้าจะว่าไปก็เป็นจำนวนที่ไม่น้อย และความรู้สึกอันดี มิตรภาพตลอด จนความเคารพ ซึ่งประชาชนชาว ลุคเซมเบิกร์กทั่วไป เขาได้ให้แก่ประชาชนชาวไทยครั้งนี้ ก็เป็นผลมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศลุคเซมเบิร์กเป็นทางราชการในครั้งนี้ ผลนั้นเกิดจากพระบรมราชจริยาวัตรอันงดงาม และเกิดจาก

ธรรมะต่าง ๆ ซึ่งอุดม อยู่ในองค์ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และในองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถทั้งหมดนี้ เป็นเรื่องที่คนไทยทั้งปวงควรจะภูมิใจ และควรจะปลื้มใจเป็นอย่างยิ่ง

เวลานี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จกลับยังเมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์แล้ว และทรงพระสำราญดี ในวันที่ ๒๔ นี้ ก็จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศฮอลันดาเป็นทางราชการ เป็นประเทศที่ ๑๓ และหลังจากประเทศ ฮอลันดาแล้ว ก็จะเสด็จยัง ประเทศ เสปญ เป็นประเทศที่ ๑๔ และเป็นประเทศสุดท้าย

ในที่นี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศต่าง ๆ เป็นทางราชการ ในครั้งนี้นั้น นับว่าเป็นประวัติการณ์ เพราะไม่เคยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดเลยในโลก ที่เสด็จเยี่ยมประเทศต่าง ๆ เป็นทางราชการภายในเวลาไม่เกิน ๕ เดือนนี้ เป็นจำนวนถึง ๑๔ ประเทศ ตามปกติที่เคยปฏิบัติกันมาก็เป็น แต่เพียงประเทศหนึ่ง หรือสองประเทศ เท่านั้น นี่หากแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบด้วยพระวิริยะ, พระอุสาห, และมีพระบรมราชปนิธานที่จะทรงบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและพสกนิกรของพระองค์ โดยมิได้ทรงเห็นแก่เหน็ดเหนื่อย การทั้งปวงจึงได้ลุล่วงด้วยดีมาถึงเพียงนี้ โดยยังคงเหลืออยู่อีกแต่เพียงสองประเทศ ซึ่งตามความคาดคะเน ของผมเองก็เข้าใจว่า คงจะเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่เช่นเดียวกัน เพราะตามข่าวล่วงหน้าที่ได้รับมา ก็ได้ทราบว่าทั้งในประเทศฮอลันดาและในประเทศเสปญ ได้เตรียมการรับเสด็จเป็นการใหญ่ยิ่ง และทั้งสองประเทศได้ติดต่อมาขอให้ เพิ่มกำหนดเวลา ที่จะประทับอยู่ในแต่ละประเทศนั้นให้มากยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้า ฯ ให้เพิ่มเวลาประทับในประเทศฮอลันดาต่อไปอีก ๑ วัน และให้เพิ่มเวลาที่จะประทับในประเทศเสปญต่อไปอีก ๑ วัน เป็นที่พอใจของทางราชการของทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก เวลานี้ที่ยุโรปก็เริ่มจะหนาวแล้ว ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีหิมะตกมาสักสองอาทิตย์แล้ว และปกคลุมยอดภูผาโดยทั่ว ๆ ไป แต่ว่าในตัวเมืองก็ยังไม่มีหิมะ มีตกลงมาบ้างประปราย แต่ก็ไม่จับตามถนนหนทางหรือตามหลังคาบ้าน อากาศในยุโรปเริ่มหนาวขึ้นทุกวัน สำหรับวันนี้ที่ในเมืองโลซาน ปรอทก็ราว ๆ ๖ องศาเซ็นติเกรด บนที่ประทับที่ซองซาเด่ อุณหภูมิก็ราว ๆ ๓ องศาเซ็นติเกรดเท่านั้น เวลากลางวันก็สั้นเข้าทุกที ถึงเวลาบ่าย ๔ โมงครึ่ง หรือ ๕ โมงเย็น ก็เข้าได้เข้าไฟแล้ว คนไทยเราที่โดยเสด็จมาอยู่ในทวีปยุโรปในครั้งนี้ ผมเข้าใจว่าต่างก็พากันคิดถึงบ้าน คิดถึงพี่น้อง ญาติมิตรลูกเมียด้วยกันทุกคน ถ้าหากว่าพี่น้องอยู่ในขณะนี้ก็ขอได้โปรดทราบด้วย ที่ผมกล่าวมาในตอนท้ายนี้ ฟังๆ ไปก็เหมือนคล้าย ๆ กับเพลงบีเตียงเหลียง แต่ว่ามันเป็นความจริง สำหรับตัวผมเองก็คิดถึงบ้านเต็มที่ แต่ว่าเมื่อเป็นเรื่องของทางราชการเป็นเรื่องที่จะต้องสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีมานะที่จะทำต่อไปจนกว่าจะเสร็จราชการ แต่เรื่องการคิดถึงบ้านมันก็ยังเป็นการคิดถึงบ้านอยู่นั่นเอง ที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนท้ายนี้ ท่านผู้ฟังทั้งหลายก็คงจะทราบว่าเป็นการนอกเรื่อง แต่ผมก็ใคร่ขอประทานอภัยอย่าถืออย่าสาเลยครับ เพราะเหตุว่าเป็นความรู้สึกของคนที่คิดถึงบ้านมากอยู่ และ

เมื่อคิดถึงบ้านแล้วก็อยากจะระบายให้ใครฟัง การที่พูดมา กระจายเสียง ทาง วิทยุ ที่เมืองไทย ก็ออกจะเป็นโอกาสดี ผมก็เลยฉวยโอกาสระบายมา ความจริงผมก็เป็นคนตัวเปล่า ที่จะมีอะไร ต่ออะไรคิดถึงเหมือนอย่างเขาอื่น มันก็ไม่ใคร่จะมีนัก เพราะฉะนั้นที่ว่าคิดถึงบ้านและคิดถึงพี่น้องเพื่อนฝูงนั้น ก็หมายถึงท่านผู้ฟังแต่ละคนที่กำลังนั่งฟังอยู่ในขณะนี้ ถ้าเมื่อว่าเข้าใจตามนี้แล้ว ก็หวังว่าท่านผู้ฟังคงจะให้อภัยผมได้ ผมก็ขอยุติการ-รายงานข่าว เสด็จพระราช ดำเนินเที่ยวแก่ลุคเซมเบิร์กไว้แต่เพียงเท่านี้

เนเธอร์แลนด์

พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้ประทับรถไฟขบวนพิเศษจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นทางการรวม ๓ วัน คือวันที่ ๒๔ ตุลาคม ถึงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ขบวนรถไฟ พิเศษได้ เข้าสู่ สถานี ในกรุงเฮก เมื่อ เวลา ๑๖.๓๓ น. ตามเวลาในกรุงเทพ ฯ สมเด็จพระนางเจ้า ยูเรียนา แห่งเนเธอร์แลนด์ พร้อม ด้วย เจ้าชายเบอร์ฮาร์ดกับพระราชธิดา ๒ พระองค์ คือมกุฎราชกุมารีเจ้าฟ้าหญิงบีทริกซ์ และเจ้าฟ้าหญิงไอรีน ได้ไปรอเฝ้ารับเสด็จอย่างพร้อมเพรียง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินลงจากรถไฟพระที่นั่ง สมเด็จพระ นางเจ้า ยูเรียนา พร้อม ด้วย เจ้าชาย เบอร์ฮาร์ดและพระราชธิดาทั้งสองพระองค์ได้ถวายการต้อนรับ และได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างสนิทสนม เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินสู่พระราชวังฮุยส์เทนบอช หรือพระราชวังในละเมาะไม้ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้ายูเรียนาได้จัดถวายเป็นที่ประทับ ต่อมาได้เสด็จออกรับคณะทูตานุทูตที่ประจำอยู่ ณ กรุงเฮกที่พระราชวังนั้น และเสวยพระกระยาหารกลางวันกับสมเด็จ พระราชินี แห่ง เนเธอร์แลนด์ เป็นการภายใน

เวลาบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลา ณ อนุสาวรีย์แห่งชาติที่เมืองอัมสเตอร์ดัม แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปในงานรับรองของเทศบาลเมืองอัมสเตอร์ดัม เสร็จแล้วเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์สถาน

เวลาค่ำสมเด็จ พระนางเจ้ายูเรียนาและเจ้าชายเบอร์ฮาร์ดได้ถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในพระราชวังหลวงอย่างมโหฬาร ระหว่างงานถวายพระกระยาหารค่ำ สมเด็จพระนางเจ้ายูเรียนาได้มีพระราชดำรัสถึงความผูกพันธ์ ระหว่างเนเธอร์แลนด์กับไทยซึ่งได้สถาปนากันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๑๕๕

พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว มีพระราชดำรัส

ตอบว่าประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศแรกในยุโรปที่ได้ติดต่อกับประเทศไทย ประเทศเนเธอร์แลนด์กับไทยเป็นมิตรสนิทสนมคบหาสมาคมกันมานาน จิตใจในการบุกเบิกเพื่อความก้าวหน้าของชาวเนเธอร์แลนด์เป็นผลให้ชาวเนเธอร์แลนด์พวกแรกได้มีโอกาสมาติดต่อค้าขายกับคนไทย และนับตั้งแต่กาลนั้นเป็นต้นมาประเทศทั้งสองก็มีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรตลอดมา อีกทั้งพระราชวงศ์จักรีกับพระราชวงศ์ของเนเธอร์แลนด์ก็ใกล้ชิดสนิทสนมกัน การเสด็จพระราชดำเนินเยือนเนเธอร์แลนด์ คราวนี้คง จะช่วย ให้เป็น เครื่อง กระชับเกลียวสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองให้มากขึ้นอีก

สมเด็จ พระนางเจ้า ยูเลียนามีพระราชดำรัสอีกครั้งหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเนเธอร์แลนด์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ และได้ทรงยกย่อง ความโอบอ้อม อารี และกอรป ด้วยเมตตากรุณาของ คนไทย ที่ได้ แสดงออก ต่อชาวเนเธอร์แลนด์ เมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในเมื่อชาวเนเธอร์แลนด์ได้ตกเป็นเชลยศึกของญี่ปุ่น และถูกใช้ให้ไปสร้างทางรถไฟสายมรณะ ความผูกพันระหว่างไทยกับเนเธอร์แลนด์มีอยู่อย่างแน่นแฟ้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ ได้ผูกเกลียวสัมพันธ์ในทางการค้ามานานแล้ว ถึงแม้ว่าไทยกับเนเธอร์แลนด์จะอยู่กันคนละมุมโลก และมีศัตรูที่เป็นภัยธรรมชาติอย่างเดียวกันคือ ภัยน้ำท่วมอยู่เสมอ ตอนท้ายสมเด็จพระนางเจ้ายูเลียนา ทรงอ้างถึงความจริงข้อที่ว่า ทั้งไทยและเนเธอร์แลนด์มีแม่น้ำลำคลองมากหลายด้วยกันทั้งคู่ และทรงกล่าวว่าน้ำนั้นเป็นทั้งมิตรที่ดีและศัตรูที่ร้ายกาจ

ในตอนเช้าวันที่ ๒๕ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเฮก ต่อจากนั้นเสด็จ ฯ ทอดพระเนตรหอทดลองการใช้กำลังน้ำ และพิพิธภัณฑ์สถานที่เมืองเดลฟต์ แล้วเสวยพระกระยาหารกลางวันที่นั่นตอนบ่าย เสด็จ ฯ เยือนเมืองรอตเตอร์ดัม ตอนค่ำภายหลังที่ได้เสวย พระกระยาหารที่พระราชวังเป็นการภายในแล้ว ประทับฟังสังคีตที่คูร์เฮาส์

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๓ เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินไปยังเมืองไอนดโฮเวน ทอดพระเนตรสหกรณ์โรงงานทำนมข้น และเยี่ยมบริษัทฟิลิปส์ แล้วเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ที่นั้น

เวลาบ่าย เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงงานต่าง ๆ ของบริษัทฟิลิปส์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับพระราชวัง ณ กรุงเฮก

เวลาค่ำ โปรดเกล้า ฯ ให้จัดการเลี้ยงพระกระยาหาร ถวายพระเกียรติ แด่สมเด็จ พระ ราชินีแห่งเนเธอร์แลนด์ ณ โรงแรม เด แซงค์.

(คัดจากข่าวกรมประชาสัมพันธ์)

เสปญ

ท่านผู้ฟังที่เคารพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศเสปญเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน นี้ และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับโดยทางเครื่องบิน ถึงประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน นี้ เป็นอันว่าเสร็จสิ้นการเสด็จ พระราช ดำเนินเยี่ยมประเทศต่าง ๆ เป็น ทาง ราช การลง ณ ที่ประเทศเสปญ การเสด็จพระราชดำเนินประเทศเสปญครั้งนี้ นับว่าเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่อีกประเทศหนึ่ง แต่ผมใคร่ขอเรียนว่า ทั้งนี้เป็นของธรรมดา เพราะประเทศเสปญเป็นประเทศสุดท้าย และพระบารมีของทั้งสองพระองค์ที่ได้ทรงบำเพ็ญไว้แล้วด้วยดีในประเทศต่าง ๆ ซึ่งเสด็จมาก่อน ได้เป็นกิติศัพท์เล่าลือไปจนถึงประเทศเสปญ เป็นเหตุให้ทั้งทางราชการ และประชาชน ของเสปญตั้งหน้ารับเสด็จเต็มความสามารถ และด้วยความปีติโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากท่านผู้ฟังได้เคยอ่านโคลงสรรเสริญพระเกียรติ พระนารายณ์ มหาราชกรุงศรีอยุธยาที่แต่งโดยพระศรีมโหสถ ในสมัยนั้น ท่านอาจจะจำได้ว่า มีโคลงอยู่บทหนึ่งซึ่งขึ้นต้นว่า

พระยศลือทั่วท้อง ธรนิน
ท้าวทั่วสากลถวิล ใฝ่เฝ้า

ในฐานะ ที่ผม ได้มีโอกาส โดย เสด็จ พระราชดำเนินในครั้งนี้ และได้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใกล้ชิด ผมใคร่ขอเรียนท่านผู้ฟังว่า โคลงบทนี้ได้กลับมาเป็นความจริงอีกครั้งหนึ่ง ในรัชกาลปัจจุบันนี้ พระยศและพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ถูกเลื่องลือไปไกลในประเทศต่าง ๆ ในการเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนี้ และในระยะหลัง ๆ แห่งการเสด็จพระราชดำเนิน ประมุขแห่งรัฐและประชาชนในประเทศต่าง ๆ ต่างพากันมีความปรารถนาอย่าง แรงกล้าที่จะได้เข้าเฝ้าทั้งสองพระองค์ และได้ชมพระบารมี สมดังคำโคลงว่า ท้าวทั่วสากลถวิล ใฝ่เฝ้า จริง ๆ และพระเกียรติยศทั้งหลายทั้งปวงในต่างประเทศนี้ ก็ย่อมตกเป็นเกียรติยศของชาติไทยและคนไทยไปอีกนาน ควรที่คนไทยทั้งหลายจะภูมิใจและปลื้มใจทั่วกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ เสด็จ โดย เครื่อง บิน เป็นราช พาหนะ จากประ เทศสวิตเซอร์แลนด์ไปยังประเทศเสปญ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน นี้ ตามหมายกำหนดการ เครื่องบินพระที่นั่งควรจะถึงสนามบินพาลาตัส ที่กรุงมัดริด เวลา ๑๒.๓๐ น. แต่บังเอิญวันนั้นมีหมอกลงหนาแน่นที่สนามบินกรุงมัดริด และไม่เป็นการปลอดภัยที่จะนำเครื่องบินพระที่นั่งลง ณ สนามบินนั้น ทางราชการเสปญจึงได้สั่งให้เครื่องบินพระที่นั่งไปลง ณ สนามบินอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งปลอดภัยกว่า และได้เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่งมายังสนามบิน ซึ่งได้เตรียมพิธีการรับเสด็จไว้เป็นการเต็มยศ ผู้ที่มา

คอยรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อยู่ที่สนามบินกรุงมัดดริด ก็มีท่านจอมพลฟรังโก และภรรยา คณะรัฐมนตรี ที่ปรึกษาราชอาณาจักรของเสปญ ผู้ว่าราชการจังหวัดฝ่ายพลเรือน ผู้ว่าราชการจังหวัดฝ่ายทหาร รวมทั้งข้า ราชการ ชั้นผู้ใหญ่ ทั้งฝ่าย ทหาร และพลเรือน ของเสปญอีกเป็นจำนวนมาก ในจำนวนผู้ที่มารับเสด็จนั้นก็มีคนไทย คือข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตประจำกรุงเสปญ และคณะนายทหาร ทหารเรือไทยซึ่งมาฝึกราชการอยู่ที่ประเทศเสปญอีก ๗ นาย

ความจริงเมื่อก่อนเรือบินพระที่นั่งจะถึง และเมื่อปรากฏว่ามีหมอกมาก และเรือบินพระที่นั่งไม่สามารถจะลงที่สนามบินได้ด้วยความปลอดภัย ท่านจอมพลฟรังโก ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีกลางสนามบินนั่นเอง และก็ได้ลงมติให้โทรเลขหรือส่งวิทยุขึ้นไปบอกเครื่องบินให้ไปลง ณ สนามบินอีกแห่งหนึ่ง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง ถึงสนามบิน ซึ่งได้จัดไว้สำหรับ พิธีรับเสด็จ ภรรยาท่านจอมพลฟรังโก ได้เข้าไปยังรถพระที่นั่ง และได้ถวายช่อดอกไม้แด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทั้งสององค์ได้มีพระราชปฏิสันถารกับท่านจอมพลฟรังโก และภรรยาอย่างสนิทสนม หลังจากนั้น ท่านจอมพลฟรังโก ได้พาเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผ่านแถวข้าราชการผู้ใหญ่ฝ่ายเสปญ ซึ่งตั้งรับเสด็จอยู่ และได้เบิกข้าราชการต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท มีพระราชปฏิสันถารด้วยเป็นรายตัวบุคคล

เมื่อได้ นำข้าราช การ ฝ่าย เสปญ เข้า เฝ้าแล้วท่านจอมพลฟรังโก ได้เชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ซึ่งมาตั้งรับอยู่ ณ ที่นั้น ขณะนั้นดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติเสปญ และเมื่อได้ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศแล้ว ได้เสด็จขึ้นสู่พลับพลาชุมสาย พร้อมกับท่านจอมพลฟรังโก และทหารกองเกียรติยศได้เดินแถวผ่านพลับพลานั้น ทรงรับคำนับ เป็นอันเสร็จพิธีรับเสด็จที่สนามบิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้น สู่รถยนต์ พระที่นั่ง ร่วมกับ ท่าน จอมพลฟรังโก และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประทับรถยนต์พระที่นั่งร่วมกับมาดามฟรังโก และผู้อื่น ๆ ที่โดยเสด็จในขบวนก็ขึ้นรถตามที่ได้จัดไว้ ขบวนรถยนต์พระ ที่นั่ง ออกจาก สนามบิน เข้าสู่ กรุง มัดดริดเพื่อไปยังพระราชวัง มองกัว ซึ่งได้จัดไว้เป็นที่ประทับ พระราชวังนี้เป็นของพระมหากษัตริย์เสปญตั้งแต่สมัยก่อน และขณะนี้ทางราชการเสปญรักษาไว้เป็นที่สำหรับรับแขกเมือง อยู่นอกกรุงมัดดริดไปเล็กน้อย ในการเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชวังมองกัว ขบวนรถยนต์พระที่นั่งต้องผ่านกรุงมัดดริดโดยตลอด และในวันที่เสด็จพระราชดำเนินถึงนั้นนับตั้งแต่ ขบวน รถยนต์พระที่นั่ง ได้เข้า สู่กรุง มัดดริด

และได้ผ่าน กลางใจเมือง มัดคริด ออกไป อีกด้านหนึ่ง ปรากฏว่ามีประชาชนมาคอยรับเสด็จ เฝ้าชมพระบารมีสองข้างทางเสด็จ พระราชดำเนิน อย่าง แน่นขนัด นับเป็นจำนวนแสน ๆ คน และประชาชนที่กรุงมัดคริด เหล่านั้นต่างก็โห่ร้องถวายพระพรปรบมือ หรือโบกมือแสดงความยินดีรับเสด็จเป็นอย่างยิ่ง จากสนามบินเข้ามาถึงจตุรัสแห่งหนึ่งในกรุงมัดคริด ที่มีชื่อว่า ปา-ซาโคลอน ทางราชการเสปญได้จัดขบวนจักรยานยนต์ นำขบวนรถยนต์พระที่นั่ง และเมื่อมาถึงจตุรัสปาซาโคลอนแล้ว นายกเทศมนตรีกรุงมัดคริดได้คอยรับเสด็จพระราชดำเนินเข้ากรุงมัดคริดเป็นทางราชการ ได้เสด็จลงตรวจ แถวทหารกองเกียรติยศ อีก ครั้งหนึ่ง ณ ที่นั้น และได้มีพระราชปฏิสันถารกับนายกเทศ-มนตรี และคณะเทศบาลกรุงมัดคริด แล้วจึงขึ้นรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

การเสด็จ พระราช ดำเนิน จาก ปาซาโคลอน โดยรถยนต์พระที่นั่งนี้ ใช้ขบวนทหารม้าแต่งเต็มยศเข้าแห่นำเสด็จไปจนตลอดถึงพระราชวัง มองกัว อันเป็นที่ประทับ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงที่ประทับแล้ว ท่านจอมพลฟรังโก และมาดามได้ตามเสด็จขึ้นไปชั้นล่างของที่ประทับ และกราบถวายบังคมลากลับ

ในตอนกลางวันวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสวยพระกระยาหารกลางวันเป็นการส่วนพระองค์ ในที่นี้ผมก็ขอกล่าวแทรกเสียหน่อยว่า เวลาอาหารนี้ ประเทศเสปญนั้นไม่ตรงกับ ที่บ้านเรา หรือที่อื่น ๆ ที่ได้ผ่าน มาแล้ว เพราะอาหารกลางวันของเรา เริ่มรับประทาน อย่างเร็วที่สุดก็ ๑๔.๐๐ น. หรือบ่ายสองโมง หรือหลังกว่านั้น กว่าจะอิ่มก็ในราว ๑๖.๐๐ น. หรือบ่ายสี่โมง ส่วนอาหารค่ำเริ่มรับประทานกันประมาณ ๔ ทุ่มหรือ ๒๒.๐๐ น. หรือหลังกว่านั้น บางทีไปจนถึง ๒๒.๓๐น. หรือ ๒๓.๐๐ น. กว่าจะไปอิ่มเอา ๒๔.๐๐ น. หรือหนึ่งนาฬิกาของวันใหม่ คนที่ไม่ค่อยจะคุ้นเคยต่อเวลาอาหารอย่างนี้ก็ออกจะลำบากอยู่บ้าง

ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน คือในวันที่เสด็จถึงนั่นเอง เวลาประมาณ ๑๗.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินี ได้เสด็จพระราชดำเนิน โดย รถยนต์ พระที่นั่ง ไปยัง พระราชวังโลมปาโด อันเป็นทำเนียบที่อยู่ของท่านจอมพลฟรังโก การเสด็จพระราชดำเนินคราวนี้ ทางราชการเสปญถือว่าเป็นการภายใน เพราะฉะนั้นจึงไม่มีข้าราชบริพารตามเสด็จ หรือตามเสด็จไปน้อยคนที่สุด และเมื่อเสด็จถึงแล้ว ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าไปเยี่ยมเยียนท่านจอมพลฟรังโก และภรรยา และมีพระราชปฏิสันถารเป็นการภายใน มิได้มีผู้ใดโดยเสด็จเข้าไปด้วย ในการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมท่านจอมพลฟรังโกครั้งนี้ ได้พระราชทานเครื่องราชอิสริ-ยาภรณ์รามาธิบดี และของที่ระลึกแด่ท่านจอมพลฟรังโก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายใน แด่ภรรยาของท่านจอมพลฟรังโก ขณะเดียวกันท่านจอมพลฟรังโก ก็ได้ทูลเกล้าทูลกระ-หม่อมถวายเครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ ชั้นสูงสุดของประเทศเสปญแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

ในคืนวันที่ ๓ พฤศจิกายน เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสม-เด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินยังพระ

ราชวัง โอเรียนเต้ ในกรุงมัดริด เนื่องในงานที่ท่านจอมพลฟรังโก ได้ถวายพระกระยาหารค่ำรับเสด็จเป็นงานเต็มยศ ได้มีผู้มีเกียรติในกรุงมัดริดมาร่วมงานนี้ประมาณ ๒๐๐ ท่าน และการได้เป็นไปโดยเรียบร้อย ก่อนเสร็จการเสวยพระกระยาหาร ท่านจอมพลฟรังโก ได้อ่านคำกราบบังคมทูลถวายการต้อนรับมาสู่ประเทศเสปญ และแสดงความชื่นชมยินดีที่ได้รับเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ และได้กล่าวย้ำถึงมิตรภาพ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเสปญ ครั้นแล้วจึงได้เชิญชวนให้ผู้มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นดื่มถวายพระพร แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และประเทศไทย แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสตอบเป็นภาษาฝรั่งเศส ได้ทรงสรรเสริญความเจริญก้าวหน้าของประเทศเสปญในปัจจุบัน และได้ทรงท้าวความถึงมิตรภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศเสปญ ซึ่งได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกือบ ๕๐๐ ปีมาแล้ว และยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ได้มีพระราชดำรัสถึงเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินยังประเทศเสปญ เป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรก ที่ได้เสด็จ พระราช ดำเนินยัง ประเทศ นั้น และได้ทรงเริ่มมิตรภาพ และสัมพันธภาพอันดี ระหว่างทั้งสองประเทศ ซึ่งได้คงอยู่ต่อมาจนทุกวันนี้ ในตอนท้ายพระราชดำรัส ได้ทรงชักชวนผู้ที่มาชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้น ดื่มอำนวยพรแด่ท่านจอมพลฟรังโก และภรรยา และให้แก่ประเทศเสปญ แตรวงได้บรรเลงเพลงชาติของเสปญ เมื่อเสร็จเสวยพระกระยาหารค่ำแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยท่านจอมพลฟรังโก และภรรยา พร้อมทั้งผู้ที่ได้รับเชิญ ทั้งหมดได้ไปยังอีก ห้องหนึ่งในพระราชวัง โอเรียนเต้ ข้าราชการที่นั้น ได้มีการบรรเลงดนตรีถวาย ด้วยเครื่องดนตรีซึ่งสร้างโดยผู้ที่มีชื่อเสียง ในทาง นี้เมื่อ สมัยก่อน ชื่อ สตาดิราแยส เป็นเครื่องดนตรีประเภทสายกับเครื่องซอทั้งหมด การก็ได้เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกอย่าง ได้เสด็จกลับถึงพระราชวังที่ประทับเวลา ๑.๐๐ น. เศษ

ในตอนเช้าวันที่ ๕ พฤศจิกายน เวลา๑๐.๐๐น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังที่ประทับ โดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง เพื่อเสด็จไปยังหุบผาของผู้วายชนม์ หุบผานี้รัฐบาลท่านจอมพลฟรังโก ได้สร้างขึ้นเพื่อสำหรับเป็นสุสานฝังศพของผู้ที่วายชนม์ในระหว่างสงคราม และบัดนี้ได้มีสุสานบรรจุศพ ดอนโฮเซอินโตเนียว ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ตั้งพรรคฟรังกิสท์ อันเป็นพรรคที่มีอำนาจปกครองประเทศเสปญอยู่ในปัจจุบันนี้ ในเช้าวันนั้น ฝนตกมาแต่เช้าและมีหมอกมาก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็ยังเสด็จพระราชดำเนินตามหมายกำหนดการ ระยะทางที่ต้องแล่นรถยนต์พระที่นั่ง กว่าจะถึงหุบผาผู้วายชนม์นั้นต้องกินเวลาประมาณชั่วโมงเศษ เมื่อเสด็จถึงแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินสู่ถ้ำซึ่งได้สร้างขึ้นภายในภูผา เป็นถ้ำที่ใหญ่โตมาก และถ้ำนี้ พระสันตปาปา ได้ทรงประกาศ ให้ เป็น มหาวิหาร ในศาสนา โรมัน คาธอลิก เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึง พระอธิการซึ่งประจำอยู่ ณ วิหารนั้น ได้ออกมารับเสด็จถึงรถพระที่นั่ง และได้นำเสด็จเข้าสู่ถ้ำ ที่ปากถ้ำได้มีพิธีถวายพระพร ใน

ทางลัทธิโรมันคาธอลิก คือมีบาดหลวงสวดมนต์ถวายพระพร แล้วแกว่งเครื่องหอม แล้วจึงได้ถวายพระกลดกั้นพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และเชิญเสด็จเข้าสู่มหาวิหาร เมื่อเสด็จเข้าไปภายในมหาวิหารนั้นแล้ว ได้มีนักร้องประจำวิหาร คณะใหญ่มาร้องเพลงถวายพระพร และได้เสด็จไปวางพวงมาลา ณ หลุมฝังศพคอนโฮเซอินโดเนียว เมื่อได้ทรงวางพวงมาลาแล้ว ได้เสด็จ พระราชดำเนิน ทอดพระเนตรถ้ำ ที่ได้สร้างขึ้นนั้นจนทั่ว แล้วจึงเสด็จกลับ ในวันเดียวกันในเวลา ๑๒.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จออกให้คณะทูตานุทูตซึ่งมา ประจำกรุงมัดริด เฝ้า ณ พระราชวัง ที่ประทับ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อย และเมื่อถึงเวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเสวยพระกระยาหารกลางวัน ตามคำกราบบังคม ทูลเชิญของ รัฐมนตรี ว่าการ กระทรวงการต่าง ประเทศแห่ง ประเทศสเปญ ณ ทำเนียบที่พักของท่านรัฐมนตรีผู้นั้น ได้มีผู้โดยเสด็จในขบวนและผู้มีเกียรติอื่น ๆ มาร่วมรับพระราชทานอาหารอีกหลายท่าน และการได้เป็นไปโดยเรียบร้อย และเมื่อได้เสวยพระกระยาหารกลางวันแล้ว ในตอนบ่าย สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของสภากาชาดสเปญ และได้พระราชทานเงินจำนวนหนึ่ง บำรุงสภากาชาดที่สเปญ สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลังจากเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้ว ได้เสด็จทอดพระเนตรภาพเขียนต่าง ๆ ซึ่งเป็นของโบราณ ของประเทศสเปญ ณ พิพิธภัณฑ์ที่เก็บภาพเขียน พิพิธภัณฑ์นี้ ได้มีภาพเขียนของนายช่างที่มีชื่อเสียงของประเทศสเปญ รักษาไว้ทั้งหมด ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ได้นำเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตร โดยรอบพิพิธภัณฑ์ จนได้เวลาอันสมควรแล้ว จึงได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสถาบันการอุตสาหกรรมของประเทศสเปญ ณ ที่สถาบันนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมของประเทศสเปญได้คอยรับเสด็จ และได้มีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่มาคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอีกเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการ อุตสาหกรรมทุกแขนง ของประเทศสเปญ ซึ่งได้แสดงอยู่ ณ ที่นั้น ได้ทอดพระเนตรด้วยความสนพระราชหฤทัยจนทั่วแล้ว จึงได้เสด็จกลับยังที่ประทับ

ในคืนวันนั้น เวลา ๒๒.๐๐ น. เศษ ได้พระราชทานเลี้ยง อาหารค่ำ เป็นการ ตอบแทน แก่ท่านจอมพลฟรังโก และภรรยา ณ พระราชวังที่ประทับ ได้มีแขกผู้มีเกียรติมาร่วมรับพระราชทานอาหาร ในคืนวันนั้นประมาณ ๓๐ ท่านเศษ เนื่องด้วยพระราชวังนั้นออกจะคับขัดด้วยเรื่องสถานที่ ไม่สามารถจะทรงเชิญให้มากไปกว่านั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม แขกผู้มีเกียรติที่มาในคืนนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในประเทศสเปญในปัจจุบัน

วันเสาร์ที่ ๕ พฤศจิกายน เวลา ๑๐.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะ ไปยังเมืองซาร์ย่า ซึ่งเป็นเมืองชายทะเลอยู่ทางทิศใต้ของกรุงมัดริด เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามบินเมืองซาร์ย่า ได้มีผู้ว่าราชการจังหวัด

นายกเทศมนตรี ผู้บัญชาการทหาร และคณะนายทหารที่เมืองซาร์ก้า และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประจำเมืองนั้น มารับเสด็จเป็นจำนวนมาก หลังจากที่ได้ทรงตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ ณ สนามบินที่เมืองซาร์ก้าแล้ว ได้เสด็จโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง จากสนามบินไปถึงโฮเต็ลอัลเดอร์ดูเซีย ซึ่งทางราชการได้จัดไว้เป็นที่ประทับ ตลอดทางเสด็จพระราชดำเนินจากสนามบินไปยังโฮเต็ลที่ประทับนั้น ได้มีประชาชนชาวเมือง ซาร์ก้ามา คอยเฝ้าชม พระบารมี และโห่ ร้องถวายพระพรอยู่อย่างคับคั่ง ในตอนกลางวันวันนั้น เวลา ๑๔.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมายังศาลาเทศบาลเมืองซาร์ก้า เนื่องในงานที่นายกเทศมนตรี ถวายพระ กระยาหาร กลางวันเป็น การรับเสด็จได้มี ผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ที่ศาลาเทศบาลเป็นจำนวนมาก และเมื่อได้เสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ศาลาเทศบาลแล้ว เวลา ๑๘.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จประพาสเมืองซาร์ก้า โดยมีนายกเทศมนตรีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ณ เมืองนั้น นำเสด็จและโดยเสด็จหลายท่าน สถานที่แรกที่เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรก็คือ พระราชวังโบราณเรียกว่า อัล-คาซ่า ตั้งอยู่ ณ เมืองซาร์ก้า พระราชวังนี้เป็นพระราชวังซึ่งพวกมัวร์โบราณได้ข้ามมาจากอัฟริกา ได้มาสร้างไว้ และชาวเสปญได้บูรณะซ่อมแซมไว้ และพระมหากษัตริย์ใน ประเทศสเปญได้ เข้ามาประทับในวังนั้นต่อมา เป็นสถานที่ที่น่าสนใจมาก เพราะเป็นสถาปัตยกรรมแบบอัฟริกา ซึ่งยังคงเหลืออยู่ในประเทศเสปญ และเมื่อทอดพระเนตรพระราชวังอัลคาซ่าแล้ว ได้เสด็จ พระราชดำเนินต่อไป ยังมหาวิหารประจำกรุงซาร์ก้า ณ ที่นั้น พระอธิการซึ่งประจำอยู่ ณ วิหารนั้น ได้รับเสด็จและได้นำเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรมหาวิหารอันโบราณของกรุงซาร์ก้าโดยทั่ว ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นไปยังออร์แกนใหญ่ประจำมหาวิหาร และได้ทรงบรรเลงเพลงดนตรีเล็กน้อย ณ ออร์แกน นั้น เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้ที่ได้เฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาท อยู่ ณ ที่นั้นเป็นอย่างยิ่ง

ในตอนกลางคืน เวลา ๒๒.๐๐ น. เศษ ผู้ว่าราชการจังหวัดซาร์ก้า ได้ถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ณ โรงแรมที่ประทับ ได้มีผู้มีเกียรติ ณ เมืองซาร์ก้า ได้รับเชิญมาร่วมงานเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน และได้เสวยพระกระยาหารแล้ว ทางราชการเมืองซาร์ก้าได้จัด การแสดงพื้นเมือง คือระบำเสปญถวายทอดพระเนตร การได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย วันอาทิตย์ที่ ๖ พฤศจิกายน เวลา ๑๐.๐๐ น. เศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงมัดริด โดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะ ในการเสด็จพระราชดำเนินกรุงซาร์ก้า และการเสด็จกลับนี้ ทางราชการสเปญได้จัด เครื่องบินโดยสาร ขนาดใหญ่ในสายการบิน อีเบเลีย เป็นเครื่องบินราชพาหนะโดยตลอด ในการเสด็จพระราชดำเนินเมืองซาร์ก้าครั้งนี้ ประชาชนชาวซาร์ก้าได้ รับเสด็จด้วย ความ ชื่นชมโสมนัส เป็น อย่างยิ่ง สังเกตได้จากฝูงชนที่หลั่งไหลมาคอยชมพระบารมีสองข้างทางเป็นจำนวนมาก และที่หน้าโรงแรมที่ประทับนั้น ได้มีฝูงชนอีกฝูงหนึ่งคอยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

อยู่ และเมื่อเสด็จมาถึงก็ได้โห่ร้องถวายพระพรแสดงความยินดีโดยทั่วกันตลอดจนกระทั่งเมื่อเสด็จขึ้นไปบนโฮเต็ลที่ประทับแล้ว ประชาชนนั้นก็ยังไม่กลับและคอยโห่ร้องเรียกให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถปรากฏพระองค์ ณ บนเฉลียงหน้าโฮเต็ล และในที่สุด เมื่อได้เสด็จออกไปยังเฉลียงให้ประชาชนได้เห็นพระองค์แล้ว ประชาชนเหล่านั้นต่างพากันโห่ร้องถวายพระพร และร้องเพลงถวายพระพรอยู่อีกเป็นเวลานาน จนกระทั่งเสด็จกลับเข้าในโฮเต็ลแล้ว จึงได้แยกย้ายกันกลับบ้าน

ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน เมื่อทั้งสองพระองค์ได้เสด็จกลับถึงกรุงมัดดริด และได้เข้าที่ประทับแล้วครู่หนึ่ง ได้เวลาเกือบ ๑๓.๐๐ น. จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมัดดริด ณ ที่นั้น คนไทยซึ่งเป็นข้าราชการ เป็นนายทหารเรือ และนักเรียนซึ่งมาศึกษาอยู่ ณ กรุงมัดดริดได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยใกล้ชิด และทางสถานเอกอัครราชทูตไทยได้ถวายพระกระยาหารกลางวันแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ หลังจากนั้น ได้ทรงถ่ายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับคนไทยในกรุงมัดดริด เวลา ๑๕.๔๕ น. จึงได้เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสนามฟุตบอลล์ใหญ่ในกรุงมัดดริด เพื่อทอดพระเนตรการแข่งขันฟุตบอลล์ทีมฟุตบอลล์ซึ่งมาเล่นถวายตัวในวันนั้น คือ ทีมของเสปญ ซึ่งเคยชนะการแข่งขัน ฟุตบอลล์กีฬาโอลิมปิคมาแล้ว ได้มีผู้มาดูฟุตบอลล์และมาเฝ้าชมพระบารมีเต็มสนาม ซึ่งจุคนได้ประมาณแสนสองหมื่นห้าพันคน และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ปรากฏพระองค์ ณ ที่ประทับ ซึ่งจัดไว้ที่ในสนามฟุตบอลล์ คนจำนวนแสนกว่านั้นก็ลุกขึ้นยืนปรบมือและโห่ร้องถวายพระพรประดุจว่าเป็นคนคนเดียวกัน เป็นภาพที่น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง

ในตอนกลางคืนเวลา ๒๐.๐๐ น. เศษ ได้มีการสโมสรสันนิบาต ณ พระราชวัง มองกัว อันเป็นที่ประทับ ได้มีบุคคลสำคัญและแขกผู้มีเกียรติได้รับเชิญมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ๓๐๐ คนเศษ และในคืนเดียวกันนั้น เวลา ๒๒.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศาลาเทศบาล เนื่องในการที่นายกเทศมนตรีกรุงมัดดริด ได้ถวายพระกระยาหารค่ำเป็นการรับเสด็จ และเป็นงานเต็มยศ ได้มีผู้มาร่วมงานนี้และร่วมรับประทานอาหารเป็นจำนวนมาก การได้เป็นไปโดยเรียบร้อย

รุ่งขึ้นวันที่ ๗ พฤศจิกายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังกรุงบาซาโลน่า โดยเครื่องบินเป็นราชพาหนะเช่นเดียวกับเมื่อเสด็จเมืองซาริย่า เมืองบาซาโลน่า เป็นนครใหญ่อีกนครหนึ่งในประเทศเสปญ มีความใหญ่โตและมีพลเมืองหนาแน่นเท่ากับหรือจะมากกว่ากรุงมัดดริด และเป็นเมืองท่าที่สำคัญของประเทศเสปญ เครื่องบินพระที่นั่งได้เข้าสู่ท่าอากาศยานเมืองบาซาโลน่า เวลา ๑๒.๐๐ น. เศษ และได้มีพิธีรับเสด็จ เป็นการเต็มยศ ที่สนามบิน บาซาโลน่า โดยผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรีและข้าราชการทหาร ที่ตั้งอยู่ ณ ที่นั้นเป็นการใหญ่ เช่นเดียวกับที่กรุงมัดดริด หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่กรุงบาซาโลน่า โดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง ในที่นี้ผมใคร่ขอกล่าวว่าระยะทางเสด็จจากสนาม

บินที่เมืองบาซาโลน่าไป ยังที่ประทับนั้น เป็นระยะทางที่ยาวกว่าระยะทางเสด็จที่กรุงมัดดริด และปรากฏว่าประชาชนชาว บาซาโลน่าได้ มาคอย เฝ้าชม พระบารมีกันอย่างแน่นขนัด เป็นจำนวนมากมายสุดที่จะประมาณ และทุกคนมีใบหน้าอันยิ้มแย้ม และปรบมือโห่ร้อง ถวายพระพรอยู่เสียง กึกก้อง ตลอดทาง ที่เสด็จไม่ได้มีขาดคนมาเฝ้าเลย นับว่าเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง สำหรับที่ประทับนั้นทางราชการเมืองบาซาโลนาได้จัดพระราชวังเก่าซึ่งอยู่ใกล้กับศาลาเทศบาลของเมืองบาซาโลน่าให้เป็นที่ประทับ เมื่อได้เข้าสู่ที่ประทับแล้ว เวลา ๑๔.๐๐ น. เศษ ได้เสวยพระกระยาหารกลางวันเป็นการภายใน ร่วมกับคณะกรรมการจังหวัด และคณะเทศบาล ของเมือง บาซาโลน่า ภายในที่ประทับ และในตอนบ่ายเวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสกรุงบาซาโลน่าโดยขบวนรถยนต์พระที่นั่ง การเสด็จประพาสเมืองบาซาโลน่าในตอนเย็นวันนั้น ซึ่งทางราชการเมืองบาซาโลน่า จัดถวายได้ เป็นไปโดย เรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จประพาสสถานที่อันสวยงามของเมืองบาซาโลน่าหลายแห่ง และทุกแห่งก็ได้มีประชาชนมาเฝ้าชมพระบารมีกันเป็นจำนวนมาก ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ อภิบาลคนชราของคณะ ลาดาเซ็นกาเบล และที่นั้นก็ได้มีคนชราและเด็กนักเรียน ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของลาดาเซ็นกาเบลมาคอยเฝ้ารับเสด็จ ทางลาดาเซ็นกาเบลได้รับเสด็จเป็นอย่างดียิ่งด้วยความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้พระราชทาน พระบรมราชูปถัมภ์ แก่คณะลาดา เซ็นกาเบลในประเทศไทยมาเป็นเวลาช้านาน

ในตอนกลางคืนวันนั้น เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. ทางนายกเทศมนตรีเมืองบาซาโลน่า ได้จัดถวายพระกระยาหารค่ำ ที่ศาลาเทศบาล นครบาซาโลน่า เป็นงานเต็มยศ ได้มีผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก การเสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังที่ประทับไปยังศาลาเทศบาลนครบาซาโลน่านั้น เสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาท เพราะเหตุว่าสถานที่อยู่ใกล้กับที่ประทับ ได้เสด็จพระราชดำเนินข้ามจากที่ประทับผ่านจตุรัสจากแห่งหนึ่ง และเสด็จเข้าสู่ศาลาเทศบาลนครทางศาลาเทศบาลนครบาซาโลน่าได้ปูลาดพระบาทจากที่ประทับ ข้าง จตุรัสไปยังที่ ซึ่งจัดไว้ สำหรับเสวย พระกระยาหารค่ำ สองข้างทางนั้นมีทหารม้าใส่เกราะเงินเต็มยศยืนรายทางอยู่โดยตลอด และเนื่องด้วยงานนี้ทางนครบาซาโลน่าถือว่าเป็นงานใหญ่ มีความประสงค์ที่จะจัดให้สมพระเกียรติยศจริง ๆ แม้แต่ม้าที่สำหรับทหารขี่ มายืนรายทางนั้น ก็ปิดทองที่กีบม้าทั้งสี่กีบทุกตัวโดยตลอด นอกจากนั้นก็มีประชาชนมาคอยเฝ้าชม พระบารมีและโห่ร้อง ถวายพระพร ตลอดทางที่เสด็จพระราชดำเนินโดย ลาดพระบาทจาก ที่ประทับไปจนถึงศาลาเทศบาลนครบาซาโลน่า และเมื่อได้เสด็จถึงศาลาเทศบาลนครแล้ว นายกเทศมนตรีและการเทศบาลได้เข้ามาต้อนรับ และนำเสด็จขึ้นชั้นบนของศาลาเทศบาลนคร และได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระบรมราชินีนาถให้ เสด็จออกมาหน้าเฉลียงหน้าศาลา เทศบาล เมื่อปรากฏพระองค์แล้ว ทหารม้าตั้งรายทางเสด็จนั้นได้ ตั้งขบวนและเดินขบวนผ่านถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นประชาชน ซึ่งมาคอยชุมนุมกันอยู่ในจตุรัส หน้าศาลาเทศบาล ก็เข้ามายืนกันเต็มหน้าศาลาเทศบาล

ต่างพากันเปล่งเสียงโห่ร้อง ถวายพระพรร้องขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงทรงพระเจริญ สมเด็จพระบรมราชินีนาถจงทรงพระเจริญ และร้องให้ประเทศไทยจงเจริญ เสียงดังกึกก้องอยู่เป็นเวลานาน เมื่อได้เสด็จออกให้ประชาชนเฝ้าแล้ว ได้เวลาสมควรจึงเสด็จเข้าในศาลาเทศบาลนคร และได้เสวยพระกระยาหารค่ำ หลังจากนั้นก็ได้เสด็จจากศาลาเทศบาลนครไปยังโรงละครใหญ่แห่งกรุงบาซาโลน่า เพื่อทอดพระเนตรการฟ้อนรำแบบบัลเล่ท์ ซึ่งทางราชการแห่งกรุงบาซาโลน่าได้จัดถวาย ณ โรงละครนั้นก็ได้มีผู้ไปดูละคร และไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแน่นขนัดเต็มโรงละครเป็นจำนวนมากมายเช่นเดียวกัน เท่าที่ผมสังเกตดูรู้สึกว่า การรับเสด็จที่กรุงบาซาโลน่านี้เป็นไปอย่างที่เรียกว่าสมพระเกียรติยศ และเป็นไปอย่างใหญ่โตจริง ๆ คล้ายกับกรุงบาซาโลน่าตั้งใจจะแข่งขันกับกรุงมัดริดในการรับเสด็จครั้งนี้ และนอกจากนั้น ทางกรุงบาซาโลน่าได้จัดประเพณีต่างๆ ในการรับเสด็จ เป็นประเพณีที่ถูกต้องตามแบบแผนเหมือนกับที่เคยจัดมาในพระราชสำนักเสปญ และในราชสำนักอื่น ๆ เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างภายในที่ประทับ ก็มีมหาดเล็กแต่งกายเต็มยศตามแบบแผนคอยประจำอยู่โดยทั่วไป ในการเสวยพระกระยาหาร ก็ใช้มหาดเล็กแต่งเต็มยศ แล้วก็โรยผมสีขาว เชิญพระกระยาหารเชิญเครื่องเป็นอย่างที่ปฏิบัติกันในราชสำนัก และในเวลาค่ำคืนภายในพระราชฐาน ไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปในทางใด ก็มีมหาดเล็กสี่คนเชิญเทียนนำเสด็จตามแบบแผนในราชสำนัก ซึ่งเคยปฏิบัติกันอยู่ในทวีปยุโรป และแม้แต่ในเมืองไทยก็เคยปฏิบัติกันมาเช่นเดียวกัน นับว่าทางบาซาโลน่าได้สนใจเป็นพิเศษและได้ตั้งใจที่จะรับเสด็จให้สมพระเกียรติจริง ๆ ประชาชนชาวบาซาโลน่า ก็รู้สึกมีความยินดีอย่างเห็นได้ชัด ทุกคนมีใบหน้ายิ้มแย้ม และก็ได้เฝ้าชมพระบารมีอยู่ไม่ขาดทุกระยะ ไม่ว่าจะเสด็จไปในทางใดแม้แต่ หน้าที่ ประทับ ก็มี ประชาชน มาออ กัน อยู่ แน่นตลอดเวลาที่ประทับ การเสด็จพระราชดำเนินประเทศเสปญ ไม่ว่าจะเสด็จที่กรุงมัดริด หรือที่กรุงซาริย่า . ตลอดจนที่บาซาโลน่า นับว่าเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่ และทางราชการตลอดจนประชาชนได้ตั้งใจ มีความปิติยินดีในการรับเสด็จครั้งนี้อย่างจริงใจจริง ๆ ไม่มีปัญหาที่จะน่าสงสัยเลย

วันที่ ๘ พฤศจิกายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงได้เสด็จจากกรุงบาซาโลน่าโดยเครื่องบิน เป็นราชพาหนะกลับยังเมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นอันเสร็จสิ้นการเสด็จ พระราชดำเนิน เยี่ยมประเทศ ต่าง ๆ เป็นทางราชการ ในครั้งนี้

ท่านผู้ฟังที่เคารพ ท่านได้ฟังรายงานการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประเทศต่าง ๆ เป็นทางราชการในครั้งนี้มาแล้วโดยตลอด ผมใคร่ขอเรียนยืนยันว่าการเสด็จ พระราชดำเนิน ในทุก ประเทศ เป็นผล สำเร็จอย่างที่ยากที่จะประมาณได้ เพราะมีผลดีอย่างมากมายเหลือเกิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ บรมราชินีนาถ ได้ทรงชนะหัวใจคนในทุกประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินผ่านไป และความรู้สึกอันดีที่มีต่อประเทศไทย และความปิติยินดีที่ได้เฝ้าชมพระบารมีในประเทศต่าง ๆ นั้นก็ยังคงอยู่ แม้ในปัจจุบันนี้ในทุกประเทศที่ได้ผ่านไปแล้ว ทั้งทางหนัง

สื่อพิมพ์ ทางวิทยุ และทางโทรทัศน์ ยังคงลงข่าวเสด็จพระราชดำเนินประเทศอื่น ๆ อยู่มิได้ขาด การเสด็จพระราชดำเนิน และพระราชอิริยาบถต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ยังคงเป็นข่าวที่ประชาชนในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปสนใจอยู่อย่างไม่สร่างซา นอกจากนั้น ในประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินไปแล้ว ก็มีข่าวกลับมาว่า มีผู้ชื่นชมในพระบารมีอยากจะได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอีก คนที่มีอิทธิพลหรือมีกำลังทรัพย์มากก็ถึงกับไปเสนอต่อรัฐบาลในบางประเทศ ให้เชิญเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมประเทศนั้น ๆ อีก โดยเป็นการส่วนพระองค์ และพระมหากษัตริย์หรือประมุขของประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จไปแล้ว ก็มักจะได้กราบบังคมทูลยืนยันความปรารถนาที่จะได้เฝ้า ได้พบเห็นพระองค์อีก โดยทูลเชิญให้เสด็จกลับไปอีกเป็นการส่วนพระองค์ในทุกประเทศไม่เคยขาดเลย แต่ที่ผมได้ทราบจาก คนไทยที่ อยู่ในประเทศ ต่าง ๆ ที่ได้ เสด็จพระราชดำเนินผ่านไปแล้ว ทุกคนยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่า ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปเยี่ยมประเทศนั้น ๆ แล้ว ความรู้สึกยินดีได้มีขึ้นอย่างที่ไม่เคยมีมาแต่ก่อน คนในประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เมื่อพบเห็นคนไทยก็ต้อนรับเป็นอันดี ติดต่ออย่างมิตรสหาย ติดต่ออย่างสนิทสนมเป็นกันเอง มีความรู้สึกมีความเข้าใจอันดีต่อประเทศไทย มีความปรารถนาดีต่อประเทศไทย และคนไทยยิ่งกว่าที่เขาเคยมีมาแต่ก่อน ทั้งนี้ก็เนื่องด้วย พระบารมีของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในประเทศต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ผมมั่นใจว่าผลดีต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในครั้งนี้ จะมีผลยั่งยืนต่อไปอีกนาน และก็ผลนั้นก็ย่อมจะตกแก่ประชาชนชาวไทยทั้งปวงอย่างไม่มีปัญหา

ขณะนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงประทับพักผ่อนอยู่ ณ กรุงโลซาน ในการเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ได้ทรงเสีย สละ ทุ่มเท พระวรกาย อย่าง มิได้ ทรง เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ที่ไม่ได้มีพระอาการประชวรถึงกับต้องเลื่อนหมายกำหนดการ หรือต้องแก้ไขอย่างใด ได้ทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยตลอดได้ทั้งสองพระองค์โดยไม่มีอุปสรรค และเมื่อเสร็จสิ้น การเสด็จ พระราชดำเนิน ถึงที่ ประเทศ เสปญครั้งนี้แล้ว ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องทรงเหน็ดเหนื่อยพระวรกายเป็นอย่างมากทั้งสองพระองค์ และขณะนี้ก็เป็น เวลาที่ จะต้อง ทรง พักผ่อน ให้หาย เหน็ดเหนื่อยพระวรกายก่อนที่จะเสด็จกลับประเทศไทย ผมมั่นใจว่า เมื่อได้ทรงพักผ่อนตามสมควร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้รักษาพระองค์โดยการปฏิบัติ ของแพทย์ ตามแต่ที่ควรจะทำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็คงจะได้เสด็จกลับยังประเทศไทยให้เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ท่านทั้งหลายภายในเวลาไม่ช้าไม่นานนัก

สำหรับผมเอง ก็เสร็จหน้าที่ราชการแล้ว ทั้ง ๆ ที่เป็นแต่เพียงผู้ที่โดยเสด็จคนหนึ่ง ก็ขอเรียนตรง ๆ ว่า เหนื่อยไม่ใช่เล่นเหมือนกัน แล้วก็ขณะนี้ก็ขอเวลาพักผ่อนจัดเข้าของสักสองสามวัน แล้วก็จะรีบกลับมายังประเทศไทยโดยเร็ว ถ้าหากว่าท่านผู้ฟังยังสนใจในเรื่องการเสด็จพระราชดำเนินนี้อยู่ ก็จะได้พบปะและ สนทนาซักถาม กันโดย ใกล้ชิดภายในเวลาอันไม่ช้า ในขณะนี้ก็ขออำนวยพรให้ท่านผู้ฟังทั้ง

หลายจงมีความสุขความเจริญทั่วกัน และก็พร้อมด้วยความหวังว่า จะได้พบกันอีกในเวลาอันเร็ว ๆ นี้

เสด็จ ฯ เยือนศูนย์กลางกาชาดสากล

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนศูนย์กลางสภากาชาดสากล ที่นครเจนีวาสองแห่ง ในตอนเช้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสำนักงานใหญ่คณะกรรมการสภา กาชาดสากล ซึ่งเป็นชาวสวิสส์ทั้งหมด ตั้งอยู่บนยอดเนินเขา เมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปถึง นายบัว ซิเอ ประธานคณะกรรมการสภากาชาดสากลเป็นผู้กล่าวต้อนรับ และนำเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ห้องรับแขก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุด เยี่ยมของคณะ กรรมการสภากาชาดสากล

ตอนบ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนตึกสันนิบาตสภากาชาดสากล ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากสำนักงานใหญ่ ตอนกลางวันเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของทั้งสองสภากาชาด ได้ร่วมกันถวายพระกระยาหารกลางวันที่โรงแรมเดแบร์ ตั้งอยู่ข้าง ๆ ทะเลสาบที่สันนิบาตสภากาชาดสากลตั้งอยู่

นายเฮนลิคเนียร์ เลขาธิการเป็นผู้รับเสด็จและนำเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ห้องโถงใหญ่ และได้กราบบังคมทูล แนะนำให้ ทรงรู้จัก กับเจ้าหน้าที่ ชั้นผู้ใหญ่ ของ สันนิบาต สภากาชาด สากล ที่ เข้า เฝ้า ทูลละอองธุลีพระบาท ต่อจากนั้นสันนิบาตสภากาชาดสากลได้จัดฉายภาพยนตร์ถวายทอดพระเนตร เป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับงานที่สันนิบาตสภากาชาดสากล ได้ช่วยบรรเทาทุกข์ประชาชนในอัฟริกาและในเอเซีย

เสด็จ ฯ เยือนโลซานน์

วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองโลซานน์ เมืองหลวงของรัฐโวร์ในสวิสส์อย่างเป็นทางการ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ฯ ไปถึง นายคาร์เบียล เดสกราน ผู้ว่าการรัฐโวร์ และเจ้าหน้าที่ในคณะรัฐบาลประจำรัฐแห่งนั้น ได้รับเสด็จทั้งสอง พระ องค์ ที่ บริเวณ ทาง ขึ้น ทำ เนียบ ของรัฐบาล มีกองเกียรติยศตำรวจเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ด้วย นายคาร์เบียล เดสกราส ผู้ว่าการรัฐโวร์ กราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่ห้องโถงของทำเนียบรัฐบาล และบังคมทูลถวายการต้อนรับเป็นทางการ ต่อมาภรรยาของผู้ว่าการรัฐโวร์ ได้นำช่อกุหลาบขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จากนั้นทั้งสอง พระองค์ ได้ทรงลง พระ ปรมาภิไธย ในสมุดเยี่ยม ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอด พระเนตร โรงเรียน เกษตรศาสตร์ของรัฐโวร์ ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขา

ในตอนบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับยังทำเนียบรัฐบาล

ตอนค่ำ นายคาเบี้ยต เดสกราน ผู้ว่าการรัฐโวร์และภรรยา ถวายพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถอย่างเป็นทางการด้วย

เสด็จ ฯ เยือนอังกฤษ อย่างไม่เป็น ทางการ

พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงลอนดอนอย่างไม่เป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๐๓ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินจากเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยเครื่องบินราชพาหนะ

ที่สนามบินกรุงลอนดอน มีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน และนักเรียนไทย กับคนไทยได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างเนืองแน่น และได้เปล่งเสียงถวายพระพรอย่างอึงคนึง

ทางราชสำนักอังกฤษ ได้เตรียมให้เจ้าฟ้าหญิงอเล็กซานดรา แห่งเค้นท์ เข้าเฝ้า ณ โรงแรมคลาริดจ์ อันเป็นที่ประทับระหว่างเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงอังกฤษครั้งนี้ด้วย

ระหว่างที่ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับอยู่ในนครหลวงของอังกฤษนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ ได้ทรง ดนตรีที่ สถาน เอกอัครราชทูต ไทยในกรุงลอนดอน และจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นักเรียนไทยและเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในอังกฤษเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย ตามกำหนดการจะประทับอยู่ในกรุงลอนดอนเป็นเวลา ๕ วัน

ต่อมา พระองค์ได้ทรงมีกระแสพระราชดำรัส ณ พระราชวังบัคกิ้งแฮมว่า

พระองค์ทรงได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากชาวมหานครลอนดอน ระหว่างที่ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศ อังกฤษ เป็นทางการ เมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็นเหตุให้พระองค์ต้องเสด็จ ฯ ไปอีกครั้งหนึ่งในคราวนี้ ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงลอนดอนอย่างเป็นทางการ ๓ วัน เมื่อเดือนกรกฎาคมที่แล้ว. ทางกรุงลอนดอนได้ ถวายการ ต้อนรับอย่าง มโหฬารที่สุดเท่าที่เคยปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของอังกฤษ ซึ่งเป็นเหตุให้ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโสมนัสในน้ำใจของชาวลอนดอนเป็นอย่างยิ่ง

หมาย กำหนด การ แรกใน การเสด็จ พระราชดำเนินเยือนกรุงลอนดอนส่วนพระองค์คราวนี้นั้น คือในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๓ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเสวยพระกระยาหารกลางวันกับ ดร. เซ็งเหย่าเซ็ง อดีตที่ปรึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตจีนคณะชาติประจำกรุงลอนดอน ระหว่างที่ประทับอยู่ในนครลอนดอนคราวนี้ ทั้งสองพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนิน

ไป ทอดพระเนตรการแสดงอุปรากรร่วมกับดัชเชสแห่งเค้นท์ และเจ้าหญิงอเล็กซานดรา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จะได้เสด็จพระราชดำเนินเยือน ร้านค้าต่าง ๆ ใน กรุงลอนดอนด้วย

นอกจากนั้น ในวันที่ ๙ ธันวาคมนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนห้องศิลปของมาดามทุสโซด์ ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์รูปปั้นเท่าคนจริงอันมีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ และมีรูปปั้นบุคคลสำคัญ ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับเมื่อวานนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเสวยพระกระยาหารกลางวัน กับสมเด็จพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๒ ณ พระราชวังบัคกิ้งแฮม

ในวันเสาร์ที่ ๑๐ ธันวาคม จะได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรหอคอยแห่งมหานครลอนดอน และจะทรงเป็น ราชอาคันตุกะ ของเซอร์เบอร์นาร์ด วาลีย์โคเฮน นายกเทศมนตรีนครลอนดอน ซึ่งจะได้ถวายพระกระยาหารกลางวันที่ตึกแมนชั่นเฮ้าส์ด้วย

ในวันอาทิตย์ที่ ๑๑ ธันวาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จะได้เสวยพระกระยาหารค่ำที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงลอนดอน โอกาสนั้นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เอกอัครราชทูตไทยและภรรยา กับเจ้าหน้าที่และคนไทยที่อยู่ในกรุงลอนดอนร่วมโต๊ะเสวยด้วย

ในวันจันทร์ที่ ๑๒ ธันวาคม นายฮาโรลด์ แม็คมิลแลน นายกรัฐมนตรี ได้เป็นเจ้าภาพถวายพระกระยาหารกลางวัน แด่พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ทำเนียบชั่วคราวที่แอดมิราลตี้เฮ้าส์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษย้ายไปอยู่ที่นั่นชั่วคราว เพราะทำเนียบเลข ๑๐ ถนนดาวนิ่ง กำลังอยู่ในระหว่างบูรณะ

ในงานนี้ มีแขกมีเกียรติ ไปร่วม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ๒๒ ท่าน รวมทั้งนายบัตเลอร์ รัฐมนตรีมหาดไทย นายแซนดส์ รัฐมนตรีจักรภพสัมพันธ์ และพลเอก หลวงสุระณรงค์ สมุหราชองครักษ์ และภรรยา .

เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคมนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จ ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมตลาด เพื่อทอดพระเนตรและซื้อสิ่งของสำหรับวันคริสต์มาส และในตอนกลางคืนก็ได้ทรงพระราชดำริว่า จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรละครของลอนดอนอีกครั้งหนึ่ง

การเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมประเทศอังกฤษครั้งนี้ เป็นการเยี่ยมมิใช่เป็นทางการ และในระหว่างที่ทรงประทับอยู่ในอังกฤษคราวนี้ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จไป ทอดพระเนตร ภาพยนตร์เรื่อง " โลกของซูซี่วอง, โรสแมรี่, และเวสต์ ไซด์สตอรี่ " ซึ่งทั้งสามเรื่องนี้เป็นภาพยนตร์เพลง และยังได้ทอดพระเนตร ภาพยนตร์ ประเภทลึกลับ และ ตื่นเต้น เรื่อง "เม้าส์แทรป" ของอากาธา คริสตี้ ด้วย

ในวันพุธ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ จะได้เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังเมืองซูริคก่อน และจะเสด็จพระราชดำเนินเลยไปยังเมืองสตาด ซึ่งอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงประทับร่วมใน งานฉลอง วันคริสต์มาส และปีใหม่กับพระสหายของพระองค์.

บทส่งท้าย

ในการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ย่อมเป็นที่ตระหนักดีแก่ทุกท่านอยู่แล้วว่า ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ได้ชนะใจคนในทุกประเทศ ที่พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือน และไม่มีครั้งใดในประวัติศาสตร์ ของเราที่ ชาวต่างประเทศ ทั้งในสหรัฐอเมริกา และประเทศในยุโรปจะมีความรู้สึก ความเข้าใจและ ความปรารถนาดีต่อประเทศไทยและต่อคนไทยเท่าในครั้งนี้ ความสำเร็จที่ล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ นำมาสู่ประเทศไทยในครั้งนี้ จึงประมาณค่ามิได้ ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่ง "สำนักพิมพ์ก้าวหน้า" ในฐานะพสกนิกรไทยคนหนึ่ง เห็นว่าควรจะจัดทำหนังสือเพื่อประมวลภาพพระราชอิริยาบท และพระราชกรณียกิจของล้นเกล้า ฯ ทั้งสองพระองค์ขึ้นไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ และเพื่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ต่อไปในอนาคต

หนังสือที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นในครั้งนี้ ได้นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายแด่ พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งในการนี้ทาง "สำนักพิมพ์ก้าวหน้า" ถือว่าทุก ๆ ท่านที่ได้มีหนังสือเล่มนี้ไว้เป็นอนุสรณ์ ได้มีส่วนร่วมในการทูลเกล้า ฯ ถวายในครั้งนี้ด้วย เพราะถ้าทางสำนักพิมพ์ จะจัดทำขึ้น เพื่อการนี้โดย เฉพาะตามลำพังย่อมไม่อาจทำได้อย่างแน่นอน

การจัดทำหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้ได้ออกสู่ทันความสนใจของประชาชน จึงได้เร่งจัดพิมพ์ขึ้น ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า ความขาดตกบกพร่องจะต้องมีขึ้นไม่มากก็น้อย ซึ่งความผิดพลาดเหล่านี้ จึงหวังในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษและหวังใน ความกรุณาจากผู้มีอุปการะได้ อภัยให้ในครั้งนี้ด้วย

การที่หนังสือเล่มนี้ได้จัดทำสำเร็จขึ้น "สำนักพิมพ์ก้าวหน้า" เว้นเสียมิได้ที่จะขอบคุณเป็นอย่างสูงต่อความเอื้อเฟื้อของกรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานข่าวสารอเมริกัน สำนักงานแถลงข่าวอังกฤษ และสถานทูตบางแห่ง ตลอดจนคุณสิริ ตั้งตรงจิตร คุณปลั่ง พลอยพรหม คุณประหยัด ศ. นาคะนาท คุณประกาศ วัชราภรณ์ ที่ได้เอื้อเฟื้อในเรื่องภาพ ข้อความ และความคิดเห็นบางประการ เพื่อให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นดังที่ปรากฏแก่สายของท่าน

สำนักพิมพ์ก้าวหน้า ขอถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม.

ขอเดชะ.

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

หอสมุดกลาง
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

50975

779 ประมวลภาพเสด็จเยือน 14 ประเทศ

ผู้แต่ง ....
ชื่อเรื่อง ประมวลภาพเสด็จเยือน 14 ประเทศ
เลขหมู่ 779 เลขทะเบียน 50975

วันกำหนดส่ง	ผู้ยืม	คณะและชั้นปีที่
18 ธ.ค. 2503	[illegible]	[illegible]
14 ธ.ค. 2509	[illegible]	[illegible]

ห้องเก็บหนังสือ

Chulalinet
3 0021 00057061 4